

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (ΚΕΘΙ)

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ, 3, 4 & 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2005

«ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ: ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΙΜΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

**Φιλολογική Επιμέλεια: Παναγιώτα Καραφώτη
Επιμέλεια Έκδοσης: Ματίνα Χ. Παπαγιαννοπούλου**

ΑΘΗΝΑ 2005

Περιεχόμενα

Πρόγραμμα Συνεδρίου

Πρόλογος

**«Εθνικές Πολιτικές για την Προώθηση της Ισότητας των Δύο Φύλων»,
Ημέρα 1^η, Πέμπτη 3 Φεβρουαρίου 2005**

Προεδρείο: Μερόπη ΚΑΛΔΗ, Πρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου ΚΕΘΙ

Προεδρείο: Ευγενία ΤΣΟΥΜΑΝΗ, Γενική Γραμματέας Ισότητας,
Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

Κεντρική Ομιλία: Προκόπης ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ,

Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

«Δημοκρατία και Φύλο»

Ομιλήτρια: Ελένη ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ, Πρύτανης,

Πρόεδρος Πανεπιστημίου Ευρώπης

Σχολιασμός: Ρόδη ΚΡΑΤΣΑ-ΤΣΑΓΚΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ευρωβουλευτής Ν.Δ.

Συζήτηση

**«Η Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Ισότητα των Δύο Φύλων», Ημέρα 2^η,
Παρασκευή 4 Φεβρουαρίου 2005**

Προεδρείο: Φωτεινή ΜΠΕΛΛΟΥ, Υπεύθυνη Τμήματος Διεθνών και
Ευρωπαϊκών Σχέσεων, ΚΕΘΙ

Ομιλήτρια: Miet SMET, Υπουργός Επικρατείας και Μέλος του Κοινοβουλίου
της Φλάνδρας

Ομιλήτρια: Φάνη ΠΑΛΛΗ-ΠΕΤΡΑΛΙΑ, Αναπληρωτής Υπουργός Πολιτισμού

«Γυναίκες σε Θέσεις Πολιτικής Εξουσίας»

Προεδρείο: Ιφιγένεια ΚΑΤΣΑΡΙΔΟΥ, Γενική Διευθύντρια ΚΕΘΙ

Κεντρική Ομιλία: «Πώς η Ποσότητα Επηρεάζει την Ποιότητα: Η Εμπειρία της
Νορβηγίας για την Εξισορρόπηση της Συμμετοχής των Φύλων στη
Διακυβέρνηση της Χώρας»

May SCHWARTZ, Νομικός Σύμβουλος, Συνήγορος για τις Γυναίκες,
Νορβηγία

Σχολιασμός: Clara CORALLILE, Γενική Διευθύντρια, Υπουργείο Ίσων
Ευκαιριών, Ιταλία

**Στρογγυλό Τραπέζι: «Η Ένταξη της Ισότητας σε Όλα τα Επίπεδα της
Πολιτικής: Στόχοι – Προοπτικές»**

Προεδρείο: Ζέττα ΜΑΚΡΗ, Βουλευτής Ν.Δ.

Ομιλήτρια: Διαμάντω ΜΑΝΩΛΑΚΟΥ, Ευρωβουλευτής Κ.Κ.Ε.

Ομιλήτρια: Μαριέττα ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ, Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Ομιλήτρια: Άννα ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Βουλευτής Επικρατείας, πρ. Επίτροπος Ε.Ε., ΠΑ.ΣΟΚ.

Ομιλήτρια: Ασημίνα ΞΥΡΟΥΤΥΡΗ, Βουλευτής ΣΥΝ

Συζήτηση

Το Πρόγραμμα «Ίση Συμμετοχή στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων – Γυναίκες στην Καρδιά της Ευρώπης: Η Εμπειρία της Διακρατικότητας»

Προεδρείο: Ξένη ΣΚΟΡΙΝΗ-ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Αντιπρόεδρος ΚΕΘΙ

Ομιλήτρια: Φωτεινή ΜΠΕΛΛΟΥ, Υπεύθυνη Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων, ΚΕΘΙ, ΕΛΛΑΔΑ

Ομιλήτρια: Valeria AJOVALASIT, Πρόεδρος της Arcidonna, ΙΤΑΛΙΑ

Ομιλήτρια: Reka SAFRANY, Συντονίστρια του Προγράμματος, MONA, ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Ομιλήτρια: Lesley ABDELA, Διευθύντρια της Eyecatcher Shevolution, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Ομιλήτρια: Lise OSTBY, Αξιολογήτρια του Προγράμματος Paminist University, ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Συζήτηση

Εργαστήρια

Θέμα Ι: «Εσωκομματικές Πολιτικές για την Ισότητα: Μετά τις Ποσοτώσεις, τι;»

Συντονίστρια: Ξένη ΣΚΟΡΙΝΗ-ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Αντιπρόεδρος ΚΕΘΙ

Εισηγήτρια: Lesley ABDELA, Διευθύντρια της Eyecatcher Shevolution, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Rapporteur: Σούλα ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ, Πολιτική Γραμματεία ΣΥΝ

Σύνοψη Εργαστηρίων από τις/τους Rapporteurs – Συζήτηση

Προεδρείο: Πόπη ΠΑΠΑΤΖΑΝΗ, Διευθύντρια Ερευνών, Μελετών & Εκδόσεων, ΚΕΘΙ

Σύνοψη:

Σούλα ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ, Πολιτική Γραμματεία ΣΥΝ

Μιρέλα ΚΑΛΟΣΤΥΠΗ, Διπλωματική Συντάκτις, NET

Στρογγυλό Τραπέζι «Αποτελέσματα Ευρωεκλογών και η Συμβολή του Γυναικείου Κινήματος (ΠΕΚΙΝΟ + 10), Ημέρα 3^η, Σάββατο 5 Φεβρουαρίου 2005

Προεδρείο: Χρήστος ΖΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Πολιτισμού

Ομιλήτρια: Αγγέλα ΦΡΑΤΖΕΣΚΑΚΗ-ΝΤΑΪΦΑ, Πρόεδρος Παναθηναϊκής Οργάνωσης Γυναικών

Ομιλήτρια: Άννα ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ, Γενική Γραμματέας Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών τ. Ευρωβουλευτής, τ. Πρόεδρος Επιτροπής Γυναικών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Ομιλήτρια: Καίτη ΚΩΣΤΑΒΑΡΑ, Πρόεδρος Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών

Ομιλήτρια: Ελένη ΠΟΡΤΑΛΙΟΥ, Εκπρόσωπος του Κόμματος: «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΥΡΩΠΗ»

Συζήτηση

Συμπεράσματα και Κλείσιμο Συνεδρίου

Μερόπη ΚΑΛΔΗ, Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕΘΙ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Πέμπτη 3 Φεβρουαρίου 2005

ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

Προεδρείο:

Ευγενία **ΤΣΟΥΜΑΝΗ**, Γενική Γραμματέας Ισότητας, Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

Μερόπη **ΚΑΛΔΗ**, Πρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου ΚΕΘΙ

Κεντρική ομιλία:

Προκόπης **ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ**, Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Ομιλήτρια:

Ελένη **ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ**, Πρύτανης, Πρόεδρος Πανεπιστημίου Ευρώπης

Σχολιασμός:

Ρόδη **ΚΡΑΤΣΑ-ΤΣΑΓΚΑΡΟΠΟΥΛΟΥ**, Ευρωβουλευτής Ν.Δ.

Συζήτηση

Λήξη εργασιών 1^{ης} μέρας

Παρασκευή 4 Φεβρουαρίου 2005

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

Προεδρείο:

Φωτεινή **ΜΠΕΛΛΟΥ**, Υπεύθυνη Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων, ΚΕΘΙ

Ομιλητές/-τριες:

Miet **SMET**, Υπουργός Επικρατείας και Μέλος του Κοινοβουλίου της Φλάνδρας

Φάνη **ΠΑΛΛΗ-ΠΕΤΡΑΛΙΑ**, Αναπληρωτής Υπουργός Πολιτισμού

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Προεδρείο:

Ιφιγένεια **ΚΑΤΣΑΡΙΔΟΥ**, Γενική Διευθύντρια, ΚΕΘΙ

Κεντρική ομιλία:

May **SCHWARTZ**, Νομικός Σύμβουλος, Συνήγορος για τις Γυναίκες, Νορβηγία,
**«Πώς η ποσότητα επηρεάζει την ποιότητα: Η εμπειρία της Νορβηγίας για την
εξισορρόπηση της συμμετοχής των φύλων στη διακυβέρνηση της χώρας»**

Σχολιασμός:

Clara **COLLARILE**, Γενική Διευθύντρια, Υπουργείο Ίσων Ευκαιριών, Ιταλία

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ: «Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: ΣΤΟΧΟΙ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

Προεδρείο:

Ζέττα **ΜΑΚΡΗ**, Βουλευτής Ν.Δ.

Ομιλήτριες:

Μαριέττα **ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**, Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Άννα **ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ**, Βουλευτής Επικρατείας, πρ. Επίτροπος Ε.Ε.,
ΠΑ.ΣΟΚ.

Ασημίνα **ΞΗΡΟΤΥΡΗ**, Βουλευτής ΣΥΝ

Διαμάντω **ΜΑΝΩΛΑΚΟΥ**, Ευρωβουλευτής Κ.Κ.Ε.

Συζήτηση

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΙΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ – ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ: Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ»

Προεδρείο:

Ξένη **ΣΚΟΡΙΝΗ-ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**, Αντιπρόεδρος ΚΕΘΙ

Φωτεινή **ΜΠΕΛΛΟΥ**, Υπεύθυνη Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων,
ΚΕΘΙ, ΕΛΛΑΔΑ

Valeria **AJOVALASIT**, Πρόεδρος της Arcidonna, ΙΤΑΛΙΑ

Lesley **ABDELA**, Διευθύντρια της Eyecatcher Shevolution, ΗΝΩΜΕΝΟ
ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Lise **OSTBY**, Αξιολογήτρια του Προγράμματος Paminist University, ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Συζήτηση

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

ΘΕΜΑ I: «ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ: Μετά τις Ποσοτώσεις, Τι;»

Συντονίστρια:

Νάνου **ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΗ**, Μέλος Δ.Σ., ΚΕΘΙ

Εισηγήτρια:

Lesley **ABDELA**, Eyecatcher Shevolution, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Rapporteur:

Σούλα **ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ**, Πολιτική Γραμματεία ΣΥΝ

ΘΕΜΑ II: «ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΜΜΕ»

Συντονίστρια:

Μαίρη **ΠΙΝΗ**, Δημοσιογράφος, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

Εισηγήτρια:

Πηνελόπη **ΓΑΒΡΑ**, Δημοσιογράφος, NET

Rapporteur:

Μιρέλλα **ΚΑΛΟΣΤΥΠΗ**, Διπλωματική Συντάκτις, NET

ΣΥΝΟΨΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ/ΤΟΥΣ RAPPORTEURS – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Προεδρείο:

Πόπη **ΠΑΠΑΤΖΑΝΗ**, Διευθύντρια Ερευνών, Μελετών & Εκδόσεων ΚΕΘΙ

Σύνοψη:

Σούλα **ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ**, Πολιτική Γραμματεία ΣΥΝ
Μιρέλλα **ΚΑΛΟΣΤΥΠΗ**, Διπλωματική Συντάκτις, ΝΕΤ

Λήξη εργασιών 2^{ης} μέρας

Σάββατο 5 Φεβρουαρίου 2005

**ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ: «ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΩΝ ΚΑΙ Η
ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ (ΠΕΚΙΝΟ +10)»**

Προεδρείο:

Χρήστος **ΖΑΧΟΠΟΥΛΟΣ**, Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Πολιτισμού

Ομιλήτριες:

Αγγέλα **ΦΡΑΤΖΕΣΚΑΚΗ-ΝΤΑΪΦΑ**, Πρόεδρος Παναθηναϊκής Οργάνωσης
Γυναικών

Άννα **ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ**, Γενική Γραμματέας Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών

Καίτη **ΚΩΣΤΑΒΑΡΑ**, Πρόεδρος Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών

Ελένη **ΠΟΡΤΑΛΙΟΥ**, Εκπρόσωπος του Κόμματος: «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ
ΕΥΡΩΠΗ»

Συζήτηση

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Μερόπη **ΚΑΛΔΗ**, Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕΘΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πολιτική συμμετοχή των γυναικών, που αναμφισβήτητα θεωρείται ως ένας σημαντικός στόχος της σύγχρονης Δημοκρατίας και αναγκαίο κοινωνικο-πολιτικό ζητούμενο, αναγνωρίζεται καθολικά ως η αιτούμενη θεσμική πρόοδος που θα συντελέσει κατά μεγάλο βαθμό στην άρση των διακρίσεων κατά των γυναικών. Η υπο-αντιπροσώπευση των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Πολιτικών Αποφάσεων αποτελεί «δημοκρατικό έλλειμμα» που χρήζει επισταμένης προσπάθειας και διαμόρφωσης ειδικών συνθηκών που θα δώσουν στις γυναίκες την προοπτική ισόρροπης συμμετοχής στην πολιτική ζωή. Αν και έχει αυξηθεί η εκπροσώπηση των γυναικών σε όλα τα επίπεδα λήψης πολιτικών αποφάσεων σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, εν τούτοις το εν λόγω διακύβευμα υφίσταται.

Το Ευρωπαϊκό Συνέδριο «Από τη Θεωρία στην Πράξη: Για την Ισότιμη Συνεργασία Γυναικών και Ανδρών στην Πολιτική» διοργανώθηκε στην Αθήνα στις 3, 4 και 5 Φεβρουαρίου 2005 και αποτέλεσε την κορύφωση των δράσεων και των ενεργειών του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) στην πορεία ολοκλήρωσης του Προγράμματος «*Ίση Συμμετοχή στα Κέντρα Λήψης Πολιτικών Αποφάσεων: Οι Γυναίκες στην Καρδιά της Ευρώπης*» στο πλαίσιο του 5^{ου} Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος για την ισότητα των φύλων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με τη χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας (ΓΓΙ).

Το Συνέδριο αυτό στόχευσε στην ανταλλαγή απόψεων και στην ενημέρωση/ευαισθητοποίηση των πολιτών σε σχέση με τη σημασία και την αξία της συμμετοχής των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, στην πολιτική, στην οικονομία και την κοινωνία γενικότερα. Οι θεματικές ενότητες που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια των εργασιών αφορούσαν στα εξής: α) τις **Εθνικές Πολιτικές για την Προώθηση της Ισότητας των Δύο Φύλων** με έμφαση στα ζητήματα «Δημοκρατίας και Φύλου», β) την **Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Ισότητα των Δύο Φύλων** και ιδιαίτερα τις «Γυναίκες σε Θέσεις Πολιτικής Εξουσίας», όπως επίσης και της ένταξης της ισότητας σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής, γ) το Πρόγραμμα «*Ίση Συμμετοχή στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων – Γυναίκες στην Καρδιά της Ευρώπης* με έμφαση στην εμπειρία της διακρατικότητας, δ) τη διοργάνωση Εργαστηρίων με θέματα «**Εσωκομματικές πολιτικές για την ισότητα: Μετά τις ποσοστώσεις, τι;**» και «**Δημοκρατία και ισότητα των φύλων υπό το πρίσμα των ΜΜΕ**», ε) τα **Αποτελέσματα των Ευρωεκλογών και η Συμβολή του Γυναικείου κινήματος**

(Πεκίνο + 10) και στ) τη **σύνοψη των Εργαστηρίων**, καθώς και τα **συμπεράσματα του Συνεδρίου**.

Πιστεύουμε ότι η ανά χείρας έκδοση αποτελεί εξαιρετικά χρήσιμη συμβολή σε όσους/-ες επιθυμούν να ενημερωθούν για τις τρέχουσες αντιλήψεις και εξελίξεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αναφορικά με τη συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Πολιτικών Αποφάσεων. Αποτελεί, επίσης, σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη διαλόγου, στην ανταλλαγή γνώσεων και στην επικοινωνία μεταξύ φορέων, οργανισμών και ατόμων που θέτουν ως προτεραιότητα την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών και στοχεύουν στην ενθάρρυνσή τους, ώστε να εμπλακούν ενεργά στην πολιτική ζωή της χώρας τους.

Θα ήθελα με την ευκαιρία αυτή να εκφράσω την ικανοποίησή μου και να ευχαριστήσω για την επιτυχημένη συνεργασία και τα θετικά αποτελέσματα του εν λόγω Προγράμματος τους διακρατικούς μας εταίρους -Archidonna (Ιταλία), MONA (Ουγγαρία), Shevolution (Ηνωμένο Βασίλειο) και Northern Feminist University (Νορβηγία)- για τον προβληματισμό και την ποιοτική συμβολή τους στην ανάπτυξή του, καθώς και όλους/-ες τους συνεργάτες/-ιδες του ΚΕΘΙ. Επιπρόσθετα, να ευχαριστήσω, τη Συντονίστρια του Προγράμματος κα **Φωτεινή Μπέλλου** και τη Διευθύντρια Ερευνών/Μελετών & Εκδόσεων κα **Πόπη Παπατζανή** για την εξαιρετική τους συμβολή στην παρούσα έκδοση.

ΜΕΡΟΠΗ ΚΑΛΔΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ Δ.Σ. Κ.Ε.Θ.Ι.

ΠΕΜΠΤΗ 3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2005

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ:

Ε. ΤΣΟΥΜΑΝΗ, Γενική Γραμματέας Ισότητας (ΓΓΙ), Υπουργείο Εσωτερικών,
Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

Μ. ΚΑΛΔΗ, Πρόεδρος Δ.Σ. Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ)

ΗΜΕΡΑ 1^η

ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ (Μ. ΚΑΛΔΗ): Σας καλωσορίζουμε στην εκδήλωση που έχουμε προγραμματίσει για σήμερα. Όπως γνωρίζετε, μέχρι στιγμής έχουν υλοποιηθεί πολλά προγράμματα του ΚΕΘΙ, χρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα ή συγχρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και το ελληνικό κράτος, και ιδιαιτέρως, από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας. Τα προγράμματα αυτά είχαν, κατά κοινή ομολογία, πολύ θετικά αποτελέσματα, παρενέβησαν ουσιαστικά στην ελληνική κοινωνία, δημιούργησαν υποδομές, έτσι ώστε να συμβάλουν στην ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και γενικότερα, στην απασχόληση και την οικονομία της χώρας.

Ένα από τα προγράμματα που υλοποίησε το ΚΕΘΙ, τα δύο τελευταία χρόνια, είναι το γνωστό σε όλες και όλους ως «Ίση συμμετοχή στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων, Γυναίκες στην καρδιά της Ευρώπης». Σπάνια ευρωπαϊκό πρόγραμμα σημείωσε τόσο μεγάλη επιτυχία. Σπάνια τέτοιο πρόγραμμα υλοποιούμενο από εθνικούς φορείς έτυχε τόσο μεγάλης αποδοχής, όχι μόνον από τις γυναίκες, στις οποίες απευθύνετο και είχε ουσιαστική παρέμβαση σε επίπεδο κοινωνίας. Σπάνια ευρωπαϊκό πρόγραμμα επηρέασε την πολιτική σκέψη των αρχηγών των κομμάτων, αλλά οδήγησε και τη σκέψη του Προέδρου της Δημοκρατίας προς αυτή την κατεύθυνση.

Είμαστε σήμερα σε αυτό το τριήμερο Συνέδριο, για να κάνουμε τον απολογισμό αυτής της δράσης. Το Πρόγραμμα «Ίση συμμετοχή στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων: Γυναίκες στην καρδιά της Ευρώπης» στόχευσε στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σε σχέση με τη σημασία και την αξία της συμμετοχής των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, στην πολιτική, στην οικονομία και την κοινωνία γενικότερα.

Ένας άλλος στόχος του εν λόγω προγράμματος ήταν η εξασφάλιση ίσης εκπροσώπησης των γυναικών στα ψηφοδέλτια των πολιτικών κομμάτων στις

εθνικές εκλογές και στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στόχος του επίσης ήταν και η ενδυνάμωση των γυναικών, ώστε να διεκδικήσουν θέση στα ψηφοδέλτια των πολιτικών κομμάτων. Αυτός ο τελευταίος στόχος του προγράμματος θεωρούμε ότι επετεύχθη σε μεγάλο βαθμό, καθώς ήταν αρκετές οι γυναίκες που προετοιμάστηκαν, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν με επιτυχία στον προεκλογικό αγώνα.

Τον απολογισμό των δράσεων και τα αποτελέσματα που αυτές είχαν σε επίπεδο ελληνικής κοινωνίας θα τα αναπτύξουμε στη διάρκεια του Συνεδρίου. Αυτό που θέλω να πω, πριν δώσω το λόγο σε σας, είναι ότι στη διαδρομή αυτή τύχαμε εξαιρετικής υποστήριξης από κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Η δράση του συγκεκριμένου προγράμματος ξέφυγε από το στενό πλαίσιο του ΚΕΘΙ και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και επηρέασε επίσημους φορείς, αλλά και τις γυναίκες σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια.

Τα αποτελέσματα είναι θετικότατα. Πολλές γυναίκες βοηθήθηκαν να κάνουν το βήμα της ενασχόλησης με την πολιτική, αλλά έτυχαν και ουσιαστικής συμπαράστασης από το φορέα μας. Αυτό έγινε είτε με την παροχή δωρεάν έντυπου υλικού είτε μέσα από τις εκδηλώσεις που διοργανώσαμε -όπως τα σεμινάρια επιμόρφωσης των γυναικών- ή μέσα από τις οδηγίες που δίδονται από την ιστοσελίδα του ΚΕΘΙ για τα σχετικά με την ισότητα θέματα.

Δε θα ήθελα να μακρηγορήσω, θέλω να δώσω το λόγο στην κα Τσουμάνη, τη Γενική Γραμματέα Ισότητας, η οποία είναι αρωγός σε όλα τα προγράμματα του ΚΕΘΙ εποπτεύοντας το φορέα και να τη διαβεβαιώσω ότι το πρόγραμμα είναι ένα από τα πολλά που ευελπιστούμε ότι θα υλοποιήσουμε, προκειμένου η ίση συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων από ζητούμενο να γίνει πράξη. Όσο, λοιπόν, η ισορροπία αυτή δεν έχει επέλθει στο σύστημα, τόσο εμείς θα αγωνιζόμαστε, θα είμαστε κοντά στις γυναίκες και βεβαίως θα αξιοποιούμε όλους εκείνους τους πόρους, είτε εθνικοί είναι αυτοί είτε ευρωπαϊκοί, προκειμένου να εξασφαλιστεί ο στόχος.

Σας καλωσορίζω, σας ευχαριστώ που είστε σήμερα εδώ και δίνω το λόγο στην κα Τσουμάνη.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ (Ε. ΤΣΟΥΜΑΝΗ): Σε ευχαριστώ πολύ Μερόπη. Κύριε Υπουργέ, αγαπητοί συνάδελφοι Γενικοί Γραμματείς, κυρίες και κύριοι Πρόεδροι Οργανισμών και Φορέων, εκλεκτοί/-ές προσκεκλημένοι/-ες μας, θέλω να σας ευχαριστήσω και εγώ με τη σειρά μου για την παρουσία σας σήμερα σε αυτή την πολύ σημαντική συνάντηση, την οποία οργανώνει το ΚΕΘΙ και αποτελεί μοναδική ευκαιρία για να αναδείξουμε θέματα της αρμοδιότητάς μας, αλλά και

της μεγάλης μας ευθύνης.

Στις μέρες μας γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι τα θέματα της ισότητας και ειδικότερα της ισότητας των δύο φύλων έχουν αναδειχθεί σε ζητήματα εθνικής προτεραιότητας με σημαντική διεθνή και ευρωπαϊκή διάσταση. Είναι αλήθεια ότι διανύουμε μια εξαιρετικά καθοριστική συγκυρία για τις πολιτικές προώθησης της ισότητας, διότι τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και οι Διεθνείς Οργανισμοί, και ειδικότερα ο ΟΗΕ, προχωρούν αυτή την περίοδο στην αποτίμηση της εφαρμογής των δεσμεύσεων που προκύπτουν και έχουν αναληφθεί από όλα τα κράτη-μέλη για την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου.

Παράλληλα, μια πολύ σημαντική εξέλιξη στο θεσμικό πεδίο είναι η προώθηση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, όπου η ισότητα, όπως γνωρίζετε, αποτυπώνεται ως αξία, αλλά αποτελεί και έναν από τους πολύ βασικούς στόχους της Ευρώπης. Μέσα απ' αυτό, βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι κατοχυρώνεται συνταγματικά πια και η οριζόντια διάσταση των θεμάτων της ισότητας, το γνωστό *mainstreaming*, ένα πολύ σοβαρό εργαλείο, με βάση το οποίο προωθούμε τις δράσεις και τις πολιτικές μας.

Αγαπητές φίλες και φίλοι, η ισότητα έχει ποσοτική και ποιοτική διάσταση. Ποσοτική, εφόσον αφορά στην ίση κατανομή και συμμετοχή ανδρών και γυναικών σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής. Ποιοτική, καθόσον η γνώση, οι εμπειρίες και οι αξίες και των δύο φύλων έχουν την ίδια βαρύτητα, εμπλουτίζουν και κατευθύνουν με ισότιμο τρόπο όλες τις περιοχές έκφρασης της ανθρώπινης υποκειμενικότητας. Ξέρουμε όλοι μας ότι στη χώρα μας παραδοσιακά τα ζητήματα της ισότητας των δύο φύλων έχουν αντιμετωπιστεί από την πλευρά των κοινωνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο σεβασμός των οποίων βεβαίως είναι πρωτίστως ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης. Αυτό ισχύει πάντα, έχει πάντα την ίδια αξία, δεν τελειώνει ποτέ.

Όμως είναι καιρός για μια ευρύτερη προσέγγιση, η οποία θα υπογραμμίζει τις πολλαπλές διαστάσεις που έχει το θέμα της ισότητας των δύο φύλων σήμερα. Η ισότητα των δύο φύλων πέρα από ανθρωπινό δικαίωμα, είναι δικαίωμα οικονομικό, πολιτικό, αναπτυξιακό και πολιτικό εν γένει. Επομένως, είναι καιρός για μια ευρύτερη, όπως είπαμε, προσέγγιση. Τα θέματα της ισότητας, όπως ξέρετε, διαδραματίζουν τα τελευταία χρόνια κυρίαρχο ρόλο στους πολιτικούς προβληματισμούς διεθνώς και αποτελούν σημαντική προτεραιότητα στην ευρωπαϊκή σκέψη και δράση.

Ως οικονομικό ζήτημα, η ισότητα έχει μεγάλη σημασία για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της εθνικής οικονομίας. Αυτό κρίνεται από το κατά πόσον είναι μια χώρα σε θέση να αξιοποιήσει όλο το παραγωγικό της δυναμικό και

όπως γνωρίζουμε όλοι/-ες, είναι αυτονόητο, το μισό παραγωγικό δυναμικό της χώρας, αν όχι και περισσότερο, είναι γυναίκες. Εάν, λοιπόν, η χώρα μας, δεν καταφέρει να αξιοποιήσει όλο της το παραγωγικό δυναμικό δε θα μπορέσει να αναπτυχθεί, θα είναι ελάχιστα ή καθόλου ανταγωνιστική και εντέλει δε θα επιτύχει το στόχο της κοινωνικής συνοχής. Και αυτό ισχύει για όλες τις χώρες όχι μόνο για την Ελλάδα. Καθώς, μάλιστα, σύμφωνα με τα νέα δημογραφικά δεδομένα, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Ένωσης διαρκώς συρρικνώνεται, έχει ακόμα μεγαλύτερη αξία η προσπάθεια για την προώθηση των γυναικών στην παραγωγική διαδικασία. Ο στόχος της Λισσαβόνας για την επίτευξη απασχόλησης των γυναικών σε ποσοστό 60% μέχρι το 2010, αποτελεί μεγάλη πρόκληση και ιδιαίτερα για τη χώρα μας που, δυστυχώς, απέχει προς το παρόν αρκετά από αυτόν το μεγάλο στόχο.

Αλλά και ως αναπτυξιακό ζήτημα σε διεθνές επίπεδο ο σεβασμός των δικαιωμάτων της γυναίκας συνιστά ακέραιο, όπως είπαμε, τμήμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και οι χώρες, όπως γνωρίζετε, αξιολογούνται από τους Διεθνείς Οργανισμούς ανάλογα με το σεβασμό, με το βαθμό σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κυρίως γυναικών και παιδιών. Συνεπώς, είναι και από αυτή τη σκοπιά ιδιαίτερα σημαντικό το ζήτημα που μας απασχολεί και που συζητάμε σήμερα.

Αλλά και ως κοινωνικό ζήτημα βέβαια η ισότητα των δύο φύλων συνδέεται άμεσα με την ίδια τη δημοκρατία και την κοινωνία των ίσων ευκαιριών, την απαλλαγμένη από διαιρέσεις, από διακρίσεις ανάμεσα στους ανθρώπους, όπως όλοι επιθυμούμε.

Αγαπητές φίλες και φίλοι, οι προκλήσεις για τη χώρα μας, η οποία επιθυμεί και πρέπει να συμμετέχει με αξιώσεις στο διεθνές και στο ευρωπαϊκό περιβάλλον, είναι τεράστιες. Δεν μπορούμε να ανταποκριθούμε με αποσπασματικά μέτρα. Γι' αυτό το λόγο, σχεδιάζουμε και υλοποιούμε μια ολοκληρωμένη και συνεκτική στρατηγική για την ισότητα των φύλων στο πλαίσιο ενός Εθνικού Προγραμματισμού Δράσης. Με αυτό τον τρόπο, επιδιώκουμε να συνδέσουμε τα θέματα της ισότητας με τις εθνικές προτεραιότητες της χώρας, δηλαδή με το ζήτημα της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας έχει αναπτύξει, λοιπόν, ένα στρατηγικό σχεδιασμό, τον οποίον υιοθέτησε η Κυβερνητική Επιτροπή και τον οποίον θα αναπτύξει ο κύριος Υπουργός στη συνέχεια. Μέσα από αυτόν το σχεδιασμό υπογραμμίζονται οι πολλαπλές διαστάσεις που αναφέραμε νωρίτερα. Το Πρόγραμμα αυτό έχει τέσσερις βασικούς άξονες. Θέλω να σας πω μόνο ότι από

τους άξονες αυτούς έχουμε δώσει βάρος ιδιαίτερα στο ζήτημα της απασχόλησης και ήδη υλοποιούμε προγράμματα για την ενίσχυση της απασχόλησης με ωφελούμενες γυναίκες σε μεγάλο αριθμό στην παρούσα φάση. Επίσης, ασχολούμαστε και με το ζήτημα της βίας σε βάρος των γυναικών, το οποίο τον τελευταίο καιρό έχει λάβει σοβαρές διαστάσεις. Τα στοιχεία που έχουμε στα χέρια μας είναι ανησυχητικά. Γι' αυτό έχουμε την υποχρέωση ως πολιτεία να αντιδράσουμε. Ήδη επεξεργαζόμαστε ένα νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία και βεβαίως φροντίζουμε όσο μπορούμε καλύτερα να στηρίζουμε μέσα από τα Συμβουλευτικά μας Κέντρα τις γυναίκες και να ενισχύσουμε τα Κέντρα αυτά στο μέλλον για την καλύτερη υποστήριξη των γυναικών που απευθύνονται σε μας.

Επιτρέψτε μου μόνο δυο λόγια πριν κλείσω για τον τελευταίο από τους τέσσερις άξονες, ο οποίος περιλαμβάνεται στο στρατηγικό μας σχεδιασμό και συνδέεται με το θέμα του σημερινού Συνεδρίου, δηλαδή τη συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων. Η απουσία, όχι μόνο σε ισότιμη αλλά και σε ικανοποιητική έστω βάση των γυναικών στα επίπεδα αυτά συνιστά σοβαρό δημοκρατικό έλλειμμα. Η ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών δε συνδέεται μόνο με την εμπάθυνση της δημοκρατίας και την επίτευξη δικαιότερης εκπροσώπησης μιας κοινωνίας, συνιστά και μια αναγκαία προϋπόθεση για την ενσωμάτωση αξιών και εμπειριών, τις οποίες ο ίδιος ο ρόλος και η φύση της γυναίκας εμπεριέχει.

Είναι, γενικώς, παραδεκτό ότι οι πολιτικές στη χάραξη των οποίων έχουν συμμετάσχει γυναίκες ενσωματώνουν τις θετικές αξίες που έχει η γυναικεία υπόσταση. Υπάρχει, κατά κανόνα, μεγαλύτερη ευαισθησία στα κοινωνικά ζητήματα, επιτυγχάνεται καλύτερα η κοινωνική συνοχή, προωθούνται πολλά ζητήματα κοινωνικής πολιτικής και ενσωματώνεται η ποιοτική διάσταση στις δράσεις και τις πολιτικές, κυρίως στους τομείς της υγείας και της παιδείας. Με αυτό τον τρόπο οι πολιτικές που εμπεριέχουν αυτή τη δυναμική καθίσταται πιο αντιπροσωπευτικές, πιο αποτελεσματικές και κατά συνέπεια, πιο δημοκρατικές και επωφελείς για την κοινωνία.

Εμείς σχεδιάζουμε και με τα πορίσματα του σημερινού διαλόγου να προχωρήσουμε σε διάλογο και διαβούλευση με τα πολιτικά κόμματα, με τους κοινωνικούς φορείς, με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, για να μπορέσουμε να δούμε με ποιο τρόπο θα εμβυθύνουμε σε αυτό και πώς θα προωθήσουμε αυτή τη συμμετοχή, όχι μόνο στην πολιτική ζωή, αλλά και σε άλλα επίπεδα και της οικονομικής ζωής και της λήψης αποφάσεων εν γένει σε διάφορα όργανα.

Θέλω, λοιπόν, να ευχαριστήσω και να συγχαρώ το ΚΕΘΙ και την Πρόεδρό

του για την πρωτοβουλία που είχε, την οργάνωση δηλαδή αυτού του Συνεδρίου και τον όλο συντονισμό και πιστεύω ότι οι γόνιμες εργασίες αυτού του τριημέρου θα βοηθήσουν πάρα πολύ στην εμβάθυνση του πολιτικού μας έργου. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ (Μ. ΚΑΛΔΗ): Εγώ ευχαριστώ την κα Τσουμάνη. Επαναλαμβάνω ότι είναι αρωγός σε όλες τις δράσεις του ΚΕΘΙ και την ευχαριστώ ιδιαίτερα για την αगाστή συνεργασία και σύμπνοια που έχουμε οι δυο μας και οι φορείς τους οποίους εποπτεύουμε.

Η δράση του ΚΕΘΙ, κυρίες και κύριοι, από την ίδρυσή του και μέχρι σήμερα, μια δεκαετία τώρα, υπήρξε εξαιρετικά πλούσια και καθοριστική. Εκατοντάδες, αν όχι χιλιάδες άνθρωποι δούλεψαν μέσα από αυτό το φορέα, προσπαθώντας να κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούσαν, αξιοποιώντας όλα τα κονδύλια τα εθνικά και τα ευρωπαϊκά, έτσι ώστε να ωφεληθεί η ελληνική κοινωνία και ιδιαίτερα οι γυναίκες.

Το ΚΕΘΙ στα χρόνια που πέρασαν απευθύνθηκε στις γυναίκες με την παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης και συμβουλευτικής σε θέματα απασχόλησης, επιχειρηματικότητας και κοινωνικής ένταξης, καθώς και παροχής νομικής βοήθειας σε θέματα ισότητας. Απευθύνθηκε στα κυβερνητικά όργανα με εξειδικευμένες γνώσεις και με την παραγωγή πρότυπων μεθόδων και εργαλείων σχετικών με την εφαρμογή των πολιτικών για την ισότητα των δύο φύλων στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Απευθύνθηκε στους φορείς της Νομαρχιακής και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στις Γυναικείες Οργανώσεις, Κυβερνητικές και Μη Κυβερνητικές, στους επιστήμονες και τις επιστήμονες, καθώς και σε όλα τα ενδιαφερόμενα άτομα, όπως είναι οι άνθρωποι που έχουν κάνει σπουδές φύλου ή ασχολούνται με τα γυναικεία θέματα, έτσι ώστε να αντλούν από το ΚΕΘΙ πληροφόρηση και τεκμηρίωση.

Εν συντομία, θα μπορούσαμε να πούμε ότι μετά από αυτή τη δεκάχρονη διαδρομή του φορέα, επιβεβαιώθηκε ο πολλαπλός του ρόλος με την ενίσχυση της εφαρμογής πολιτικών για την ισότητα, με την υλοποίηση των Κοινοτικών Προγραμμάτων, με τη διεξαγωγή ερευνών και μελετών για την ανάπτυξη της τεκμηρίωσης σε θέματα ισότητας των φύλων, με την ανάπτυξη της εκδοτικής δραστηριότητας που διευκόλυνε πολλούς/-ές ερευνητές/-τριες, με την ανάπτυξη των υπηρεσιών πληροφόρησης και συμβουλευτικής γυναικών στα πέντε Συμβουλευτικά Κέντρα Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο και Βόλο και με την προοπτική και την ελπίδα ότι μέχρι το τέλος του χρόνου θα έχουμε άλλα δύο Συμβουλευτικά Κέντρα σε δύο δύσκολες εθνικά περιοχές, όπως στην Ήπειρο και

τη Θράκη.

Επιβεβαιώθηκε ο ρόλος του ΚΕΘΙ στη συνεργασία του με τα Ερευνητικά Κέντρα, παρέχοντας τεκμηρίωση στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και στην υλοποίηση των διακρατικών σχεδίων.

Σε ότι αφορά στο συγκεκριμένο Πρόγραμμα, νομίζω ότι θα ήτανε πολύ μεγάλη μου παράλειψη να μην αναφέρω ότι υπήρξε κοπιώδης δουλειά από πάρα πολλές γυναίκες, από πολλές επιστήμονες, με επικεφαλής για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα τη Φωτεινή Σιάνου, η οποία υπήρξε η ψυχή αυτού του Προγράμματος στην αρχή τουλάχιστον και μέχρι πρόσφατα. Νομίζω ότι πολλά οφείλει το ΚΕΘΙ, αλλά και η εξέλιξη του συγκεκριμένου προγράμματος στη Φωτεινή, η οποία πλέον δε συνεργάζεται με τη μορφή που συνεργαζόταν μέχρι πρόσφατα με το φορέα μας. Τη θέση της πήρε μια εξίσου αξιόλογη επιστήμονας η κα Μπέλλου, η οποία είναι η συντονίστρια αυτού του Προγράμματος τους τελευταίους μήνες.

Θα ήθελα τώρα να παρακαλέσω τον Υπουργό μας να πάρει το λόγο. Θεωρώ ότι είναι μεγάλη τύχη για μας να εποπτεύει τον τομέα ισότητας ο συγκεκριμένος Υπουργός, ο οποίος διαθέτει την απαιτούμενη κουλτούρα στο θέμα των έμφυλων διαφοροποιήσεων. Κύριε Υπουργέ, έχετε το λόγο.

Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ, Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και

Αποκέντρωσης: Κυρίες και λιγостоί κύριοι, θέλω να ευχαριστήσω θερμά την κυρία Μερόπη Καλδή για την εκδήλωση αυτή και για τη δουλειά που γίνεται στο ΚΕΘΙ, την κυρία Τζένη Τσουμάνη για τον τρόπο με τον οποίον βοηθάει στη χάραξη πολιτικής, σε ότι αφορά στα θέματα ισότητας γυναικών και ανδρών, στο πλαίσιο του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Να ευχαριστήσω, βεβαίως, την κυρία Αρβελέρ που είναι εδώ και της οποίας η βαθιά γνώση, μια γνώση που προκύπτει όχι μόνο από τη μελέτη, αλλά και από την πείρα, την τεράστια διεθνή πείρα, μπορεί να προσφέρει πολλά σε μια τέτοια εκδήλωση. Φυσικά απευθύνω ευχαριστίες και στην κυρία Ρόδη Κράτσα που κουβαλάει μαζί της αυτή τη σπάνια ευρωπαϊκή εμπειρία, για την οποία θα πω λίγα λόγια αργότερα.

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή μου σ' αυτό το Συνέδριο. Και οι ευχαριστίες αυτές δεν είναι καθόλου τυπικές γιατί, τέτοια Συνέδρια βοηθούν να βγουν συμπεράσματα σε τόσο μεγάλα κοινωνικά ζητήματα, όπως είναι το ζήτημα της ισότητας γυναικών και ανδρών.

Το είπα και πριν το λέω και τώρα: Κανείς δεν τα ξέρει όλα! Και κανείς δεν μπορεί να χαράξει πολιτική αν δεν ενημερώνεται συνεχώς, αν δεν έχει και την

πληροφόρηση και την ευαισθησία. Και τέτοια Συνέδρια βοηθούν μέσα από το διάλογο, μέσα από τη διαλεκτική σύνθεση των απόψεων, να υπάρξουν οι θέσεις εκείνες που μετουσιώνονται από το λόγο σε πολιτική. Πέραν τούτου, θα ήθελα να τονίσω ότι, τέτοια Συνέδρια βοηθούν να μπορέσουμε να προσαρμοστούμε σ' ένα περιβάλλον το οποίο είναι ιδιαίτερα παγκοσμιοποιημένο πια σε τέτοια θέματα. Τέτοια ζητήματα δεν τα αντιμετωπίζουμε μόνοι μας. Ζούμε σε έναν πλανήτη από τον οποίον μπορούμε να πάρουμε πολλές εμπειρίες και πολλά διδάγματα, θετικά και αρνητικά.

Είναι πρώτα-πρώτα τα Διεθνή Φόρα, τα οποία μας δίνουν τη δική τους εμπειρία. Είναι η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Με μία προϋπόθεση. Ότι αυτή την εμπειρία, αυτά τα διδάγματα, από όλη τη διεθνή πραγματικότητα, δεν μπορούμε να τα εκλαμβάνουμε ως μακρινούς στόχους. Πρέπει να τα εκλαμβάνουμε περισσότερο ως όρια, τα οποία πρέπει να ξεπεράσουμε. Είναι λάθος να πιστεύουμε ότι ένας στόχος που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το μάξιμουμ που μπορούμε να κάνουμε. Τότε θα έχουμε πετύχει στην πολιτική μας, όταν οι στόχοι αυτοί είναι το μίνιμουμ το οποίο πρέπει να υπερβούμε. Και μη νομίζετε ότι αυτό είναι δύσκολο να γίνει. Ως Ελλάδα έχουμε πολλά πράγματα, στα οποία είμαστε πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Όπως είναι, παραδείγματος χάρη, τα ζητήματα που αφορούν σε θεσμούς, προστασία δικαιωμάτων και άλλα.

Γιατί άραγε να μην προχωρήσουμε και έτσι; Και σ' αυτή την προσπάθεια της αξιοποίησης της διεθνούς εμπειρίας, με αυτή την έννοια που εξήγησα, και το ΚΕΘΙ και η Γενική Γραμματεία Ισότητας βοηθούν πολύ. Πρώτα-πρώτα, δεν μπορεί να μηδενίσει κανείς την προσπάθεια που έχει γίνει -αναφέρθηκαν οι πρωτοπόροι- και τους το χρωστάει κανείς, γιατί δεν μπορεί να ξεχνάμε την προσφορά αυτή. Αλλά υπάρχει και κάτι άλλο το οποίο οφείλω και στην κα Τζένη Τσουμάνη και στην κα Μερόπη Καλδή. Είναι το γεγονός ότι ηγούνται αυτής της προσπάθειας στη Γενική Γραμματεία Ισότητας και στο ΚΕΘΙ, μέσα σε ένα πλαίσιο συνεννόησης, το οποίο υπερβαίνει κάθε έννοια κομματικής ή άλλης αγκύλωσης. Γιατί, ιδίως το θέμα της ισότητας γυναικών και ανδρών, δεν αφήνει χώρο για κομματικές αντιπαραθέσεις. Και, πολύ περισσότερο, επειδή είναι μια διαρκής προσπάθεια, δε σημαίνει ότι κάποιος θα το αρχίσει και θα το τελειώσει. Έχουμε πλήρη συναίσθηση σήμερα ότι το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να συνεχίσουμε την προσπάθεια αυτών που την ξεκίνησαν και να θέσουμε σωστές βάσεις, ώστε αυτή η προσπάθεια να πάει μπροστά από κείνους που θα έρθουν. Μ' αυτή την έννοια, της προσκαιρότητας των πολιτικών και της

συνέχειας της πολιτικής, χαράζουμε την πολιτική μας, η οποία αφορά στην ισότητα γυναικών και ανδρών στον τόπο μας.

Το έλλειμμα, το οποίο υπάρχει, σ' ότι αφορά στην ισότητα, είναι γνωστό. Είναι ένα έλλειμμα σημαντικό. Φαίνεται και απ' το γεγονός ότι αναγκαστήκαμε, στην τελευταία αναθεώρηση, να κάνουμε πιο ουσιαστική, πιο θεμελιωμένη, τη συνταγματική εκείνη ρύθμιση, η οποία αφορά στην υποχρέωση του Κράτους να παίρνει μέτρα θετικά για την ισότητα γυναικών και ανδρών. Πολλοί θεώρησαν ότι αυτό αποτελεί πρόοδο. Ναι, είναι πρόοδος σε επίπεδο θεσμών. Αλλά, για να χρειαστεί, κυρίες και κύριοι, να βάλουμε, μέσα στο Σύνταγμα, πιο αυστηρές και ουσιαστικές διατάξεις, θα πει ότι το έλλειμμα είναι ήδη μεγάλο. Γιατί, τα Συντάγματα έχουν και αυτή την ιδιομορφία. Στα Συντάγματα δε βάζεις μέσα τα αυτονόητα πράγματα. Όταν χρειάζεται, σ' ένα Σύνταγμα, να θέσεις όρια και κανόνες, είναι γιατί πρέπει να διορθώσεις πολλά από τα κακώς κείμενα στην κοινωνία και την οικονομία!

Όταν λοιπόν, με πολύ ζήλο και αρκετές φορές με ικανοποίηση, βάζαμε αυτή τη διάταξη, όταν είχα την τιμή να μετέχω στην αναθεωρητική διαδικασία, ενδόμυχα σκεφτόμουν: Καλύτερα το επίπεδο της χώρας να ήταν τέτοιο σε επίπεδο ισότητας, ώστε να μη χρειαζόταν, τόσο πανηγυρικά, να βάλουμε διατάξεις που χρειάζονται ακόμα πολλή δουλειά για να εφαρμοστούν. Και, πολύ περισσότερο, δεν αρκούν οι συνταγματικές διατάξεις. Το ζήτημα είναι η εφαρμογή! Και πέρα απ' την εφαρμογή η νοοτροπία! Η νοοτροπία του Κράτους, η νοοτροπία της κοινωνίας, η νοοτροπία των γενιών που έρχονται.

Πάνω σ' αυτή τη βάση διαμορφώσαμε το τετραετές (2004-2008) πρόγραμμα για την ισότητα γυναικών και ανδρών. Ένα πρόγραμμα, το οποίο δεν ξεκίνησε από το μηδέν. Υπήρχε η προεργασία. Το επεξεργαστήκαμε, το εκσυγχρονίσαμε και το θέτουμε αυτή τη στιγμή σε εφαρμογή. Είναι ένα πρόγραμμα που έχει στόχους και θα κριθεί στην πορεία από την εφαρμογή του. Και από αυτό θα κριθεί και η δική μας αξιοπιστία. Το τονίζω, δεν είμαστε υπερήφανοι γιατί κάναμε ένα πρόγραμμα. Είναι ένα στοιχειώδες χρέος. Θα είμαστε υπερήφανοι όταν θα φεύγουμε, καθένας από το πόστο που βρίσκεται σήμερα, αν αυτό το πρόγραμμα το έχουμε προχωρήσει με τους ρυθμούς που είπαμε και κυρίως με στόχο να υπερβούμε αυτά που σήμερα μας φαίνονται μακρινά οράματα. Να υπερβούμε τα όριά μας, γιατί, ως Χώρα, μπορούμε να τα υπερβαίνουμε και το αποδείξαμε πρόσφατα, το περσινό καλοκαίρι παραδείγματος χάρη. Όπου η Ελλάδα μπόρεσε να υπερβεί τον εαυτό της, σε μεγάλους στόχους που δεν κατάφεραν άλλες χώρες. Γιατί, άραγε, όχι κι εδώ, σε έναν τέτοιο στόχο;

Έτσι φτιάχτηκε αυτό το τετραετές πρόγραμμα. Το οποίο θα είναι ένα πρόγραμμα που θα έχει και συνέχεια γι' αυτούς που θα έρθουν. Ένα πρόγραμμα, το οποίο στηρίζεται κατά κύριο λόγο πάνω στην Εθνική Επιτροπή για την Ισότητα Ανδρών και Γυναικών, η οποία δημιουργήθηκε με στόχο να συνενώσει. Με στόχο να αξιοποιήσει όλες τις δυνάμεις εκείνες που μπορούν, με την πνευματική τους διαύγεια και τη δράση τους, να συμβάλλουν προς την κατεύθυνση της καταπολέμησης των ανισοτήτων, οι οποίες μαστίζουν σήμερα την κοινωνία.

Διότι, κυρίες και κύριοι, το θέμα της ισότητας γυναικών και ανδρών είναι πολυδιάστατο, πολύπλευρο. Είναι πρώτα-πρώτα ζήτημα κοινωνικό. Κοινωνικό διότι, καμιά κοινωνία δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε δίκαιη ούτε ανεπτυγμένη, εάν διατηρεί ανισότητες που οφείλονται στο φύλο. Αυτές οι ανισότητες είναι τόσο περισσότερο επικίνδυνες, όσο ενέχουν σπέρμα ενός ιδιότυπου ρατσισμού, τον οποίον οφείλουμε να ξεπεράσουμε. Όπως θα πω στη συνέχεια, αυτό θα γίνει μέσα από την καταπολέμηση των στερεοτύπων, τα οποία οφείλουμε να υπερβούμε.

Είναι λοιπόν, πρωτίστως, θέμα κοινωνικό να καταπολεμήσουμε ανισότητες, οι οποίες είναι επικίνδυνες. Είναι και ζήτημα οικονομικό. Οικονομικό διότι, η ανισότητα η κοινωνική οδηγεί και στην ανισότητα την οικονομική, η οποία δεν πλήττει μόνο τη γυναίκα. Πλήττει και την ίδια την οικογένεια, όταν ξέρουμε ποιος είναι ο ρόλος της γυναίκας μέσα στην οικογένεια.

Είναι, τρίτον, ζήτημα αναπτυξιακό. Αναπτυξιακό γιατί, καμιά χώρα δεν μπορεί να πάει μπροστά, να έχει τη δομική εκείνη ανάπτυξη που δεν είναι επιδερμική, που αγγίζει την ουσία της οικονομίας, αν δεν αξιοποιήσει τη γυναίκα όπως της ταιριάζει, με τις δυνατότητες που έχει. Χρειάζεται να αναφέρω πόσο αυτή η ανισότητα, πόσο η περιθωριοποίηση της γυναίκας, στέρησε - σε πολλές χώρες αλλά ιδίως στον τόπο μας - την ίδια την κοινωνία, την ίδια την οικονομία, την ίδια την ανάπτυξη, από δυνάμεις που υπήρχαν και που δεν αξιοποιήθηκαν;

Δεν ξέρουμε ότι, όταν δε δίνουμε στη γυναίκα, αυτή τη γυναίκα που μπορεί να προχωρήσει πολύ μπροστά, τη δυνατότητα να αναπτύξει την προσωπικότητά της όπως πρέπει, για να βοηθήσει τον εαυτό της και τη χώρα, η ίδια η χώρα χάνει; Και ότι δεν μπορεί να έχουμε μια αναπτυσσόμενη οικονομία αν δεν αξιοποιήσουμε όλες τις δυνάμεις που έχουμε; Δε γνωρίζουμε παραδείγματος χάρη, πόσο στην πολιτική, στην οικονομία, διεθνώς, η γυναίκα έχει αξιοποιηθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε πραγματικά οι ικανότητές της αλλά και αυτή η ιδιότυπη ευαισθησία για την οποία θα μιλήσω στο τέλος μπορούν να συμβάλλουν τα μέγιστα;

Είναι λοιπόν, το θέμα της ισότητας, οικονομικό, αναπτυξιακό, βαθύτατα κοινωνικό, εξ ου και τέλος, πρωτίστως, το θέμα της ισότητας είναι πολιτικό! Γιατί, η σύνθεση της οικονομίας, της κοινωνίας, της ίδιας της ανάπτυξης, δίνει την πολιτική διάσταση. Αφού όλοι ξέρουμε ότι η πολιτική, σε τελική ανάλυση, είναι το οικοδόμημα όλης αυτής της κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας, την οποία η πολιτική επιχειρεί να επηρεάσει και επηρεάζει στη συνέχεια, στο πλαίσιο της δικής της σχετικής αυτονομίας.

Έτσι λοιπόν, με αυτές τις διαστάσεις του προβλήματος της ισότητας, το τετραετές πρόγραμμα, το οποίο είπα είναι ένα πρόγραμμα που έχει παρελθόν, παρόν και ιδίως μέλλον, στηρίζεται πάνω σε τέσσερις βασικούς άξονες:

Η πρώτη και βασικότερη στρατηγική είναι αυτή που αφορά στην καταπολέμηση του ελλείμματος, το οποίο υπάρχει σε ότι αφορά στην ισότητα σχετικά με την απασχόληση. Γιατί, ακριβώς η ανεργία των γυναικών στην Ελλάδα, είναι η χειρότερη μορφή ανεργίας που έχουμε.

Δεν είναι μόνο το γεγονός ότι η ανεργία είναι υψηλή, υψηλότατη. Μπροστά σ' αυτά που θα μπορούσαμε να είχαμε αξιοποιήσει στο παρελθόν έχουμε μια πολύ μεγάλη ανεργία. Μα η ανεργία, εκτός από μεγάλη, είναι ποιοτικά άσχημη, γιατί πλήττει κυρίως τις γυναίκες και τους νέους ανθρώπους. Ιδίως εκείνους οι οποίοι τελειώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Και αυτή ακριβώς η ανεργία των γυναικών, σε συνδυασμό με τη διάσταση του προβλήματος που ανέφερα προηγουμένως, είναι που δίνει το στίγμα του χρέους. Είναι ο δείκτης πορείας για το χρέος που έχει η πολιτική να δημιουργήσει όχι μόνο νέες θέσεις εργασίας, αλλά τις κατάλληλες θέσεις εργασίας, για να αξιοποιηθούν οι γυναίκες. Διότι έχει αυτόν το διπλό ρόλο η καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών. Δεν είναι μόνο ο πολλαπλασιασμός των θέσεων, είναι η ποιοτική διάρθρωση των θέσεων, για να γίνει η αξιοποίηση της προσωπικότητας της γυναίκας. Και μόνον έτσι είναι δυνατόν να δει κανείς αυτού του είδους το πρόγραμμα.

Προς αυτή την κατεύθυνση αξιοποιούμε με όλες μας τις δυνάμεις, τους πόρους του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Και ετοιμάζουμε τη χώρα για το Δ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, στο οποίο μπορούμε πραγματικά να δώσουμε τέτοιες δυνατότητες, ώστε οι θέσεις εργασίας για τις γυναίκες να είναι και πολλές και ταυτόχρονα προσαρμοσμένες στη δική τους ιδιομορφία. Ήδη, και για να μη θεωρηθεί ότι βρισκόμαστε σε επίπεδο απλώς και μόνο ενός σχεδιασμού, η ολοκληρωμένη παρέμβαση για την απασχόληση της γυναίκας, ξεκίνησε ως πρόγραμμα ύψους 53 εκατομμυρίων ευρώ και διαμορφώνει τις συνθήκες για την

εκπαίδευση και απασχόληση ενός αριθμού που υπερβαίνει τις εννέα χιλιάδες γυναίκες.

Μικρός αριθμός είναι, αν δείτε αυτό που έχουμε να κάνουμε. Είναι όμως μία σημαντική αρχή προσαρμοσμένη σ' αυτό που είπαμε: Όχι μόνο θέσεις, αλλά θέσεις κατάλληλες για την ευαισθησία και την ικανότητα της γυναίκας, για τις δεξιότητες της γυναίκας! Γι' αυτές που της επιτρέπουν, όχι μόνο να συμβάλλει στην κοινωνική εξέλιξη, αλλά να κάνει πραγματικά αισθητή την παρουσία της και ταυτόχρονα το ύψος στο οποίο μπορεί να ανέβει η δική της προσφορά.

Επίσης, γίνεται πολύ μεγάλη προσπάθεια για να αξιοποιηθεί η ίδια η γυναίκα, μέσα στην πορεία για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Γι' αυτό και σας είναι γνωστό ότι, το έτος 2005, νομοθετικά, κηρύχθηκε «Έτος Ανταγωνιστικότητας». Δε σημαίνει τίποτα αυτό. Από νόμους πάμε καλά. Το ζήτημα είναι να αποδειχθεί έτος ανταγωνιστικότητας. Αλλά σ' αυτήν την προσπάθεια και σ' αυτόν τον προγραμματισμό του Έτους Ανταγωνιστικότητας, του έτους 2005, λήφθηκε πολύ σοβαρά υπόψη η προσπάθεια του ΚΕΘΙ και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, το πρόγραμμα 2004-2008 τουλάχιστον, σε ότι αφορά στο 2005, και γενικότερα υπήρξε ουσιαστική συμβολή.

Και εδώ θέλω να ευχαριστήσω θερμά τον Υπουργό Ανάπτυξης το Δημήτρη Σιούφα και τους συνεργάτες του, για την άριστη συνεργασία που είχαμε στην κατάρτιση όλου του προγράμματος που θα διέπει το έτος ανταγωνιστικότητας.

Η όλη μας πολιτική είναι: Επενδύσεις τέτοιες που, μεταξύ άλλων, όχι μόνον θα αναπτύσσουν οικονομικά τη χώρα, όχι μόνον θα δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας, αλλά θα έχουν θέσεις εργασίας για τις γυναίκες.

Ο δεύτερος άξονας είναι ο άξονας που αφορά στην πρόληψη και την καταστολή της βίας εναντίον των γυναικών. Είναι στίγμα για τον πολιτισμό μας, για τον πολιτισμό μιας χώρας σαν την Ελλάδα, να έχουμε τέτοια κρούσματα. Ευτυχώς, στατιστικά, τα κρούσματα αυτά στην Ελλάδα είναι λιγότερα από άλλες χώρες. Αλλά αυτό δε δημιουργεί καμία απολύτως ικανοποίηση. Το ζήτημα είναι σχεδόν να εξαλειφθεί το φαινόμενο. Γιατί, το επιτρέπουν αυτό και ο πολιτισμός μας και η νοοτροπία του λαού μας. Το ζήτημα είναι να μπορέσουμε να πάρουμε τα κατάλληλα μέτρα, που δεν είναι μόνο νομοθετικά. Είναι μέτρα που αφορούν και την πρόληψη, όπως είπα, και την καταστολή. Είναι μέτρα, τα οποία αφορούν στην ενημέρωση του κόσμου, στην ευαισθητοποίηση του κόσμου, στη δημιουργία κέντρων φιλοξενίας των γυναικών.

Αλλά τι κέντρων φιλοξενίας; Όχι γκέτο, όχι απλώς καταλύματα. Τη δημιουργία χώρων, όπου η γυναίκα καταλαβαίνει ότι ζει σε μια κοινωνία ευαίσθητη, μια κοινωνία που τη συμμερίζεται, μια κοινωνία που της αναγνωρίζει ότι υπήρξε θύμα, αλλά αυτό δεν είναι ο κανόνας της κοινωνίας αυτής. Και ότι η ένταξή της στην κοινωνία, με το να ξεπεράσει την περιπέτεια το συντομότερο δυνατόν, είναι πολύ απλή. Μια ένταξη προϋποθέτει ότι η γυναίκα γυρνάει με επουλωμένες τις πληγές αυτής της τραγικής εμπειρίας. Χρέος της Πολιτείας είναι, σ' αυτές τις περιπτώσεις, να έχει τους Συμβούλους συμπαραστάσης με την κατάλληλη υποδομή, ώστε να μπορέσουν να συμπαρασταθούν στη γυναίκα σε τέτοιες δύσκολες στιγμές. Άρα, τα καταλύματα φιλοξενίας δεν μπορεί να είναι τέσσερις τοίχοι και μια τηλεόραση. Είναι ένα ολόκληρο σύστημα, μια κυψέλη, η οποία αποτυπώνει την κοινωνία, την υγιή κοινωνία. Κάτι που κάνει τη γυναίκα να αισθάνεται ότι ξεπερνάει τις εμπειρίες αυτές.

Ο τρίτος στόχος αφορά στην καταπολέμηση των στερεοτύπων, τα οποία διατρέχουν και την κοινωνία μας δυστυχώς. Στερεότυπα μιας ανδροκρατικής κοινωνίας, η οποία έζησε πολλά χρόνια με αυτού του είδους τη νοοτροπία. Ανδροκρατική κοινωνία, η οποία οφειλόταν και στις ιδιόμορφες συνθήκες που έζησε ο Τόπος μας. Μην ξεχνάτε τις περιπέτειες των πολέμων, τις τραγικές περιπέτειες όταν δεν είχαμε Δημοκρατία. Όλα αυτά επέδρασαν αρνητικά πάνω στα στερεότυπα, τα οποία εμείς οι ίδιοι διαμορφώσαμε, τα προπλάσματα εκείνα, με βάση τα οποία διαμορφώνεται η ψυχή των παιδιών, τα οποία βγαίνουν στην κοινωνία. Ευτυχώς εκεί πάμε καλά πια. Ευτυχώς η ίδια η κοινωνία σιγά-σιγά μας δίνει να καταλάβουμε ότι το θέμα της ισότητας δεν είναι κάτι το οποίο πρέπει να το εκλαμβάνουμε ως ένα χρέος! Είναι μια αυτονόητη πραγματικότητα.

Αλλά, αυτό δεν αρκεί καθόλου, γιατί υπάρχουν ακόμα σας διαβεβαιώ πολλά κενά. Κενά, τα οποία έχουν αντίκτυπο και στη βία για την οποία μίλησα προηγουμένως. Γιατί, η βία κατά των γυναικών κατά μεγάλο μέρος οφείλεται στα σαθρά ανδροκρατικά στερεότυπα τα οποία επικρατούν. Και αυτό προϋποθέτει, από τη μια πλευρά, νομοθετικές παρεμβάσεις. Κυρίως όμως προϋποθέτει, από τη μια πλευρά τη διαμόρφωση των διδακτικών βιβλίων με τέτοιο τρόπο που να δίνουν αυτή την αίσθηση του αυτονόητου χρέους σεβασμού της ισότητας και αφετέρου, Δασκάλους και Καθηγητές, οι οποίοι αποπνέουν αυτή τη νοοτροπία. Δε διδάσκουν απλώς το εγχειρίδιο αλλά βιώνουν αυτή την ισότητα. Γιατί, δεν υπάρχει τραγικότερη αντίφαση από το Δάσκαλο, ο οποίος διδάσκει την ισότητα, αλλά διδάσκοντάς την τη διακωμωδεί. Αν δεν είναι βίωμα για το Δάσκαλο, από κει και πέρα δε μπορούμε να μιλάμε για καταπολέμηση στερεοτύπων. Και αυτό προϋποθέτει επιμόρφωση. Επιμόρφωση τέτοια, η οποία στηρίζεται και στον

τρόπο επιλογής του Διδάσκοντος. Θέλει ένα Δάσκαλο ευεπίφορο στο να μπορέσει να έχει μια τέτοιου είδους καλλιέργεια.

Επίσης, σας μίλησα πριν για νομοθετικές παρεμβάσεις καταπολέμησης των στερεοτύπων. Σαν και αυτή, παραδείγματος χάρη, την οποία, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, εισάγουμε σιγά-σιγά και θα τη δούμε στον υπαλληλικό κώδικα. Δηλαδή, τη διάταξη εκείνη η οποία αφορά στη γονική άδεια, η οποία μπορεί να δίνεται εξίσου και στη μάνα και στον πατέρα. Αν παραδείγματος χάρη, η γυναίκα βρίσκεται σε μια κρίσιμη πορεία για τη σταδιοδρομία της να μπορεί και πρέπει να παίρνει ο άντρας τη γονική άδεια. Γιατί, η οικογένεια παραμένει ένας θεσμός, τον οποίον οφείλουμε να σεβαστούμε και να στηρίξουμε. Και για να στηρίξεις την οικογένεια που είναι θεμέλιο της κοινωνίας, πρέπει να σεβαστείς την ισότητα. Εκεί αποσκοπούν τέτοιου είδους ρυθμίσεις που καταπολεμούν στερεότυπα. Γιατί, όταν εθίζεται και ο δημόσιος υπάλληλος ακόμα σ' αυτή τη νοοτροπία και τα παιδιά του τα ίδια μέσα εθίζονται σ' αυτήν και καταπολεμούμε στην πράξη τα στερεότυπα.

Τέταρτος και τελευταίος άξονας, μεταξύ των πολλών, αλλά ανέφερα αυτούς στους οποίους έχουμε ρίξει το βάρος, είναι εκείνος ο οποίος αφορά στη συμμετοχή γενικότερα των γυναικών σε όλες τις μορφές της δημόσιας ζωής. Και όταν λέω δημόσιας ζωής δεν εννοώ κατ' ανάγκην την πολιτική και, δεν εννοώ μόνον την πολιτική στην Ελλάδα. Σημαίνει συμμετοχή σ' αυτό το οποίο θα λέγαμε δημόσια ζωή υπό την ευρεία του όρου έννοια. Σε αυτό που με γκραμσιανούς όρους θα λέγαμε «πολιτική κοινωνία».

Η γυναίκα πρέπει να είναι ισότιμο μέλος της κοινωνίας των πολιτών. Αλλά δεν μπορεί να γίνει αυτό αν δεν είναι ισότιμο μέλος της πολιτικής κοινωνίας. Και για να γίνει αυτό το πράγμα, προϋποτίθεται ότι συμμετέχει ισότιμα. Με ποσοτώσεις ναι και εδώ και έξω. Σε ότι αφορά παραδείγματος χάρη σε πολιτικές διαδικασίες και διεργασίες που γίνονται, είτε στους Διεθνείς Οργανισμούς είτε, ιδίως, στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Λυπάμαι που είμαστε σε φάση που να χρειαζόμαστε τις ποσοτώσεις για να μπορέσουμε να επιβάλλουμε αυτή την ισότητα. Όσο χρειαζόμαστε τις ποσοτώσεις, τόσο έχουμε έλλειμμα ισότητας. Και μη φανταστεί κανείς ότι μέσα από τις ποσοτώσεις θα το καταφέρουμε. Είναι απλώς και μόνο ένα βοηθητικό ακεσόδικο, για να χρησιμοποιήσω τον αρχαιοπρεπή όρο του φαρμάκου, το οποίο μας επιτρέπει να φτάσουμε στην υγιή εκείνη φάση όπου η ποσόστωση δε χρειάζεται.

Και είναι και κάτι άλλο. Δεν αρκεί η ποσόστωση διότι, το να βάλεις υποψήφια μια γυναίκα σε μια διαδικασία εκλογής δε σημαίνει τίποτα εάν δεν έχει

την παραμικρή βοήθεια για να εκλεγεί, ιδίως σε εκλογικές διαδικασίες. Ούτε σημαίνει τίποτα αν εκλεγεί όταν δε χρησιμοποιείται σε συλλογικά όργανα, έχοντας η ίδια την ευθύνη λήψης αποφάσεων. Γι' αυτό θεωρώ ότι, το να μείνουμε μόνο στις ποσοτώσεις είναι υποκριτικό. Μοιάζει σαν τις περιπτώσεις που εξομολογούμαστε τα αμαρτήματά μας για να ξαλαφρώσουμε την ψυχή μας και να έχουμε την άνεση να κάνουμε άλλα μεγαλύτερα στο μέλλον.

Πρέπει να αναπτυχθεί και η ανάθεση στη γυναίκα του ρόλου, ο οποίος της αρμόζει, για να μπορέσει να αναπτύξει την προσωπικότητά της. Μόνον έτσι την ποσόστωση μπορούμε να τη δούμε σαν μέτρο το οποίο βοηθάει τη συμμετοχή της γυναίκας στη δημόσια ζωή, στην πολιτική κοινωνία και κατ' επέκταση στην κοινωνία των πολιτών.

Τελειώνω λέγοντάς σας ότι δεν πραγματώνεται η ισότητα ούτε με νόμους, ούτε με διατάγματα. Ούτε καν με την εφαρμογή αυτών των πραγμάτων στην πράξη, αφού πολλές φορές είναι τυπική και όπως τόνισα ίσως και υποκριτική. Γίνεται ουσιαστική μόνο όταν δημιουργεί σε όλους μας μια άλλη νοοτροπία, μια άλλη φιλοσοφία, μια άλλη ευαισθησία. Την ευαισθησία εκείνη που θα μας κάνει να πιστεύουμε ότι η ισότητα δεν είναι δέον. Διαμορφώνεται σε είναι.

Είναι βίωμα, το οποίο μπορεί πραγματικά να σταλάξει έτσι μέσα στην ψυχή μας και σε τέτοιο βαθμό, ώστε να θεωρούμε τόσο αυτονόητη την ισότητα αυτή, ώστε πραγματικά -το έλεγα και σε μια άλλη εκδήλωση το λέω και πάλι και με αυτό τελειώνω- κάποτε να χρειαστεί να εξεγερθούμε γιατί θα χρειαστεί να υποστηρίξουμε την ισότητα των ανδρών προς τις γυναίκες. Όταν φτάσουμε στο σημείο αυτό, τότε θα έχουμε πετύχει το σκοπό μας. Μη φαντάζεστε ότι είναι πολύ μακριά, αρκεί να το θελήσουμε. Και κυρίως αρκεί να το θελήσουν οι ίδιες οι γυναίκες, που ξέρουν να διεκδικούν και με τη δυναμικότητα που τις διακρίνει, και με την ευαισθησία εκείνη που μόνο αυτές μπορούν να δείξουν.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ (Μ. ΚΑΛΔΗ): Ευχαριστούμε κύριε Υπουργέ. Σκέφτομαι ειλικρινά ότι θα είναι πολύ μακρύς ο δρόμος ακόμα για την ισότητα. Τα βήματα είναι ακόμα διστακτικά στο χώρο μας. Σημασία έχει ότι ο δρόμος δεν είναι χαραγμένος, τον χαράζουμε περπατώντας όλες και όλοι μαζί με αποφασιστικότητα, έτσι ώστε να έχουμε το ποθητό αποτέλεσμα.

Σκεφτόμουν αυτή την ώρα που μιλούσε ο Υπουργός ότι αν το στίγμα του Υπουργού αποτελούσε κοινό τόπο για τους άνδρες πολιτικούς και όχι μόνον, τότε θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για καλύτερη δημοκρατία, για περισσότερη ποιότητα στη δημοκρατία μας. Να σας αναφέρω και κάτι, που ίσως δεν το

γνωρίζετε. Ότι είναι ο μόνος άνδρας Υπουργός που έχει κρατήσει τα θέματα ισότητας στην αρμοδιότητά του και αυτό είναι πολύ σημαντικό. Είναι πολιτικό μήνυμα.

Αγαπητές φίλες και φίλοι, η λειτουργία ενός δημοκρατικού συστήματος και η εικόνα που προβάλλει στους πολίτες του ασκεί καθοριστική επίδραση στο σύνολο της κοινωνίας. Το ιδεώδες της δημοκρατίας εδράζεται στις ιδέες της προόδου και της κοινωνικής δημοκρατίας. Η αναζήτηση του τρόπου υλοποίησης αυτών των ιδεών απαιτεί τη συνεχή ενασχόληση με το ερώτημα του ποιος μπορεί να είναι ο νόμιμος εκπρόσωπος του λαού, ο οποίος μετέχει στη λήψη αποφάσεων εξ ονόματος όλων, ποιος διεξάγει τις συζητήσεις και ποιος αποφασίζει, ποιος καθορίζει το νόμο, ποιος διαχειρίζεται την καθημερινή ζωή στις διεθνείς, ευρωπαϊκές, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές συνελεύσεις, ποιος ή ποια ενσαρκώνει στο πρόσωπό του ή στο πρόσωπό της τη δημόσια εξουσία.

Η απάντηση σε κάθε ένα απ' αυτά τα ερωτήματα, βάσει στατιστικών είναι οι άντρες και ειδικότερα αυτοί που βρίσκονται στις ανώτερες βαθμίδες της ιεραρχίας στη λήψη αποφάσεων. Οι άνδρες είναι εκείνοι, οι οποίοι σχεδόν μονοπωλούν όχι μόνο τη διαχείριση των κοινών αλλά και την εικόνα της πολιτικής. Το έλλειμμα, λοιπόν, εκπροσώπησης των γυναικών είναι έλλειμμα ισότητας, είναι έλλειμμα δημοκρατίας. Γι' αυτή τη δημοκρατία, για την οποία η κα Αρβελέρ, μεταξύ άλλων, αφιέρωσε ένα πολύ μεγάλο μέρος της ζωής της, της προσφοράς της και της γενικότερης προσπάθειάς της για την ίση εκπροσώπηση των γυναικών στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων και την προάσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι κάθε φορά που στην Ελλάδα συζητάμε ότι κάποια από τις θεσμικές θέσεις επιβάλλεται να καταληφθεί από γυναίκες, το πρώτο όνομα που αναφέρεται είναι αυτό της κας Αρβελέρ. Κυρία Αρβελέρ, σας ευχαριστούμε που είστε κοντά μας απόψε. Έχετε το λόγο.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Ε. ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ, Πρύτανης, Πρόεδρος Πανεπιστημίου Ευρώπης:

Θα ήθελα πριν πω ο,τιδήποτε να εκφράσω τη χαρά μου που βρίσκομαι σήμερα εδώ ανάμεσα σε αξιόλογους και αξιόλογες συναδέλφους. Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω τις κυρίες Τσουμάνη και Καλδή για την πρόσκληση.

Σ' αυτό το Συνέδριο κλήθηκα να μιλήσω για τη δημοκρατία και το φύλο. Ήδη ο τίτλος «Δημοκρατία και Φύλο» δείχνει ακριβώς το δημοκρατικό έλλειμμα όσον αφορά στη γυναίκα. Η δημοκρατία δεν μπορεί και δεν πρέπει να έχει φύλο.

Γιατί η δημοκρατία δεν είναι θέμα θεσμικό, δεν είναι θέμα πολιτειακό, δεν είναι θέμα μόνο πολιτικό. Η δημοκρατία είναι τρόπος ζωής. Ειδικά για τις γυναίκες, η δημοκρατία είναι μια άσκηση ελευθερίας και μια άσκηση δημιουργίας. Άρα όταν υπάρχει δημοκρατικό έλλειμμα για τις γυναίκες σημαίνει ότι δεν έχουν ούτε την ελευθερία, που θα έπρεπε να έχουν, ούτε τη δυνατότητα δημιουργίας που θα μπορούσαν να έχουν.

Θα ήθελα να κάνω μια πολύ γρήγορη ανασκόπηση των διαπιστώσεων γύρω από τις γυναίκες, τώρα, σχεδόν ένα μήνα πριν από την Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας, όπου πάλι θα ακούσουμε όπως κάθε χρόνο απολογισμούς και ευχολόγια: τι κάναμε, τι θα έπρεπε να έχουμε κάνει, τι θα κάνουμε, τι ελπίζουμε κ.λπ. Λοιπόν, επειδή ακριβώς είμαστε ένα μήνα πριν, θα πρέπει να σας πω ότι εγώ εύχομαι όχι μόνο εδώ στην Ελλάδα, αλλά σε όλο τον κόσμο, να μην υπάρχει ανάγκη λειτουργίας ούτε Γραμματείας Ισότητας, ούτε Υπουργείου Ισότητας, ούτε ανάγκη εορτασμού Ημέρας της Γυναίκας.

Θα μιλήσω κυρίως ως ιστορικός, καθώς μου δίνεται μια καλή ευκαιρία να παρουσιάσω τους τόμους ιστορίας που έχουν «γραφτεί» από γυναίκες. Υποψιάστηκε ποτέ κανείς ιστορικός να καταγράψει την ιστορία των ανδρών; Η ιστορία των ανδρών θα ήταν ακριβώς η παγκόσμια ιστορία. Στο σημείο αυτό προκύπτουν κάποια ερωτήματα που πρέπει να απαντήσουμε. Πρώτη ερώτηση: ο όρος σουφραζέτα και φεμινίστρια είναι πάντοτε υποτιμητικός και απαξιωτικός ή όχι; Σουφραζέτα ονομαζόταν η γυναίκα, η οποία διεκδικούσε απλώς δικαίωμα ψήφου. Αλλά αν αποκαλέσει κανείς σήμερα μια γυναίκα σουφραζέτα, φαντάζομαι ότι και στην Ελλάδα όπως και αλλού, την απαξιώνει.

Λέμε και ίσως είναι αλήθεια ότι έπαψε μεν να είναι κατάρτα το να έχεις γεννηθεί γυναίκα, αλλά δεν έπαψε ποτέ να είναι προνόμιο να έχεις γεννηθεί άντρας. Και εδώ θα σας θυμίσω μεγάλους άντρες. Ο Θαλής, ο περίφημος φιλόσοφος, έγραψε: «Είμαι περήφανος και ευτυχής. Γιατί; Γιατί είμαι άνθρωπος και όχι ζώο, άντρας και όχι γυναίκα, Έλλην και όχι βάρβαρος». Ιδού ο Θαλής. Ο Ακινάτης, για να πάμε και σε ξένους, είπε ότι: «Η γυναίκα είναι μια δημιουργία του Θεού κατά τύχη». Μόνο κατά τύχη έγινε η γυναίκα, δε χρειαζότανε. Μολονότι, όπως ξέρετε για τις κλωνοποιήσεις δε χρειάζεται πια ο άντρας. Είναι γνωστό πια αυτό.

Ας σταθούμε όμως λίγο στα δικά μας τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Η πείρα μου, είναι λίγο γαλλική και θα ήθελα να μου επιτρέψετε να σας πω αυτά που έζησα εκεί. Μία από τις πιο έγκριτες εφημερίδες της Γαλλίας, έγραψε σε μία από τις εκλογικές αναμετρήσεις την εξής είδηση: «8 παρά 1 λεπτό έφτασαν ασθμαίνοντες για να ψηφίσουν τρεις πολίτες και δύο γυναίκες». Τρεις πολίτες και

δύο γυναίκες, αυτό γράφθηκε στη Γαλλία, στη χώρα δηλαδή του δημοκρατικού ουνιβερσαλισμού, όπου φτάνει το να είσαι πολίτης για να έχεις ακριβώς όλα τα δικαιώματα. Και όταν λέμε πολίτης εννοούμε κάθε άνθρωπο άσχετα από θρησκεία, φύλο, κοινωνική κατάσταση κ.λπ. Αν τώρα σκεφθούμε ότι το μέλλον χτίζεται πάντοτε με τις βεβαιότητες του παρελθόντος, θα πρέπει να καταλάβουμε καλά ότι το δημοκρατικό αυτό έλλειμμα σηματοδοτεί μια μειονεκτική μεταχείριση της Ευρωπαϊκής γυναίκας όσον αφορά στη συμμετοχή και διαχείριση των κοινών.

Τι είναι Ευρώπη ως προς τα κοινά; Θα αναφέρω εδώ αυτό που λέω στους φοιτητές στο Πανεπιστήμιο. Ευρώπη ως προς τα κοινά είναι τα τέσσερα «Δ»: Δημοκρατία, Διάλογος, Δικαιώματα και Διανομή των αναπτυξιακών αγαθών. Χωρίς Δημοκρατία δεν υπάρχει Ευρώπη. Χωρίς Διάλογο -πολιτικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, διάλογο μεταξύ φύλων κ.λπ.- δεν μπορεί να υπάρξει Ευρώπη. Ευρώπη δεν μπορεί να υπάρξει και χωρίς το σεβασμό των Δικαιωμάτων του ανθρώπου ή χωρίς την ισότιμη Διανομή των αναπτυξιακών αγαθών.

Εξετάζοντας κανείς αυτά τα τέσσερα «Δ» που συνιστούν την Ευρώπη, οδηγείται στα τέσσερα συστατικά της δημοκρατίας, τα τέσσερα «Ι»: Ισογονία, Ισοπολιτεία, Ισονομία και Ισηγορία. Ισογονία σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι, ανεξάρτητα από την κοινωνική και οικονομική τους θέση. Ισοπολιτεία σημαίνει ότι μέσα σε ένα κράτος όλοι έχουν ίσα δικαιώματα. Ισονομία σημαίνει ότι όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντι στο νόμο και Ισηγορία ότι όλοι έχουν ίσο δικαίωμα λόγου σε μια πολιτεία. Βέβαια η εφαρμογή της αρχής της Ισηγορίας στην ανδροκρατούμενη αρχαία Ελλάδα ήταν ελλιπής, καθώς εξαιρούσε τις γυναίκες.

Κοινή συνισταμένη των παραπάνω τεσσάρων «Ι» αποτελεί η Ισοτιμία, η οποία σχετίζεται άμεσα με τον επαγγελματικό τομέα, όπου παρατηρείται και το μεγαλύτερο δημοκρατικό έλλειμμα. Οι γυναίκες έπεφταν και συνεχίζουν να πέφτουν θύματα διακρίσεων λόγω του φύλου τους στον επαγγελματικό τομέα όχι μόνο στη χώρα μας αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι έμφυλες διακρίσεις σε βάρος των γυναικών δεν είναι μόνο ελληνικό ή ευρωπαϊκό φαινόμενο αλλά παγκόσμιο. Θα ήθελα να υπογραμμίσω αυτό το οικονομικο-επαγγελματικό έλλειμμα.

Αναφέρω μια διαπίστωση του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας που έγινε μόλις στις 4 Ιανουαρίου του 2005, δηλαδή εχθές. Μεταφράζω: «οι μισθοί των γυναικών σε σύγκριση με τους μισθούς των ανδρών είναι κατά 20% κατώτεροι στη Γαλλία. Όσον αφορά τώρα στην παρουσία των γυναικών σε ηγετικές θέσεις στις δημόσιες υπηρεσίες, αλλά ιδιαίτερα μάλιστα στις ιδιωτικές, αυτές εξακολουθούν να είναι μετρημένες στα δάκτυλα». Αυτά συμβαίνουν στη

Γαλλία. Δεν ξέρω τι γίνεται εδώ, αλλά δε φαντάζομαι ότι είναι καλύτερα τα πράγματα.

Έρευνες σε αμερικανικές επιχειρήσεις έδειξαν ότι όσες διευθύνονται από γυναίκες έχουν τουλάχιστον 20% καλύτερα αποτελέσματα από τις επιχειρήσεις που διευθύνονται από άντρες. Αλλά το πιο σπουδαίο για μένα είναι το γεγονός ότι τα παιδιά των εργαζόμενων γυναικών είναι οι καλύτεροι/-ες μαθητές/-τριες, τουλάχιστον όσον αφορά στα γαλλικά σχολεία, όπως έχει αποδειχθεί από σχετικές έρευνες. Άρα καταρρίπτεται και ο ισχυρισμός ότι όταν η μητέρα δουλεύει παραμελεί την οικογένειά της.

Μια άλλη επισήμανση που πρέπει να γίνει είναι το ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία της ισοτιμίας της γυναίκας, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Όλες αυτές οι διατάξεις και οι συμβάσεις καταπατώνται ασύστολα καθημερινά και ατιμωρητί, όχι μόνο στη Γαλλία αλλά στις περισσότερες χώρες του κόσμου. Οι μισθολογικές διαφορές των γυναικών σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους αποτελούν χειροπιαστή απόδειξη του δημοκρατικού ελλείμματος και του προβλήματος του έμφυλου διαχωρισμού που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες. Θεωρώ ότι τόσο στο χώρο της εργασίας όσο και στην οικογένεια η γυναίκα βρίσκεται σε υποδεέστερη θέση. Το γεγονός ότι η γυναίκα παίρνει μικρότερο μισθό από τον άνδρα της προσδίδει μικρότερη οικονομική εμβέλεια και την κατατάσσει αυτόματα σε υποδεέστερη θέση και μέσα στην οικογένεια.

Μια άλλη σημαντική διαπίστωση είναι το ότι απουσιάζει από την επαγγελματική σκακιέρα μια κρίσιμη μάζα γυναικών σε υψηλές θέσεις στην επαγγελματική ιεραρχία μέσα στις επιχειρήσεις. Αυτό το γεγονός οδηγεί τις γυναίκες εκτός κορυφής, δηλαδή εκτός των κέντρων λήψης αποφάσεων. Σήμερα σε όλο τον κόσμο οι οποιοσδήποτε αποφάσεις στον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό τομέα απαιτούν όχι μόνο ιδιαίτερες γνώσεις και ικανότητες για τη λήψη αποφάσεων αλλά και τη σφαιρική εκείνη ματιά και τη διορατικότητα να προλαβαίνουν τα γεγονότα. Αυτή η σφαιρική ματιά και η διορατικότητα χαρακτηρίζει το χαρισματικό ηγέτη, τον αρχηγό, τον ταγό. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι η λέξη ταγός δεν έχει θηλυκό. Δεν υπάρχει στο ελληνικό λεξιλόγιο η λέξη ταγή.

Ιστορικά, λοιπόν, παρατηρούμε ότι οι γυναίκες συναντούν εμπόδια στην άσκηση εξουσίας. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί η κρίσιμη εκείνη μάζα γυναικών σε κέντρα πολιτικών αποφάσεων, η οποία θα διεκδικήσει το λόγο, την αυθεντία και τη γνώση. Μόνο έτσι θα πάνσουν οι γυναίκες να αποτελούν -παρά την προσωπική μόρφωση και αξία τους- κακέκτυπα των

επιτυχημένων ανδρών.

Η εξουσία, λοιπόν, απαιτεί οπωσδήποτε μια πρωτοβουλία και μια ευθύνη δημιουργίας. Είναι, όπως ανέφερα προηγουμένως, άσκηση ελευθερίας. Η προσήλωση στην πολιτική αρετή και η σωστή άσκηση και εφαρμογή της δημοκρατίας μετρώνται παντού με την ελευθερία που διαθέτουν οι γυναίκες και με τη θέση και το ρόλο που τους εξασφαλίζουν οι θεσμοί στο δημόσιο βίο. Η συμμετοχή όμως στο δημόσιο βίο προϋποθέτει πάνω απ' όλα ελευθερία λόγου. Πιστεύω ότι αν και υπάρχει ελευθερία ο γυναικείος λόγος δεν έχει ακροαματικότητα. Σε μια συνάντηση, για παράδειγμα, που συμμετέχουν ισότιμα και άνδρες και γυναίκες, ο γυναικείος λόγος δεν τυγχάνει της ίδιας προσοχής σε σχέση με τον ανδρικό. Η ακροαματικότητα του γυναικείου λόγου εξαρτάται από τα ενδιαφέροντα της γυναίκας. Ο γυναικείος λόγος αναφορικά με θέματα του ιδιωτικού βίου έχει να επιδείξει μια μοναδική σοφία, θα μπορούσαμε να πούμε, ακριβώς επειδή οι γυναίκες ασχολούνται κυρίως με τον ιδιωτικό βίο. Αντίθετα, όσον αφορά σε θέματα του δημοσίου βίου ο γυναικείος λόγος είναι επιφανειακός και τυποποιημένος. Αυτή η ξύλινη γλώσσα δεν μπορεί ποτέ να έχει πειθώ και ακροαματικότητα.

Αδιαφιλονίκητη διαπίστωση αποτελεί και το γεγονός ότι η χειραφέτηση των γυναικών μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο αν καταλάβουν υψηλές θέσεις του δημοσίου χώρου. Η άνοδος των γυναικών σε τέτοιες θέσεις δεν είναι κάτι απλό. Απαιτεί από τον καθέναν, πόσο μάλλον από τις γυναίκες, μεγάλη προσπάθεια και αγώνες. Οι αγώνες αυτοί είναι δυνατόν να κερδηθούν με τη σωστή προετοιμασία, βασικός άξονας της οποίας είναι η άσκηση και η παιδεία των γυναικών στην αυτοεκτίμηση και την αυτοπεποίθηση.

Οι γυναίκες πρέπει να μάθουν να έχουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, να γνωρίζουν τις δυνατότητές τους και να τις αξιοποιούν κατά το βέλτιστο τρόπο. Η αυτοπεποίθηση είναι θέμα παιδείας. Μάλιστα ένας από τους μεγαλύτερους επιστήμονες, απόφοιτος του *École Polytechnique*, όταν τον ρώτησα τι τους διδάσκουν σ' αυτό το Πανεπιστήμιο που τους κάνει τόσο ξεχωριστούς επιστήμονες μου απάντησε: «μας μαθαίνουν να έχουμε εμπιστοσύνη στον εαυτό μας». Όταν μάθει κανείς να έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του, χωρίς ούτε να υπερεκτιμά τις δυνατότητές του ούτε να υποτιμά τις δυνατότητες του άλλου, είναι σε θέση να προχωρήσει και να διεκδικήσει όλα όσα του ανήκουν. Και αυτό είναι που χρειάζονται σήμερα οι γυναίκες.

Θα ήθελα στο σημείο αυτό, να αναφερθώ σε κάποιες λύσεις του προβλήματος. Ο Υπουργός μίλησε προηγουμένως για το διαδεδομένο μέτρο των ποσοστώσεων. Το μέτρο αυτό μπορεί να είναι ως ένα βαθμό

αποτελεσματικό, όμως δεν μπορεί να αλλάξει τις νοοτροπίες. Οι τελευταίες καθορίζεται από τη βούληση της γυναίκας αλλά κυρίως από τη θέση, που της δίνει η κοινωνία. Μην ξεχνάμε ότι το μόνο επάγγελμα που αναγνωρίζουν όλες οι κοινωνίες στη γυναίκα ιστορικά είναι αυτό της ιερόδουλης και η μοναδική μορφή λόγου που της αναγνωρίζεται από την αρχαιότητα, χωρίς καν να τον διεκδικεί ο άντρας, είναι το μοιρολόι. Μόνο μοιρολογήτρες υπάρχουν. Δεν αναφέρεται πουθενά στη λαογραφία άνδρας μοιρολογητής.

Οπότε ο μοιρολογιακός λόγος και το επάγγελμα της ιερόδουλης είναι ακριβώς τα καθήκοντα, με τα οποία η ιστορία κατά κάποιον τρόπο έχει επιφορτίσει τη γυναίκα, η οποία εξακολουθεί πάντοτε να είναι ένας ενδιάμεσος. Αυτό σημαίνει ότι η πράξη και η απόφαση είναι πάντοτε ανδρική και το πολύ-πολύ να ασκείται επιρροή ή να γίνεται μεσολάβηση από τη γυναίκα. Η ιστορία μπορεί να μας δώσει πλήθος παραδειγμάτων γυναικών που διαδραμάτισαν ή τους αποδόθηκε αυτός ο ρόλος του ενδιάμεσου, του μεσολαβητή. Η Εύα, για παράδειγμα, και η Παναγία είχαν αυτό το ρόλο. Η Εύα έδωσε το μήλο, ενώ ο Αδάμ το έφαγε. Όμως το προπατορικό αμάρτημα έχει βαρύνει μόνο την Εύα. Ως προς το δεύτερο παράδειγμά μας, ξέρουμε ότι ο Χριστός έσωσε τον κόσμο, δεν τον έσωσε η Παναγία. Οι γυναίκες έχουν αποκλειστεί από το χώρο της θρησκείας και της ιεροσύνης. Καμία θρησκεία δεν έχει δημιουργηθεί από γυναίκα. Και η Αγία Τριάδα παρόλο που περιλαμβάνει τρία πρόσωπα, τρεις οντότητες καμία δεν είναι γυναικεία. Οι θεολογούντες, βέβαια, στις παρατηρήσεις αυτές απαντούν ότι ο θεός δεν έχει βιολογικό φύλο, αλλά μόνο γραμματικό.

Η γυναίκα μένει πάντοτε, όπως σας έλεγα, εκτός των πραγματικών αποφάσεων, ως ένας ενδιάμεσος. Και αυτός ο ρόλος του ενδιάμεσου δυστυχώς καλλιεργείται και από την οικογένεια και από την παιδεία και από την κοινωνία. Στην οικογένεια όταν η μητέρα δίνει την μπάλα στο αγοράκι για να παίξει και την κούκλα στο κορίτσι, διαιωνίζει χωρίς να το θέλει ή να το ξέρει τα στερεότυπα. Η μπάλα με την οποία παίζει το αγόρι δείχνει ακριβώς τη δυνατότητά του να καθορίσει ένα χώρο που το βγάζει από το σπίτι και το πάει προς τα έξω, ήδη από μικρή ηλικία. Έτσι το να βγει αργότερα ο έφηβος και ο άνδρας έξω από το σπίτι θεωρείται φυσιολογικό και αυτονόητο. Αντίθετα η κούκλα σημαίνει την προσκόλληση στον ιδιωτικό βίο, την ενασχόληση με το σπίτι, το νοικοκυριό, τα παιδιά.

Το σχολείο, επίσης, προβάλλει το ρόλο της γυναίκας ως ενδιάμεσου και αναπαράγει τα στερεότυπα ως προς τα δύο φύλα. Σε ένα γαλλικό σχολικό εγχειρίδιο απεικονίζεται ο πατέρας να διαβάζει την εφημερίδα του στο τζάκι και η γυναίκα δίπλα του να πλέκει. Ο άνδρας, δηλαδή, διαβάζει και είναι εκτός του

ιδιωτικού χώρου, αποστασιοποιείται. Αντίθετα, η γυναίκα πλέκει και άρα ασχολείται αποκλειστικά και μόνο με τον ιδιωτικό χώρο. Επομένως, και στο σχολείο το παιδί καταγράφει το πρότυπο του άνδρα, ο οποίος πρωταγωνιστεί στο δημόσιο χώρο και της γυναίκας, η οποία περιορίζεται στον ιδιωτικό.

Θεωρώ περιττό να μιλήσω τώρα για το πώς η κοινωνία μας αναπαράγει και συντηρεί τα στερεότυπα των φύλων. Είναι φαινόμενα γνωστά σε όλους. Τι δέον γενέσθαι; Ποιες αποφάσεις όμως μπορούμε να πάρουμε και για ποιο ζήτημα; Όσον αφορά στις εργασιακές σχέσεις πρέπει να πω πολύ απλά ότι ίσως μία από τις λύσεις θα ήταν η τηλεργασία, επειδή ακριβώς η γυναίκα είναι και σύζυγος και μητέρα και εργαζόμενη. Στην Ελλάδα η τηλεργασία είναι ακόμα σε πρώιμο στάδιο. Στο εξωτερικό, όμως, έχει προχωρήσει πολύ και θεωρείται μία από τις καλύτερες λύσεις του προβλήματος. Μία άλλη λύση που προτείνεται είναι και αυτή της μερικής απασχόλησης με την προϋπόθεση ότι το προϊόν της εργασίας αυτής δε θα εκλαμβάνεται ως δευτερεύον και συμπληρωματικό, αλλά ως πρωτεύον και εξίσου σημαντικό με αυτό των πλήρως απασχολούμενων συναδέλφων τους.

Δυστυχώς, οι φιλοδοξίες των γυναικών στον εργασιακό τομέα είναι χαμηλότερες από αυτές των ανδρών συναδέλφων τους. Σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία στα Πανεπιστήμια της Γαλλίας το ποσοστό των υφηγητών είναι σχεδόν το ίδιο με αυτό των υφηγητριών, 50% άνδρες και 50% γυναίκες. Όμως στη βαθμίδα των Καθηγητών το ποσοστό των γυναικών ανέρχεται μόλις στο 3%. Οι γυναίκες αναγκάζονται να παραιτηθούν από υψηλούς στόχους και να συμβιβαστούν με χαμηλότερους, επειδή, κυρίως, ξέρουν ότι δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες μιας σταδιοδρομίας, η οποία ενδεχομένως να απαιτεί και κάποια κινητικότητα. Οι γυναίκες μετακινούνται δυσκολότερα σε σχέση με τους άνδρες, όταν το απαιτεί η καριέρα τους, γεγονός που δεν μπορεί να αλλάξει, καθώς οι γυναίκες δεν μπορούν και δεν πρέπει να ξεχάσουν ότι πάνω απ' όλα είναι μητέρες αλλά και γυναίκες.

Παρουσιάζεται, λοιπόν, η γυναίκα ως ένα συμπληρωματικό μέλος στον επαγγελματικό τομέα, υπομένοντας την περιθωριοποίηση του γυναικείου ρόλου και καθίσταται το ευάλωτο τμήμα της κάθε κοινωνίας. Σε κάθε κρίση είτε πρόκειται για πόλεμο, κύμα ανεργίας, σύρραξη κ.ά. το πρώτο θύμα είναι πάντοτε η γυναίκα. Η εισβολή της στον επαγγελματικό και εργασιακό τομέα θεωρείται ως μια παρενθετική, συμπληρωματική προσπάθεια και όχι σαν ένα οργανικό παραγωγικό τμήμα του. Και αυτό το φαινόμενο είναι παγκόσμιο.

Αυτή, λοιπόν, η περιθωριοποίηση των γυναικών ευρύνεται ακόμα και σε πτυχές που δεν αφορούν στα δικαιώματά τους. Η πρόοδος σε οποιοδήποτε

τομέα, κοινωνικό, πολιτικό, θεσμικό, κ.ά. έχει πάντοτε αντίκτυπο στις γυναίκες. Εδώ θα μπορούσαμε να παραθέσουμε πολλά παραδείγματα. Το 1848 λ.χ. τίθεται το ζήτημα της γενικής συμμετοχής ψήφου στη Γαλλική Εθνοσυνέλευση. Κανείς δε μίλησε για τη γυναίκα και μόνο η Ολυμπία Γκουζ είπε: «εφόσον η γυναίκα έχει το δικαίωμα να ανεβαίνει στο ικρίωμα μπορεί να έχει και το δικαίωμα να ανεβεί στο βήμα». Τώρα οι Γάλλοι λένε ότι είναι πιο εύκολο για μια γυναίκα να ανεβεί στο βάθρο ενός αγάλματος παρά σε μία καρέκλα εξουσίας. Είναι προφανές ότι αυτή η επιλεκτική μορφή δημοκρατίας αφήνει πολλά κενά. Μια άλλη πρόοδος που ωφέλησε τις γυναίκες ήταν η αναθεώρηση των θεσμικών πλαισίων, ιδιαίτερα δε του Αστικού Κώδικα, πολλών χωρών, κυρίως ευρωπαϊκών. Το 1965 οι Γαλλίδες μπορούσαν να έχουν λογαριασμό σε τράπεζα χωρίς να ρωτήσουν τον άντρα τους. Το 1966 μόνο στη Γαλλία οι γυναίκες μπορούσαν να εργάζονται χωρίς να χρειάζονται άδεια από το σύζυγό τους.

Όσο δε για τις μουσουλμανικές χώρες δε χρειάζεται φαντάζομαι να πω ότι εκεί οι γυναίκες αντιμετωπίζουν το μεγαλύτερο πρόβλημα. Το ότι σε αυτές τις χώρες έχουν εκλεγεί κατά καιρούς και γυναίκες αρχηγοί κρατών, όπως η Τανσού Τσιλέρ, η Μπεναζίρ Μπούτο και η Ζία, αποτελεί βήμα προόδου. Το πρόβλημα είναι το πώς οι άνδρες αρχηγοί κρατών αντιμετωπίζουν τις γυναίκες που καταλαμβάνουν ανάλογη θέση. Δεν μπορώ να μην αναφέρω τη συζήτηση που είχα σε μια συνάντηση ανδρών για τις τρεις αυτές μουσουλμάνες αρχηγούς κρατών. Όταν ρώτησα έναν από τους μεγαλύτερους σύγχρονους διανοούμενους -δε θέλω να αναφέρω το όνομά του για να μην τον εκθέσω- γιατί μόνο σε μουσουλμανικές χώρες υπάρχουν τρεις γυναίκες αρχηγοί κρατών η απάντησή του ήταν η εξής: «μα κυρία Αρβελέρ είναι υποανάπτυκτες χώρες, άρα έχουν υποανάπτυκτους αντιπροσώπους». Η απάντηση αυτή δείχνει ότι τα στερεότυπα δύσκολα μπορούν να αλλάξουν. Εκτός αυτού έχει αναπτυχθεί και έντονος αντιφεμινισμός και μάλιστα πολλοί υποστηρίζουν ότι ο νέος αντιφεμινισμός ονομάζεται θασερισμός και παραπέμπει στον τύπο της ανδρογυναίκας, κατά το πρότυπο της Θάσσερ.

Από όλα όσα αναλύσαμε μέχρι τώρα θεωρώ ότι προκύπτει ένα καθήκον που αποτελεί ταυτόχρονα και μεγάλη υποχρέωση της γυναίκας, η ελευθερία της. Η πρώτη απαίτηση κάθε γυναίκας πρέπει να είναι η προσωπική, σεξουαλική, οικονομική, οικογενειακή, επαγγελματική της ελευθερία. Αν η γυναίκα δεν είναι ελεύθερη δεν μπορεί να επιλύσει κανένα πρόβλημα.

Μια από τις μεγαλύτερες προόδους της κοινωνίας μας που απελευθέρωσε τις γυναίκες ήτανε το αντισυλληπτικό χάπι. Τουλάχιστον για τις ευρωπαϊκές κοινωνίες η ανακάλυψή του ήταν η μεγαλύτερη πρόοδος. Πώς γίνεται, ο Pincus,

ένας από τους μεγαλύτερους βιολόγους που ανακάλυψε το χάπι να μην έχει καν προταθεί για Βραβείο Νόμπελ; Το ίδιο συμβαίνει και στις μέρες μας με το χάπι της άμβλωσης, το περίφημο 461 και τον Μπωλιέ που το ανακάλυψε. Παρόλο που το χάπι χρησιμοποιείται ευρέως και ιδιαίτερα στην Αμερική, κανείς δεν αναγνωρίζει την προσφορά του Μπωλιέ. Επίσης, σκεφτείτε ότι ο βιασμός μέχρι προχθές στη Γαλλία ήταν απλώς πλημμέλημα. Μόλις πριν ενάμισι χρόνο έγινε κακούργημα. Χαίρομαι που μαθαίνω ότι και στην Ελλάδα θεωρείται κακούργημα.

Όσον αφορά στην ενδοοικογενειακή βία συμφωνώ με τις δηλώσεις που έκανε ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών στις 25 Νοεμβρίου του 2004, στη Διεθνή δηλαδή Ημέρα της Εξάλειψης της Βίας κατά των Γυναικών. Κάθε μορφή βίας κατά των γυναικών είναι έκπτωση του ανθρωπισμού και κατολίσθηση του πολιτισμού μας και πρέπει να εξαλειφθεί σε οποιοδήποτε μέρος της γης και αν εκδηλώνεται.

Είναι περιττό, βέβαια, να πω ότι αυτή η βία είτε προέρχεται από το εξωτερικό είτε από το οικογενειακό περιβάλλον έχει ένα επακόλουθο, το οποίο δεν μπορεί να καταπολεμηθεί, πολύ δε περισσότερο να εξαλειφθεί. Αυτό είναι η δια βίου ταπείνωση της γυναίκας, τα σημάδια της οποίας δε σβήνουν ποτέ. Είναι σα να πάρεις ένα καουτσούκ και το τεντώσεις όσο μπορείς. Όταν το αφήσεις δεν επανέρχεται ποτέ στην ίδια θέση, ποτέ στην αρχική του κατάσταση. Μένει πάντα λίγο πιο χαλαρό, χαλάει. Αυτό που μένει στη γυναίκα μετά το βιασμό, την ενδοοικογενειακή βία, τη σεξουαλική ή οποιαδήποτε άλλη παρενόχληση είναι η ταπείνωση και ο εξευτελισμός.

Ως προς τις ποσοστώσεις θα ήθελα να κάνω το εξής σχόλιο. Μπορεί ως μέτρο να μη λύνει το πρόβλημα, αλλά το θεωρώ πολύ καλή λύση από τη στιγμή που οι κοινωνίες παρουσιάζουν αδυναμία και ανωριμότητα ως προς την εφαρμογή της ισότητας. Και αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι οι γεωγραφικές ποσοστώσεις -το πόσοι δηλαδή Βουλευτές πρέπει να εκλέγονται από κάθε εκλογική περιφέρεια- τις οποίες εισάγουν οι εκλογικοί νόμοι των διαφόρων κρατών γίνονται πολύ πιο εύκολα αποδεκτές ως μέτρο σε σχέση με τις «βιολογικές», ας μου επιτραπεί η έκφραση, ποσοστώσεις, δηλαδή αυτές που επιβάλλουν τη γυναικεία παρουσία στα Κοινοβούλια. Προσωπικά προτιμώ να ορίζεται από τον εκλογικό νόμο το πόσες γυναίκες πρέπει να μπουν στη Βουλή παρά να επαφίεται στην ευαισθησία των κομμάτων η εφαρμογή του μέτρου των ποσοστώσεων.

Οι γυναίκες είναι ανάγκη να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους. Πρέπει, για παράδειγμα, οι γυναίκες πολιτικοί να κάνετε πράξη αυτό που επιχειρήσατε στις ευρωεκλογές, δηλαδή λίστες μόνο με γυναίκες. Άλλη λύση θα ήταν η δημιουργία σκιώδους Κυβέρνησης γυναικών, όπως το Shadow Cabinet

στην Αγγλία. Οι γυναίκες πολιτικοί πρέπει να παρακολουθούν τα θέματα της επικαιρότητας και να είναι σε θέση να παρεμβαίνουν, άσχετα από την πολιτική παράταξη στην οποία ανήκουν. Είμαι σίγουρη ότι πολλά θέματα οι γυναίκες μπορούν να τα διαχειρισθούν διαφορετικά και ίσως πολύ πιο αποτελεσματικά από τους άνδρες.

Τέλος, όσον αφορά σε θέματα και μέτρα πιο προωθημένα, όπως για παράδειγμα η χορήγηση γονικής άδειας και στους πατεράδες, πιστεύω ότι συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αλληλεγγύης της καθημερινότητας. Όταν αυτή η αλληλεγγύη της καθημερινότητας ολοκληρωθεί ίσως να έχει επιτευχθεί και η περίφημη ισοτιμία στο δημόσιο χώρο. Αυτή η ισοτιμία θα έχει επιτευχθεί, όπως είπε κάποτε μία από τις μεγαλύτερες φεμινίστριες και δημοσιογράφους, η Φρανσουάζ Ζιρού, όταν ανίκανες γυναίκες, χωρίς προσόντα θα έχουν καταλάβει τις ανώτατες θέσεις.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ (Μ. ΚΑΛΔΗ): Ευχαριστούμε από καρδιάς την κα Αρβελέρ για την τόσο ενδιαφέρουσα διάλεξη. Θα δώσω το λόγο στην Ευρωβουλευτή μας την κα Ρ. Κράτσα, η οποία έχει επιδείξει μια σημαντικότερη δραστηριότητα, αξιοζήλευτη θα έλεγα, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Έζησα μαζί της ως συνάδελφός της στο Ευρωκοινοβούλιο για πέντε-έξι μήνες και την είδα να παρακολουθεί σταθερά και με συνέπεια όλα τα θέματα που άπτονται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας των ευκαιριών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Θεωρώ πολύ σημαντική τη συνεισφορά της στη σημερινή μας συζήτηση. Σας ευχαριστώ.

Ρ. ΚΡΑΤΣΑ, Ευρωβουλευτής Ν.Δ.: Ευχαριστώ κυρία Πρόεδρε, αγαπητή Μερόπη. Σας ευχαριστώ, εσένα και τις συνεργάτιδες σου, που με προσκαλέσατε σε ένα τόσο σημαντικό Συνέδριο, ο τίτλος του οποίου μας κινητοποιεί πράγματι, μας καλεί όλους και όλες να περάσουμε από τα λόγια στα έργα.

Θέλω να σας συγχαρώ για όλο το έργο που έχετε επιτελέσει μέχρι σήμερα. Φαίνονται ήδη τα πρώτα αποτελέσματα από τη μεθοδικότητα και τη συνέπεια με την οποία υπηρετείτε το στόχο της ισότητας. Θεωρώ ιδιαίτερη τιμή την πρόταση να σχολιάσω τις εισηγήσεις που έγιναν ως τώρα, οι οποίες ήταν πλούσιες, σημαντικές και μπορούν να αποτελέσουν το έναυσμα για καινούργιες σκέψεις και περισσότερες δράσεις.

Ο Υπουργός, κος Παυλόπουλος, έχει βαθιά πολιτική πείρα και με τη διακυβέρνησή του μέχρι σήμερα απέδειξε ότι μπορεί να παίρνει αποφάσεις τολμηρές και να ανοίγει δρόμους. Μια μικρή ένδειξη αυτού του τρόπου

διακυβέρνησης αποτελεί και το Τετραετές Πρόγραμμα που μας παρουσίασε. Οι κυρίες Τσουμάνη και Καλδή έχουν δώσει ένα νέο στίγμα μιας πολύπλευρης πολιτικής για την ισότητα, η οποία αγγίζει όλους τους τομείς και προσκαλεί στους Οργανισμούς, των οποίων έχουν την ευθύνη, όλους τους πολίτες, άνδρες και γυναίκες ανεξάρτητα από το χώρο στον οποίο ανήκουν επαγγελματικά, κομματικά κ.λπ.

Η κα Αρβελέρ πάνω απ' όλα είναι μια πολυτάλαντη γυναίκα με εμπειρία και άποψη σε πολλούς τομείς, από πολλούς γεωγραφικούς και πολιτισμικούς χώρους - και αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό. Η συμβολή της σε ζητήματα όπως αυτό που συζητάμε σήμερα είναι πολύτιμη. Όμως, η κα Αρβελέρ αποτελεί και ένα άλλο παράδειγμα, το οποίο έχει σχέση με το μήνυμα που θέλω να δώσω απόψε στη συζήτηση αυτή. Η λαμπρή σταδιοδρομία της μας δείχνει τη σημασία που έχει η προσωπική δέσμευση και η πορεία μιας γυναίκας πέρα από το κοινωνικό χρέος για την ισότητα, την οποία όλοι υπερασπιζόμαστε.

Ο ρόλος μου είναι πολύ δύσκολος, καθώς πρέπει να συνοψίσω και να σχολιάσω τις προηγούμενες εισηγήσεις. Ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά. Η πρώτη μας διαπίστωση είναι ότι η κοινωνία μας παρουσιάζει το φαινόμενο του διαρρέοντος αγωγού. Γυναίκες άξιες υπάρχουν, φοιτήτριες εκπληκτικές και μάλιστα σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους άνδρες στις προπτυχιακές σπουδές και με μεγάλο ποσοστό στις μεταπτυχιακές. Ακόμη σε τομείς που θεωρούνται ανδροκρατούμενοι οι γυναίκες φτάνουν το 30%. Παρά το γεγονός, όμως, ότι υπάρχουν τόσο αξιόλογες γυναίκες καταλήγουμε να μη βρίσκουμε γυναίκες για να γίνουν μέλη ενός Επιστημονικού Συμβουλίου ή για να εμπλουτίσουν τις λίστες στις Δημοτικές και στις Περιφερειακές Εκλογές.

Όταν ανακοινώθηκε το μέτρο των ποσοστώσεων ήμουν στη Θεσσαλονίκη σε ένα Συνέδριο και έζησα έντονα την απογοήτευση και την αγωνία των επικεφαλής των συνδυασμών που προσπαθούσαν να βρουν γυναίκες να βάλουν στα ψηφοδέλτια, ώστε να πληρούται η προϋπόθεση του 30%. Αυτό, λοιπόν, το φαινόμενο στην Ευρωπαϊκή Ένωση ονομάζεται φαινόμενο του διαρρέοντος αγωγού. Κάπου, δηλαδή, υπάρχει το δυναμικό και όσο περνάνε τα χρόνια χάνεται. Ο αγωγός αυτός κάπου «μπάζει». Το φαινόμενο του διαρρέοντος αγωγού το συναντάμε σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής και κυρίως στην αγορά εργασίας. Όλο αυτό το πολύτιμο γυναικείο δυναμικό, το οποίο είναι απαραίτητο στην ποιότητα της δημοκρατίας, στην οικονομία, την ανάπτυξη και την πρόοδο χάνεται στην πορεία. Στη Λισσαβόνα τέθηκαν όρια. Το 2010 πρέπει στην αγορά εργασίας να απασχολείται το 60% του ποσοστού των γυναικών. Η Γαλλία ανησυχεί που απασχολεί ήδη 56% των γυναικών. Για τη χώρα μας τα

πράγματα είναι πολύ πιο δύσκολα, καθώς απασχολείται μόνο το 42% των γυναικών.

Ο στόχος της Λισσαβόνας αποτελεί άλλο ένα κίνητρο για υλοποίηση πολιτικών, οι οποίες θα αξιοποιήσουν το πολύτιμο γυναικείο εργατικό δυναμικό στην παραγωγή της χώρας μας. Με τις πολιτικές αυτές πρέπει να αντιμετωπίσουμε τρία μείζονα προβλήματα όσον αφορά στη γυναικεία απασχόληση. Το πρώτο είναι η είσοδος των γυναικών στην παραγωγική διαδικασία. Το δεύτερο έχει σχέση με την παραμονή τους στη διαδικασία αυτή, καθώς οι γυναίκες είναι οι πρώτες που απολύονται όταν μια επιχείρηση αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα. Το τρίτο αφορά στην εξέλιξη των γυναικών στην επαγγελματική ιεραρχία.

Ο τρίτος αυτός στόχος έχει άμεση σχέση και συνάρτηση με αυτό που συζητάμε σήμερα. Διότι όταν λέμε ότι υπάρχει έλλειμμα γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων εννοούμε ότι οι γυναίκες απουσιάζουν όχι μόνο από την πολιτική ζωή της χώρας μας, αλλά και από τα κέντρα λήψης των οικονομικών αποφάσεων. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχουν ή ότι είναι ελάχιστες οι γυναίκες επικεφαλής επιχειρήσεων, διοικητικών συμβουλίων οικονομικών οργανισμών, μεγάλων τραπεζών, επιχειρήσεων εισηγμένων στο Χρηματιστήριο κ.ά. Μέχρι τώρα είχαμε επικεντρωθεί στην έλλειψη γυναικών από τη Βουλή, την Κυβέρνηση, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και όχι άδικα. Αρκεί να σας πω ότι η Ελλάδα έχει το χαμηλότερο ποσοστό γυναικών πολιτικών σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μάλιστα στον τομέα αυτό μας έχουν περάσει και κάποιες από τις νέες χώρες που μπήκαν πρόσφατα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πιστεύω, όμως, ότι τώρα αντιλαμβανόμαστε το μέγεθος του προβλήματος. Τώρα συνειδητοποιούμε ότι οι γυναίκες απέχουν από όπου λαμβάνονται αποφάσεις είτε αυτές είναι οικονομικές είτε πολιτικές. Και εδώ θα συμφωνήσω με αυτό που είπε η κα Αρβελέρ, ότι όλες οι έρευνες μάς δείχνουν ότι οι γυναίκες είναι οι καλύτερες μάνατζερ σήμερα, ακριβώς επειδή έχουν την ικανότητα να συνενώνουν, να συνθέτουν και να αξιοποιούν όλα τα διαφορετικά και πολλές φορές αντιφατικά στοιχεία της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας.

Μια επιχείρηση για να ανταποκριθεί στις ανάγκες της αγοράς πρέπει να παίρνει μηνύματα τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό της περιβάλλον, να τα αναλύει και να τα συνθέτει. Στο εσωτερικό της πρέπει να αντιμετωπίζει τους/τις εργαζόμενους/-ες ως εταίρους, να επιτρέπει τη συμμετοχή και εκπροσώπησή τους στα συμβούλια και να προωθεί λύσεις στα διάφορα προβλήματά τους. Αυτό συμβαίνει σε ελάχιστες χώρες. Οι γυναίκες έχουν

αποδείξει ότι έχουν υπομονή, έχουν τη διάθεση να ακούσουν, να συνθέσουν και θεωρούνται πάρα πολύ καλές διαχειρίστριες. Υπάρχει έντονος προβληματισμός, λοιπόν, όχι μόνον να μπουν στην αγορά εργασίας οι γυναίκες, αλλά να φτάσουν και σε υψηλές ιεραρχικά θέσεις στις εταιρείες.

Εκπρόσωποι από τη Νορβηγία ήρθαν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και μας ζήτησαν να συνεργαστούμε στην αντιμετώπιση του προβλήματος της υποεκπροσώπησης των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων. Όπως μας κατέθεσαν, ενώ στη Νορβηγία υπάρχουν πολλές γυναίκες αξιόλογα στελέχη επιχειρήσεων, δύσκολα αποφασίζουν να διεκδικήσουν υψηλότερη ιεραρχικά θέση μέσα στην επιχείρηση. Άρα, επανερχόμαστε σ' αυτό που ανέφερε η κα Αρβελέρ ότι το πρόβλημα της ισότητας των φύλων είναι καθολικό και οικουμενικό. Υπάρχει παντού και πουθενά δεν έχει λυθεί. Συνηθίζουμε να απλοποιούμε τα πράγματα και να λέμε ότι οι Σκανδιναβικές χώρες είναι πρότυπα. Στις Σκανδιναβικές χώρες τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική ζωή είναι μεγαλύτερα σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, αλλά η πολιτική ζωή στη Σκανδιναβία δεν είναι η ίδια με την πολιτική ζωή στη Γαλλία ή στην Ελλάδα. Είναι αλήθεια ότι στις Σκανδιναβικές Χώρες και ιδιαίτερα στη Σουηδία εφαρμόστηκαν έγκαιρα τα προγράμματα συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Με την εφαρμογή του μέτρου των ποσοστύσεων κάποιες γυναίκες κατάφεραν και μπήκαν στα Δημοτικά Συμβούλια, αλλά το ποσοστό των γυναικών Δημάρχων και Περιφερειάρχων παραμένει χαμηλό.

Το γεγονός ότι σε καμία χώρα δεν έχει λυθεί το πρόβλημα πρέπει να μας προβληματίσει ιδιαίτερα, αλλά και να μας κινητοποιήσει περισσότερο. Ο προβληματισμός πρέπει να στραφεί στο γιατί άλλες χώρες αν και εφάρμοσαν πολιτικές νωρίτερα από μας δεν κατάφεραν να λύσουν το πρόβλημα. Η κινητοποίησή μας πρέπει να περιλάβει περισσότερους τομείς δράσης και να ξεπεράσει τα σύνορα της χώρας μας που είναι στενά για την επίτευξη ενός τέτοιου στόχου. Σ' αυτό θα μας βοηθήσουν και οι εκπρόσωποι άλλων χωρών και πολιτικών κομμάτων που έχουν προσκληθεί στο Συνέδριο και θα μιλήσουν αύριο δίνοντάς μας το δικό τους στίγμα.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να κάνω και μια παρατήρηση. Αν και δεν αναφέρθηκε ρητά, υπάρχει διάχυτη η εντύπωση ότι το μέτρο της ποσοστύωσης προωθείται από τα σοσιαλιστικά κόμματα. Είναι αλήθεια ότι η πρωτοβουλία προήλθε από τα σοσιαλιστικά κόμματα, αλλά αυτό δεν αποτελεί αποκλειστικότητα. Η κα Smet που είναι ομιλήτριά σας αύριο και ανήκει στο Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα του Βελγίου ίδρυσε την Επιτροπή Ισότητας. Όταν

έγινε Υπουργός εφήρμοσε ποσόστωση για πρώτη φορά στο Βέλγιο. Άρα, στην περίπτωση του Βελγίου η ποσόστωση εφαρμόστηκε από το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα. Στο Λουξεμβούργο η συγκεκριμένη πρωτοβουλία προήλθε πάλι από το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα. Δεν πρέπει πια να στεκόμαστε το ποιος εφάρμοσε πρώτος το μέτρο και να αναλωνόμαστε σε κομματικές αντιπαλότητες. Σημασία έχει, όπως είπε ο Υπουργός, να ξεπεράσουμε την κομματική λογική και το στενό κομματικό πλαίσιο και να είμαστε ανοιχτοί/-ές σε προτάσεις, ιδέες, μεθόδους, πρακτικές κ.λπ., ώστε να προωθήσουμε την ισότητα.

Μέσα σ' ένα πολύμορφο ευρωπαϊκό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από διαφορετικά πολιτικά συστήματα και ανόμοια οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα η πράξη και η εμπειρία έχουν δείξει ότι κανένα μέτρο από μόνο του δεν είναι αρκετό για την υλοποίηση του στόχου της ισότητας των φύλων. Χρειαζόμαστε δέσμη μέτρων σχεδιασμένα με μια σφαιρική πολιτική οπτική. Στο σημείο αυτό, λοιπόν, θα ήθελα να συγχαρώ την ηγεσία του Υπουργείου και όλους τους συναρμόδιους φορείς που συμβάλλουν σε αυτήν τη σύνθεση μέτρων και πολιτικών. Πιστεύω ότι και το Πρόγραμμα που παρουσίασε ο Υπουργός έχει αυτή τη σφαιρική οπτική.

Δεν μπορούμε, να αναζητούμε γυναίκες στα κέντρα της εξουσίας, όταν οι αυτές δεν μπορούν να βγουν στην αγορά εργασίας και να εξελιχθούν, όταν δεν μπορούν να μπουν καν στην αγορά εργασίας μόνο με το πτυχίο τους και κυρίως όταν δεν έχουν τη δυνατότητα να εναρμονίσουν την επαγγελματική με την οικογενειακή τους ζωή. Αδυνατούν να καλύψουν μια θέση απασχόλησης εξελισσόμενη, όταν δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τα σεμινάρια συνεχούς κατάρτισης. Οι εργαζόμενοι/-ες σήμερα πρέπει να είναι σε θέση να ενημερώνονται και να παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης στις νέες τεχνολογίες, τις νέες μεθόδους διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, πώλησης προϊόντων, διαφήμισης εταιρειών κ.λπ. Επανέρχομαι για άλλη μια φορά στην κα Αρβελέρ και σ' αυτό που ανέφερε πριν λίγο για την κινητικότητα των εργαζομένων. Οι γυναίκες δεν μπορούν να εξελιχθούν, εάν δεν έχουν εξασφαλίσει την κινητικότητα. Σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ένα από τα μειονεκτήματά μας είναι ότι η κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού μας είναι πολύ χαμηλότερη από των Ηνωμένων Πολιτειών, ανέρχεται μόλις στο 5%. Με 5% κινητικότητα δεν μπορούμε να αναπτύξουμε την καινοτομία και το ανθρώπινο δυναμικό στην Ευρώπη. Άρα, όσο ενισχύεται η ενιαία μας αγορά με κοινούς κανόνες για την εγκατάσταση των υπηρεσιών από τη μια χώρα στην άλλη τόσο θα προτιμούνται εργαζόμενοι/-ες που έχουν τη δυνατότητα της

κινητικότητας.

Πιστεύω, λοιπόν, ότι μόνο μια σφαιρική πολιτική μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στις γυναίκες να μπουν στην αγορά εργασίας, να παραμείνουν και να εξελιχθούν. Το μέτρο των ποσοστώσεων είναι λίγο πολύ γενικά αποδεκτό και εφαρμόζεται και από χώρες που δεν το έχουν ακόμη περιλάβει στο θεσμικό τους πλαίσιο. Το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα της Σουηδίας, για παράδειγμα, δε θέλησε ποτέ να θεσπίσει το μέτρο της ποσοστώσεως, αλλά το εφαρμόζει σταθερά ως λογική. Θα λέγαμε ότι εφαρμόζεται ένας ηθικός ή άγραφος νόμος και έτσι τουλάχιστον το 40% των γυναικών μετέχει σε όλα τα επίσημα όργανα και τους μηχανισμούς του συγκεκριμένου κόμματος. Προσπαθεί, λοιπόν, επειδή ακριβώς δε θέσπισε την ποσοστώση, όπως οι Σοσιαλιστές, να βρει άλλους τρόπους να δείξει το δικό του νεωτερισμό.

Ένας από αυτούς είναι η καμπάνια που διοργάνωσε πρόσφατα προς τους καταναλωτές. Βασικό σλόγκαν της καμπάνιας ήταν το εξής: πιστεύετε ότι πρέπει να σας διευθύνουν γυναίκες και άντρες μαζί; Προτιμήστε τότε προϊόντα που προέρχονται από αποφάσεις που πήραν μαζί άνδρες και γυναίκες. Οι καταναλωτές προβληματίστηκαν και άρχισαν να σκέφτονται αν στα Διοικητικά Συμβούλια των εταιριών των προϊόντων που θέλουν να αγοράσουν συμμετέχουν γυναίκες. Στη Δανία πρόσφατα οργανώθηκε μια μεγάλη καμπάνια με αφίσες στο δρόμο που έγραφαν: «εάν έχετε αγόρι και κορίτσι δώστε στο γιο σας περισσότερο χαρτζιλίκι από την κόρη σας». Και από κάτω με μικρότερα γράμματα: «Έτσι θα προετοιμάσετε την κόρη σας για μια πραγματικότητα, που δυστυχώς θα αντιμετωπίσει. Όταν θα βγει στην αγορά εργασίας έχοντας τα ίδια προσόντα με το γιο σας θα λαμβάνει μικρότερη αμοιβή». Αυτή η καμπάνια προκάλεσε σοκ στη Δανία.

Η Αγγλία που θεωρείται χώρα προηγμένη και πέτυχε την καταπολέμηση της ανεργίας καλύτερα από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, φαίνεται ότι στον τομέα της ισότητας των φύλων δεν έχει κάνει τόσο σημαντικά βήματα. Χαρακτηριστικές ως προς αυτό είναι οι καταγγελίες του επίσημου οργάνου προώθησης των δύο φύλων που είδαν το φως της δημοσιότητας. Πολλές έγκυες καταγγέλλουν διακρίσεις στο χώρο της εργασίας, γεγονός που αποτελεί σοβαρή παραβίαση και της Κοινοτικής νομοθεσίας μεταξύ άλλων. Τα περιστατικά που καταγράφηκαν ανέρχονται στις 3,5 χιλιάδες. Προτίθεμαι να καταθέσω ερώτηση στο Ευρωκοινοβούλιο για το συγκεκριμένο θέμα, διότι πέρα από τις εξαγγελίες για νέα μέτρα, πρέπει κάθε φορά να χρησιμοποιούμε και τα μέσα που έχουμε για την καταπολέμηση της αδικίας, παρανομίας και ανισότητας. Στην προκειμένη περίπτωση, έχουμε στα χέρια μας την ευρωπαϊκή πολιτική για την προστασία

των γυναικών στο χώρο της εργασίας, την οποία καλούμαστε να υλοποιήσουμε. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως ξέρετε, έχει αρμοδιότητα στο χώρο της εργασίας να θεσπίζει το θεσμικό πλαίσιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων και να ελέγχει την εφαρμογή του. Έτσι, νομιμοποιούμαι ως Ευρωβουλευτής να καταθέσω μια ερώτηση και να ελέγξω αν η Κοινοτική νομοθεσία εφαρμόζεται για την προστασία των εγκύων στην Αγγλία.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, καλείται και η χώρα μας να θεσπίσει ένα νομοθέτημα για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης στο οποίο πρέπει να ενσωματώσει την αντίστοιχη Κοινοτική Οδηγία. Η νέα Κοινοτική Οδηγία για τη σεξουαλική παρενόχληση περιλαμβάνει δύο καινούργια στοιχεία: τη δυνατότητα να καταγγέλλουν τα σωματεία και οι συνδικαλιστικοί φορείς κρούσματα σεξουαλικής παρενόχλησης και όχι μόνο μια γυναίκα που θίγεται.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει αρμοδιότητα να νομοθετήσει στο χώρο της εκπροσώπησης, της ίσης εκπροσώπησης στα πολιτικά όργανα. Όσο εξελίσσεται από Οικονομική Κοινότητα σε Πολιτική οντότητα τόσο η διάσταση αυτή μπαίνει στην πολιτική της, αλλά με τη μορφή Συστάσεων. Δεν μπορεί να νομοθετήσει και να πει ότι απαγορεύεται να γίνονται λίστες, να έχουν αξία λίστες στις εκλογές που δεν εκπροσωπούνται οι γυναίκες ισάξια με τους άντρες. Κάνει Συστάσεις στα κράτη μέλη να το υιοθετήσουν, αλλά δεν μπορεί να νομοθετήσει.

Θέλω στο σημείο αυτό, να αναφερθώ σε μερικά πράγματα, τα οποία τέθηκαν σήμερα ως μια καλή εμπειρία, όπως αυτό που είπε η κα Αρβελέρ για τη σκιώδη Κυβέρνηση των γυναικών. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουμε τέτοια εμπειρία. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο οι γυναίκες θεωρώ ότι αποτελούμε την κρίσιμη μάζα που ανέφερε η κα Αρβελέρ, περίπου το 30% των Ευρωβουλευτών. Έχω την εμπειρία του τι θα πει πράγματι αυτή η κρίσιμη μάζα. Συνιστώντας το 30% των Ευρωβουλευτών αποτελούμε μια ομάδα. Οι άνδρες συνάδελφοί μας μάς μεταχειρίζονται με ειδικό τρόπο, κάποιες φορές με υπερβολική ευγένεια. Παρόλα αυτά, θεωρώ ότι οι γυναίκες αρθρώνουμε δικό μας λόγο στο Ευρωκοινοβούλιο και παράλληλα αποτελούμε μέρος ενός αρμονικού συνόλου. Αν θέλουμε να προαχθεί ο γυναικείος λόγος και να αφήσουν οι γυναίκες το στίγμα της ισοτιμίας μέσα από τη διαφορετικότητα, πρέπει να φροντίσουμε να έχουμε τουλάχιστον αυτή την κρίσιμη μάζα γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Η άλλη θετική εμπειρία μου έχει σχέση με την Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών της οποίας είμαι μέλος. Η Επιτροπή αυτή ασχολείται με όλα τα θέματα που αφορούν στις γυναίκες. Ένα θέμα που αντιμετώπισε πρόσφατα ήταν η κατάργηση των διακρίσεων στην παροχή υπηρεσιών, δηλαδή την κατάργηση

των διακρίσεων στα ασφάλιστρα με τα οποία επιβαρύνονται οι γυναίκες, επειδή είναι γυναίκες. Πρέπει να εξηγήσω σε όσους/-ες δεν το ξέρουν ότι οι ασφαλιστικές εταιρείες φτιάχνουν τους πίνακές τους ανάλογα με το φύλο. Αυτό είναι ένα θέμα, που το χειρίζεται η Επιτροπή Γυναικών.

Παράλληλα με τα θέματα που αφορούν στις γυναίκες, η Επιτροπή μας γνωμοδοτεί για ότι γίνεται στην Ευρωπαϊκή πολιτική. Ό,τι έκθεση έρχεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που θα πρέπει να τη συντάξει μια Επιτροπή των Μεταφορών, των Συνταγματικών Υποθέσεων, της Υγείας, της Έρευνας, της Τεχνολογίας, των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών κάνει μία γνωμοδότηση. Έτσι, στο τελικό κείμενο που φτάνει για ψήφισμα από την Ολομέλεια περιλαμβάνονται και οι θέσεις της Επιτροπής Γυναικών. Αυτό είναι το γνωστό *mainstreaming*, όπου δηλαδή η γυναικεία διάσταση είναι οριζόντια και μπαίνει παντού.

Πιστεύω ότι αν αυτό γινόταν σε όλα τα Κοινοβούλια τα τελικά ψηφίσματα θα ήταν διαφορετικά. Όταν το δικό μας Κοινοβούλιο αντιμετωπίζει ένα φορολογικό ζήτημα, κανείς δεν φαντάζεται να το παραπέμψει στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ή Ισότητας των Ευκαιριών, όργανα τα οποία να γνωμοδοτούσαν διαφορετικά για το συγκεκριμένο θέμα.

Μια άλλη επισήμανση που θέλω να κάνω είναι ότι αν και μερικά πράγματα φαίνονται αυτονόητα, θέλουν μεγάλο αγώνα για να κατακτηθούν τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Κανείς δεν μπορεί να φανταστεί την προσπάθεια, που κατέβαλε η Επιτροπή των Δικαιωμάτων Γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, προκειμένου να ενταχθεί στο άρθρο 2 του Ευρωσυντάγματος η ισότητα των δύο φύλων. Η ισότητα αποτελούσε ήδη αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή των Δικαιωμάτων των Γυναικών αγωνίστηκε να θεσπισθεί και νομικά. Διότι με βάση το νομοθετικό πλαίσιο οι αξίες μετουσιώνονται πιο εύκολα σε πολιτικές. Τα μέλη της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών θέλαμε με τον τρόπο αυτό να διευρυνθεί το πεδίο της υπάρχουσας νομικής βάσης, αλλά και για να κατοχυρωθεί η απαίτηση του σεβασμού της ισότητας και από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Και το λέω αυτό, διότι ξέρω ότι υπάρχει διάχυτη ανησυχία για τα κεκτημένα μας, για να γίνουν σεβαστές οι αξίες μας, τη στιγμή που η Ευρωπαϊκή Ένωση θα ανοίξει την πόρτα της σε χώρες άλλες, οι οποίες δεν έχουν το ίδιο επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης με αυτό που έχουμε καταφέρει να έχουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Και το λέω διότι καμιά φορά μας λένε κάποιοι, κυρίως άνδρες, ότι τα προβλήματα έχουν λυθεί τώρα, τι χρειάζεται να πετύχουμε παραπάνω, γιατί να

ασχολείστε με την ισότητα, γιατί να έχετε Επιτροπές Ισότητας. Οι γυναίκες που θέλουν να προχωρήσουν προχωρούν, οι νόμοι που έχουμε αρκούν. Η συνεχής προσπάθεια να καταπολεμήσουμε όλες τις διακρίσεις μας βοηθά να βλέπουμε όλες τις πτυχές του προβλήματος και να συνειδητοποιούμε ότι χρειάζεται να είμαστε σε εγρήγορση για να διασφαλίσουμε αυτά που πετύχαμε και να τα διασφαλίσουμε όχι μόνο για σήμερα, αλλά και για το μέλλον.

Στο σημείο αυτό, θέλω να δώσω το στίγμα της κοινωνικής υποχρέωσης που υπάρχει. Πρώτον: να αντιληφθούμε τις διακρίσεις, την ανάγκη προώθησης των γυναικών τόσο στην παραγωγική διαδικασία όσο και στα κέντρα που λαμβάνονται αποφάσεις, την ανάγκη να σφραγίσουμε όλες τις πολιτικές με τις ανησυχίες, με τα ιδιαίτερα προβλήματα και με τα ιδιαίτερα αιτήματα των γυναικών. Απ' την άλλη πλευρά, όμως, πρέπει να τονίσουμε ότι η εξέλιξη των γυναικών αποτελεί και ένα προσωπικό αγώνα και μία προσωπική επιλογή. Ούτε όλοι οι άνδρες θέλουν να φτάσουν στις ανώτατες βαθμίδες, ούτε και όλες οι γυναίκες το θέλουν, διότι η εξέλιξη στην καριέρα απαιτεί θυσιές προσωπικές, αποτελεί δέσμευση προσωπική και αυτά πρέπει να τα αποφασίσουν οι γυναίκες ότι θα τα υποστούν. Ο ρόλος μας είναι να εξαφανίσουμε τις διακρίσεις που υφίστανται οι γυναίκες. Να δημιουργήσουμε τις καλές προϋποθέσεις, να έχουν τις ίσες ευκαιρίες με τους άνδρες, αλλά από κει και πέρα πρέπει και οι ίδιες σαν γυναίκες να επιλέξουν το ρόλο τους και τον τρόπο με τον οποίο θέλουν να δώσουν τους δικούς τους αγώνες.

Το άλλο θέμα που θέλω να θίξω είναι η αλληλεγγύη των γυναικών, η οποία έχει συχνά λείψει. Έχουμε πολλές φορές μιλήσει για το σύνδρομο της βασίλισσας μέλισσας. Πολλές φορές έχουμε δει οι γυναίκες που φθάνουν σε ένα επίπεδο και έχουν τη δύναμη να προωθήσουν άλλες γυναίκες ή να εφαρμόσουν πολιτικές που διευκολύνουν την ανέλιξη άλλων γυναικών δεν το έχουν κάνει πράξη. Όσο, λοιπόν, οι γυναίκες είναι πιο σίγουρες για τον εαυτό τους, όπως είπε η κα Αρβελέρ, όσο είναι πιο σίγουρες και έχουν χαράξει το δικό τους δρόμο, τόσο πιο πολύ μπορούν να είναι αλληλέγγυες στις άλλες γυναίκες, διότι οι περισσότερες γυναίκες ή στην αγορά εργασίας ή στα κέντρα που λαμβάνονται αποφάσεις ενδυναμώνουν τον ίδιο το γυναικείο ρόλο, την ίδια τη γυναικεία αξία.

Κλείνοντας, θα ήθελα να αναφερθώ στο θέμα της οριζόντιας διάχυσης της ισότητας, το mainstreaming. Πρέπει να γίνει μέλημα όλων μας, δεν αρκεί μόνο να μπει στις πολιτικές μας. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουμε αυτή την ανησυχία και εγρήγορση, μήπως, για παράδειγμα, δημιουργηθεί μια αντιπροσωπεία για να επισκεφτεί μια χώρα και δεν υπάρχει ισόρροπη εκπροσώπηση γυναικών, γίνει κάποιο Συνέδριο και στο πάνελ δεν έχει

προβλεφθεί ισόρροπη συμμετοχή γυναικών κ.λπ. Αυτές οι ευαισθησίες που αφήνουν μηνύματα στην κοινωνία, δίνουν ορατότητα στις γυναίκες, αναβαθμίζουν το ρόλο τους και τη σημασία τους στο γίνεσθαι, αυτά είναι μέλημα όλων μας: και των υπεύθυνων πολιτικών φορέων και μιας γυναικείας οργάνωσης και μιας άλλης μη κυβερνητικής οργάνωσης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Πολλές φορές έχω πει σε δημάρχους, περιφερειάρχες, με τους οποίους ανταλλάσσουμε σκέψεις γι' αυτά τα θέματα, ότι αν θέλετε την επόμενη φορά να βρείτε για τους εκλογικούς συνδυασμούς σας εύκολα γυναίκες και αξιόλογες γυναίκες, φροντίστε από τώρα. Αξιοποιήστε αυτές, που εξελέγησαν, διότι πρέπει με την ορατότητα που θα τους δώσετε στην κοινωνία να ενδυναμώσετε την παρουσία τους και τη σημασία τους, να μπορούν να εκλεγούν πιο εύκολα και την άλλη φορά να τους εμπιστευτούν οι πολίτες ή δώστε ρόλο στις γυναίκες, που ήταν στο συνδυασμό σας και δεν εξελέγησαν.

Υπάρχουν πολλοί ρόλοι σε μια τοπική κοινωνία. Αυτές, λοιπόν, οι γυναίκες αν αξιοποιηθούν σήμερα θα είναι εν δυνάμει στελέχη μας αύριο, για να μπορέσουν να διεκδικήσουν την ψήφο των συμπολιτών μας. Δηλαδή, χρειάζεται μια στρατηγική μακρόπνοη. Να εντοπίσουμε που είναι οι αδυναμίες μας και να χαράξουμε μια στρατηγική, που αγγίζει όλους τους τομείς από την αγορά εργασίας, διότι είπαμε ότι πρέπει να έχουν εισόδημα οι γυναίκες για να μπορούν να παίξουν ένα ρόλο στην οικογένεια και στην κοινωνία, αλλά πρέπει και να τους δοθούν όλες οι ευκαιρίες να γίνει στην κοινωνία γνωστό το έργο τους και η σημασία τους.

Θέλω, δηλαδή, να τονίσω ότι είναι συλλογική η ευθύνη μας και παράλληλα προσωπική για την κάθε γυναίκα, διότι πρέπει να υποστεί τις συνέπειες και τις δυσκολίες αυτής της δέσμευσης με τα κοινά ή της δέσμευσης για μια καριέρα που θα τη φτάσει στην ιεραρχία του χώρου, στον οποίον κινείται είτε πανεπιστημιακός είναι αυτός είτε πολιτικός είτε κοινωνικός ή εργασιακός.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ (Μ. ΚΑΛΔΗ): Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Γεωργακόπουλο, Ειδικό Γραμματέα του Σώματος Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, που είναι σήμερα κοντά μας. Επίσης, ευχαριστώ τον κ. Δημήτρη Καφαντάρη, Αντινομάρχη Μεσσηνίας, ο οποίος δε λείπει από κανένα Συνέδριο και από κανένα φόρουμ που ασχολείται με θέματα ισότητας. Ευχαριστώ θερμά τον κ. Χρονόπουλο, εκπρόσωπο της Υπερνομάρχου, κας Φώφης Γεννηματά και Πρόεδρο της Επιτροπής της Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδος. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους άλλους

κυρίους που παρέμειναν μέχρι αυτή την ώρα κοντά μας και έγιναν κοινωνοί του προβληματισμού μας.

Θα πρότεινα, αν δεν έχετε αντίρρηση, να τεθούν ερωτήσεις μόνο στις κυρίες Αρβελέρ και Κράτσα, που μάλλον δε θα μπορέσουν να παρευρεθούν τις επόμενες μέρες στο Συνέδριό μας, και οι τοποθετήσεις να γίνουν αύριο. Η κα Αρβελέρ πρότεινε να γίνουν μέχρι πέντε ερωτήσεις.

ΟΜΙΛΗΤΡΙΑ: Καλησπέρα σας. Ήθελα να θέσω ένα ερώτημα σε όλο το πάνελ αλλά κυρίως στην κα Αρβελέρ. Δε νομίζετε ότι υπάρχει μια αντίφαση ανάμεσα στο αίτημα των γυναικών για την ένταξη στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων και στην προτεινόμενη εναλλακτική μορφή εργασίας, την τηλεργασία, η οποία εξορισμού απομονώνει τον άνθρωπο, τον έχει μέσα στον κλειστό χώρο και χάνει αυτό που έλεγε ο Ντυρκάϊμ την οργανική και μηχανική αλληλεγγύη, δηλαδή το συμπλησίμα με τον άλλον; Ευχαριστώ πολύ.

Ε. ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ: Σας ευχαριστώ για την ερώτηση. Όπως είπε και ο Υπουργός και η Ρ. Κράτσα, το θέμα των γυναικών είναι πολυδιάστατο. Οι γυναίκες σήμερα πρέπει να δουλεύουν για να φέρνουν στο σπίτι δεύτερο μισθό, καθώς ο ένας μισθός του συζύγου δεν επαρκεί για τις ανάγκες της οικογένειας. Από την άλλη μεριά, οι γυναίκες δε θα μπουν όλες στο δημόσιο χώρο. Από το να μείνουν χωρίς δουλειά θεωρώ ότι είναι προτιμότερο να απασχολούνται με τηλεργασία. Η εναλλακτική αυτή μορφή απασχόλησης θα ήτανε μία λύση του πρώτου επιπέδου. Ο δημόσιος χώρος, η εξουσία, οι ηγετικές θέσεις είναι μία σειρά επιπέδων, από τα οποία θα περάσουν κάποιες γυναίκες αλλά όχι όλες.

Κάθε φορά που μιλάμε για εργασία πρέπει να έχουμε υπόψη μας και κάτι άλλο. Το ότι σήμερα το περίφημο σιδηρούν καταπέτασμα δεν υπάρχει πια. Τη θέση του έχει πάρει το ηλεκτρονικό. Αυτό σημαίνει ότι από τη μια μεριά υπάρχουν εργαζόμενοι που γνωρίζουν την τεχνολογία, τη χρησιμοποιούν, τη δημιουργούν, την παράγουν και από την άλλη είναι οι εργαζόμενοι που δε χρησιμοποιούν την τεχνολογία και είναι ελάχιστα ή καθόλου εξοικειωμένοι με αυτήν. Στη δεύτερη κατηγορία εργαζομένων συγκαταλέγεται και η πλειονότητα των εργαζόμενων γυναικών. Οι περισσότερες είτε δεν έχουν καμία εξοικείωση με την τεχνολογία ή έχουν την εξοικείωση που χρειάζονται για τη διεκπεραίωση δουλειάς γραφείου. Η τηλεργασία μπορεί να προσφέρει όχι μόνο εξοικείωση με την τεχνολογία αλλά και την εξειδίκευση σε μια τεχνολογική, νανολογική όπως ονομάζεται, εντέλεια.

Επομένως, η τηλεργασία δεν περιορίζει τις δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης. Υπάρχει και τηλεργασία ανωτάτου επιπέδου. Γνωρίζουμε, άλλωστε, όλοι ότι υπάρχουν γυναίκες, οι οποίες διευθύνουν επιχειρήσεις από το σπίτι τους. Μάλιστα στα θετικά αυτής της μορφής εργασίας συγκαταλέγεται και η συμβολή στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ακριβώς επειδή δεν απαιτεί μετακίνηση των εργαζομένων.

Αυτό που θέλω να τονίσω είναι ότι και η τηλεργασία έχει μία ανελικτική σταδιοδρομία, την οποία οι γυναίκες μπορούν να παρακολουθήσουν, αν εκπαιδευτούν και αποκτήσουν τις απαραίτητες τεχνολογικές γνώσεις. Όπως δείχνει η πορεία της αγοράς εργασίας κανείς πια δε θα κάνει την ίδια δουλειά σε όλη του τη ζωή. Είναι απαραίτητο, λοιπόν, να προσαρμοστούν και οι γυναίκες στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας για να μπορέσουν να συμμετάσχουν ισότιμα σε αυτήν.

Συμπερασματικά, θα έλεγα ότι η τηλεργασία αποτελεί μια ευκαιρία εξοικείωσης τόσο με τις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας όσο και με το τεχνολογικό παραπέτασμα που ανέφερα προηγουμένως. σημαίνει ότι υποτιμώ τα μειονεκτήματα που επισημάνθηκαν από τις παρευρισκόμενες. Βέβαια δεν υποτιμώ τα μειονεκτήματα αυτής της μορφής εργασίας, τα οποία επισημάνθηκαν ήδη, και σε καμία περίπτωση δεν υποστηρίζω ότι οι γυναίκες δεν πρέπει ή δεν μπορούν να διεκδικήσουν κάτι καλύτερο. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ (Μ. ΚΑΛΔΗ): Και η κα Κράτσα νομίζω θέλει να συμβάλει.

Ρ. ΚΡΑΤΣΑ: Θα είμαι σύντομη. Συμμερίζομαι αυτό που είπατε για την τηλεργασία. Από τη μια μεριά προσφέρει εισόδημα, απ' την άλλη όμως δε δίνει την ευκαιρία φυσικής παρουσίας στο χώρο της εργασίας, εκλογής στα συνδικαλιστικά όργανα, επαγγελματικής εξέλιξης και ανόδου. Με αυτή την έννοια εξετάζουμε το θέμα της τηλεργασίας στην ευρωπαϊκή πολιτική.

Όμως αυτό που θέλω να πω εγώ είναι ότι η τηλεργασία δεν αποτελεί την εναλλακτική λύση με την έννοια ότι μια γυναίκα πρέπει να επιλέξει μια μορφή εργασίας, μία θέση απασχόλησης για όλη της τη ζωή. Σκεφτείτε μία εποχή της ζωής μιας γυναίκας που πρέπει να φύγει για κάποιο λόγο από τη δουλειά της, για το μέγιστο των παιδιών της, για παράδειγμα, για μια οικογενειακή αναποδιά ή γιατί μετατίθεται ο άνδρας της. Από το να μη δουλεύει καθόλου είναι καλύτερα να απασχολείται με τηλεργασία.

Έχω μια φίλη καθηγήτρια πανεπιστημίου στην Αμερική, η οποία παντρεύτηκε διπλωμάτη και κάνει τηλεργασία σε ένα επάγγελμα υψηλών

απαιτήσεων και επιπέδου. Αν δε είχε αυτή τη δυνατότητα, θα έπρεπε να αφήσει τη δουλειά της και να ακολουθήσει τον άνδρα της, όπως έκαναν παλαιότερα οι σύζυγοι των διπλωματών. Η τηλεργασία, λοιπόν, μπορεί να είναι κατάλληλη για μια εποχή, για μια ειδική περίοδο της ζωής της γυναίκας. Αποτελεί μια πολύ σημαντική δυνατότητα απασχόλησης για τις γυναίκες.

Ε. ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ: Αν η γυναίκα θέλει να κατακτήσει το δημόσιο χώρο και θέσεις εξουσίας πρέπει να γίνει δημιουργός ιστορίας. Μέχρι τώρα οι γυναίκες υφίστανται την ιστορία. Δεν υπάρχουν ούτε στον καλλιτεχνικό ούτε στον πολιτικό ούτε στον πνευματικό χώρο. Οι γυναίκες υφίστανται μία ιστορία, η οποία είναι αντρική.

Αν καμία γυναίκα δεν είχε βάλει τα χέρια της στο πιάνο, αν καμία γυναίκα δεν είχε κρατήσει την πένα, αν καμία γυναίκα δεν είχε κρατήσει ένα χρωστήρα ή τη σμίλη για να κάνει γλυπτική, ο πολιτισμός μας θα ήταν ο ίδιος. Αυτό σημαίνει ότι φταίνε και οι γυναίκες που βρίσκονται εκτός ιστορίας. Λοιπόν, στο βάθος ο δημόσιος χώρος είναι η δημιουργία καθημερινής ιστορίας, όπου η γυναίκα είναι ο αφανής ήρωας. Αν πίσω από κάθε επιτυχημένο άνδρα κρύβεται μία γυναίκα, είναι καιρός πίσω από κάθε επιτυχημένη γυναίκα να κρύβεται ένας άνδρας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ (Μ. ΚΑΛΔΗ): Θέλω για μια ακόμη φορά να σας ευχαριστήσω όλους και όλες για την παρουσία και τη συμμετοχή σας. Καλό βράδυ.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 1^{ης} ΗΜΕΡΑΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2005

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ:

Φ. ΜΠΕΛΛΟΥ, Υπεύθυνη Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων, ΚΕΘΙ

ΗΜΕΡΑ 2^η

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Κατ' αρχάς θα ήθελα να σας ευχαριστήσω που είστε και σήμερα μαζί μας. Πριν δώσω το λόγο στην πρώτη ομιλήτρια θέλω να σας ενημερώσω ότι ως φορέας κάναμε πολλές προσπάθειες, προκειμένου να έχουμε σήμερα μαζί μας περισσότερες γυναίκες Ευρωβουλευτές. Δυστυχώς, όμως, λόγω φόρτου εργασίας ήταν αδύνατον να παρευρεθούν. Συγκεκριμένα, αυτό τον καιρό στις Βρυξέλλες έχουν ξεκινήσει οι εργασίες για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για Θέματα Ισότητας, η ίδρυση του οποίου θα ανακοινωθεί επίσημα στις 7 Μαρτίου. Πολλές από τις γυναίκες Ευρωβουλευτές που κλήθηκαν να συμμετάσχουν στο Συνέδριό μας συμμετέχουν σ' αυτή την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ισότητας και επομένως αντιμετώπισαν αντικειμενική δυσκολία να παρευρεθούν.

Στη συνέχεια, θα δώσω το λόγο στην κυρία Smet, Υπουργό Επικρατείας και Μέλος του Κοινοβουλίου της Φλάνδρας, για να καταθέσει τη δική της εμπειρία αναφορικά με την ευρωπαϊκή πολιτική σε θέματα ισότητας. Ευχαριστώ.

M. SMET, Υπουργός Επικρατείας και Μέλος του Κοινοβουλίου της Φλάνδρας:

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ. Θα ανατρέξω στην εμπειρία μου σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και θα σας μιλήσω για την πρόοδο, την οποία έχουμε κάνει τα τελευταία 25 χρόνια και τι έχουμε ακόμα μπροστά μας, διότι δεν έχουμε τελειώσει.

Ξεκινώ λέγοντας ότι αυτή την εβδομάδα εορτάσαμε κάτι πολύ σημαντικό στο Βέλγιο. Εορτάσαμε την 100^η επέτειο του Συμβουλίου των Γυναικών. Το Συμβούλιο δημιουργήθηκε το 1905 κατόπιν της αρνήσεως πρόσβασης στην αγορά εργασίας στην πρώτη γυναίκα δικηγόρο στο Βέλγιο. Επρόκειτο για τη Marie Popellin. Ήταν γύρω στα σαράντα. Είχε σπουδάσει σε μεγάλη ηλικία και όταν πήρε το πτυχίο της ο Δικηγορικός Σύλλογος δήλωσε ότι δεν μπορούσε να την κάνει δεκτή, διότι οι γυναίκες δε διέθεταν προσωπικότητα δικηγόρου. Έτσι, δημιουργήθηκε το Εθνικό Συμβούλιο των Γυναικών. Τώρα είναι ήδη 100 ετών και κοιτώντας στο παρελθόν, σκέφτομαι πόσα πράγματα έχουμε πετύχει. Από τότε η ζωή των γυναικών έχει αλλάξει σημαντικά στο Βέλγιο, όπως και σε πολλές άλλες χώρες, όπως και στη χώρα σας. Και

οι γυναίκες και οι οργανώσεις τους έχουν παλέψει με επιμονή για να τύχουν ίσης μεταχείρισης στην κοινωνία.

Οι παραδοσιακοί θεσμοί τις ακολούθησαν σε αυτό τους το όραμα πολύ αργότερα. Για να αλλάξει η κοινωνία χρειάζονται δύο δυνάμεις. Η πρώτη είναι η δύναμη η οποία επιζητά την αλλαγή. Μπορεί να είναι οι γυναίκες, μπορεί να είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες, μπορεί να είναι οι ομοφυλόφιλοι ή οποιοσδήποτε άλλος. Η δεύτερη δύναμη είναι οι υπάρχοντες θεσμοί, οι οποίοι, κάποια στιγμή, οφείλουν να ακολουθήσουν, οφείλουν να συμφωνήσουν, διότι χωρίς αυτούς δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί η αλλαγή. Πρέπει να είμαστε σίγουρες, γι' αυτό και θέλω να το επισημάνω, διότι συχνά οι γυναίκες δεν το βλέπουν και δημιουργούν τους θεσμούς τους δίπλα στους παραδοσιακούς θεσμούς και νομίζουν ότι μπορούν να προβούν στις αλλαγές μόνες τους. Αυτό δεν είναι δυνατό. Πρέπει να δουλέψουμε μαζί.

Από την προσωπική μου εμπειρία ως πρώην Υπουργός Απασχόλησης και Ίσων Ευκαιριών θα σας πω ότι υπήρξα για 8 χρόνια Υπουργός Απασχόλησης και Ίσων Ευκαιριών και για 7 χρόνια Υπουργός Περιβάλλοντος και Ίσων Ευκαιριών. Σε όλη μου την καριέρα υπήρξα για 14–15 χρόνια Υπουργός και πριν από αυτό μέλος του Κοινοβουλίου. Στη συνέχεια, βρέθηκα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τώρα στο Φλαμανδικό Κοινοβούλιο. Αυτό σημαίνει ότι για περίπου 30 χρόνια βρίσκομαι στην πολιτική, 30 με 35 χρόνια και αγωνίστηκα για τις γυναίκες όλη μου τη ζωή.

Θέλω να ξεκινήσω με τα παγκόσμια συνέδρια του ΟΗΕ για τα θέματα των Γυναικών. Ως Μέλος του Κοινοβουλίου και ως Υπουργός, παρευρέθη σε πολλά συνέδρια των Ηνωμένων Εθνών για διαφορετικά θέματα. Για παράδειγμα, το Συνέδριο για το στρώμα του όζοντος, ή το Συνέδριο για κάποιο άλλο περιβαλλοντικό θέμα. Παρευρέθηκα σε πολλά τέτοια συνέδρια. Κανένα όμως από αυτά τα συνέδρια δεν είχε τόσο πάθος όσο τα συνέδρια που αφορούσαν στις γυναίκες. Κανένα!

Το πρώτο Συνέδριο είχε γίνει στο Mexico City το 1975 και θεωρώ ότι πρέπει να αναφέρω τα Ηνωμένα Έθνη, διότι τείνουμε να τα ξεχνάμε από καιρό σε καιρό. Τώρα έχουμε να δούμε το “Πεκίνο + 10” και κοιτάμε και τον ΟΗΕ, αλλά γενικά δε βλέπουμε. Ήταν στο μέσο του δευτέρου κύματος χειραφέτησης, όπως το ονομάζουμε, και πήγαμε τότε στο Mexico City, σε ένα μεγάλο Συνέδριο, χωρίς να έχουμε καθόλου εμπειρία. Δεν είχαμε γυναίκες στο διπλωματικό σώμα. Δεν είχαμε την εμπειρία των διεθνών οργανισμών και αντί να συζητηθούν τα θέματα που μας αφορούσαν, τα θέματα που αφορούσαν στις γυναίκες, η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από τα παραδοσιακά δικαιώματα των διπλωματών, τον Σιωνισμό, τον Ιμπεριαλισμό, την αποικιοκρατία. Κάθε φορά για κάτι άλλο, εκτός από τα θέματα που αφορούσαν στις γυναίκες.

Γιατί; Διότι δεν μπορούσαμε να το κάνουμε τη συγκεκριμένη στιγμή. Δεν είχαμε την ικανότητα. Δεν ήμασταν εκεί. Δεν είχαμε την εμπειρία. Αυτό ήταν αρκετό για ένα Συνέδριο. Το επόμενο Συνέδριο, το 1980, έγινε στην Κοπεγχάγη και έλαβε χώρα μετά το διωγμό του Σάχη από τη χώρα του και τον ερχομό του Χομείνι στο πολιτικό προσκήνιο. Ήταν ένα μεγάλο Συνέδριο γεμάτο πάθος, αλλά οι γυναίκες είχαν μάθει να παίρνουν τα πράγματα στα χέρια τους και από τότε οι γυναίκες ηγούνται αυτών των συνεδρίων των Ηνωμένων Εθνών. Γιατί όμως ένα Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών είναι σημαντικό; Διότι τα συμπεράσματα, τα κείμενα που παράγονται εκεί είναι πολύτιμα για ολόκληρο τον κόσμο. Δεν είναι η Ευρώπη, η οποία παράγει κείμενα για ολόκληρο τον κόσμο. Εμείς παράγουμε κείμενα για την Ευρώπη και είμαστε σημαντικές για όλα τα κράτη-μέλη και για όλα τα μελλοντικά κράτη-μέλη. Εσείς είσαστε πολύ σημαντικές. Αλλά αν χρειαζόμαστε συμπεράσματα σε παγκόσμιο επίπεδο, χρειαζόμαστε τα Ηνωμένα Έθνη.

Αν σήμερα κάποιοι άνθρωποι δεν είναι εδώ, είναι γιατί λαμβάνει χώρα το Συμβούλιο των Υπουργών για την Ισότητα στο Λουξεμβούργο. Στο Συμβούλιο αυτό λαμβάνουν μέρος οι Υπουργοί για την Ισότητα, οι οποίοι προετοιμάζουν το κείμενο της Προεδρίας του Λουξεμβούργου για τη συνάντηση της Νέας Υόρκης «Πεκίνο + 10» που θα λάβει χώρα την πρώτη εβδομάδα του Μαρτίου. Προετοιμάζουν, λοιπόν, ένα κείμενο και ίσως αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο πολλοί/-ές δεν μπόρεσαν να παρευρεθούν εδώ. Είναι πολύ σημαντικό όλες οι χώρες της Ευρώπης να έχουν κοινή θέση. Κάτι τέτοιο δεν είναι τόσο εύκολο να επιτευχθεί, διότι μερικές χώρες είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες σε συζητήσεις που αφορούν, για παράδειγμα, στην αναπαραγωγική υγεία.

Πρόκειται, λοιπόν, για μια σημαντική συνάντηση –είδα το κείμενο– και ελπίζω να καταλήξουν σε ένα κοινό κείμενο. Αυτά όσον αφορά στα Συνέδρια των Ηνωμένων Εθνών. Είναι σημαντικά, νομίζω ότι είναι από τα κύρια Συνέδρια, για τις γυναίκες των αραβικών χωρών, για παράδειγμα, οι οποίες αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα. Μόνο τα Ηνωμένα Έθνη μπορούν να κάνουν κάτι γι' αυτές τις γυναίκες. Τα Συνέδρια είναι, επίσης, σημαντικά διότι διατηρούν το θέμα στην παγκόσμια ημερήσια διάταξη. Να είσαστε βέβαιες ότι δεν είναι καθόλου εύκολο να διατηρηθεί ένα θέμα στην παγκόσμια ημερήσια διάταξη για 30 ολόκληρα χρόνια. Υπάρχουν κάποια σημάδια κόπωσης όσον αφορά στη χειραφέτηση και αν δεν υπάρχει, για παράδειγμα, ένα νέο παγκόσμιο Συνέδριο –τις τελευταίες δεκαετίες οργανωνόταν ένα Συνέδριο κάθε 5 χρόνια, και έχουν περάσει ήδη 10 χρόνια από το Πεκίνο– αυτό μπορεί να οφείλεται σε αυτή την κόπωση. Πιστεύω λοιπόν, ότι οφείλουμε να στηρίξουμε ως χώρα και ως Ευρώπη τα Ηνωμένα Έθνη διότι μπορούν και πρέπει να διατηρούν το θέμα στη

παγκόσμια ημερήσια διάταξη. Αποτελούμε θέμα της παγκόσμιας ημερήσιας διάταξης. Μην το ξεχνάτε. Είναι σημαντικό.

Στη συνέχεια, θα αναφερθώ στην Ευρωπαϊκή Πολιτική και συγκεκριμένα στη Συνθήκη της Ρώμης. Για όσους δε γνωρίζουν θέματα ευρωπαϊκής πολιτικής, όταν μιλάνε για τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, τη συνθήκη της Νίκαιας και όλες αυτές τις συνθήκες, μιλάνε στην πραγματικότητα για τη Συνθήκη της Ρώμης, η οποία αναθεωρήθηκε σε ορισμένες πρωτεύουσες της Ευρώπης, στη Νίκαια, το Άμστερνταμ, κ.λπ. Ακόμα και αν την αποκαλούν Συνθήκη του Άμστερνταμ ή Συνθήκη της Ρώμης, πρόκειται στην πραγματικότητα για τη Συνθήκη της Ρώμης, η οποία αναθεωρήθηκε στο Άμστερνταμ, τη Νίκαια, τη Λισσαβόνα και οπουδήποτε αλλού. Μην ξεχνάτε ποτέ ότι όλα αυτά τα νέα ονόματα δεν είναι παρά αναθεωρήσεις της Συνθήκη της Ρώμης.

Στη Συνθήκη της Ρώμης, το 1957, υπήρξε μια παράγραφος, η οποία ήταν πολύ σημαντική για εμάς, η Ίση Αμοιβή για ίση εργασία. Αλλά δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι δεν περιελήφθη στη Συνθήκη για εμάς. Περιελήφθη στη Συνθήκη, διότι δεν ήθελαν να υπάρξει ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών εξαιτίας της ανισότητας των μισθών. Αυτή ήταν η αρχική ιδέα. Δεν επρόκειτο για κοινωνική ιδεολογία που αφορούσε στις γυναίκες. Αφορούσε απλώς στον ανταγωνισμό. Αλλά εμείς το χρησιμοποιήσαμε και μπορέσαμε να το εκμεταλλευτούμε, όταν οι ιδέες άλλαζαν, ως βάση για να παράξουμε νομοθετικό έργο σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ξεκινήσαμε το νομοθετικό έργο τη δεκαετία του '70. Το 1957 ψηφίστηκε η Συνθήκη της Ρώμης και ξεκινήσαμε το νομοθετικό έργο για τις γυναίκες σε ευρωπαϊκό επίπεδο το 1970 και συντάξαμε μια Οδηγία -η Οδηγία είναι ευρωπαϊκός νόμος, δεν είναι τίποτε άλλο. Καταρτίσαμε, λοιπόν, έναν ευρωπαϊκό νόμο για την ίση αμοιβή. Καταρτίσαμε έναν ευρωπαϊκό νόμο για την ίση μεταχείριση στο χώρο εργασίας.

Τι σημαίνει ευρωπαϊκός νόμος; Ο ευρωπαϊκός νόμος σημαίνει υποχρέωση των κρατών να τον μεταφέρουν στην εθνική τους νομοθεσία. Είναι υποχρεωμένα να το κάνουν. Αν δεν το κάνουν, θα αντιμετωπίσουν κυρώσεις. Ένας ιδιώτης από την άλλη πλευρά, μπορεί να χρησιμοποιήσει τον ευρωπαϊκό νόμο και να προσφύγει στη δικαιοσύνη αν η χώρα του δεν έχει ενσωματώσει το συγκεκριμένο νόμο. Είχαμε λοιπόν, δυο πολύ σημαντικούς ευρωπαϊκούς νόμους: ίση αμοιβή και ίση μεταχείριση.

Τι σημαίνει μεταχείριση στο χώρο εργασίας; Προαγωγή, ευκαιρίες προαγωγής, για παράδειγμα. Άλλο παράδειγμα είναι οι ευκαιρίες για επαγγελματική κατάρτιση. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα που μπορούν να παρατεθούν, όπου οι άνδρες και οι γυναίκες θα πρέπει να τύχουν ίσης μεταχείρισης. Όταν όμως ξεκινάει η διαδικασία της νομοθεσίας –όσοι/-ες εργάζεστε σε Υπουργεία το γνωρίζετε καλά– βλέπετε ότι το αποτέλεσμα της νομοθεσίας δημιουργεί νέα προβλήματα. Θεσπίζουμε την ίση αμοιβή για ίση εργασία. Αυτό σημαίνει ότι, αν κάποιος κάνει ίδια δουλειά με κάποιον άλλο, αν

είναι γυναίκα, δεν μπορεί να πληρώνεται την ώρα μισό ευρώ λιγότερο από τον άνδρα συνάδελφό της. Αυτό είναι σαφές. Αυτό είναι ισότητα.

Αλλά αν μια γυναίκα δεν κάνει την ίδια δουλειά, αλλά παρόμοια με κάποιες διαφορές, γιατί ένας άνδρας να πληρωθεί περισσότερο από μια γυναίκα; Γιατί, σε γενικές γραμμές, η αξία της δουλειάς μιας γυναίκας να είναι λιγότερη από την αξία της δουλειάς ενός άνδρα; Γιατί ο τομέας της φροντίδας να θεωρείται καθαρά γυναικεία υπόθεση; Ο τομέας της φροντίδας. Εμείς φροντίζουμε στην κοινωνία όλους όσους έχουν δυσκολίες. Τους φροντίζουμε. Γενικά, πρόκειται για τη δουλειά μας. Γιατί οι υπηρεσίες φροντίδας είναι πάντοτε λιγότερο πολύτιμες από ότι, για παράδειγμα, οι τεχνικές εργασίες; Οι υπηρεσίες φροντίδας είναι πολύ πιο δύσκολες, το γνωρίζουμε όλες, διότι το να εργάζεται κάποιος με ανθρώπους είναι πολύ πιο δύσκολο από το να εργάζεται με μηχανές. Το γνωρίζουμε καλά. Οι άνθρωποι είναι πολύτιμοι. Οι άνθρωποι έχουν αισθήματα, οι μηχανές όχι. Είναι πολύ εύκολο να εργάζεται κάποιος με μηχανές, είναι τεχνική εργασία. Γιατί κρίνεται ως υποδεέστερη; Κρίνεται ως υποδεέστερη διότι πραγματοποιείται από γυναίκες. Αυτός είναι ο μόνος λόγος. Πραγματοποιείται από γυναίκες! Και επειδή δεν πρόκειται για ίση εργασία, αποκαλούμε αυτή την περίπτωση «έμμεση διάκριση».

Η Ευρώπη προσδιόρισε αυτές τις έμμεσες διακρίσεις. Οι χώρες μας, οι επιχειρήσεις μας, μπορεί να μην κάνουν έμμεσες διακρίσεις. Σας έδωσα απλώς ένα παράδειγμα και υποθέτω ότι καταλαβαίνετε τι εννοώ. Θεσπίσαμε το νόμο για την ισότητα και την κοινωνική ασφάλιση. Πολύ σημαντικός, ιδιαίτερος διότι η κοινωνική μας ασφάλιση, οι συντάξεις μας, οι συντάξεις των γυναικών γενικότερα είναι πολύ χαμηλότερες, διότι η επαγγελματική μας σταδιοδρομία είναι διαφορετική από αυτή των ανδρών και από τις συντάξεις των ανδρών.

Η Ευρώπη με το πέρασμα των δεκαετιών παρουσίασε νομοθετικό έργο και όλες οι χώρες μας ήταν υποχρεωμένες να μεταφέρουν την ευρωπαϊκή νομοθεσία στην εθνική νομοθεσία. Θα σας δώσω ένα ακόμα παράδειγμα. Μια από τις δυσκολίες των γυναικών είναι να προσφύγουν στη δικαιοσύνη. Δεν τολμούν. Οι γυναίκες δεν προσφεύγουν στη δικαιοσύνη. Αν όμως αισθάνεσαι ότι είσαι θύμα διάκρισης πρέπει κάπου να απευθυνθείς. Μπορείς για παράδειγμα να πας στο εργατικό σου συνδικάτο. Αλλά πολύ συχνά και αυτά απαρτίζονται από άνδρες. Δε συμμετέχουν και πολλές γυναίκες γενικά. Και αυτοί που κάνουν τις διαπραγματεύσεις είναι άνδρες.

Έτσι, στην Ευρώπη εμείς λέμε ότι οφείλουμε να βοηθήσουμε τις γυναίκες που θέλουν να προσφύγουν στη δικαιοσύνη και δεν εναπόκειται σε αυτές να παρουσιάσουν όλες τις αποδείξεις για τις διακρίσεις τις οποίες υφίστανται. Αν μπορούν να αποδείξουν ότι δεν ισχύει για όλους, εάν έχουν αρκετά στοιχεία, τότε εναπόκειται στην επιχείρηση να τις διαψεύσει. Οι επιχειρήσεις είναι αυτές που φέρουν

το βάρος των αποδείξεων και όχι οι γυναίκες πλέον. Εμείς λέμε στις χώρες: «πρέπει να δημιουργήσετε ένα θεσμικό όργανο που να μπορεί να βοηθήσει τις γυναίκες να προσφύγουν στη δικαιοσύνη, το οποίο να προσφεύγει γι' αυτές». Οφείλουν να το κάνουν. Τα κράτη-μέλη οφείλουν να το κάνουν. Πρέπει να το κάνουν. Προβλέπεται από την Οδηγία. Διότι η προσφυγή στη δικαιοσύνη, το βάρος των αποδείξεων, αποτελούν μεγάλη δυσκολία. Έτσι, ξεκινώντας με τη νομοθεσία, το αποτέλεσμα είναι ότι πάντοτε πρέπει κάποιος να κάνει ένα ακόμη βήμα μέχρι να φτάσει στο τέλος, μέχρι να πετύχει την ισότητα.

Στη συνέχεια, ήλθε η αναθεώρηση της Συνθήκης. Αυτό συνέβη στο Άμστερνταμ. Έτσι, όταν μιλάνε για τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, μιλάνε για μια αναθεώρηση της Συνθήκης της Ρώμης. Στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, για πρώτη φορά, άνοιξε ο δρόμος για να θεσπιστούν νόμοι σε έναν άλλο τομέα εργασίας, πέρα από την εργατική νομοθεσία. Για πρώτη φορά.

Η κα Άννα Διαμαντοπούλου, μια από εσάς, η οποία υπήρξε Επίτροπος, τα κατάφερε –και από ότι βλέπω στο πρόγραμμα θα έρθει– και ήταν πολύ δύσκολο. Εγώ ανήκω σε διαφορετικό κόμμα από εκείνη, έτσι μπορώ να το πω πολύ εύκολα: Υπήρξε πολύ δύσκολο. Αυτό που κατάφερε ήταν πολύ δύσκολο. Χρησιμοποίησε τη Συνθήκη του Άμστερνταμ για να εισάγει νέα νομοθεσία σχετικά με την ισότητα ή την κατάργηση των διακρίσεων στα ΜΜΕ, την τηλεόραση και τα υπόλοιπα, τον τύπο, τις διαφημίσεις –όλοι γνωρίζουμε τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται μερικές φορές οι γυναίκες στις διαφημίσεις– στον τομέα των συντάξεων, τις συντάξεις του ιδιωτικού τομέα και τον τέταρτο τομέα.

Η Άννα Διαμαντοπούλου έπρεπε να θέσει το θέμα στις ομάδες των Επιτρόπων. Οι Άγγλοι δημιουργούσαν πολλές δυσκολίες –ίσως και άλλοι– διότι αυτό που συμβαίνει στην Ευρώπη, πρέπει να το γνωρίζετε, είναι ότι αν κάποιος πει ότι οι Άγγλοι δημιουργούν δυσκολίες τότε θα πρέπει να είναι κανείς σίγουρος ότι 5 ακόμα χώρες χαίρονται που οι Άγγλοι δημιουργούν δυσκολίες, διότι καλυπτόμενοι πίσω από τους Άγγλους δε χρειάζεται να δηλώσουν την αντίρρησή τους. Λένε απλώς «Οι Άγγλοι δεν το θέλουν». Ωστόσο δεν το θέλουν ούτε οι ίδιοι. Η Άννα Διαμαντοπούλου, λοιπόν, έπρεπε να παλέψει γι' αυτό στην Επιτροπή. Το αποτέλεσμα ήταν ότι τα ΜΜΕ και η διαφήμιση εξαιρέθηκαν από την Οδηγία, αλλά τα υπόλοιπα παρέμειναν. Επομένως, για πρώτη φορά θεσπίζεται νομοθεσία που κάνει ένα βήμα πιο πέρα από τον τομέα της εργασίας. Και αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό βήμα. Αυτά αναφορικά με τη νομοθεσία.

Θα μπορούσα να πω και άλλα πολλά για τη νομοθεσία, αλλά θα σας δώσω μια γενικότερη εικόνα του τι συμβαίνει. Εκτός από αυτή, η Ευρώπη χρηματοδοτεί πολλά προγράμματα, και στην Ελλάδα, πολλά προγράμματα για τη γυναικεία χειραφέτηση.

Δημιουργείται ένας Φορέας –η Πρόεδρος το ανέφερε το πρωί- για ίσες ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών, ένας Ευρωπαϊκός φορέας. Είναι κάτι εντελώς νέο και πολύ σημαντικό και θα αφορά τις σχέσεις με τρίτες χώρες, γεγονός εξίσου σημαντικό.

Προσπαθούν –και υπάρχουν πολλές δυσκολίες στην Επιτροπή– όταν μιλάνε για παράδειγμα, με τους ηγέτες των ισλαμικών κρατών, παράδειγμα σας δίνω, όπου, σε ορισμένα από αυτά, ισχύει ακόμη η ποινή του λιθοβολισμού, προσπαθούν να λένε: «δεν το δεχόμαστε», και ίσως «αν δεν αλλάξετε την πολιτική σας δε θα σας παράσχουμε πλέον οικονομική βοήθεια». Αυτό παραμένει δυσκολία για την Ευρώπη. Κατέθεσα μία πρόταση, την οποία η Επιτροπή δεν αποδέχτηκε και η οποία έλεγε ότι σε πολύ σοβαρές υποθέσεις που αφορούν στις γυναίκες, όπως ο λιθοβολισμός και όλα τα υπόλοιπα που γνωρίζετε, οφείλουμε να διακόψουμε τις σχέσεις μας με αυτή τη χώρα ή οφείλουμε να πούμε: «έχετε τρία–τέσσερα χρόνια μέσα στα οποία πρέπει να αλλάξετε συμπεριφορά». Αλλά αυτό αποτελεί μεγάλο βήμα για την Ευρώπη. Αυτή τη στιγμή δεν το επιθυμεί. Είναι μεγάλο βήμα. Εγώ ήθελα να την υιοθετήσουμε (την πρόταση) για τις πολύ σοβαρές υποθέσεις, αλλά είναι πολύ μεγάλο το βήμα. Επομένως, σε γενικές γραμμές αυτή είναι η Ευρωπαϊκή πολιτική. Και τώρα θα έλθω στο δικό μου ρόλο στο Βέλγιο. Σας είπα ότι υπήρξα Υπουργός για 14–15 χρόνια. Τι έκανα; Δε θα αναφερθώ σε όλα τα πράγματα που έκανα. Θα σταθώ σε δύο από αυτά. Εισήγαγα νόμο για τις εκλογές. Σήμερα όλες οι λίστες πρέπει να περιλαμβάνουν γυναίκες σε ποσοστό 50%. Είναι νόμος. Αν στη λίστα δεν υπάρχει το 50%, τότε η λίστα είναι άκυρη. Έτσι αναγκάζονται να το κάνουν.

Το εφαρμόσαμε κατά τη διάρκεια των προηγούμενων εθνικών εκλογών και το αποτέλεσμα είναι ότι αυτή τη στιγμή το 36% του Κοινοβουλίου απαρτίζεται από γυναίκες. Ξεκινήσαμε με ποσοστό 11%. Τώρα φτάσαμε στο 36%. Λογικά θα πρέπει να το εφαρμόσουμε και στις Δημοτικές Εκλογές. Έχουμε εκλογές τον επόμενο χρόνο και δεν υπάρχει νομοθεσία. Αυτή τη στιγμή παλεύουμε για να ισχύσει η ίδια νομοθεσία, 50% γυναίκες σε όλες τις λίστες. Επίσης, σε κάθε σώμα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστο μια γυναίκα, σε κάθε κοινοτικό σώμα. Και οι πρώτες δύο θέσεις στη λίστα δεν πρέπει να καταλαμβάνονται από υποψήφιους του ίδιου φύλου. Αυτή είναι η νομοθεσία: 50% γυναίκες, οι δύο πρώτες θέσεις της λίστας δεν πρέπει να καταλαμβάνονται από υποψήφιους του ίδιου φύλου και σε κάθε κοινοτικό σώμα πρέπει να υπάρχει μια γυναίκα.

Είχα τη στήριξη της Κυβέρνησης. Οφείλω να το πω αυτό. Χωρίς τη στήριξη της Κυβέρνησης δε θα τα είχα καταφέρει. Σας το είπα και στην αρχή, χρειάζεστε δύο δυνάμεις: χρειάζεστε τη δική σας δύναμη, οργανώσεις, γυναίκες και ούτω καθεξής, χρειάζεστε όμως και τους θεσμούς που ήδη υπάρχουν. Στην περίπτωση μου, ήταν η Κυβέρνηση και έπρεπε να απευθυνθώ στο Κοινοβούλιο και αυτό δεν άρεσε καθόλου

στο Κοινοβούλιο αλλά δεν τόλμησε να εναντιωθεί στην Κυβέρνηση. Σε εμένα, ναι, εναντιώθηκε αλλά δεν εναντιώθηκε στην Κυβέρνηση. Έτσι νίκησα. Και έχουμε νομοθεσία από το '94 -ξεκινήσαμε το '94- με πολύ καλό αποτέλεσμα. Γιατί το έκανα; Διότι προσπαθούσα να το πετύχω εθελοντικά για τριάντα ολόκληρα χρόνια χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Έτσι τη δεδομένη στιγμή είπα, «τώρα τελείωσε, θα τους αναγκάσουμε», διότι ο εθελοντισμός είναι καλός στη Νορβηγία ή τη Σουηδία, γι' αυτούς είναι εντάξει, τα κατάφεραν, αλλά στις δικές μας χώρες είναι ανίσχυρος. Το ποσοστό ανερχόταν στο 2% ή 3% το περισσότερο, αλλά δεν ήταν αυτό που θέλαμε. Εμείς θέλαμε 50%. Έτσι έπρεπε να το πετύχουμε με νομοθεσία.

Ένα δεύτερο πράγμα που προσπάθησα να πετύχω, με μικτό αποτέλεσμα, αφορούσε σε όλα τα συμβουλευτικά σώματα στις χώρες μας, τα οποία συχνά είναι πολύ πιο σημαντικά από ένα Υπουργείο, να είστε βέβαιες. Διότι, αν γίνει μια πρόταση από ένα εργατικό συνδικάτο, για παράδειγμα, ή από κάποιο άλλο πολύ σημαντικό σώμα, θα πρέπει να εφαρμοστεί. Δεν μπορεί να πει κάποιος, «Εγώ γνωρίζω καλύτερα από ό,τι το εργατικό συνδικάτο και το γνωρίζω καλύτερα από όλα αυτά τα σώματα». Επομένως, πρέπει να το ακολουθήσετε.

Έτσι, σε όλες αυτές τις Συμβουλευτικές Επιτροπές εισήγαγα ένα νόμο σύμφωνα με τον οποίο το 1/3 πρέπει να είναι γυναίκες. Στη Φλάνδρα το 40% είναι γυναίκες. Επομένως εξαρτάται από την περιφέρεια. Ήταν σημαντικό αλλά δεν είναι αρκετό και δεν ακολουθείται πιστά, ωστόσο υπάρχει, και το αποτέλεσμα είναι ότι σε 40%-50% των συμβουλευτικών σωμάτων, πετυχαίνουμε το στόχο μας, το σκοπό μας. Άρα είναι σημαντικό. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα -θα σας πω μια μικρή ιστορία- να ζητάω ως Υπουργός από τα Συνδικάτα και από τις Ενώσεις των εργοδοτών να μου δίνουν πάντοτε δύο ονόματα, όταν έπρεπε να διορίσω κάποιον, το όνομα ενός άνδρα και το όνομα μιας γυναίκας. Και εγώ είχα το δικαίωμα της επιλογής. Οι ενώσεις των εργοδοτών μου έδιναν το όνομα της καθαρίστριας και του επικεφαλής της Υπηρεσίας Μελετών. Οφείλω να το ομολογήσω. Οι επιλογές μας ήταν πολύ περιορισμένες τότε.

Αυτά ήταν τα δύο πολύ σημαντικά πράγματα. Και ένα τελευταίο. Μίλησα μόνο για πολιτική και εργασία. Υπάρχει όμως ένα τρίτο, η βία κατά των γυναικών, που είναι πολύ σημαντικό. Όταν πρωτοξεκίνησα, τη δεκαετία του '70, να κάνω κάτι γι' αυτό προκαλούσα τα γέλια. Ο Τύπος όμως το προσέγγισε πολύ σοβαρά. Η αλλαγή ήταν θεαματική. Τώρα έχουμε νομοθεσία, η οποία αφορά στην ενδοοικογενειακή βία και τη σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας. Έτσι, μέσα σε 20-30 χρόνια η στάση απέναντι στη βία κατά των γυναικών υπήρξε θεαματική.

Τα τρία θέματα με τα οποία ασχολήθηκα ήταν η εργασία, η πολιτική, η λήψη αποφάσεων -λήψη αποφάσεων όχι μόνο στην πολιτική, αλλά σε όλα τα σώματα- η βία και οι γυναικείες οργανώσεις. Αυτό ήταν το πρώτο. Τους έδωσα ένα σπίτι, έχτισα

ένα σπίτι γι' αυτές, ένα σπίτι για τις γυναικείες οργανώσεις, το αναπαλαίωσα. Είναι ένα πολύ παλιό και όμορφο σπίτι. Το αναπαλαίωσα, το ονόμασα «AMAZON» και αποτελεί σπίτι των γυναικών. Έχουν τις αίθουσες συνεδριάσεών τους, τα γραφεία τους, υπάρχει ένα εστιατόριο όπου όλοι/-ες μπορούν να πάνε. Υπάρχει και δυνατότητα μετάφρασης. Υπάρχει, επίσης, ένα αρχείο με υλικό που αφορά στις γυναίκες, διότι δεν είχαμε αρχείο. Υπάρχει και μια βιβλιοθήκη. Τα έχουμε σχεδόν όλα τώρα. Αυτά είναι όλα όσα πέτυχα στο Βέλγιο.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: I have to thank in English the Minister. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να καλωσορίσω την Υπουργό κα Πετραλιά. Θεωρούμε ιδιαίτερη τιμή το γεγονός ότι παρά το ιδιαίτερα φορτωμένο πρόγραμμά της η κα Πετραλιά κατάφερε να έρθει. Κυρία Πετραλιά σας ευχαριστούμε πολύ.

Φ. ΠΑΛΛΗ-ΠΕΤΡΑΛΙΑ, Αναπληρωτής Υπουργός Πολιτισμού: Ευχαριστώ πολύ. Χαίρομαι ιδιαίτερα, που βρίσκομαι σήμερα εδώ ανάμεσά σας. Το θέμα του Συνεδρίου είναι πολύ σημαντικό αλλά και διαχρονικό, καθώς εδώ και πολλά χρόνια αποτελεί αντικείμενο πολλών παρόμοιων εκδηλώσεων. Ειδικά όσον αφορά στη χώρα μας, αν ανατρέξει κανείς στις τελευταίες δεκαετίες θα διαπιστώσει ότι οι γυναικείες οργανώσεις έχουν δώσει μεγάλο αγώνα για την ισότητα των φύλων. Οι αγώνες αυτοί μαζί με τις προσπάθειες των Κυβερνήσεων είχαν ως αποτέλεσμα ιδιαίτερα σημαντικό, αλλά θα έλεγα και ένα θέμα διαχρονικό, γιατί από την πρώτη στιγμή εδώ και πάρα πολλά χρόνια που ασχολήθηκα και εγώ με τα κοινά, προσπαθώ όλο και περισσότερες γυναίκες, όλο και περισσότερες Ελληνίδες, να ασχολούνται με τα κοινά.

Το Ελληνικό Κοινοβούλιο μπορεί να μην έχει μεγάλο αριθμό γυναικών, όμως αναφορικά με το θέμα της ισότητας των φύλων και της «ισότιμης» συμμετοχής στην πολιτική, δεν πρέπει να στεκόμαστε στους αριθμούς. Πρέπει κυρίως να αξιολογούμε την τάση αύξησης της συμμετοχής των γυναικών στο Ελληνικό Κοινοβούλιο. Βέβαια αυτό που θέλω να τονίσω ισχύει και για όλες τις συναδέλφους γυναίκες Βουλευτές είναι η ιδιαίτερη και πολύ δυναμική τους παρουσία στο Ελληνικό Κοινοβούλιο. Πρέπει να πω επίσης ότι η πρώτη φορά που στο Ελληνικό Κοινοβούλιο κατατέθηκε μία τροπολογία σε σχέδιο νόμου, η οποία υπογραφόταν από Βουλευτές όλων των παρατάξεων, ήτανε μία τροπολογία, που καταθέσαμε οι γυναίκες Βουλευτές και αφορούσε στα θέματα στήριξης της πολύτεκνης οικογένειας. Εμείς, λοιπόν, οι γυναίκες του Ελληνικού Κοινοβουλίου κάναμε πράξη τη συναίνεση στην πολιτική μας ζωή. Αποδείξαμε τότε ότι σε κοινωνικά θέματα που αφορούν στο σύνολο του ελληνικού λαού είναι πολύ περισσότερα αυτά που μας ενώνουν ιδεολογικά παρά αυτά

που μας χωρίζουν.

Βεβαίως, η χώρα μας υπολείπεται σημαντικά στην ισότιμη συμμετοχή γυναικών και ανδρών μέσα στο πολιτικό γίγνεσθαι αν τη συγκρίνουμε με τις βόρειες χώρες. Μάλιστα σε κάποια από τις Σκανδιναβικές Χώρες -στη Νορβηγία νομίζω- χρειάστηκε να περάσει ειδικός νόμος, διότι το ποσοστό των γυναικών στη Βουλή και στις Κυβερνήσεις αυξήθηκε τόσο, ώστε υπήρξε ανισορροπία ως προς την εκπροσώπηση των ανδρών. Η υπο-εκπροσώπηση των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο. Θα έλεγα ότι είναι ένα φαινόμενο του Νότου, του Ευρωπαϊκού Νότου.

Ο ρόλος της σύγχρονης Ελληνίδας είναι πολυσύνθετος. Εμείς οι γυναίκες καλούμαστε να ανταποκριθούμε όσο το δυνατόν καλύτερα σε τέσσερις ρόλους, αυτόν της εργαζόμενης, της συζύγου, της μητέρας και της νοικοκυράς. Όσον αφορά στη γυναίκα πολιτικό οι απαιτήσεις της δουλειάς είναι τεράστιες. Πρέπει να εργασθεί πολύ πιο σκληρά από τους άνδρες συναδέλφους της για να αναγνωρισθεί η προσφορά της. Το μεγάλο ερώτημα της ισότητας και της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων πρέπει να καταλάβουμε πάνω απ' όλα ότι δεν είναι ερώτημα ρητορικό, φιλοσοφικό ή ηθικό. Είναι μια πολύ σημαντική προτεραιότητα. Και είναι μια πολύ σημαντική προτεραιότητα, διότι η γυναίκα προσφέρει πολλά στην πολιτική.

Για πάρα πολλά χρόνια, ήμουν τελείως αντίθετη με την άποψη ότι πρέπει να υπάρχει γυναικείος πολιτικός λόγος. Πίστευα ότι η πολιτική την οποία πρέπει να ασκήσει κανείς είναι συγκεκριμένη. Την ασκούν το ίδιο άντρες και γυναίκες και ότι το φύλο δε διαφοροποιεί την προσέγγιση στα θέματα αλλά μόνο η πολιτική ιδεολογία. Μετά από μία πορεία πολλών χρόνων σήμερα λέω ναι, υπάρχει γυναικείος πολιτικός λόγος, ναι, υπάρχει άλλη προσέγγιση της γυναίκας στα θέματα που απασχολούν τους πολίτες, που απασχολούν την καθημερινότητά μας. Διότι τελικά η πολιτική δεν είναι κάτι αποκομμένο από την καθημερινή μας ζωή αλλά αποτελεί συνισταμένη της.

Προτεραιότητα κάθε κυβερνητικής πολιτικής είναι τα προβλήματα της καθημερινότητας και η αναβάθμιση της ζωής των πολιτών. Σ' αυτήν την προτεραιότητα πιστεύω ότι οι γυναίκες μπορούν να παίξουν έναν ιδιαίτερο και πολύ σημαντικό ρόλο. Από την προσωπική μου εμπειρία μπορώ να πω το εξής. Οι γυναίκες μπορούν να διαδραματίσουν αυτόν τον ιδιαίτερο ρόλο όχι μόνο στη Βουλή ή την Τοπική Αυτοδιοίκηση –γιατί εκεί πάει το μυαλό μας όταν ακούμε κέντρα λήψης των αποφάσεων- αλλά μπορούν να προσφέρουν πολλά και μέσα στο κόμμα από το οποίο προέρχονται. Εγώ μαζί με άλλες γυναίκες συμμετείχα στα κέντρα λήψης των αποφάσεων του κόμματός μου και τολμώ να πω ότι συνέβαλα στη διαμόρφωσή του. Όμως τόσο εγώ όσο και άλλες γυναίκες συνάδελφοί μου αντιμετωπίζουμε καθημερινά

όσα αντιμετωπίζει κάθε εργαζόμενη γυναίκα που είναι ταυτόχρονα σύζυγος, μητέρα και νοικοκυρά. Εγώ, για παράδειγμα, όταν ξεκίνησα την ενασχόλησή μου με την πολιτική είχα τέσσερα μωρά. Έπρεπε πριν πάω το πρωί στο γραφείο μου να ασχοληθώ με το σπίτι και τα παιδιά. Όταν, λοιπόν, το 1990 έγινα για πρώτη φορά Υφυπουργός, μια θέση με πολλές ευθύνες και απαιτήσεις, φάνηκε η μεγάλη διαφορά μου με τους άνδρες συναδέλφους μου. Εκείνοι ξεκινούσαν το πρωί με την πολιτική τους ατζέντα και είχαν στο νου τους από την πρώτη στιγμή τι θα κάνουν στο Υπουργείο τους, ήταν αφοσιωμένοι στις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις. Αντίθετα εγώ πριν ασχοληθώ με την πολιτική μου ατζέντα έπρεπε να φροντίσω την οικογένειά μου, να ξυπνήσω τα παιδιά για το σχολείο, να κανονίσω τι θα φάνε το μεσημέρι, να τα διαβάσω το βράδυ κ.λπ. Αυτό σημαίνει ότι μια γυναίκα που είναι και μητέρα δεν μπορεί, όσο και αν το θέλει, να αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στην επαγγελματική της σταδιοδρομία και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει είναι τεράστιες.

Βέβαια όλα αυτά που αντιμετωπίζουμε εμείς οι γυναίκες στην καθημερινότητά μας, ως ο βασικός πυλώνας και η καρδιά της οικογένειας, μας έχουν προικίσει με μία αρετή, να μπορούμε να λαμβάνουμε γρήγορες αποφάσεις. Αυτός ο πολυκερματισμός δεν είναι αδυναμία, αντίθετα μας δίνει την ευκαιρία και τη δυνατότητα να λειτουργούμε ως «εμείς» και όχι ως «εγώ», πολύ βασική προϋπόθεση στην πολιτική. Μας κάνει να βλέπουμε τα προβλήματα διαφορετικά, να αντιλαμβανόμαστε περισσότερες πτυχές των προβλημάτων αυτών, να σταθμίζουμε τις καταστάσεις και να δίνουμε πιο γρήγορα λύσεις σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους μας. Ξέρουμε ότι στη σύγχρονη εποχή είναι πολυτέλεια να αναλίσκόμαστε σε ατέρμονες συζητήσεις για το ίδιο θέμα.

Όλα αυτά σε συνδυασμό με την αυξημένη ευαισθησία που διαθέτουμε, την πρακτικότητα, την τριβή με την καθημερινότητα, καθώς και τη γνώση των προβλημάτων της εργαζόμενης μητέρας συνθέτουν το λεγόμενο γυναικείο πολιτικό λόγο και μας δίνουν την ευκαιρία και τη δυνατότητα να έχουμε διαφορετική προσέγγιση σε όλα τα θέματα, μικρά ή μεγάλα. Προσωπικά δεν πιστεύω ότι υπάρχουν μικρά και μεγάλα προβλήματα, γιατί τα θέματα της καθημερινότητας, της ποιότητας ζωής των πολιτών, της οικογένειας, της εργασίας είναι όλα εξίσου σημαντικά.

Η γυναικεία ανεργία είναι παγκόσμιο φαινόμενο. Στην Ελλάδα η γυναικεία ανεργία είναι διπλάσια της Αμερικής. Στόχος μας είναι η ένταξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού γυναικών στην αγορά εργασίας. Ο στόχος αυτός περιλαμβάνει και την προώθηση των γυναικών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η δημιουργία εκείνων των συνθηκών που θα δίνουν στην κάθε γυναίκα τη δυνατότητα επιλογής. Πρέπει το

πολιτικό σύστημα να δίνει τη δυνατότητα σε κάθε γυναίκα να επιλέγει αν θέλει να είναι μητέρα, σύζυγος, εργαζόμενη, νοικοκυρά αλλά να έχει τέτοιες υποδομές, ώστε, αν θελήσει να παραμείνει στο σπίτι για την ανατροφή και μόνο των παιδιών, να είναι η πολιτεία εκείνη, η οποία θα της παρέχει τις δυνατότητες να το κάνει με ασφάλιση και οικονομικές παροχές. Η γυναίκα, η κάθε μια από μας, αυτό που επιζητεί και επιδιώκει είναι να έχει τη δυνατότητα επιλογής. Η Ελληνίδα βγήκε στην αγορά εργασίας για ένα λόγο αρχικά: γιατί ο μισθός του συζύγου δεν έφτανε να καλύψει τα έξοδα της οικογένειας και έτσι έπρεπε και εκείνη να συνεισφέρει στον οικογενειακό προϋπολογισμό. Όσο περνούσαν τα χρόνια οι γυναίκες άρχισαν να διεκδικούν μία θέση στην αγορά εργασίας και για άλλους λόγους εκτός από βιοποριστικούς, για την ανεξαρτησία και την αυτοπραγμάτωσή τους. Ας τους δώσουμε αυτή τη δυνατότητα γιατί το αξίζουν.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ:

I. ΚΑΤΣΑΡΙΔΟΥ, Γενική Διευθύντρια ΚΕΘΙ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Κυρία Πετραλιά σας ευχαριστώ και πάλι για τη συμμετοχή σας. Στη συνέχεια θα δώσω το λόγο στην κα Schwartz, Νομικό Σύμβουλο του Συνηγόρου για τις Γυναίκες στη Νορβηγία. Κυρία Schwartz έχετε το λόγο.

M. SCHWARTZ, Νομικός Σύμβουλος, Συνήγορος για τις Γυναίκες, Νορβηγία:

...και οι αμαζόνες της πολιτικής κατέλαβαν το Δημαρχείο. Πριν τις επόμενες τοπικές εκλογές του 1975, δεν υπήρξαν καθόλου εκστρατείες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια αύξηση λιγότερη του 1%, πράγμα που απεδείκνυε την ανάγκη για εκστρατείες. Από τότε διοργανώνονται εκστρατείες σε κάθε εκλογική αναμέτρηση με θετικά αποτελέσματα. Οι εκστρατείες είχαν ως στόχο όλα τα πολιτικά κόμματα. Χρηματοδοτούνται από την Κυβέρνηση και οργανώνονται από κοινού από τις εθνικές αρχές και τις γυναικείες οργανώσεις.

Επιπλέον, τα περισσότερα κόμματα της Νορβηγίας χρησιμοποιούν θετικές δράσεις υπέρ των γυναικών σε μεγάλο βαθμό. Το Εργατικό Κόμμα προβλέπει στον κανονισμό του ότι κάθε φύλο θα πρέπει να εκπροσωπείται τουλάχιστον κατά 40% στις εκλογικές λίστες του. Το ίδιο ισχύει και για τους Χριστιανοδημοκράτες, το Φιλελεύθερο Κόμμα, το Κεντρώο και το Σοσιαλιστικό Αριστερό Κόμμα. Το Συντηρητικό Κόμμα δεν έχει κανένας είδους γραπτό κανονισμό, ο οποίος να αφορά στην εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών, αλλά ακολουθεί την ίδια αρχή με τα άλλα κόμματα για την επιλογή των υποψηφίων του. Το Δεξιό Προοδευτικό Κόμμα δε διαθέτει ούτε κανονισμό, ούτε πρακτική θετικών δράσεων για την εκλογή των υποψηφίων του. Είναι το κόμμα με τη χαμηλότερη εκπροσώπηση γυναικών στο Κοινοβούλιο.

Η πλειονότητα των πολιτικών κομμάτων εφαρμόζουν θετικές δράσεις εδώ και τουλάχιστον δέκα χρόνια. Στη Νορβηγία δεν υπάρχουν περιπτώσεις, όπου η επιλογή των υποψηφίων να αμφισβητείται νομικά εξαιτίας των διακρίσεων. Από ότι γνωρίζουμε δεν έχουν υπάρξει ούτε διαβουλεύσεις, ούτε συζητήσεις για το αν η χρήση θετικών δράσεων αντιβαίνει στο Νόμο περί Ισότητας ή σε οποιονδήποτε άλλο εθνικό ή διεθνή νόμο.

Η επιλογή υποψηφίων για το Κοινοβούλιο αφορά αποκλειστικά στα πολιτικά κόμματα. Οποιοσδήποτε αγώνας για μια θέση στις εκλογικές λίστες θα πρέπει να λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό των κομμάτων. Τα κόμματα που εφαρμόζουν θετικές δράσεις προβαίνουν σε αυτές επιλέγοντας τα ανάλογα πρόσωπα και οποιαδήποτε

ρήξη με τον εσωτερικό κανονισμό διευθετείται από το ίδιο το κόμμα. Η χρήση εσωτερικών ποσοτώσεων αποτελεί το μοναδικό σημαντικό παράγοντα, ο οποίος εξηγεί την πιο ίση εκπροσώπηση μεταξύ ανδρών και γυναικών στα πολιτικά σώματα. Οι ποσοτώσεις δεν αποτελούν πια θέμα αντιπαράθεσης. Είναι πλέον πολύ λίγοι αυτοί που ισχυρίζονται ότι η ποιότητα των υποψηφίων υποβαθμίζεται εξαιτίας του συστήματος των ποσοτώσεων. Αντιθέτως, ένα υψηλό ποσοστό γυναικών πολιτικών θεωρείται τόσο δημοκρατικό όσο και η εκπροσώπηση των διαφόρων ηλικιακών ομάδων, των κοινωνικών τάξεων και των γεωγραφικών περιοχών.

Το πρακτικό αποτέλεσμα των θετικών δράσεων δεν είναι πάντοτε 40% εκπροσώπηση των γυναικών. Τα κόμματα δεν τοποθετούν επισταμένως άνδρες και γυναίκες εναλλάξ στις λίστες τους. Οι γυναίκες τείνουν να καταλαμβάνουν τις πιο επισφαλείς θέσεις στις λίστες και συχνά βλέπουμε ότι ο επικεφαλής του ψηφοδέλιου είναι άνδρας. Στη Νορβηγία έχουμε παρατηρήσει επίσης ότι η ψήφος προτίμησης στις τοπικές εκλογές έχει οδηγήσει σε λιγότερες γυναίκες υποψήφιες. Το ποσοστό των γυναικών στα αρχικά ψηφοδέλτια υπήρξε υψηλότερο από το ποσοστό των εκλεγμένων γυναικών όταν χρησιμοποιήθηκε η ψήφος προτίμησης.

Είναι δύσκολο να δοθεί ολοκληρωμένη απάντηση στο ερώτημα «πώς η ποσότητα επηρεάζει την ποιότητα;». Τουλάχιστον τέσσερα επιχειρήματα αναφέρονται σχετικά με την ίση εκπροσώπηση των γυναικών στην πολιτική: δικαιοσύνη, ποικιλία αξιών, σύγκρουση συμφερόντων και γυναίκες ως πρότυπα. Το επιχείρημα της δικαιοσύνης και του δικαίου αναφέρεται στο γεγονός ότι οι γυναίκες αποτελούν το μισό του πληθυσμού και γι' αυτό το λόγο έχουν το δικαίωμα να καταλαμβάνουν τις μισές έδρες. Θα πρέπει να έχουν ίσες ευκαιρίες επιρροής και δύναμης.

Το δεύτερο επιχείρημα υπογραμμίζει τις διαφορετικές εμπειρίες των γυναικών. Σύμφωνα με αυτό το επιχείρημα θα πρέπει να καταλαμβάνουν θέσεις ισχύος διότι θα εμπλακούν στην πολιτική με ένα διαφορετικό τρόπο. Το τρίτο επιχείρημα αναφέρεται στα εν μέρει συγκρουόμενα συμφέροντα ανδρών και γυναικών. Συνεπώς, οι άνδρες δεν μπορούν να εκπροσωπήσουν τις γυναίκες. Τέλος, οι γυναίκες πολιτικοί αποτελούν πρότυπα, παροτρύνοντας με αυτό τον τρόπο και άλλες γυναίκες.

Έρευνες αποδεικνύουν ότι δεν υπάρχουν σαφείς διαχωρισμοί βάσει φύλου σε σχέση με τους τομείς ενδιαφέροντος ανδρών και γυναικών πολιτικών. Οι γυναίκες τείνουν να δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε θέματα που αφορούν στην κοινωνική πρόνοια και την κοινωνική πολιτική, την προστασία του περιβάλλοντος, τον αφοπλισμό, την εκπαίδευση και τις ίσες ευκαιρίες. Οι άνδρες προτιμούν την οικονομία και τη βιομηχανική πολιτική, την ενέργεια, τις μεταφορές, την εξωτερική πολιτική και την ασφάλεια.

Ποια είναι όμως, τα πρακτικά αποτελέσματα στη Νορβηγία; Ο μεγάλος αριθμός

γυναικών σε πολιτικές θέσεις διαφοροποιεί το περιεχόμενο της πολιτικής; Πιστεύω ότι ναι. Το εμφανέστερο θετικό αποτέλεσμα αφορά στον τομέα της πολιτικής για την οικογένεια, ιδιαιτέρως τη δυνατότητα να συνδυαστούν επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις. Μέτρα τα οποία θα εναρμονίζουν την εργασία και τις οικογενειακές υποχρεώσεις αποτελούν την ύστατη πρόκληση εξαιτίας της ραγδαίας συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

Η Νορβηγία είναι παγκόσμια ηγέτιδα σε αυτούς τους τομείς και νοιώθω ιδιαίτερη υπερηφάνεια για την πρόοδο που έχουμε πετύχει. Άλλοι τομείς είναι η κοινωνική πολιτική και πολιτική πρόνοιας, η περιβαλλοντική πολιτική. Οι γυναίκες έχουν συμβάλει με τις απόψεις και τις αξίες τους και σε άλλους τομείς όπως η οικονομία, η βιομηχανική πολιτική, η εξωτερική πολιτική και η ασφάλεια. Είναι φυσικά, πολύ δύσκολο να πει κάποιος πώς θα ήταν η κατάσταση χωρίς την παρουσία των γυναικών, αλλά είναι λογικό να υποθέτουμε ότι η επιρροή τους διαφοροποιεί τα πράγματα. Έχει καταδειχθεί ότι η αναλογία των γυναικών πρέπει να υπερβεί ένα ορισμένο επίπεδο για να μπορέσει να διασφαλιστεί ότι οι απόψεις και οι αξίες που σχετίζονται με το φύλο έχουν πραγματικό αντίκτυπο. Το 30% φαίνεται να είναι το κρίσιμο ελάχιστο. Καθώς το ποσοστό αυτό στη Νορβηγία αγγίζει το 40% στην πολιτική εδώ και πολύ καιρό, την επηρεάζει.

Ένα παράδειγμα της βελτιωμένης πολιτικής για την οικογένεια στη Νορβηγία είναι ότι, από το 1993, οι γονείς έχουν δικαίωμα γονικής άδειας μετά τη γέννα για έναν ολόκληρο χρόνο και με αποζημίωση της τάξεως του 80% του μισθού τους. Το ποσό καλύπτεται από την εθνική ασφάλιση. Αυτό το σύστημα γονικής άδειας διευκολύνει τους γονείς να συμμετέχουν στην πολιτική ζωή. Η δυνατότητα να συνδυαστεί εργασία και πολιτική με τη φροντίδα των παιδιών συνεπάγεται ότι όλο και νεότερες γυναίκες και άνδρες μπορούν να συμμετάσχουν στην πολιτική, γεγονός που αποτελεί σημαντική κοινωνική εξέλιξη. Η παρούσα Κυβέρνηση της Νορβηγίας αποτελείται από πολλές γυναίκες και ο μέσος όρος ηλικίας του κυβερνητικού σχήματος είναι τα 49 έτη. Πολλοί/-ές από τους/τις Υπουργούς έχουν μικρά παιδιά. Συνδυάζουν σημαντική πολιτική εργασία και πατρότητα/μητρότητα.

Τα τελευταία χρόνια είχαμε αρκετές γυναίκες Υπουργούς σε γονική άδεια μετά τη γέννηση του παιδιού τους, οι οποίες διατήρησαν ταυτόχρονα και τη θέση τους στο Υπουργείο. Το ίδιο ισχύει και για τις γυναίκες Βουλευτές. Δεν υπάρχει κανενός είδους δυσaráεσκεια ή διαφωνία με αυτή την πολιτική, αν και αυτό θα ήταν μάλλον αδύνατο πριν από 20 χρόνια. Παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει πολλές σημαντικές αλλαγές που αφορούν στις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένης και της πολιτικής, εντούτοις, υπάρχουν ακόμη προκλήσεις για τη Νορβηγία. Στις κοινοβουλευτικές εκλογές του 2001, ο αριθμός των εκλεγμένων γυναικών μειώθηκε από 40% σε 36%. Δεν υπήρξαν γυναίκες

υποψήφιος για την πρωθυπουργία.

Επίσης, υπάρχει ακόμη δρόμος μπροστά μας για να πετύχουμε την ισορροπία ανάμεσα στα δύο φύλα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Το 77%, περίπου, της λίστας των κομμάτων για τις τοπικές εκλογές του 2003 είχαν άνδρες στην πρώτη θέση. Μόνο το 17% των Νορβηγών Δημάρχων είναι γυναίκες. Το γεγονός ότι το ποσοστό των γυναικών πρέπει να φτάσει το 40% στο Κοινοβούλιο και τα Δημοτικά Συμβούλια προκάλεσε συζητήσεις στους πολιτικούς κύκλους για τη δυνατότητα θετικής δράσης σε αυτά τα δύο πολύ σημαντικά σώματα. Η Κυβέρνηση δεν επιθυμεί, ακόμη τουλάχιστον, να επιβάλει θεσμικά την ισότητα των δύο φύλων στα εκλεγμένα σώματα.

Ο Διαμεσολαβητής για την Ισότητα των Φύλων έχει την ίδια άποψη. Εμείς πιστεύουμε ότι η νομική διάταξη για το θέμα μπορεί να έρθει σε σύγκρουση με τις δημοκρατικές ιδέες. Θεωρούμε υψίστης σημασίας τα ίδια τα κόμματα να ακολουθούν τις ποσοστώσεις τους και η Κυβέρνηση να συνεχίζει να οργανώνει εκστρατείες πριν τις εκλογές, αλλά και γενικότερα, σε μια προσπάθεια να αλλάξουν οι αξίες σε βάθος χρόνου όσον αφορά στην ισότητα των δύο φύλων.

Θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι παρόλο που πλησιάζουμε το στόχο της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στη Νορβηγία, έχουμε μάθει ότι η προώθηση της ισότητας στην κοινωνία είναι μια ατέρμονη διαδικασία. Η ισότητα των φύλων δεν μπορεί και δεν πρέπει να λαμβάνεται ως δεδομένη. Μπορεί να υπάρξει παλινδρόμηση, αν δεν κατανοήσουμε τις παραδοσιακές απόψεις που κατακλύζουν ακόμη την κοινωνία. Έχει η ποσότητα επηρεάσει την ποιότητα; Στη Νορβηγία πιστεύουμε πως ναι και θα συνεχίσουμε να εργαζόμαστε για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και στο μέλλον.

Σας εύχομαι καλή τύχη στο σημαντικό έργο σας την προώθηση της ισότητας στην ευρωπαϊκή πολιτική και σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε από καρδιάς την κα Schwartz για την παρουσίαση που μας έκανε σχετικά με τον τρόπο που λειτουργεί ο Διαμεσολαβητής για Θέματα Ισότητας στη Νορβηγία και τα θετικά αποτελέσματα που έχει ως προς τη συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων.

Γνωρίζουμε πόσο αποτελεσματικά επίσης εργάζεται ο φορέας αυτός. Είμαι βέβαιη ότι η ποιότητα της πολιτικής και της δημοκρατίας είναι υψηλότερη αυτή τη στιγμή στη Νορβηγία σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια που το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών ήταν πολύ χαμηλότερο.

Πολύ σωστά στην εισήγησή σας μας αναφέρατε ότι το αυξημένο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική δεν επιτυγχάνεται μόνο από τις ποσοστώσεις, πράγμα που εφάρμοσαν εξάλλου λίγα χρόνια πριν όλα τα σοσιαλιστικά

κόμματα στην Ευρώπη. Το θετικό αυτό αποτέλεσμα επιτυγχάνεται επίσης με πολιτικές και μέτρα που ενισχύουν τις γυναίκες σε αυτή την κατεύθυνση, όπως αυτά που αφορούν στη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, οι διάφορες δράσεις ευαισθητοποίησης των πολιτών σε θέματα ισότητας κ.ά.

Θα ήθελα κα Schwartz να μου επιτρέψετε να σας πω ότι στην Ελλάδα εξαιρετική ενίσχυση για την ισότητα, για τη συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων, αποτέλεσε η τροποποίηση του Συντάγματος το 2001, όπου επιτρέπεται η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας, καθώς και ο Νόμος 2910/2001, σύμφωνα με τον οποίο στο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα ορίζεται υποχρεωτική συμμετοχή υποψηφίων συμβούλων σε ποσοστά τουλάχιστον 1/3 του συνόλου του κάθε φύλου.

Θα συνεχίσουμε με την κα Collarile, Γενική Διευθύντρια του Υπουργείου Ίσων Ευκαιριών της Ιταλίας, η οποία διαθέτει μεγάλη εμπειρία στα ευρωπαϊκά και διεθνή θέματα που αφορούν στην ισότητα των φύλων. Η κα Collarile εκπροσωπεί τη χώρα της στα Ηνωμένα Έθνη, στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στις υψηλότερες Επιτροπές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κυρία Collarile έχετε το λόγο.

C. COLLARILE, Γενική Διευθύντρια, Υπουργείο Ίσων Ευκαιριών, Ιταλία:

Ευχαριστώ. Κατ' αρχάς οφείλω να ευχαριστήσω το Προεδρείο που με προσκάλεσε. Δεν είναι η πρώτη φορά που επισκέπτομαι την Ελλάδα. Είχα έρθει πολλές φορές κατά το εξάμηνο της Ελληνικής Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ιταλικής που τη διαδέχθηκε. Οι Προεδρίες μας διαδέχθηκαν η μία την άλλη και έτσι επεξεργαστήκαμε τους δείκτες που αφορούσαν στις γυναίκες και την οικονομική δύναμη και οι οποίοι μας έδωσαν να καταλάβουμε ότι οι γυναίκες δε διαθέτουν οικονομική δύναμη. Μάλιστα. Αυτό ήταν το συμπέρασμα που συναγάγαμε από τους δείκτες.

Νομίζω ότι ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία αφορούσε στον αριθμό των γυναικών –αυτό βέβαια είναι εκτός θέματος, όμως το θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό– στον αριθμό των γυναικών στα διοικητικά συμβούλια των πρώτων πενήντα επιχειρήσεων στην ιταλική επικράτεια. Στην Ιταλία, η κατάσταση έχει ως εξής: από τα 600 στελέχη, μόνο 7 ήταν γυναίκες. Μάλιστα. Νομίζω όμως ότι και το ποσοστό των σκανδιναβικών χωρών ανερχόταν μόλις στο 6-7%. Η Ιταλία είχε το 1%, αλλά δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η κατάσταση των σκανδιναβικών χωρών ήταν πολύ καλύτερη, δηλαδή και σε αυτές τις χώρες η απόκτηση της οικονομικής δύναμης, που αποτελεί την πραγματική δύναμη, είναι πολύ δυσκολότερη από την απόκτηση της πολιτικής δύναμης. Και, όπως έλεγα, γι' αυτούς τους λόγους η Ελληνική Προεδρία έκανε αξιολογη δουλειά και ήρθα τότε στην Αθήνα πολλές φορές με μεγάλη χαρά.

Σήμερα, λοιπόν, μιλάμε για τις γυναίκες και την πολιτική εξουσία. Είναι σαφές ότι η προηγούμενη ομιλήτρια μάς έδωσε πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία που απέχουν πολύ από την ιταλική πραγματικότητα. Δεν ξέρω αν αυτό οφείλεται στο ότι οι γυναίκες στην Ιταλία ψήφισαν για πρώτη φορά στις 2 Ιουνίου 1946, δηλαδή πριν 60 χρόνια. Στις σκανδιναβικές χώρες, οι γυναίκες χαίρουν αυτού του δικαιώματος εδώ και τουλάχιστον 100 χρόνια. Είναι σαφές ότι αυτό άλλαξε ορισμένα πράγματα. Στη χώρα μου, η πραγματικότητα είναι ότι την αύξηση που σημείωσαν οι γυναίκες στον τομέα της εκπαίδευσης ακολούθησε στον τομέα της απασχόλησης – περίπου το 50% στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην Ιταλία είναι γυναίκες. Όσον αφορά τώρα στη γυναικεία απασχόληση, τα ποσοστά δυστυχώς δείχνουν ότι ειδικά στις περιοχές της Νότιας Ιταλίας η γυναικεία ανεργία είναι πολύ υψηλή. Όμως αυτό δε σημαίνει ότι οι γυναίκες ασκούν πάρα πολύ μεγάλη πίεση στην αγορά εργασίας.

Το εν λόγω στοιχείο δε συνοδεύτηκε από ανάλογη αύξηση του αριθμού των γυναικών στις θέσεις-κλειδιά των κέντρων λήψης αποφάσεων και κυρίως στο επίπεδο της πολιτικής εκπροσώπησης. Στις επιτελικές θέσεις των κέντρων λήψης αποφάσεων, παρά τα χαμηλά ποσοστά των γυναικών σύμφωνα με τις ιταλικές στατιστικές, η εξουσία των γυναικών είναι μεγαλύτερη από ό,τι δείχνουν τα αριθμητικά στατιστικά στοιχεία. Θα σας δώσω ένα απλό παράδειγμα. Εγώ είμαι Γενική Διευθύντρια για τις ίσες ευκαιρίες, επομένως δεν είμαι υπεύθυνη για μία γενική διεύθυνση μεγάλου κύρους. Οι ίσες ευκαιρίες, σιγά το πράγμα!!...

Όσον αφορά, τώρα, στη διαχείριση των κοινοτικών ταμείων -γνωρίζετε πόσο σημαντική είναι και πόσα χρήματα επενδύει η Ευρώπη ειδικά σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές– υπάρχουν δύο γενικοί διευθυντές – γυναίκες, η διευθύντρια πολιτικού προγραμματισμού και συνοχής, άρα όλος ο προγραμματισμός περνά από το γραφείο μίας γυναίκας και μετά υπάρχει μία γυναίκα που διανέμει τους πόρους. Άρα έχουμε δύο γυναίκες σε δύο θέσεις-κλειδιά. Αν βασιστείτε στα αριθμητικά στοιχεία, τότε ένας γενικός διευθυντής όλος και όλος δεν είναι τίποτε σπουδαίο, αλλά αν λάβετε υπόψη τη σπουδαιότητα της θέσης που καταλαμβάνουν γυναίκες, τότε θα διαπιστώσετε ότι υπάρχουν ορισμένες γυναίκες σε σημαντικές θέσεις.

Αυτό καθόρισε την πολιτική των κοινοτικών ταμείων στην Ιταλία, με την οποία και εγώ η ίδια έχω ασχοληθεί πολύ και είμαι εξαιρετικά ικανοποιημένη που προχθές η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισκέφθηκε τη Ρώμη και δήλωσε δημόσια ότι η χώρα–πρότυπο για την Ευρώπη όσον αφορά στη χρήση των κοινοτικών πόρων υπό αυτήν την προοπτική είναι η Ιταλία. Το είπε ο ίδιος ο κοινοτικός εκπρόσωπος, δεν το έχω βγάλει από το μυαλό μου. Και σε τι οφείλεται αυτό; Οφείλεται βεβαίως στη γυναικεία παρουσία σε θέση-κλειδί. Πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να φτάσουμε στις θέσεις-κλειδιά.

Ας επιστρέψουμε όμως στο θέμα της πολιτικής.

Στην Ιταλία, αντίθετα με ό,τι συνέβη στη Νορβηγία, που πρέπει να ομολογήσω ότι είναι τυχερή χώρα, όταν ψηφίστηκε ένας νόμος βάσει του οποίου τα πολιτικά κόμματα έπρεπε να παρουσιάσουν λίστες στις οποίες θα εναλλασσόταν ένας άντρας και μία γυναίκα –αυτό είχε ως αποτέλεσμα αύξηση της γυναικείας παρουσίας στο Ιταλικό Κοινοβούλιο, στη Βουλή και στη Γερουσία και τότε το ποσοστό της γυναικείας παρουσίας άγγιξε το υψηλότερο επίπεδο- στο ιταλικό συνταγματικό δικαστήριο, άρα μεταξύ των συνταγματικών δικαστών μας έχουμε σήμερα μία ή δύο γυναίκες, μπορώ ωστόσο να σας διαβεβαιώσω ότι πριν πέντε χρόνια δεν υπήρχε καμία γυναίκα και επομένως καμία που να μπορούσε να πει ότι ένας νόμος ήταν αντισυνταγματικός γιατί αντέκειτο στις αρχές ίσης μεταχείρισης των πολιτών.

Τώρα, αυτό είναι κάτι που εγώ δεν μπορώ να καταλάβω. Κατά τη γνώμη μου, εγώ δεν είμαι καμιά μεγάλη νομικός, όμως πιστεύω ότι έχω δίκιο όταν λέω ότι εκείνη η δικαστική απόφαση ήταν παράνομη βάσει του Συνταγματικού Δικαίου. Γιατί δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι αντισυνταγματικός ένας νόμος που δεν υποχρεώνει την εκλογή των γυναικών αλλά υποχρεώνει απλώς την εισαγωγή τους στις εκλογικές λίστες αναλογικά προς το εκλογικό σώμα. Γιατί το ιταλικό εκλογικό σώμα, δηλαδή οι ιταλοί ψηφοφόροι, αποτελείται από περισσότερες γυναίκες παρά άντρες. Πάντως ο νόμος χαρακτηρίστηκε αντισυνταγματικός.

Γι' αυτόν το λόγο, στις επόμενες εκλογές, ο αριθμός των γυναικών μειώθηκε. Ήταν αναγκαία η τροποποίηση του Συντάγματος και αυτό συνέβη πριν σχεδόν δύο χρόνια, επομένως πολύ πρόσφατα, αλλά η διαδικασία τροποποίησης πήρε πάρα πολύ χρόνο. Η πρόταση ήταν πολύ παλιά και σιγά σιγά φτάσαμε τελικά στην έγκρισή της. Γι' αυτό έγραψαν στο Σύνταγμα ότι τα κόμματα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τις ίσες ευκαιρίες, όπως επίσης, οι διοικητικές περιφέρειες (επαρχίες) και γενικά, όλα τα όργανα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους την ανάγκη εξασφάλισης των αρχών της ισότητας.

Έτσι πρόσφατα ήταν δυνατή η έγκριση ενός νόμου βάσει του οποίου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τα κόμματα όφειλαν να εισαγάγουν στις εκλογικές λίστες τους γυναίκες κατά το 30%, ο νόμος δε λέει ακριβώς αυτό. Ο νόμος λέει ότι κανένα από τα δύο φύλα δεν πρέπει να χαίρει μίας παρουσίας που υπερβαίνει τα δύο τρίτα. Πράγμα το οποίο σημαίνει, 30% γυναίκες. Γιατί σαφώς το αντίθετο δε συμβαίνει, δε θα συμβεί, τουλάχιστον στην Ιταλία για τα επόμενα 500 χρόνια. Προσωπικά δεν πιστεύω ότι θα συμβεί. Άλλωστε εγώ δε θα ζω τότε και ούτε και εσείς. Ίσως βέβαια συμβεί νωρίτερα αλλά δεν το πιστεύω.

Τα κόμματα όφειλαν να έχουν στις λίστες τους 30% γυναίκες, αλλά η ποινή σε περίπτωση που δεν τηρούσαν το εν λόγω ποσοστό δεν ήταν η απόρριψη της λίστας

τους. Λάμβαναν απλώς μια χρηματική ποινή, ένα πρόστιμο. Γι' αυτό πρέπει να πω ότι πολύ δημοκρατικά ένα κόμμα της δεξιάς και ένα της αριστεράς δεν τήρησαν αυτό το ποσοστό. Άρα πετύχαμε την ισότητα και σε αυτόν τον τομέα. Πάντως σχεδόν όλα τα κόμματα τήρησαν αυτή τη διάταξη και έτσι ο αριθμός των γυναικών, των Ιταλίδων, αυξήθηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αυξήθηκε βέβαια σε σχέση με τις εκλογές του 1999-2004: από 11,25% σε 19,2%. Αυτό το στατιστικό στοιχείο μας έδωσε στην Ιταλία μεγάλη ικανοποίηση. Βέβαια, αν συγκρίνουμε το αποτέλεσμα με άλλες χώρες, και σε αυτό το σημείο αναφέρω τη χώρα που με φιλοξενεί, την Ελλάδα, όπου το ποσοστό των γυναικών αυξήθηκε από το 16% στο 29%, πρέπει να πω ότι σχεδόν ντρέπομαι. Όμως αυτό ήταν το καλύτερο αποτέλεσμα που καταφέραμε να επιτύχουμε από τους ιταλούς άνδρες. Σημειώνω ότι οι Έλληνες άντρες είναι λίγο πιο γενναιόδωροι από τους Ιταλούς.

Πρέπει να πω ότι και εχθές μιλήσαμε για το ποσοστό των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που σήμερα ανέρχεται στο 30% ενώ στο προηγούμενο Κοινοβούλιο ήταν 34%. Κάποιες χώρες συνέβαλαν στη μείωση του μέσου όρου συμμετοχής των γυναικών. Ανάμεσα σε αυτές τις χώρες συγκαταλέγεται δυστυχώς και η Ιταλία αλλά νομίζω ότι ήταν και κάποιες άλλες χώρες. Βλέπω, για παράδειγμα, ότι η Πορτογαλία πέρασε από το 25% στο 20% και η Ισπανία από το 33% στο 28%. Όμως, πολλές χώρες σημείωσαν αύξηση και μεταξύ τους οφείλουμε να θαυμάσουμε τη Σλοβενία με ποσοστό που ανέρχεται στο 42%. Άρα 42% των Ευρωβουλευτών της Σλοβενίας είναι γυναίκες. Το ποσοστό της Ιταλίας είναι επομένως αρκετά χαμηλό, παρότι καταφέραμε να ψηφίσουμε αυτό το νόμο που δεν είναι πλέον αντισυνταγματικός γιατί αλλάξαμε το Σύνταγμα.

Σύντομα θα έχουμε τις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης των διοικητικών περιφερειών στην Ιταλία. Δυστυχώς, δεν ξέρω να διαβάζω το μέλλον και δεν μπορώ να σας πω τι θα συμβεί. Όμως ένα πράγμα είναι σίγουρο: οι διοικητικές περιφέρειες μπορούν και πρέπει να ψηφίσουν νόμους όσον αφορά στις εκλογές. Αυτοί οι νόμοι πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις αρχές της ισότητας. Βέβαια, κάθε διοικητική περιφέρεια (επαρχία) είναι προφανώς ελεύθερη να ερμηνεύσει αυτές τις αρχές όπως νομίζει καλύτερα. Τα αποτελέσματα θα τα δούμε. Εγώ μπορώ να σας πω ότι αν υπάρχει μια πραγματική δύναμη στην Ιταλία, αυτή είναι η δύναμη της γυναικείας αλληλεγγύης που εκφράζεται μέσω των γυναικείων ενώσεων. Υπάρχουν διοικητικές περιφέρειες όπου οι γυναικείες ενώσεις είναι εξαιρετικά ισχυρές. Εδώ έχετε, για παράδειγμα, τις εκπροσώπους της Σικελίας του Arcidonna που κατέβαλε σοβαρές προσπάθειες και αυτή τη στιγμή ο καλύτερος επαρχιακός νόμος που λαμβάνει υπόψη τις αρχές της ισότητας είναι η διοικητική περιφέρεια της Σικελίας, γιατί επιβάλλει το 50% με εναλλαγή αντρών και γυναικών επί ποινή την απόρριψη της εκλογικής λίστας.

Άρα η λίστα θα πρέπει οπωσδήποτε να έχει αυτό το ποσοστό. Μετά βέβαια εναπόκειται στους σικελούς άντρες και στις Σικελές γυναίκες να αποφασίσουν αν θα ψηφίσουν τις γυναίκες. Ανεξάρτητα από τι θα συμβεί, το σημαντικό είναι ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις για να τις ψηφίσουν. Χθες, πριν φύγω, μου τηλεφώνησε η Πρόεδρος της Επιτροπής Ίσων Ευκαιριών της Πούλια, και μου είπε απελπισμένη ότι ψηφίστηκε ο εκλογικός νόμος της Διοικητικής Περιφέρειας της Πούλια βάσει του οποίου καθορίζεται το 30% για τη συμμετοχή των γυναικών στις εκλογικές λίστες, αλλά μόνο με μία χρηματική ποινή σε περίπτωση που δεν τηρηθεί το ποσοστό. Μου είπε ότι είναι ξεκάθαρο ότι θα υπάρχουν κόμματα που δε θα έχουν καν το 30% και στο τέλος θα έχουμε στην Ιταλία διοικητικές περιφέρειες όπου οι σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών στα Περιφερειακά Συμβούλια θα είναι διαφορετικές μεταξύ τους. Και τώρα θα σας αναφέρω ένα παράδειγμα. Δεν ξέρω πόσο χρόνο έχω στη διάθεσή μου, αλλά νομίζω λίγο γιατί έχουμε ήδη καθυστερήσει. Θα σας αναφέρω λοιπόν ένα πολύ χαριτωμένο παράδειγμα που θα σας δώσει να καταλάβετε πόσο διαφορετική είναι η χώρα μου.

Λοιπόν, στην Καλαβρία δεν υπάρχει ούτε μία γυναίκα μεταξύ των Περιφερειακών Συμβούλων. Στη Σαρδηνία -σε αυτό το πανέμορφο νησί με την υπέροχη θάλασσα όπου γεννήθηκε πριν 800 χρόνια η Eleonora d'Arborea, που ανήκει στους μύθους της ιστορίας των γυναικών - η αναλογία είναι 50/50. Μισές από τις Δημοτικές Συμβούλους της Σαρδηνίας είναι γυναίκες. Αυτό σημαίνει ότι όταν οι γυναίκες κινητοποιούνται και ο νόμος είναι δίκαιος, τότε κάτι μπορούμε να πετύχουμε.

Και μετά αυτό αλλάζει όπως έλεγε και η φίλη μας από τη Νορβηγία. Αλλάζει δηλαδή η πραγματικότητα της ζωής, γιατί εμείς οι γυναίκες καταπιανόμαστε με τόσα πράγματα με τα οποία οι άντρες ίσως δε θα ασχολούνταν ποτέ. Όλα τα θέματα που σχετίζονται με τη συμφιλίωση ή το διακανονισμό διαφορών είναι δικά μας, τα θέματα της βίας είναι δικά μας. Όμως πρέπει να αρχίσουμε να σκεφτόμαστε και τα δημόσια έργα, τις μεταφορές, γιατί και αυτά μας ενδιαφέρουν. Εγώ ήμουν υποδιευθύντρια του ιδιαίτερου γραφείου δημοσίων έργων και μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι και αυτό είναι σημαντικό. Όταν υπάρχει μία γυναίκα, ίσως μπορούμε να πετύχουμε κάτι καλύτερο, κάτι διαφορετικό, που θα είναι πιο κοντά στις ανάγκες του κόσμου και λιγότερο μακριά από τα οικονομικά συμφέροντα που δυστυχώς συχνά, όχι πάντα, κυριαρχούν στον κόσμο των ανδρών.

Αυτά λοιπόν. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε την κα Collarile που μας παρουσίασε πως είναι σήμερα η κατάσταση στην Ιταλία όσον αφορά στη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική. Αυτό που βγαίνει ως συμπέρασμα από όσα ακούσαμε είναι ότι η κινητοποίηση των

γυναικών τόσο συλλογικά όσο και ατομικά μπορεί να έχει πολύ θετικά αποτελέσματα. Γι' αυτό και πιστεύω ότι εκτός από τα διάφορα νομοθετικά μέτρα είναι απαραίτητες και θετικές δράσεις, ενεργητικές παρεμβάσεις για την ισότητα των φύλων σε συστηματική και συνεχή βάση.

Στη συνέχεια θα καλέσω την κα Μακρή, Βουλευτή Μαγνησίας της Νέας Δημοκρατίας, να πάρει τη θέση μου στο Προεδρείο της επόμενης θεματικής που ξεκινά αμέσως.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ζ. ΜΑΚΡΗ, Βουλευτής Ν.Δ.

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

**«Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ:
ΣΤΟΧΟΙ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»**

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Καλή σας μέρα κυρίες και κύριοι. Για μένα είναι εξαιρετική τιμή που συμμετέχω και προεδρεύω σε ένα πάνελ τόσο σημαντικών γυναικών με αξιόλογη πολιτική και όχι μόνο παρουσία, οι οποίες μέσα από τις δράσεις και τις επιλογές τους αποτελούν για μας τις νεότερες πρότυπα. Η παρουσία τους, βέβαια, στην πολιτική κάνει ενδεχομένως και κάποιο κακό στο κίνημα των γυναικών, υπό την έννοια ότι είναι τόσο πληθωρική και αποτελεσματική η παρουσία τους, η ευπρέπεια, το ήθος και η κατάρτισή τους, ώστε μας κάνει να ξεχνούμε καμιά φορά πόσο λίγες γυναίκες κατέχουν σημαντικές θέσεις στον πολιτικό και οικονομικό τομέα της χώρας.

Παρακαλώ κα Μανωλάκου έχετε το λόγο. Θα σας ακούσουμε με προσοχή, με χαρά και θα σας ευχαριστήσουμε για την προθυμία την οποίαν δείξατε και ανταποκριθήκατε στην πρόσκλησή μας.

Δ. ΜΑΝΩΛΑΚΟΥ, Ευρωβουλευτής Κ.Κ.Ε.: Σας ευχαριστώ και εγώ για την πρόσκληση σε αυτό το Συνέδριο. Είναι σημαντικό για έναν/μία Ευρωβουλευτή να έρχεται σε επαφή με τον ελληνικό λαό και να ανταλλάσσει απόψεις. Και με αυτή την έννοια θα ήθελα να σας ευχαριστήσω ακόμα μια φορά που μου δώσατε μια τέτοια ευκαιρία.

Αυτή τη βδομάδα στο Ευρωκοινοβούλιο συζητούσαμε στην Επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων μια Έκθεση με θέμα την κατάσταση της ευρωπαϊκής οικονομίας και τους γενικούς προσανατολισμούς της οικονομικής πολιτικής. Είναι πολύ σημαντικό θέμα, γιατί ουσιαστικά θέτει για τα επόμενα χρόνια τους βασικούς οικονομικούς προσανατολισμούς, που επηρεάζουν όλη τη ζωή μας, όχι μόνο των Ελλήνων αλλά και όλων των λαών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το αναφέρω, γιατί μεταξύ των επισημάνσεων του εισηγητή σε αυτή την Έκθεση υπήρχε και μία παράγραφος, με την οποία καλεί τα κράτη-μέλη σε επενδύσεις στις κοινωνικές υπηρεσίες και κυρίως στη φροντίδα των παιδιών, γεγονός που αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για πραγματική ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Αυτή η επισήμανση έχει άμεση σχέση και συνάρτηση με το θέμα που συζητάμε σήμερα, την ένταξη δηλαδή της ισότητας σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής. Και θέτω το εξής ερώτημα: είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί ή

απλώς αναφέρεται στα χαρτιά σαν ευχολόγιο;

Ας δούμε έναν από τους σημαντικότερους τομείς. Είναι η Στρατηγική της Λισσαβόνας. Πιστεύω ότι την έχετε όλοι ακούσει και θα την ακούτε συνεχώς τα επόμενα χρόνια. Εφαρμόζεται ήδη επί μια πενταετία και πηγαίνουμε στη δεύτερη. Έχει στόχο την ανταγωνιστικότητα και γι' αυτό απαιτεί το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και μεταρρυθμίσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στην ορολογία της τις ονομάζει μεταρρυθμίσεις ενώ εμείς, το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, τις ονομάζουμε καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις. Μεταρρυθμίσεις, λοιπόν, για την Ευρωπαϊκή Ένωση καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις για μας στον εργασιακό τομέα, στην υγεία, στην παιδεία, στην πρόνοια κ.λπ. Πώς εκφράζεται αυτό και τι επιπτώσεις έχει στη γυναίκα και κατά πόσον ενισχύει ή χειροτερεύει το πνεύμα της ισοτιμίας;

Ας πάρουμε, για παράδειγμα, τον εργασιακό τομέα. Η παράταση του εργάσιμου βίου, δηλαδή του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης βλέπουμε ότι πλήττει περισσότερο τη γυναίκα. Ήδη με τον τελευταίο ασφαλιστικό νόμο που πέρασε για τις γυναίκες είχαμε αύξηση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης κατά επτά χρόνια, ενώ για τους άντρες η αντίστοιχη αύξηση ήταν της τάξης των πέντε ετών. Και ενδέχεται να αυξηθεί ακόμη περισσότερο και για τα δύο φύλα, όπως φαίνεται από τις συζητήσεις που έχουν ξεκινήσει στα επόμενα μέτρα που θα παρθούν και ήδη οι συζητήσεις έχουν ξεκινήσει.

Όμως αυτό δεν αποτελεί τη μοναδική περίπτωση κατά την οποία η γυναίκα πλήττεται. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα που θα μπορούσα να αναφέρω. Οι ιδιωτικοποιήσεις των παιδικών σταθμών, για παράδειγμα, είναι ένα μέτρο που πλήττει τη λαϊκή οικογένεια. Όμως αν σκεφτούμε ότι η ανατροφή και η φροντίδα των παιδιών βαραίνει πιο πολύ τη γυναίκα, τότε καταλαβαίνουμε ότι η γυναίκα πλήττεται περισσότερο. Επίσης, η εισαγωγή του ευρώ και η ακρίβεια που επέφερε στην ελληνική οικονομία έπληξαν την ελληνική οικογένεια και πρόσθεσαν επιπλέον άγχος και πονοκέφαλο στη γυναίκα.

Θέλω να καταλήξω στο εξής: στο ότι η έννοια της ισότητας είναι θέμα πολιτικό, μπορεί να κηρύσσεται και να γράφεται στα λόγια όμως, γιατί στην πράξη όλα τα δικαιώματα της γυναίκας καταπατούνται. Το σημαντικό δεν είναι απλώς να λέμε να συμμετέχει η γυναίκα στην πολιτική -κάτι που για τον άνδρα θεωρείται απολύτως φυσιολογικό- αλλά πρέπει να διευκολύνουμε τη γυναίκα να έχει τη δυνατότητα να πάρει μέρος στην πολιτική.

Αυτό το λέω γιατί εμείς, το Κ.Κ.Ε., πιστεύουμε ότι η ισότητα και η ισοτιμία της γυναίκας στο πλαίσιο αυτού του συστήματος δε θα υπάρχει, όσα Συνέδρια και να γίνουν, όσα και αν γραφτούν στα χαρτιά. Η ανισοτιμία της γυναίκας είναι

κοινωνικό πρόβλημα, η έμφυλη καταπίεση της γυναίκας δεν προηγείται της ταξικής καταπίεσης και εκμετάλλευσης όλης της εργατικής τάξης, αλλά αναπτύσσεται μαζί της με την εμφάνιση και της ατομικής ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής. Γι' αυτό θεωρούμε ότι όσο τα αιτήματα των γυναικών της εργατικής τάξης γίνονται και αιτήματα του εργατικού κινήματος, τότε θα συνδέεται η απελευθέρωση της γυναίκας με την κοινωνική απελευθέρωση της εργατικής τάξης. Εγώ θα θέσω το ερώτημα: γιατί σήμερα το ζήτημα της ισοτιμίας είναι επίκαιρο;

Θέτω, λοιπόν, το ερώτημα: γιατί το ζήτημα της ισοτιμίας της γυναίκας συνεχίζει να είναι επίκαιρο;. Διότι εξακολουθούν να διατηρούνται οι διακρίσεις σε βάρος της, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν νόμοι που υπερασπίζουν την ισότητα των φύλων. Είναι επίκαιρο, γιατί στο όνομα της ισότητας καταργούνται δυστυχώς και κατακτήσεις ολόκληρης της εργατικής τάξης, αυξάνοντας το βαθμό εκμετάλλευσης της γυναίκας, για να ωφεληθεί περισσότερο το κεφάλαιο και η κερδοφορία του. Η γυναικεία, λοιπόν, ισοτιμία είναι ρεαλιστική και πραγματοποιήσιμη μόνο σε συνθήκες, όπου παύει η εργατική δύναμη να είναι εμπόρευμα, γιατί μόνο τότε είναι σε θέση να απολαύσουν και τον πλούτο που παράγουν.

Για να γίνει βέβαια η ισότητα των φύλων πράξη χρειάζεται ακόμη μεγαλύτερους αγώνες για την αλλαγή, κυρίως, των αντιλήψεων και των νοοτροπιών και αυτό είναι κάτι που χρειάζεται πολύ χρόνο. Το ζητούμενο, λοιπόν, σήμερα είναι να ξεκαθαριστεί στο πλαίσιο ποιας πολιτικής μπορεί να ενταχθεί και να εφαρμοστεί η ισότητα των δύο φύλων, γιατί εμείς πιστεύουμε ότι το θέμα της ανεργίας, της συνεχούς μείωσης της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων, το πρόβλημα της ιδιωτικοποίησης της παιδείας και της υγείας είναι ζητήματα, που όχι απλά ταλανίζουν τη λαϊκή οικογένεια αλλά ενισχύουν την ανισοτιμία των δύο φύλων.

Το μέτρο, για παράδειγμα, της μερικής απασχόλησης θεωρώ ότι δε συμφέρει καθόλου τη γυναίκα, παρά το γεγονός ότι προπαγανδίζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και μερικά κόμματα. Αντίθετα ευνοεί την ανισότιμη θέση της στην κοινωνία και την οικογένεια, αυξάνει την εκμετάλλευση της εργατικής της δύναμης, μειώνει τον ελεύθερο χρόνο της και δυσκολεύει την ένταξη και τη δράση της στο συνδικαλιστικό κίνημα. Καλλιεργεί το φόβο, την ανασφάλεια, το συμβιβασμό με τις δυσκολίες και όλα αυτά γίνονται στο όνομα της ισότητας, των ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών.

Μέσα σ' αυτό, λοιπόν, το πλαίσιο θέτουμε το ερώτημα: τι σημαίνει πολιτική ισότητας, τι στόχους και τι προοπτικές μπορεί να θέσει κανείς, όχι μόνο για την

ουσιαστική ισότητα της γυναίκας αλλά και για τη βελτίωση της θέσης της. Γι' αυτό εμείς πιστεύουμε ότι αυτό που απαιτείται σήμερα είναι ο αγώνας ενάντια στην εκμετάλλευση της γυναίκας, ενάντια στην κατάργηση κατακτήσεων και δικαιωμάτων της. Αυτός ο αγώνας είναι πολιτικός και πρέπει να είναι δεμένος με τον αγώνα ενάντια στην ταξική εκμετάλλευση. Είναι αγώνας προκειμένου να γίνει συνείδηση όλων μας ένα πράγμα, ότι απαιτούνται τέτοιες αλλαγές συσχετισμών σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο, ώστε κανένας από όσους εναλλάσσονται ως τώρα στη συνδικαλιστική και στην κυβερνητική εξουσία να μη βρίσκει στήριξη από τη μεγάλη πλειοψηφία του λαού μας.

Και τέλος, θα ήθελα να επισημάνω την ευθύνη που έχουν τα πολιτικά κόμματα για την προώθηση της ισότητας των φύλων, που έγκειται όχι μόνο στο κατά πόσον θέτουν το στόχο της ισότητας ως προτεραιότητα στο πρόγραμμα και τις δράσεις τους αλλά και στο αν προωθούν γυναίκες στα κέντρα λήψης αποφάσεων στο εσωτερικό τους. Και δε μιλάω για ποσοστιαία συμμετοχή, αλλά για ουσιαστική βοήθεια που πρέπει να δοθεί στη γυναίκα ώστε να ξεθαρρέψει και να συμμετέχει στα κοινά.

Εμείς, το Κ.Κ.Ε., την επόμενη βδομάδα έχουμε το 17ο συνέδριό μας. Το λέω αυτό γιατί έχουμε ιδιαίτερη αναφορά στην εργαζόμενη γυναίκα. Θα σας αναφέρω μόνο δύο προτάσεις πολύ σύντομα. Στις γυναίκες διαμορφώνονται υπερδιπλάσια ποσοστά ανεργίας και μερικής απασχόλησης σε σύγκριση με τους άντρες. Οι εργαζόμενες γυναίκες σε σύγκριση με τους εργαζόμενους άντρες παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά σε υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Μερικές από τις διαπιστώσεις μας. Ωστόσο, στην αυτοκριτική μας όσον αφορά στην ειδική γυναικεία δουλειά χρειάζεται να αλλάξουν στάση τα στελέχη και τα καθοδηγητικά όργανα απέναντι στο σημαντικό αυτό πολιτικό καθήκον. Να αντιπαλεύουν ανυποχώρητα λαθεμένες αντιλήψεις που αρνούνται ή υποτιμούν την ανάγκη να αναπτυχθεί η δράση με αιτήματα και στόχους, που θέτουν το ζήτημα της χειραφέτησης και ισοτιμίας της γυναίκας.

Με αυτή την έννοια θέλω να σας πω ότι εμείς δε διστάζουμε να κάνουμε αυτοκριτική δημόσια για να έχουμε έλεγχο και σ' αυτό το ζήτημα. Και τέλος πάντων δε θα πρέπει να φοβόμαστε να θέτουμε το ζήτημα της ισοτιμίας και μέσα στη λειτουργία και δράση των κομμάτων, που δρούμε και εκφραζόμαστε, προκειμένου να μην αναπαράγουμε λαθεμένες απόψεις. Είναι καθήκον όλων μας να βοηθήσουμε στον προσανατολισμό της πραγματικής ισοτιμίας. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε και εμείς την κα Μανωλάκου, Ευρωβουλευτή του

Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Ακούσαμε με πάρα πολύ προσοχή τις παρατηρήσεις της, τις οποίες δε θεωρώ απαισιόδοξες. Αντίθετα αποτελούν προϊόν προβληματισμού αλλά και γνώσης των θεμάτων που μας απασχολούν. Βεβαίως κρατάω κατά νου και τις ενστάσεις της, τις οποίες φαντάζομαι θα λάβουμε υπόψη μας όλες και στην καθημερινή μας πρακτική.

Στη συνέχεια, θα δώσω το λόγο στην Υπουργό Παιδείας, κα Μαριέττα Γιαννάκου. Παρακαλώ κυρία Υπουργέ έχετε το λόγο.

M. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ, Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: Κυρία Πρόεδρε, ευχαριστώ. Θέλω να συγχαρώ το ΚΕΘΙ για την πρωτοβουλία αυτή, όχι γιατί είναι σπάνιες οι εκδηλώσεις που αφορούν στα θέματα της ισοτιμίας, αλλά γιατί έχω την αίσθηση ότι είναι η κατάλληλη στιγμή για να μιλήσουμε με ένα διαφορετικό τρόπο για τα ζητήματα αυτά.

Θέλω να πάω λίγο πίσω στο 1988, την εποχή που το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανέλαβε την πρωτοβουλία για τη συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψεως Αποφάσεων και μου ανατέθηκαν οι επτά σχετικές Εκθέσεις. Στη συνέχεια οι Εκθέσεις αυτές συμπύχθηκαν σε μία, η οποία απετέλεσε τη βάση για την οργάνωση της εκστρατείας πληροφόρησης από την κα Βάσω Παπανδρέου πάνω σε αυτή την πρωτοβουλία του Κοινοβουλίου.

Εξετάζοντας την κατάσταση σήμερα βλέπω ότι έχουν γίνει πάρα πολλά βήματα κυρίως σε επίπεδο φορέων και θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως προβλήματα καίρια και βασικά που έπρεπε να έχουν λυθεί με τις προσπάθειες αυτές δεν έχουν αλλάξει. Και όχι μόνο δεν έχουν αλλάξει, αλλά προβλήματα υποβάθμισης και υποτίμησης των γυναικών σε όλες τις κοινωνικές τάξεις αποτελούν καθημερινό φαινόμενο. Παρά το γεγονός ότι η κοινωνία μας έχει προχωρήσει σε πολλούς τομείς, οι γυναίκες, για παράδειγμα, σήμερα εκφράζονται πολύ πιο ελεύθερα σε σχέση με άλλες εποχές, ή τα μέσα μαζικής επικοινωνίας κάνουν ευρέως γνωστά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, πιστεύω ότι η βία κατά των γυναικών έχει αυξηθεί ποσοτικά. Η δική μου τουλάχιστον εμπειρία αυτό έχει δείξει. Δεν ξέρω αν η κα Διαμαντοπούλου θα συμφωνήσει μαζί μου, αλλά η δική μου αίσθηση είναι αυτή.

Τι συμβαίνει πραγματικά; Εδώ μιλάμε για την εξέλιξη στον πολιτικό χώρο. Γνωρίζουμε ότι η γυναίκα έχει διπλούς ρόλους σε όποιο επίπεδο και αν βρίσκεται και αυτό μπορώ να το βεβαιώσω από προσωπική εμπειρία. Ακούω τους άνδρες συναδέλφους μου στη Βουλή να αισθάνονται περήφανοι, γιατί ποτέ δεν ασχολήθηκαν με τα παιδιά τους ιδιαίτερα και παρόλα αυτά τα παιδιά μεγάλωσαν, έγιναν καλοί χαρακτήρες, σπούδασαν χάρη στις προσπάθειες της συζύγου τους

και σας βεβαιώνω ότι εγώ δε θα μπορούσα ποτέ να πω το ίδιο.

Είναι σαφές, λοιπόν, ότι τα οικογενειακά βάρη και κυρίως αυτό της ανατροφής των παιδιών επιβαρύνουν τις γυναίκες. Το ζήτημα είναι ότι επιστρέφουμε σε πολλά επίπεδα σε κατεστημένες νοοτροπίες. Για παράδειγμα, μέσα από τα ΜΜΕ ένας μεγάλος αριθμός νέων γυναικών ανέχεται ή ευλογεί πράγματα, τα οποία οι γυναίκες της ηλικίας μας δε θα ανέχονταν σε καμία περίπτωση πριν από πολλά χρόνια. Και νομίζω ότι πρέπει να συζητήσουμε βαθύτερα για το ζήτημα.

Βεβαίως δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι γυναίκες στον πολιτικό χώρο έχουν αυξηθεί. Στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή εκλέγονται γυναίκες στην περιφέρεια που ήταν αδιανόητο μερικά χρόνια πριν. Εκλέγονται περισσότερες γυναίκες και σε άλλες περιφέρειες, πλην της Α' Αθηνών, που φαίνεται να έχει αποδεσμευτεί σε μεγάλο βαθμό από αυτά τα συμπλέγματα. Παρακολουθούσαμε δηλαδή μέχρι πρότινος, που είχαμε χωριστές κάλπες για άνδρες και γυναίκες, ότι το 65% των ψηφοφόρων μας είναι σταθερά γυναίκες. Δηλαδή, στους τέσσερις υποψήφιους Βουλευτές οι γυναίκες ψηφοφόροι ψηφίζουν δύο με τρεις γυναίκες και έναν άνδρα, ενώ αντίθετα οι άνδρες ψηφοφόροι ψηφίζουν μια γυναίκα υποψήφια και τους υπόλοιπους άνδρες. Αυτό όμως συνιστά μία ισορροπία που δεν μπορεί κανείς να την επικρίνει. Στην υπόλοιπη χώρα τα πράγματα δεν είναι έτσι. Βέβαια υπάρχει πολύ μεγαλύτερη συμμετοχή γυναικών στα τοπικώς τεκταινόμενα. Η Αυτοδιοίκηση είναι ένας πάρα πολύ ισχυρός παράγοντας, έχει αυξημένες αρμοδιότητες σε κάποιους τομείς συγκριτικά με παλαιότερα και η παρουσία όλο και περισσότερων γυναικών μετριάξει τις οξυτήτες και τις αντιπαραθέσεις.

Προσωπικά είμαι οπαδός της άποψης ότι οι γυναίκες πρέπει να μπουν μαζικά στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, γιατί μόνο έτσι θα συνηθίσουν και τα δύο φύλα σε αυτή τη διαβούλευση και θα σταματήσει η αμφισβήτηση των ικανοτήτων των γυναικών. Όλες οι γυναίκες έχουν δικαίωμα να δοκιμαστούν και να κάνουν και λάθη, όπως άλλωστε κάνουν και οι άνδρες συνάδελφοί τους. Υπάρχουν και άνδρες, που όσο πιο πολλά λάθη κάνουν τόσο πιο υψηλές θέσεις παίρνουν. Επομένως, δεν μπορούμε να έχουμε ενστάσεις μόνο όταν κάποια γυναίκα αστοχεί.

Εμένα με ανησυχεί και η συμπεριφορά μιας μερίδας γυναικών, νέων στην πλειονότητά τους, που μέσα απ' την αίσθηση του καταναλωτισμού, της έντονης παρουσίας των ΜΜΕ κατά κάποιο τρόπο ασχολείται πολύ περισσότερο με τα καταναλωτικά αγαθά και με παραδοσιακές αντιλήψεις, εγκαταλείπει εύκολα την καριέρα, εγκαταλείπει εύκολα την προσπάθεια, ίσως διότι θεωρεί ότι έχει επιτευχθεί η ισότητα. Αλλά η ισότητα δεν είναι κάτι που επιτυγχάνεται σε όλα τα

επίπεδα. Μπορεί να υπάρχει ισότητα στο σπίτι και να μην υπάρχει στην κοινωνία και με τον τρόπο αυτό να εμποδίζεται η επαγγελματική ανέλιξη. Μπορεί να υπάρχει αναγνώριση στην κοινωνία και να μην υπάρχει στο σπίτι και η ανισότητα αυτή να συνεπάγεται απαξιώτικη συμπεριφορά ή ακόμα και βία μέσα στην οικογένεια.

Ένα είναι γεγονός: ότι χωρίς οικονομική ανεξαρτησία δεν υπάρχει ισότητα των γυναικών. Αυτή θα βασίζεται κάθε φορά στην καλή προαίρεση των συνοικούντων. Επομένως, το πρώτο ζήτημα είναι αυτό της εργασίας, που έχει πάντοτε δύο συνιστώσες. Η μία είναι η οικονομική δυνατότητα που προσφέρει στο άτομο και η δεύτερη είναι η προσωπική ικανοποίηση. Η δεύτερη συνιστώσα, η προσωπική ικανοποίηση από την εργασία είναι αναντικατάστατη. Έχει απόλυτη σχέση με την αυτοπεποίθηση του ατόμου, με τον τρόπο που λειτουργεί και το πως μπορεί να αισθανθεί αυτόνομα στη σκέψη.

Παρακολουθώντας την εκπαίδευση επί δέκα μήνες ως Υπουργός Παιδείας έχω διαπιστώσει την εξής αντίφαση: από τη μια το εκπαιδευτικό σύστημα αναπαράγει ως ένα βαθμό τα στερεότυπα των φύλων, ενώ από την άλλη εισήχθη και διδάσκεται η ισότητα των φύλων στα σχολεία αλλά με λάθος τρόπο. Ως προς την αναπαραγωγή των στερεοτύπων πιστεύω ότι γίνεται πρώτα απ' όλα από τα εκπαιδευτικά βιβλία. Χαρακτηριστικά αναφέρω το βιβλίο των θρησκευτικών της Α' Γυμνασίου -το ξέρω γιατί η κόρη μου πηγαίνει στην Α' Γυμνασίου- όπου αναγράφεται η προφητεία του Ιωσή σύμφωνα με την οποία ο Θεός είναι πολύ καλός, συμπεριφέρεται ως σύζυγος στον άνθρωπο. Αντίθετα, η άπιστη σύζυγος *ariori* είναι απaráδεκτη, γιατί κάνει φοβερά πράγματα και παρόλα αυτά ο Θεός τη συγχωρεί. Και αυτό που αναφέρω είναι μόνο μια μικρή λεπτομέρεια. Βεβαίως τα βιβλία θα αλλάξουν, αυτό έχει ήδη προγραμματιστεί. Όμως δεν είναι το μόνο που πρέπει να αλλάξει.

Ως προς τη διδασκαλία της ισότητας έχω προτείνει να εισαχθεί η διάσταση της ισότητας των φύλων από μια γενική οπτική, ως έκφανση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου. Αυτή είναι η δική μου πρόταση. Μένει να σκεφθούμε τρόπους υλοποίησης. Προσπάθειες βέβαια γίνονται αλλά η ισότητα εξαρτάται και από ένα πλήθος παραγόντων που συνιστούν τη διαφορετικότητα των φύλων, η οποία πρέπει να διατηρηθεί. Όταν μιλάμε για ισότητα δεν μπαίνουμε καθόλου σε αυτό το χώρο της διαφορετικότητας, γιατί σε αυτή την περίπτωση ισότητα θα σήμαινε στέρηση της έμφυλης ταυτότητας του ατόμου. Δε λέω, για παράδειγμα, ότι η ισότητα είναι να παίζουν τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, με το ίδιο σκληρά παιχνίδια. Λέω όμως ότι πρέπει να είναι όλα διαθέσιμα και για τις γυναίκες, πράγμα που δε συμβαίνει.

Αυτό δε σημαίνει ότι οι γυναίκες έχουν πάντα δίκιο σε ό,τι ζητούν και για όλα όσα επικρίνουν την κοινωνία. Δηλώνοντας πάντοτε φεμινίστρια με την έννοια της υπεράσπισης των δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων ανεξάρτητα από φύλο, φυλή, θρησκεία, εθνική καταγωγή κ.λπ. αποτελεί βαθιά μου πεποίθηση ότι μετά από έναν αιώνα φεμινιστικών αγώνων γυρίζουμε πίσω σε πολλά επίπεδα και σε αντιλήψεις που πολλοί θεωρούσαν ότι έχουν εκλείψει. Στην τηλεόραση, για παράδειγμα, μπορεί να γίνεται και χρήση των ανδρών ως αντικειμένων, αλλά κατεξοχήν οι γυναίκες είναι γλάστρες. Το γεγονός ακόμα ότι δημιουργείται ισοπέδωση και μαζικοποίηση από τις λέξεις που χρησιμοποιούνται, τον τρόπο της συμπεριφοράς, το ντύσιμο και όλα αυτά που παίζουν ρόλο στη σημερινή καταναλωτική κοινωνία.

Διαβάζοντας μία αμερικανική έκθεση διαπίστωσα ότι το 80% των ειδών πολυτελείας σε όλο τον κόσμο το αγοράζουν άνδρες από 45 μέχρι 60 ετών. Αυτό σημαίνει ότι η οικονομική δύναμη είναι συγκεντρωμένη στα χέρια των ανδρών. Το ερώτημα είναι: μπορούν όλες οι γυναίκες να κινούνται προς την κατεύθυνση της απόκτησης οικονομικής δύναμης; Όχι, δεν είναι αναγκαίο. Είναι όμως απόλυτα αναγκαίο να συνειδητοποιηθεί ότι η πνευματική και η οικονομική ανεξαρτησία είναι ο παράγοντας, χωρίς τον οποίον δεν υπάρχει καμία ισότητα. Είναι κατά το δοκούν και κατά βούληση των εκάστοτε συνοικούντων, όπως είπα προηγουμένως και αυτό ισχύει και στο χώρο της πολιτικής.

Είμαι Βουλευτής 21 χρόνια και από το '74 ιδρυτικό μέλος του κόμματός μου. Σε εποχές που ήμουνα από τις λίγες γυναίκες που κατείχαν επιτελική θέση θυμάμαι σπουδαίες προσωπικότητες του κόμματος να μου λένε: «μα δεν υπάρχουν άλλες γυναίκες», γιατί αυτή η αντίληψη υπήρχε. Περνώντας αυτή τη διαδρομή και φέρνοντας τις διαφορές ενέργειες στο μυαλό μου διαπιστώνω ότι στο χώρο της πολιτικής στην Ελλάδα υπάρχει μεγάλη σύγκρουση συμφερόντων και επιθυμία για δημοσιότητα και ανέλιξη στην πολιτική, την οποία δεν την έχω συναντήσει πουθενά αλλού στην Ευρώπη. Η μαζική επιθυμία για δημοσιότητα δεν υπάρχει σε καμία άλλη χώρα. Είναι το μεσογειακό ταμπεραμέντο; Είναι ο τρόπος λειτουργίας; Είναι χίλια δυο πράγματα.

Βλέπουμε ότι ικανές γυναίκες που μπορούσαν να προσφέρουν πάρα πολλά στον κοινωνικό χώρο δεν τόλμησαν ποτέ να διεκδικήσουν μια θέση γιατί γνώριζαν όλους αυτούς τους παράγοντες ή γιατί είχαν μεγαλώσει με τη νοοτροπία ότι για να ανεβούν επαγγελματικά πρέπει κάποιος να τις βοηθήσει. Εγώ, λοιπόν, τόσα χρόνια μετά την έναρξη των φεμινιστικών κινημάτων έχω καταλήξει στο ίδιο συμπέρασμα από το οποίο ξεκίνησα. Ότι κανείς δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτα αν οι γυναίκες δε βοηθήσουν τον εαυτό τους σε ατομικό και σε κοινωνικό επίπεδο.

Η θεωρία ότι μόνο μέσω των κανόνων και των νόμων θα λυθεί το πρόβλημα της ισότητας των φύλων δεν ισχύει.

Μίλησε προηγουμένως η συνάδελφος Ευρωβουλευτής του Κομμουνιστικού Κόμματος για το γενικότερο πολιτικό σύστημα. Εμείς βέβαια πιστεύουμε σε άλλο πολιτικό σύστημα, το φιλελευθερισμό. Και θα πω κάτι. Το δικό τους σύστημα στα χαρτιά είναι τέλειο ως προς την ισότητα, αλλά το τι γινόταν στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού σε βάρος των γυναικών είναι πασίγνωστο. Και αυτό δεν είναι κομματική αιχμή. Γιατί και στη Δύση που επικράτησε ο φιλελευθερισμός και δόθηκαν, θεωρητικά τουλάχιστον, πολλές ελευθερίες στις γυναίκες, το ζήτημα της ισότητας δεν είχε την κατάληξη που περιμέναμε ή θα θέλαμε.

Και εδώ τίθεται ένα δεύτερο ερώτημα: μήπως οι γυναίκες δε θέλουν; Μήπως η πλειοψηφία θεωρεί ότι έχει φορτωθεί πάρα πολλά βάρη και ότι η επιστροφή στο παρελθόν είναι πιο βολική σε ατομικό επίπεδο; Εγώ δε θα απαντήσω στο ερώτημα, γιατί σέβομαι το δικαίωμα κάθε γυναίκας να μιλήσει και να αποφασίσει η ίδια για τον εαυτό της. Θέλω απ' αυτό το βήμα να καλέσω τις γυναίκες, που θεωρούν ότι θέλουν και μπορούν να κάνουν περισσότερα για το σύνολο των γυναικών, για να μην υποβαθμίζονται οι γυναίκες, να το κάνουν ακόμα και με προσωπικό κόστος. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σας ευχαριστούμε ιδιαίτερα κυρία Υπουργέ. Πρόσεξα ότι στην τοποθέτησή σας διαχωρίσατε την πνευματική και οικονομική ανεξαρτησία της γυναίκας, που τη θεωρείτε προϋπόθεση εκ των ων ουκ άνευ για την ισχυροποίηση της θέσης της από την οικονομική δύναμη, γεγονός που αποτελεί και δική μου θέση. Ιδιαίτερη ευαισθησία δείχνουν και οι προσεγγίσεις σας για την εικόνα της γυναίκας στα ΜΜΕ. Θεωρώ, επίσης, ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας τη δυνατότητα που έχετε λόγω της θέσεώς σας να διαφοροποιήσετε την εικόνα, που μέσω των εκπαιδευτικών βιβλίων δημιουργείται στα παιδιά για τη γυναίκα.

Θα μου επιτρέψετε να κάνω μόνο μια προσωπική παρατήρηση. Να σας πω ότι καλώς διαπιστώσατε ότι στην περιφέρεια για τις γυναίκες που πολιτεύονται τα πράγματα είναι διαφορετικά, η δική σας εμπειρία είναι αναμφίβολα μεγαλύτερη και σημαντικότερη. Εγώ πολιτεύτηκα πρώτη φορά το 2000 κυρία Υπουργέ. Ήμουν η μοναδική γυναίκα υποψήφια στην Κεντρική Ελλάδα - στο Βόλο και όπως έδειξαν τα αποτελέσματα των εκλογών έτυχα μεγαλύτερης αποδοχής από τους άνδρες ψηφοφόρους σε σχέση με τις γυναίκες. Σας ευχαριστούμε, λοιπόν, και πάλι κυρία Υπουργέ.

Το λόγο έχει η κα Α. Διαμαντοπούλου, Βουλευτής Επικρατείας του ΠΑ.ΣΟΚ. και πρώην Κοινοτική Επίτροπος.

A. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Βουλευτής Επικρατείας, πρ. Επίτροπος Ε.Ε.,

ΠΑ.ΣΟΚ.: Επειδή πιστεύω ότι το mainstreaming δεν είναι απλώς μια θεωρητική προσέγγιση αλλά μια πολύ ουσιαστική πολιτική, η οποία μπορεί να πάρει σάρκα και οστά, θα ήθελα να μιλήσω πολύ συγκεκριμένα για το τι πιστεύω ότι είναι δυνατόν να γίνει στη χώρα αλλά και συνολικότερα στην Ευρώπη, καθώς το Συνέδριό μας έχει και ευρωπαϊκή διάσταση.

Η τοποθέτησή μου θα έχει την εξής δομή. Στο πρώτο μέρος, θα κάνω μια σύντομη ιστορική αναδρομή στο πώς φτάσαμε στο mainstreaming ως κυρίαρχη πολιτική στην Ευρώπη και στα κράτη-μέλη. Στο δεύτερο μέρος, θα αναλύσω τι σημαίνει αυτό σε εθνικό επίπεδο και ποιες είναι οι υποχρεώσεις από τη στιγμή που μιλάμε για την ένταξη της ισότητας σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής. Στο τρίτο μέρος, θα επιχειρήσω να εμβαθύνω σε ορισμένα ζητήματα, σε ορισμένα πεδία πολιτικής, όπου το mainstreaming, η ένταξη της ισότητας είναι δύσκολη αλλά απολύτως απαραίτητη, όπως αυτό της εξωτερικής πολιτικής, της οικονομίας και της λειτουργίας του πολιτικού συστήματος.

Ξεκινώ από το ιστορικό αλλά και το θεσμικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί, προκειμένου να επιτραπεί και να διευκολυνθεί αυτή η ένταξη της ισότητας σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής. Βεβαίως, όταν μιλάμε για ισότητα, για θεσμική ωρίμανση των ζητημάτων της ισότητας και για πολιτική τους αντιμετώπιση, μιλάμε για την Ευρώπη και για 6-7 ακόμη χώρες στον κόσμο, οι οποίες είναι θεσμικά και πολιτικά αναπτυγμένες όσον αφορά στα ίσα δικαιώματα. Γι' αυτό και θα επικεντρωθώ στο χώρο της Ευρώπης.

Ο προηγούμενος αιώνας υπήρξε συγκλονιστικός. Η μεγαλύτερη κοινωνική και πολιτική αλλαγή στην Ευρώπη, ήταν όταν οι γυναίκες ήλθαν στο προσκήνιο, απαίτησαν και κέρδισαν πολιτικά δικαιώματα. Ξεκινάμε με μια πρώτη φάση, όπου οι σουφραζέτες δίνουν αγώνα για το αυτονόητο, να έχουν ίσα πολιτικά δικαιώματα με τους άνδρες. Έχουμε μια δεύτερη μεγάλη φάση που η γυναίκα μπαίνει στην αγορά εργασίας μετά τον πόλεμο. Τότε διαμορφώνεται ένα ολόκληρο θεσμικό πλαίσιο και οι γυναίκες αποκτούν ίσα δικαιώματα στην εργασία. Τέλος, μπαίνουμε σε μια τρίτη φάση, όπου οι γυναίκες πια δοκιμάζονται στον πολιτικό και σε άλλους στίβους, οι οποίοι μέχρι τότε ήταν ανδροκρατούμενοι. Έχουμε παραδείγματα γυναικών από Πρωθυπουργούς και στρατηγούς μέχρι αστροναύτες και καλλιτέχνες κ.λπ.

Αυτές οι φάσεις έχουν την ιστορική τους σημασία και πραγματικά εξέλιξαν εξαιρετικά τα πράγματα. Στην Ευρώπη θεωρώ ότι έχουμε επιτύχει πάρα πολλά στον τομέα της ισότητας των φύλων σε σχέση με χώρες σε άλλα σημεία του

πλανήτη, αλλά δεν έχουμε επιτύχει την πλήρη ισότητα των δύο φύλων. Η επόμενη φάση από αυτές που ανέφερα ξεκίνησε από τις σκανδιναβικές χώρες στην προηγούμενη 5ετία, θεσμοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υποστηρίχθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και έγινε πολιτική όλης της Ευρώπης. Αναφέρομαι στο mainstreaming, το οποίο εισήλθε στο κέντρο της πολιτικής. Mainstreaming σημαίνει ότι δε μελετώ, δεν αναλύω, δεν προτείνω σε κανένα επίπεδο πολιτικές, αν δε λάβω υπόψη το ρόλο των δύο φύλων στις πολιτικές αυτές, αλλά και τις επιπτώσεις των τελευταίων και στα δύο φύλα.

Το επόμενο μεγάλο βήμα ήταν το θεσμικό πλαίσιο. Μέχρι τότε η Συνθήκη και τα Συντάγματα μιλούσαν για ίσα δικαιώματα και καθιέρωναν την αρχή της ισότητας, αλλά η νομική βάση και από τη Συνθήκη, επέτρεπε τη νομοθεσία σε ζητήματα που είχαν να κάνουν με το χώρο της εργασίας. Αν δείτε όλο το νομοθετικό πλαίσιο που ίσχυε για πάρα πολλά χρόνια, αφορούσε στα ίσα δικαιώματα στην εργασία, την ίση αμοιβή για ίση εργασία, το θέμα των ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, τις ιδιαιτερότητες της γυναίκας στην εργασία λόγω εγκυμοσύνης, λοχείας, παιδιών, οι οποίες έπρεπε να αντιμετωπισθούν θεσμικά. Σε αυτά τα σημεία είχε πέσει το κύριο βάρος της νομοθεσίας.

Μετά τη συνθήκη του Άμστερνταμ έχουμε ένα καινούριο άρθρο, το 13, όπου ουσιαστικά εισάγει μια νέα, πολύ σημαντική διάσταση στην Ευρώπη, βάσει της οποίας σταματούν οι διακρίσεις. Δεν επιτρέπει κανενός είδους διακρίσεων, όχι μόνο με βάση το φύλο αλλά ακόμα και με βάση τις σεξουαλικές ιδιαιτερότητες του ατόμου. Τον τελευταίο καιρό βλέπουμε στη χώρα έναν άθλιο διάλογο σε βάρος των ομοφυλοφίλων, χωρίς κανείς να σκέφτεται ότι υπάρχει ένα θεσμικό πλαίσιο, το οποίο έχει υιοθετήσει και η χώρα μας.

Υπάρχει ένα καινούριο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο δίνει τη δυνατότητα παρέμβασης νομικής και θεσμικής, σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής και δημόσιας ζωής. Δηλαδή και στην οικονομία και στο φορολογικό και στο δημοσιονομικό και στην αγορά και θα σας δώσω μερικά παραδείγματα για να δούμε πόσο σημαντικό είναι αυτό και πόσο αλλάζει τα δεδομένα.

Είμαστε σε μια τέταρτη φάση πολιτικά της εξέλιξης του ζητήματος της ισότητας των δύο φύλων και έχουμε ένα καινούριο ισχυρό θεσμικό πλαίσιο. Έρχομαι τώρα στο δεύτερο θέμα που είναι πια πώς υλοποιούμε το θεσμικό αυτό πλαίσιο σε επίπεδο χώρας. Την περίοδο που ήμουν στην Επιτροπή κάναμε ένα πείραμα. Κάθε Επίτροπος όταν κατέθετε τον προγραμματισμό στον τομέα αρμοδιότητάς του για την επόμενη 5ετία, ήταν υποχρεωμένος να θέσει κάποιους στόχους, έστω έναν ή δύο, που να αφορούν στις γυναίκες, τα θεσμικά μέσα που

θα χρησιμοποιήσει και τον προϋπολογισμό που απαιτείται για την υλοποίηση των στόχων αυτών. Δηλαδή, ο Επίτροπος για τη Γεωργία, έπρεπε να έχει οπωσδήποτε και ένα τμήμα που να αφορά στις αγρότισσες. Ο Επίτροπος για την έρευνα έπρεπε να έχει οπωσδήποτε κάποιους στόχους ειδικά για τις γυναίκες ερευνήτριες. Και μέσα από αυτές τις δράσεις πετύχαμε υποχρεωτικά να είναι 40% ερευνήτριες σε όλα τα προγράμματα, γιατί μέχρι τότε δεν υπήρχαν πολλές γυναίκες στον τομέα της έρευνας. Αυτό το μέτρο το εφάρμοσαν και αρκετές χώρες. Έτσι σε επίπεδο Κυβέρνησης όταν ανακοινώνεται ο προγραμματισμός της χώρας και όταν στη Βουλή ανακοινώνεται ή ο προϋπολογισμός ή γίνονται οι προγραμματικές δηλώσεις, θα πρέπει να ανακοινώνονται και μέτρα αποκλειστικά και μόνο για τις γυναίκες. Όταν ο Πρωθυπουργός κάνει συζήτηση με κάθε Υπουργό, θα πρέπει ο Υπουργός με σαφήνεια να πει ένα στόχο που να αφορά στις γυναίκες, έστω και αν είναι κάτι μικρό. Για παράδειγμα, ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας πρέπει να ανακοινώσει τι θα συμβεί στο χώρο της άμυνας σε σχέση με τις γυναίκες μέχρι το τέλος της 5ετίας, στη στράτευσή τους, στην εξέλιξή τους, στην εκπαίδευσή τους κ.λπ. Κατά τον ίδιο τρόπο ο Υπουργός Εργασίας πρέπει να ανακοινώσει τι σκοπεύει να κάνει σχετικά με την κατάρτιση των γυναικών, την εξέλιξή τους κ.λπ.

Πρέπει να διευκρινίσω εδώ ότι στο θέμα του κοινωνικού πλαισίου και συγκεκριμένα στο θέμα της εργασίας συμφωνήσαμε οι πόροι για την κατάρτιση των εργαζομένων να διατεθούν ισόποσα σε άνδρες και γυναίκες, αλλά ένα ποσό της τάξης του 10% από κάθε κοινοτικό πλαίσιο να διατίθεται υποχρεωτικά σε δράσεις που αφορούν στις γυναίκες. Αυτό το μέτρο αποτελεί θετική διάκριση υπέρ των γυναικών. Ωστόσο, αποδείχθηκε πολύ δύσκολο για πολλές χώρες να το υλοποιήσουν, δηλαδή να διαθέτουν το 10% των πόρων, όπως ήταν υποχρεωμένοι, επιπλέον στις γυναίκες, ακόμα και αν πολλές φορές κινδύνευαν να το χάσουν. Η ευθύνη για την επιτυχή υλοποίηση τέτοιων δράσεων θεωρώ ότι βαραίνει πρωτίστως την Κυβέρνηση, όμως δε σταματά εκεί. Πρέπει να πάει παρακάτω, σε περιφερειακό επίπεδο. Στο περιφερειακό πρόγραμμα δράσης θα πρέπει πάλι να υπάρχει στοχοθεσία. Γιατί εάν δεν υπάρχει στοχοθεσία ανά τομέα με ποσοτικούς στόχους και χρονοδιάγραμμα, τότε όλα αυτά είναι απλώς ωραία λόγια και το μόνο που κάνουμε είναι να αναλύουμε την πίστη μας στην ισότητα.

Αυτά τα ζητήματα τα έχουμε λύσει, νομίζω, ως πολιτικό σύστημα. Δεν υπάρχει κανένα κόμμα σήμερα στην Ελλάδα που να λέει ότι δεν πιστεύει στην ισότητα των δύο φύλων. Στοχοθεσία σε περιφερειακό επίπεδο σημαίνει για παράδειγμα ότι θα θέσω ως στόχο τα προγράμματα των γυναικών επί των επιχειρηματιών που χρηματοδοτεί η κάθε περιφέρεια μέσα από τα προγράμματα

δράσης. Ένας προσιτός στόχος θα ήταν 50 γυναικείες επιχειρήσεις σε μια περιφέρεια. Ακόμη και μικρότερος αριθμός επιχειρήσεων θα ήταν αρκετός για αρχή. Σημασία έχει να τεθεί ένας ρεαλιστικός στόχος που θα υλοποιηθεί τελικά. Ξέρει ο Περιφερειάρχης ότι θα κριθεί, ότι όταν θα υλοποιηθεί το πρόγραμμα, θα πρέπει να έχουν δημιουργηθεί 50 γυναικείες επιχειρήσεις. Ξέρει ότι όταν θα υλοποιηθεί το πρόγραμμα κατάρτισης στην πληροφορική, θα έχει βάλει ως στόχο ότι σε επίπεδο περιφέρειας θα έχουν εκπαιδευθεί 5.000 γυναίκες.

Ας προχωρήσουμε πιο κάτω, σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, σε επίπεδο δήμου. Εκεί δεν ασκούνται μείζονες πολιτικές αλλά σίγουρα ασκείται η καθημερινή πολιτική. Ένας δήμος μπορεί πραγματικά να θέσει στόχους σε πολλά επίπεδα. Ένα πολύ σημαντικό θέμα, για παράδειγμα, είναι αυτό της λειτουργίας των παιδικών σταθμών. Όπως είχε πει και ο Σουηδός Πρωθυπουργός στην πρώτη του ομιλία, όταν ξεκίνησε η Σουηδική Προεδρία όσο σημαντικές είναι οι γέφυρες και οι υποδομές τόσο σημαντικοί είναι και οι παιδικοί σταθμοί για την Ευρώπη. Η αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου και η μαζική είσοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας δημιούργησε κάποια προβλήματα πειστικά προβλήματα, όπως είναι η φύλαξη των παιδιών και οι παιδικοί σταθμοί. Το ιδανικό θα ήταν να ιδρύει το κράτος τους παιδικούς σταθμούς και να καλύπτει όλες τις ανάγκες ο δήμος. Αυτό βέβαια δεν είναι εύκολο για οικονομικούς κυρίως λόγους. Δε θα περιμένουμε όμως να λύσουμε το οικονομικό πρόβλημα για να αντιμετωπίσουμε το θέμα των παιδικών σταθμών, γιατί είναι σαν την κότα με το αυγό. Μπορεί ο δήμος να θέσει ως στόχο την ίδρυση 30 παιδικών σταθμών, για παράδειγμα, προκειμένου να καλύψει το 70% των αναγκών και το υπόλοιπο 30% να το καλύψει με εθελοντικά σχήματα, με άτομα, δηλαδή, τα οποία μπορούν να προσφέρουν χρόνο και ενέργεια για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου;

Το mainstreaming σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο είναι μια πολύ σοβαρή πολιτική με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και επαναλαμβάνω με στόχο, με ποσοτική αποτύπωση αυτού του στόχου, με προϋπολογισμό και με χρονοδιάγραμμα. Θα προσπαθήσω όσο πιο σύντομα γίνεται να αναφερθώ, για να δούμε το πόσο πολιτικά και τεχνοκρατικά εξελιγμένο είναι το θέμα του mainstreaming και τι επιπτώσεις μπορεί να έχει σε ζητήματα, όπως η εξωτερική πολιτική, η οικονομία και το πολιτικό σύστημα.

Ξεκινάω από την εξωτερική πολιτική. Νομίζω με μια πρώτη ανάγνωση, με μια πρώτη αντιμετώπιση του ζητήματος κάποιος μπορεί να θεωρήσει ότι το θέμα του φύλου δε συνδέεται με τις διεθνείς σχέσεις. Μήπως δεν έχουμε δει γυναίκες Υπουργούς Εξωτερικών, οι οποίες υπήρξαν πολύ πιο σκληρές και πολύ πιο άγριες απ' ό,τι οι αντίστοιχοι άνδρες Υπουργοί Εξωτερικών; Το πρόβλημα δεν είναι

αν είναι γυναίκα ή άνδρας σε ένα Υπουργείο. Το θέμα είναι αν υπάρχει η κρίσιμη μάζα ανδρών ή γυναικών που μπορεί να αλλάξει τα δεδομένα.

Γιατί στην ιστορική αναδρομή ανέφερα ότι κάποιες γυναίκες έγιναν Πρωθυπουργοί, Στρατηγοί κ.λπ. αλλά αυτό δεν αρκεί. Η προώθηση των γυναικών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων και η κατάκτηση αξιωμάτων πρέπει να γίνει ο κανόνας και όχι η εξαίρεση. Ο μεγάλος στόχος είναι η κρίσιμη μάζα των γυναικών παντού, σε όλους τους τομείς, πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό. Υπουργικό Συμβούλιο με 50% γυναίκες υπάρχει μόνο στη Σουηδία. Στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης αυτό αποτελεί στόχο. Όμως πρέπει να μας προβληματίσει ιδιαίτερα το γεγονός ότι στη χώρα μας υπάρχει μόνο μία γυναίκα στο Υπουργικό Συμβούλιο και στην παρούσα αλλά και στην προηγούμενη Κυβέρνηση.

Χρειαζόμαστε την κρίσιμη μάζα που δίνει τη δυνατότητα στις γυναίκες να παίξουν το διαπραγματευτικό και διεκδικητικό ρόλο με βάση τα διαφορετικά τους βιώματα -όχι τη διαφορετική τους συγκρότηση ή τις ευαισθησίες τους, όπως εύκολα υποστηρίζουν πολλοί- και τις διαφορετικές ανάγκες που έχουν από τη βιολογία και το ρόλο τους στην κοινωνία και στην οικογένεια. Αυτή η κρίσιμη μάζα των γυναικών πρέπει να μεταφερθεί σε ανώτερα επίπεδα πολιτικής.

Όπου υπάρχουν συγκρούσεις στον κόσμο από τη Βόρεια Ιρλανδία μέχρι τους Βάσκους, για να ξεκινήσω από την Ευρώπη αλλά στα ζητήματα που αφορούν στο Αφγανιστάν ή στο Ιράκ ή την Αφρική, οι γυναίκες απουσιάζουν τελείως από τις διαπραγματεύσεις της παύσης του πολέμου ή των όρων για την επόμενη ημέρα. Οι γυναίκες είναι τα μεγαλύτερα θύματα του πολέμου. Ξέρετε πολλές φορές ότι ο βιασμός είναι ένα από τα εργαλεία του πολέμου και των συγκρούσεων. Έχουν συνήθως πλήρη αδυναμία ακόμα και άμυνας, δε μιλώ καν για επίθεση από τη στιγμή που δεν έχουν πολεμικό εξοπλισμό. Είναι συνήθως αυτές που αδυνατούν να προστατέψουν τα παιδιά τους και βεβαίως το 80% των προσφύγων στον κόσμο, είναι οι γυναίκες. Οι γυναίκες λείπουν παντελώς όταν έρχεται η ώρα της κρίσης, δεν υπάρχουν. Στο Ιράκ, στο Αφγανιστάν, στην Αφρική, στους Βάσκους, όπου υπάρχει πρόβλημα, δε βλέπουμε να υπάρχει γυναίκα στη διαπραγμάτευση.

Να πούμε μερικά ενδιαφέροντα παραδείγματα. Όταν έγινε στη Βοσνία η διαπραγμάτευση για τη διαχείριση της ανθρωπιστικής βοήθειας στα στρατόπεδα, υπήρξε μια ομάδα 15 ανδρών σε κάθε στρατόπεδο, οι οποίοι έκαναν τη λίστα με τις ανάγκες για το στρατόπεδο, τι υπήρχε και πως έπρεπε να διαμοιραστεί. Όταν ήρθαν τα πράγματα, συνειδητοποίησαν ότι ενώ είχαν παραγγείλει γάλατα, τρόφιμα, φάρμακα δεν είχαν ζητήσει κατσαρόλες, δεν είχαν ζητήσει μαγειρικά σκεύη, γιατί κανένας δεν το είχε σκεφτεί. Έρχομαι μετά στους όρους, σύμφωνα με

τους οποίους μοιράζεται η ανθρωπιστική βοήθεια. Όταν έχουμε κρίση στο Ιράκ, ή στο Αφγανιστάν. Η ανθρωπιστική βοήθεια δίνεται σε αυτούς που είναι επικεφαλής των τοπικών οργανώσεων. Αυτοί είναι πάντοτε άνδρες. Πού καταλήγει αυτή η βοήθεια ιστορικά; Καταλήγει σε στρατόπεδα, καταλήγει σε ομάδες εξουσίας, δεν πάει ποτέ εκεί που χρειάζεται.

Υπάρχει μεγάλη ανάγκη να μπουν γυναίκες στο θέμα της διαχείρισης των κρίσεων και έχουμε μερικά πετυχημένα παραδείγματα. Επιτέλους, στην Ιρλανδία έγιναν τέτοιες ομάδες γυναικών. Έχουμε όμως και τη δική μας ιστορία ανάμεσα στις Ελληνοκύπριες και στις Τουρκοκύπριες, οι οποίες, πριν από 7-8 χρόνια, ήταν οι μόνες που συζητούσαν για λύση ή για ένταξη. Εκτός από τις προσπάθειες που έγιναν ανάμεσα στις γυναίκες της Τουρκίας και της Ελλάδας, ανάλογο παράδειγμα αποτελούν οι Παλαιστίνιες και οι Ισραηλινές. Είναι γνωστό ότι όλη την περίοδο των μεγάλων συγκρούσεων οι μόνες ομάδες που έρχονταν στο Ευρωκοινοβούλιο, ήταν οι γυναίκες από τις δύο πλευρές. Οι γυναίκες αυτές μια πολύ σημαντική προσπάθεια, η οποία όμως δεν μπορούσε να βρει ανταπόκριση στη χώρα τους, αφού δε βρίσκονταν σε συστήματα εξουσίας. Να μην αναφερθώ βέβαια στην περίπτωση του Αφγανιστάν που είναι η πιο τραγική.

Θέλω να πω δύο λόγια σχετικά με το πώς μπαίνει το θέμα του mainstreaming στην εξωτερική πολιτική. Κάναμε πολύ μεγάλη προσπάθεια και στην Ελληνική Προεδρία και καταλήξαμε ως Ευρωπαϊκή Ένωση σε ένα πολύ ενδιαφέρον δεσμευτικό κείμενο που λέει ότι εμείς ως Ευρωπαϊκή Ένωση και οι διμερείς μας σχέσεις, όταν μιλάμε για αναπτυξιακή βοήθεια ή για ανθρωπιστική βοήθεια και όταν κάνουμε επιμέρους πρωτόκολλα συνεργασίας με τις χώρες, θα εισάγουμε πάντοτε τη διάσταση του φύλου. Δε θα δίνουμε ανθρωπιστική βοήθεια, αν δεν ξέρουμε πού θα πάει αυτή ή ότι θα πάει κυρίως σε δράσεις που έχουν σχέση με τις γυναίκες. Επίσης, θα πρέπει στις αποστολές να υπάρχουν γυναίκες όπως επίσης και στα πρωτόκολλα συνεργασίας. Η Ευρώπη, για παράδειγμα, έχει συνεργασία με όλες τις μεσογειακές χώρες. Δε θα πρέπει να υπάρχει ένα πρωτόκολλο στα χρήματα που δίνονται που να αφορά στην εκπαίδευση των γυναικών, όταν σε αυτές τις μεσογειακές χώρες έχουμε 75% αναλφαβητισμό στις γυναίκες;

Γι' αυτό το θέμα θα μπορούσα να μιλάω πολλή ώρα, γιατί δεν είναι κάτι έξω από μας. Η ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής μας και οι όροι με τους οποίους εφαρμόζεται ο αποκλεισμός των γυναικών σε όλη τη Μεσόγειο, που δεν είναι άσχετο από την οικονομική κατάσταση της Μεσογείου, έχει επιπτώσεις και σε εμάς. Η μετανάστευση, οι συνεχείς συγκρούσεις κ.ο.κ.

Ένας δεύτερος εξίσου σημαντικός τομέας είναι ο οικονομικός. Στην οικονομία υπάρχουν τα ζητήματα της εργασίας, της επιχειρηματικότητας και όλα όσα έχουμε αναλύσει πολλές φορές. Τώρα θέλω να αναφερθώ σε κάποια θέματα, τα οποία δεν έχουν μπει μέσα στην πολιτική συζήτηση. Το ένα είναι η φορολογία, το φορολογικό σύστημα. Για τα περισσότερα φορολογικά συστήματα υπάρχουν πολύ ενδιαφέρουσες μελέτες. Πολλές φορές το φορολογικό σύστημα κατευθύνει ουσιαστικά τις επαγγελματικές δραστηριότητες των μελών της οικογένειας, καθώς τα περισσότερα φορολογικά συστήματα λαμβάνουν υπόψη το μικτό εισόδημα του ζευγαριού και μάλιστα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε παρατηρείται μείωση των εσόδων στην οικογένεια. Αυτή η μείωση εξαναγκάζει αυτόν που έχει το χαμηλότερο εισόδημα να σταματήσει την εργασία του και συνήθως οι γυναίκες είναι αυτές που τη σταματούν, καθώς κατά 95% αμείβονται λιγότερο από τους άνδρες. Μελέτες επί των επιπτώσεων των φορολογικών συστημάτων έχουν γίνει στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης. Εμείς έχουμε ένα συγκριτικά καλό φορολογικό σύστημα, το οποίο όμως δέχεται βελτιώσεις όσον αφορά στο κομμάτι αυτό.

Ένα δεύτερο θέμα που μου δίνεται η ευκαιρία να θίξω καταθέτοντας και την εμπειρία μου είναι το πώς αντιδρά το σύστημα απέναντι στο ζήτημα της ισότητας, όταν θίγεται άμεσα. Γιατί, όταν ακούς τους άνδρες πολιτικούς να μιλούν όλοι, δεν έχουν καθόλου διαφορές και είναι πολύ συμπαθητικοί σε αυτά που λένε. Η πραγματικότητα παρουσιάζεται μόνο όταν κάποιος έρχεται αντιμέτωπος με την απειλή να χάσει κομμάτι της εξουσίας του είτε είναι αυτή οικονομική είτε είναι πολιτική. Τότε φαίνεται η πραγματική πρόθεσή του. Με βάση το θεσμικό σύστημα που σας είπα πριν, το άρθρο 13, επιχείρησα στην προηγούμενη περίοδο να κάνω μια νομοθετική ρύθμιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο που αφορούσε στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις.

Τι συμβαίνει στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις; Όλοι οι υπολογισμοί γίνονται με βάση το προσδόκιμο ζωής. Και επειδή οι γυναίκες ζουν περισσότερο από τους άνδρες, σε όλες τις ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες, πληρώνουν περισσότερο και παίρνουν λιγότερα. Δηλαδή στο ιδιωτικό σύστημα υπολογισμού η γυναίκα θα πληρώσει περισσότερα χρήματα ή θα πληρώσει το ίδιο με μια αναλογιστική μελέτη, αλλά στο τέλος η σύνταξη που θα πάρει θα είναι μικρότερη. Γιατί ο κατάλογος και οι μέσοι όροι δείχνουν ότι οι γυναίκες ζουν περισσότερο. Στις ιατρικές ασφάλειες οι γυναίκες πληρώνουν περισσότερο, γιατί σύμφωνα με τις Στατιστικές Υπηρεσίες έχουν κατά κανόνα περισσότερα ιατρικά έξοδα κατά τη διάρκεια της ζωής τους, τα οποία σχετίζονται με τη γυναικολογική τους φύση: εγκυμοσύνες, αποβολές, εκτρώσεις, διάφορα γυναικολογικά προβλήματα κ.λπ. Είναι κανόνας επίσης ότι οι γυναίκες πληρώνουν περισσότερο για την ιατρική

ασφάλεια. Κάναμε πολύ ενδιαφέρουσες μελέτες και είδαμε ότι αν αποτελέσει βάση το γεγονός αυτό, το ότι δηλαδή οι γυναίκες ζουν περισσότερο, μπαίνουμε σε μια λογική να βρούμε και ποιες ομάδες του πληθυσμού της Ευρώπης ζουν περισσότερο χρόνια. Οι Έλληνες, για παράδειγμα, ζουν περισσότερο από τους Σουηδούς. Οι εργάτες στη βαριά βιομηχανία ζουν λιγότερο από τους εργαζόμενους στα γραφεία. Οι Αφρικανοί μετανάστες στην Ευρώπη έχουν πολύ μικρότερο μέσο όρο ζωής από ότι οι Ευρωπαίοι κ.ο.κ. Γιατί θα πρέπει να εξαιρέσουμε το θέμα του φύλου; Ή όσον αφορά στα γυναικολογικά προβλήματα βεβαίως κοστίζουν και βαραίνουν τα ασφαλιστικά ταμεία, αλλά η εγκυμοσύνη είναι κάτι που οφείλεται στη γυναίκα; Η γυναίκα θα πληρώσει αυτό το κομμάτι που αφορά στα δύο φύλα, στην οικογένεια και στην εξέλιξη του είδους εν πάση περιπτώσει;

Αφού κάναμε μελέτες με τα μεγαλύτερα Πανεπιστήμια της Ευρώπης, Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία για όλο το ασφαλιστικό σύστημα, αυτός ο τρόπος υπολογισμού ισχύει σε όλες τις χώρες εκτός από τη Σουηδία, όπου οι ασφαλιστικές εταιρείες συνεχίζουν να είναι κερδοφόρες. Όταν έγινε η πρόταση για το σχέδιο αυτό νόμου, ξεσηκώθηκαν και οι πέτρες. Είναι εδώ μέσα κάποιες ευρωβουλευτίνες που το θυμούνται. Η μόνη ομάδα, η οποία βγήκε σταθερά και το υποστήριξε ήταν το Κοινοβούλιο. Ήταν η φορά που συγκέντρωσα στο όνομά μου 2.500 άρθρα του ευρωπαϊκού τύπου, είδα τον εαυτό μου με μπικίνι πρωτοσέλιδο στη «DAILY MIRROR» στη Βρετανία, είδα απερίγραπτες φωτογραφίες και σχόλια. Ο λόγος αυτής της επίθεσης ήταν σαφής από τη στιγμή που το σχέδιο νόμου έθιγε τα συμφέροντα ενός οικονομικού λόμπι, το οποίο ήρθε σε επαφή με τους Πρωθυπουργούς όλων των κρατών-μελών. Οι Πρωθυπουργοί παρενέβησαν στον Πρόντι για να αποσύρουμε την τροπολογία. Η τροπολογία με πραγματικά στην κόψη του ξυραφιού πλειοψηφία πέρασε. Μόλις έφυγα βεβαίως η τροπολογία απεσύρθη. Έγινε ένα τελείως γενικό κείμενο, το οποίο δεν είχε καμιά δέσμευση και το θέμα δε συζητείται πλέον καθόλου.

Η εμπειρία μου αυτή πιστεύω ότι δείχνει ότι ξυπνούν αμέσως τα πάθη της ισότητας, όταν θίγονται συγκεκριμένα συμφέροντα. Να σας πω ότι υπήρξαν ομάδες από call girls, τα οποία βγήκαν μπροστά από τις Πρεσβείες και διαμαρτύρονταν, γιατί υπήρχε μια διάταξη που αφορούσε στα MME και την ισότητα. Συγκεκριμένα, η διάταξη αφορούσε στην αξιοπρέπεια με την οποία πρέπει να παρουσιάζεται η εικόνα των δύο φύλων από τα MME. Οι συγκρούσεις ήταν οξύτερες καθώς εμπλέκονταν όλα τα ιταλικά MME και τα περιοδικά, τα οποία λειτουργούν με ροζ αγγελίες.

Βλέπουμε ότι το θέμα της ισότητας των φύλων δεν είναι όσο απλό φαίνεται, καθώς μπορεί να προκαλέσει τη σύγκρουση οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων. Και άρα το θέμα είναι ποιοι θα συγκρουστούν με ποιους και ποιοι είναι πιο ισχυροί για να επικρατήσουν. Στην Ευρώπη αποδείχτηκε ότι τα λόμπι των γυναικών, τα οποία λειτούργησαν, όπως οι βουλευτίνες από τα Κοινοβούλια, Υπουργίνες μεμονωμένες -η Αναλίνς η Σουηδέζα είχε έρθει πέντε φορές στις Βρυξέλλες- ομάδες πανεπιστημιακών, δεν ήταν αρκετά για να μπορέσουν να το φέρουν στην επιφάνεια. Θα έρθει ξανά μετά από πέντε χρόνια. Το ίδιο είχε συμβεί, όταν το '70 είχε γίνει η ιστορία με την ίση αμοιβή για ίση εργασία, με τις γυναίκες. Τότε λέγαμε ότι θα βγουν οι γυναίκες από την εργασία, ότι θα χάσουν τη δουλειά τους κ.ο.κ.

Κάνω μια τελευταία σημείωση για το πολιτικό σύστημα. Εδώ χρειάζεται μελέτη του εκλογικού νόμου, ο οποίος δε λέω ότι πρέπει να ενισχύει τις γυναίκες, αλλά σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να λειτουργεί αρνητικά στην εκλογή γυναικών. Η κα Μακρή αναφέρθηκε στην εμπειρία του Βόλου, εγώ εκλεγόμουν στην Κοζάνη. Επομένως, μπορούμε πραγματικά να δούμε τι σημαίνει για μια γυναίκα να εκλέγεται με το συγκεκριμένο εκλογικό σύστημα. Το εκλογικό σύστημα πρέπει να έχει και αυτή τη διάσταση, της ισότητας των φύλων δηλαδή και πρέπει να μελετηθεί και από αυτή την πλευρά.

Τέλος, θα ήθελα να πω δυο λόγια για το περίφημο θέμα των ποσοστώσεων. Οι ποσοστώσεις από μόνες τους είναι ένα πολύ σοβαρό θέμα. Ήμουν πάντα υπέρ του μέτρου αυτού, αλλά οι ποσοστώσεις δεν είναι μια αριθμητική εξίσωση. Δεν είναι ένα νούμερο που βάζουμε τόσα και μας βγάζει τόσα. Η ποσοστώση πρέπει να συνοδεύεται από πολιτικές, οι οποίες δίνουν στα νούμερα την πραγματική τους διάσταση, δηλαδή κάνουν στελέχη και εκεί είναι η μεγάλη ευθύνη των ελληνικών κομμάτων. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σας ευχαριστούμε και εμείς κυρία Επίτροπε για την αναφορά σας στα ευρωπαϊκά δεδομένα αλλά και για την αναγωγή που κάνατε στην ελληνική πραγματικότητα. Εγώ θα μνημονεύσω μόνο μία αποστροφή του λόγου σας, που είπατε ότι κανένα κόμμα δεν τολμά να πει ότι δε συμμερίζεται τα γυναικεία θέματα. Νομίζω ότι ο στόχος εφεξής θα είναι κανένα κόμμα να μην τολμά να μην υλοποιεί τις υποσχέσεις του. Παρακαλώ τη συνάδελφό μου την κα Ξηροτύρη να τοποθετηθεί.

Α. ΞΗΡΟΤΥΡΗ, Βουλευτής ΣΥΝ: Κατ' αρχάς θέλω να ευχαριστήσω και εγώ το ΚΕΘΙ γι' αυτή τη σημαντική πρωτοβουλία. Μας δίνεται πράγματι η δυνατότητα να

κάνουμε η καθεμιά από την πλευρά της τη δική της πολιτική, αναφορικά με τα θέματα της ισότητας, η οποία πρέπει να γίνει πράξη. Αυτή, λοιπόν, η ισότιμη και εναλλακτική συμμετοχή των γυναικών σε όλα τα επίπεδα και σε όλα τα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων, στην κοινωνία αλλά και στον πολιτικό βίο είναι μία από τις βασικότερες αρχές και προϋποθέσεις για να έχουμε μια δίκαιη και με ποιότητα δημοκρατίας κοινωνία.

Το γυναικείο κίνημα δε διεκδικεί απλώς κατανόηση και ευαισθησία, αλλά μέσα από τους αγώνες του επιζητεί να αλλάξει τις δομές και να αναβαθμίσει την ποιότητα στο δημόσιο βίο. Ο αγώνας για ίση συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων που κατά κύριο λόγο συζητάμε σήμερα, οι ίσες ευκαιρίες στην απασχόληση και στη μόρφωση, η καταπολέμηση της ανεργίας, η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, έχουν τεράστια πολιτική σημασία. Και τελικά με αυτούς τους αγώνες θα έλεγα ότι οι γυναίκες συμβάλλουμε στο να διευρυνθεί η δημοκρατία, να εκπολιτισθεί η πολιτική, να απελευθερωθούν και να αξιοποιηθούν από την κοινωνία οι δυνατότητες όλων των γυναικών και να ενταχθεί σε όλες τις πολιτικές η βιώσιμη ανάπτυξη.

Η έλευση του νέου αιώνα και της νέας χιλιετίας συνοδεύτηκε με μεγάλες προσδοκίες ως προς τα θέματα της κατάκτησης της ισότητας. Χαιρετίστηκε ως η αρχή μιας νέας ιστορικής περιόδου, βιώσιμης ανάπτυξης, δημοκρατίας και ισότητας. Σήμερα αν προσπαθήσουμε να κάνουμε έναν απολογισμό θα δούμε ότι η πραγματικότητα δεν επιβεβαιώνει τις προσδοκίες μας. Ένα πολύ μεγάλο θέμα, το οποίο ίσως δεν ακούστηκε μέχρι τώρα στη συζήτηση, είναι ο μεγάλος προβληματισμός που πρέπει να έχει το γυναικείο κίνημα για τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στη γυναίκα, με πρώτο και κύριο ερώτημα το κατά πόσο προάγεται τελικά στην πράξη η ισότητα των φύλων μέσα από τον τρόπο που προωθείται σήμερα η παγκοσμιοποίηση.

Δυστυχώς, αγαπητές φίλες και φίλοι, η παγκοσμιοποίηση του κεφαλαίου και του εμπορίου δε συνοδεύεται από την παγκοσμιοποίηση των δικαιωμάτων. Όσο περισσότερο η οικονομία μιας χώρας είναι συνδεδεμένη με την αγορά τόσο παρατηρείται μείωση των κρατικών οικονομικών παροχών, των δαπανών στον κοινωνικό τομέα που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την ισότητα.

Και αυτά δεν τα λέμε μόνο εμείς από το χώρο της ανανεωτικής ριζοσπαστικής αριστεράς, αλλά είναι και διαπιστώσεις της Διάσκεψης του Πεκίνου το 1995. Είναι κρίσιμος ο τρόπος με τον οποίον προωθείται η παγκοσμιοποίηση για τα δικαιώματα της γυναίκας. Και αυτό γιατί οι κατακτήσεις και οι απολαβές των εργαζομένων μέχρι τώρα και πολύ περισσότερο των γυναικών στηρίζονται στο μοντέλο της σταθερής εξαρτημένης αορίστου χρόνου εργασίας. Η εισαγωγή της

μερικής απασχόλησης και άλλων ελαστικών μορφών απασχόλησης που τείνουν να γενικευθούν υπονομεύει τη βάση, στην οποία στηριζόταν μέχρι τώρα όλο το πλέγμα των απολαβών των εργαζομένων.

Γίνεται, λοιπόν, αισθητή μια τραγική αντίφαση σήμερα. Από τη μία πλευρά, πραγματικά έχουν γίνει πολλά βήματα και έχουν γίνει συνείδηση τα ανθρώπινα δικαιώματα και ιδιαίτερα τα δικαιώματα των γυναικών, γεγονός πολύ θετικό. Από την άλλη πλευρά, όμως, επιδεινώνονται οι κοινωνικοοικονομικοί όροι πραγματοποίησης της ισότητας και εφαρμογής των δικαιωμάτων των γυναικών.

Η απελευθέρωση των αγορών παγκοσμίως ανέδειξε την ιδεολογία της αγοράς που γίνεται συνώνυμη με τον άκρατο ανταγωνισμό. Σ' αυτό το πλαίσιο όποιος επιζητεί επέζησε. Δε νομίζουμε ότι αυτό το μοντέλο του οικονομισμού έχει σχέση με την ισότητα των φύλων. Το περιβάλλον που είναι φιλικό στην ισότητα έχει να κάνει με την κοινωνική αλληλεγγύη, με τον πολιτικό έλεγχο στο φαινόμενο του φονταμενταλισμού των αγορών.

Στο κύριο θέμα που συζητάμε, επί χρόνια τώρα έχουμε μιλήσει για την ανάγκη ίσης συμμετοχής των γυναικών και ανδρών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων. Έχουμε χαρακτηρίσει την υπο-αντιπροσώπευση των γυναικών στους θεσμούς, στα όργανα της δημοκρατίας, ως ιδιόμορφο δημοκρατικό έλλειμμα, ως δυσμορφία της πολιτικής, της δημόσιας ζωής μας. Πενήντα χρόνια μετά την κατάκτηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι πάλι οι γυναίκες, οι γυναίκες ιδιαίτερα της Ελλάδος, βρίσκονται μπροστά σε μια σημαντική πρόκληση. Η εκπροσώπηση των γυναικών στο Ελληνικό Κοινοβούλιο είναι ακόμη περιορισμένη. Ο ρόλος των γυναικών ως μέλη του Κοινοβουλίου και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους απασχολούν σοβαρά τους γυναικείους φορείς και τις γυναίκες.

Πολλοί ρωτούν: έχουν ιδιαίτερο λόγο οι γυναίκες στο βαθμό που θα πρέπει να λειτουργούν ως εκπρόσωποι του φύλου τους να προωθούν τα ιδιαίτερα αιτήματα των γυναικών; Εμείς απαντάμε ότι οι γυναίκες πολιτικοί αναπτύσσουν δραστηριότητα εφ' όλης της πολιτικής ύλης, γιατί τα προβλήματα στον κόσμο είναι πολλά, χωρίς όμως από την άλλη πλευρά να παραλείπουν να τη συνδέουν με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες των γυναικών ως κοινωνικό φύλο. Στο σημείο αυτό θα θέσω τον προβληματισμό του κατά πόσο η σχέση των γυναικών με την εξουσία παραμένει ένα ζήτημα ανοιχτό και εν πολλοίς αναπάντητο. Πολλές φορές έχουμε όλες διερωτηθεί πώς μπορούμε να διατηρούμε μια αντιεξουσιαστική λογική και ταυτόχρονα να ζητάμε τη συμμετοχή μας στην εξουσία, η οποία πολλές φορές ανέδειξε και για τις γυναίκες πρότυπα μιας αυταρχικής και ανισότιμης άσκησης.

Οι παλαιότερες φεμινιστικές αντιλήψεις μάς είχαν οδηγήσει στο να είμαστε έντονα αρνητικές και να ισοπεδώνουμε κάθε έννοια ιεραρχίας, ακριβώς επειδή δεν είχαμε κάνει ούτε ένα βήμα προς την κατεύθυνση της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών. Σήμερα νομίζω ότι όλες μας θεωρούμε ότι δεν είναι η εξουσία κάτι ασυμβίβαστο με τη γυναικεία φύση. Από την άλλη πλευρά, όμως, θα πρέπει η συμμετοχή των γυναικών στην εξουσία να έχει το στοιχείο της δημιουργικής αμφισβήτησης, να έχει την αγωνία να μεταλλάξει αυτόν τον τρόπο της εξουσίας.

Ποιο είναι για μας το σημαντικότερο πρόβλημα αυτή την εποχή εκτός από το γενικότερο θέμα, τα θέματα που θέτει αυτού του τύπου η παγκοσμιοποίηση; Είναι το θέμα της εργασίας για τη γυναίκα αλλά με αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης. Αυτό βέβαια το επιθυμούμε για όλους τους ανθρώπους, άνδρες και γυναίκες, αλλά δίνουμε μεγαλύτερη έμφαση στις γυναίκες, διότι υπάρχει σημαντικό υστέρημα.

Αναφέρθηκαν από τις άλλες ομιλήτριες και πολύ περισσότερο από την κα Διαμαντοπούλου από την εμπειρία της και ως Επιτρόπου το τι δουλειά κάνει αυτή τη στιγμή η Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι πράγματι μεγάλο αίτημα των πολιτών της Ενωμένης Ευρώπης το κοινωνικό κράτος, το κράτος της απασχόλησης, της ισότητας και της κοινωνικής συνοχής. Επιμένουν οι ηγέτες της ότι αυτά τα θέματα της απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής είναι κορυφαία. Έτσι τέθηκε στη Λισσαβόνα ο στόχος συμμετοχής των γυναικών από 53% να γίνει 60% μέχρι το 2010 και δόθηκε εντολή να διευρυνθούν οι λόγοι για τις διαφορές στην αγορά εργασίας. Έχει καταγραφεί και στη χώρα μας με μεγάλη ακρίβεια ότι οι γυναίκες πληρώνονται κατά 14% λιγότερο από ότι οι άντρες. Ότι οι μεσογειακές χώρες τόσο οι ήδη ενταγμένες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ισπανία, η Ελλάδα και η Ιταλία όσο και αυτές που θα προστεθούν τώρα έχουν πολλά προβλήματα στα θέματα της απασχόλησης των γυναικών.

Τι κάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση σε αυτό το θέμα της απασχόλησης; Προωθεί την πολιτική του mainstreaming, δηλαδή την ενσωμάτωση και τη διάχυση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές και δράσεις. Στηρίζει, δηλαδή, ολοκληρωμένα σχέδια ισότητας στη λογική ότι οι σχετικές δράσεις είναι ζήτημα της κοινωνικής εταιρικής ευθύνης. Με άλλα λόγια, οι επιχειρήσεις και οι κοινωνικοί εταίροι θα αναλάβουν την ευθύνη να ενσωματώσουν τους κοινωνικούς προβληματισμούς στην επιχειρησιακή τους δραστηριότητα και να εφαρμόσουν μεταξύ των άλλων θετικές δράσεις υπέρ των γυναικών. Οι επιχειρήσεις, λοιπόν, και οι κοινωνικοί εταίροι καλούνται να διαχειριστούν την κοινωνική αλλαγή, να προωθήσουν την κοινωνική βιώσιμη ανάπτυξη, την ισότητα και κατ' επέκταση την κοινωνική αλληλεγγύη σε συνθήκες ανταγωνισμού, πολλές φορές αθέμιτου, άκρατου ή και κατευθυνόμενου από ισχυρά οικονομικά συμφέροντα και κέντρα

εξουσίας. Μπορούμε να περιμένουμε μόνο τη λύση από τη θέσπιση κινήτρων προς τις επιχειρήσεις για να προωθήσουν την άρση των διακρίσεων ανδρών και γυναικών μέσα από τα μεγαλόπνοα σχέδια για την ένταξη της διάστασης του φύλου στην κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας. Δεν έχουμε καλά παραδείγματα από τη μέχρι τώρα εφαρμογή. Η προσπάθεια ενδεχομένως θεωρητικά να έχει κάποια στοιχεία θετικά, αλλά δεν έχουμε τέτοια καλά παραδείγματα. Στη χώρα μας πολύ περισσότερο. Ποιες διώκονται περισσότερο από την εργασία; Ποιοι χάνουν περισσότερο την εργασία τους; Οι γυναίκες. Στην περιοχή μου, στη Μακεδονία και ιδιαίτερα στη Θεσσαλονίκη αλλά και στους άλλους Νομούς που κατεξοχήν υπήρχαν βιομηχανίες κλωστοϋφαντουργίας, ο γυναικείος πληθυσμός αυτή τη στιγμή έχει ανεργία 34-35% που πλήττει κυρίως τις νέες γυναίκες. Από την άλλη πλευρά μιλάμε για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας επειδή έχουνε προσόντα, να εκπαιδευθούν σε θέματα πληροφορικής κ.λπ.

Που παρατηρείται το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στη χώρα μας; Στις γυναίκες και μάλιστα στις απόφοιτους ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που είναι αριθμητικά περισσότερες από τους άνδρες αποφοίτους. Η γυναίκα έχει κάνει σημαντικές προσπάθειες, έχει επενδύσει στη γνώση, στην ισότιμη προσπάθεια και όμως βλέπει ότι δεν ενσωματώνεται σε αυτό το σύστημα. Ενώ πολλές επιχειρήσεις παίρνουν τις επιχορηγήσεις για να προωθήσουν την ισότητα των φύλων στο εσωτερικό τους, υπάρχουν γυναίκες που διώκονται από την εργασία τους και σε άλλες χώρες της Ευρώπης αλλά κυρίως στη χώρα μας. Ειδικά οι γυναίκες μέσης ηλικίας που έχουν δουλέψει επί πολλά χρόνια φροντίζοντας ταυτόχρονα οικογένεια και παιδιά, είναι εξουθενωμένες σωματικά, οικονομικά και ψυχικά και ξαφνικά βρίσκονται στο δρόμο αντιμέτωπες με την πλήρη ανισότητα και την κρατική και κοινωνική αναληψία.

Θεωρώ ότι ο ρόλος της γυναίκας πολιτικού στον αγώνα για την ισότητα του φύλου είναι καθοριστικός. Οι γυναίκες πολιτικοί πρέπει να συμβάλλουμε με την αμφισβήτησή μας στον τρόπο που διευθετούνται τα θέματα της εργασίας, της οικονομίας, της πολιτικής. Ο άκρατος ανταγωνισμός δεν προωθεί την ισότητα, την κοινωνική αλληλεγγύη. Εμείς θεωρούμε ότι η κοινωνική ενσωμάτωση των γυναικών με το πιο σημαντικό μέσο, δηλαδή την εργασία, είναι ευθύνη του κράτους και πρέπει να την προωθήσει. Το κράτος πρέπει να προηγηθεί. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι επιχειρήσεις θα έρθουν μετά να συζητήσουν για τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, τον καθορισμό των αποδοχών με την εποπτεία και το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο του κράτους. Και σε αυτή την προσπάθεια νομίζω ότι οι γυναίκες πολιτικοί θα πρέπει να είναι πρωτοπόρες.

Ο αγώνας της γυναίκας για την ισότητα πιστεύω ότι πρέπει να στοχεύει σε αυτού του τύπου την ενσωμάτωση, στη γυναικεία συμμετοχή και πολύ περισσότερο, ειδικά όσον αφορά στην Ελλάδα, στη λεγόμενη περιφερειακή ισόρροπη ανάπτυξη της χώρας. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε και εμείς την κα Ξηροτύρη, που προσέγγισε πολύ σωστά το πρόβλημα της ανεργίας. Ακούγοντάς σας κα Ξηροτύρη είχα τη βεβαιότητα ότι μας μεταφέρατε και την προσωπική σας εμπειρία από την επιτυχημένη επαγγελματική σας ενασχόληση σε κατεξοχήν ανδροκρατούμενους χώρους.

Θα μπορούσαν, στο σημείο αυτό, να υποβληθούν κάποιες σύντομες ερωτήσεις στις πολιτικούς από τους/τις παρευρισκομένους/-ες. Το λόγο έχει η κα Νικόλη.

κα ΝΙΚΟΛΗ: Ευχαριστώ πολύ. Προέρχομαι από την κοινωνία των πολιτών, από τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς. Απλώς ήθελα να εκφράσω τη διαφωνία μου σχετικά με κάτι που είπε η κα Ξηροτύρη.

Η διαφωνία μου αφορά σε αυτό που είπατε ότι οι γυναίκες επενδύουν πάρα πολύ σε σπουδές και προσόντα και όμως μένουν χωρίς εργασία. Αυτό θεωρητικά είναι σωστό, όχι όμως πρακτικά. Η οργάνωση στην οποία ανήκω έχει μεγάλη εμπέλεια, η οποία ξεπερνάει τα σύνορα της χώρας μας και μέσω διαδικτύου έρχεται σε επικοινωνία με όλα τα γραφεία ευρέσεως εργασίας. Η εμπειρία μας, λοιπόν, έχει δείξει ότι σήμερα υπάρχουν πάρα πολλές κενές θέσεις εργασίας, οι οποίες όμως χρειάζονται συγκεκριμένη εκπαίδευση, η οποία δεν προσφέρεται στις γυναίκες. Ξέρετε πόσα γραφεία εργασίας στην Ελλάδα ζητούν περιβαλλοντολόγους με ειδική εξειδίκευση ή οικονομολόγους με ειδική εξειδίκευση και δε βρίσκουν;

Επίσης, η κυρία Υπουργός, η κα Γιαννάκου θα γνωρίζει πάρα πολύ καλά ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, αυτή τη στιγμή, εισάγει επιστήμονες και ανθρώπους που πληρούν ορισμένα προσόντα για θέσεις εργασίας, για τις οποίες δεν παρέχεται εκπαίδευση ούτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό που θέλω να τονίσω είναι ότι δεν υπάρχει ανεργία. Υπάρχει έλλειμμα στη εκπαίδευση, στην ευρωπαϊκή και πολύ περισσότερο στην ελληνική. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε κα Νικόλη. Κυρία Υπουργέ θέλετε να απαντήσετε;

Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ: Υπάρχει διαρθρωτική ανεργία κα Νικόλη.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Θα μου επιτρέψετε να σας διακόψω κυρία Υπουργέ. Κρίνουμε σκόπιμο για λόγους οικονομίας χρόνου να τοποθετηθούν οι σύνεδροι και εν συνεχεία τα μέλη του πάνελ να απαντήσουν. Παρακαλώ.

ΟΜΙΛΗΤΡΙΑ: Κυρία Υπουργέ, θεωρώ ευτυχή στιγμή που σας έχουμε κοντά μας και σας και όλες τις κυρίες που μίλησαν, αλλά το ερώτημά μου απευθύνεται κυρίως σε σας. Επειδή είμαι συνταξιούχος διευθύντρια παιδικού σταθμού, Δημοτική Σύμβουλος Χανίων και στέλεχος της Γενικής Γραμματείας Ισότητας έχω μια αγωνία.

Από τις δικές σας τοποθετήσεις και της κας Διαμαντοπούλου νομίζω φάνηκε πόσο μεγάλη σημασία δίνετε στον προνοιακό σχεδιασμό: βρεφονηπιακούς σταθμούς, κέντρα περίθαλψης ηλικιωμένων, ημερήσια φροντίδα των ΑμΕΑ κ.λπ. Αυτός, λοιπόν, ο σχεδιασμός, που υποστηρίχθηκε από το προηγούμενο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, είχε πολύ θετικά αποτελέσματα. Προσέφερε πολύ σημαντική βοήθεια στις γυναίκες, αλλά επίσης βοήθησε στο να μην ερημώσει η ύπαιθρος, καθώς δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας σε πολλούς δήμους. Έχω αγωνία, λοιπόν, για τον αν θα συνεχιστούν αυτές οι δράσεις και στο Τέταρτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και αν ναι, θα επεκταθούν και σε μικρούς δήμους που δεν έχουν χρήματα; Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε. Το λόγο έχει η κα Μπασία.

Α. ΜΠΑΣΙΑ: Ευχαριστώ πολύ κυρία Πρόεδρε. Να σας συστηθώ πρώτα. Έρχομαι από την Κέρκυρα, όπου έχω αναλάβει μια σειρά αρμοδιοτήτων, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με τα θέματα που συζητάμε. Θέλω να απευθύνω τον προβληματισμό μου σε όλους/-ες τους συμμετέχοντες/-ουσες.

Αναφέρθηκε ακροθιγώς από την κυρία Υπουργό, εμμέσως πλην σαφώς από την κα Διαμαντοπούλου και ευθέως από τις άλλες δύο κυρίες. Καταλήγεται όλες στο συμπέρασμα ότι ένα μεγάλο εμπόδιο για να επιτευχθεί ο στόχος της ισότητας των φύλων είναι τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα που δυναμιτίζουν πολλές από τις πρωτοβουλίες κυβερνητικών οργάνων και υπηρεσιών καθώς και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Μπορούμε, λοιπόν, να έχουμε πλήρη ισότητα των δύο φύλων σε κοινωνίες με τόσο μεγάλες οικονομικές αντιθέσεις; Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σας ευχαριστούμε και εμείς. Το λόγο έχει η κα Κουτουλάκη.

ΟΛ. ΚΟΥΤΟΥΛΑΚΗ: Έρχομαι από την Κρήτη και ασχολούμαι εδώ και πολλά χρόνια με θέματα ισότητας. Η παρατήρηση που θέλω να κάνω είναι ότι δεν υπάρχει περίπτωση να καταφέρουμε πολλά, αν ακολουθήσουμε τις μέχρι τώρα τακτικές. Το να αντικαθιστούμε το «θα» των πολιτικών με το επιτακτικότερο «να» - «να γίνει», «να διεκδικήσουμε», «να, να...»- δε μας προσφέρει τίποτα ουσιαστικό. Εγώ θα πρότεινα κάτι άλλο. Αυτό που είπε η κα Αρβελέρ. Να μην ακολουθήσουμε την ιστορία, να κάνουμε ιστορία. Επιτέλους, δε θα περιμένουμε από τους άλλους να αγνοήσουν τα οικονομικά συμφέροντα για να μπορέσουμε να προχωρήσουμε. Πρέπει εμείς να αναλάβουμε δράση για να ξεπεράσουμε όλα αυτά τα εμπόδια. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σας ευχαριστούμε και εμείς. Η κυρία Αναστασοπούλου έχει το λόγο.

ΣΤ. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ: Θα είμαι πάρα πολύ σύντομη. Έρχομαι από την Ακράτα, όπου για πρώτη φορά στις Δημοτικές εκλογές καταφέραμε, ύστερα από πολλή δουλειά και τρέξιμο, να εκλέξουμε δύο γυναίκες στο δημοτικό συμβούλιο και δύο στο περιφερειακό. Αυτό που θέλω να εκφράσω σήμερα, είναι ένα μεγάλο παράπονο για κάποιες από αυτές τις γυναίκες που βρίσκονται σε Κέντρα Λήψης Πολιτικών Αποφάσεων. Κάποιες από αυτές τις γυναίκες, που εξελέγησαν στα δημοτικά και περιφερειακά συμβούλια πολλών επαρχιακών δήμων χάρη στους αγώνες απλών γυναικών, έχουν ξεχάσει το θέμα της ισότητας και όσα έλεγαν προεκλογικά ότι θα κάνουν για τις γυναίκες. Πολλές από αυτές έχουν εναρμονιστεί πλήρως με τις αντιλήψεις των ανδρών συναδέλφων τους και δεν ασχολούνται καθόλου με τα γυναικεία θέματα. Συχνά, μάλιστα, παραγκωνίζουν γυναίκες, οι οποίες έχουν δουλέψει χρόνια για την προώθηση της ισότητας των φύλων. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σας ευχαριστούμε πολύ. Κυρία Υπουργέ παρακαλώ έχετε το λόγο.

Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ: Λοιπόν, θα είμαι σύντομη. Η κα Νίκη μίλησε για τη διαρθρωτική ανεργία, η οποία αγγίζει και τους άνδρες, αλλά σε μεγαλύτερο βαθμό τις γυναίκες, επειδή οι περισσότερες ασχολούνται με ανθρωπιστικές σπουδές και λιγότερο με τεχνολογικές. Βέβαια, πρέπει να σας πω ότι σε όλους τους διαγωνισμούς που διεξήγαγε το Υπουργείο το ποσοστό επιτυχίας των αγοριών ήταν ελάχιστο έως μηδενικό. Στην Ολυμπιακή εκχειρία υπήρχε μόνο ένα αγόρι σε σύνολο είκοσι πέντε παιδιών, στη Βουλή των Εφήβων το ποσοστό αγοριών

κοριτσιών ήταν ένα προς επτά και ούτω καθεξής.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι γυναίκες και οι μετανάστες είναι οι πιο πολλά υποσχόμενοι πολίτες όχι μόνο αυτής της χώρας αλλά όλης της Ευρώπης. Το αν αυτό θα μετατραπεί σε μαζική είσοδο των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων ή σε αλλαγή της νοοτροπίας, αυτό παραμένει ζητούμενο. Παρατηρούμε, όμως, ότι οι γυναίκες ακόμη και κάτω από συγκεκριμένες πιέσεις σταδιοδρομούν. Αυτό σημαίνει ότι οι υποδομές για δημιουργική απασχόληση των παιδιών είναι εκ των ων ουκ άνευ, είναι από τις σημαντικότερες προσπάθειες που πρέπει να ευοδωθούν.

Η κα Μπασία μίλησε για προνοιακό σχεδιασμό. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι όλα όσα έγιναν στο Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ήταν πολύ σημαντικά και απαραίτητα. Μακάρι να μπορούσαμε να τα συνεχίσουμε με το Τέταρτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Δυστυχώς, το Τέταρτο Πλαίσιο Στήριξης θα είναι πολύ μικρότερο, καθώς έχει αυξηθεί ο αριθμός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως, όλα αυτά τα προγράμματα στην ουσία γίνονται για να τα παγιώσει ή να αναδείξει εν συνεχεία το κράτος-μέλος τις καλύτερες και πιο αποτελεσματικές πολιτικές απ' αυτά.

Έχω σοβαρές επιφυλάξεις για τον τρόπο που αξιολογούνται αυτά τα προγράμματα. Δεν ξέρω ποια και κατά πόσον έχουν αποτελεσματικότητα, ποιο είναι το κόστος τους κ.λπ. Επίσης, δημιουργείται πρόβλημα με τους/τις εργαζόμενους/-ες σε αυτά τα προγράμματα, καθώς, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, δεν ικανοποιούν πάγιες κυβερνητικές ανάγκες. Είμαι της άποψης ότι πρέπει κάποια στιγμή να δούμε και τον εαυτό μας ως χώρα χωρίς τις κοινοτικές εισροές, αλλά τη δυναμική της οικονομίας μας, το αναπτυξιακό μοντέλο που θέλουμε και τι περισσότερο μπορούμε να κάνουμε με τους δικούς μας πόρους και τα δικά μας μέσα. Επίσης, πρέπει να δώσουμε έμφαση στο ανθρώπινο δυναμικό. Η κα Διαμαντοπούλου είχε επισημάνει πριν από χρόνια, σχολιάζοντας το Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ως Επίτροπος, ότι οι υποδομές από μόνες τους δε φτάνουν. Τεράστια σημασία έχει η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Πιστεύω και εγώ ότι εκεί πρέπει να δοθεί έμφαση.

Ως προς τα οικονομικά συμφέροντα, στα οποία αναφέρθηκε τόσο η κα Μπασία όσο και η κα Κουτουλάκη, θέλω να απαντήσω τα εξής. Το ερώτημα που παραμένει ανοιχτό είναι αν η παγκοσμιοποίηση, που άνθρωποι με πιο ανοιχτό και ελεύθερο μυαλό την ήθελαν πάντοτε, είναι κάτι που χρειάζεται ισχυρές εθνικές αρχές για να πετύχει. Η οικονομική παγκοσμιοποίηση θέλει αδύναμες εθνικές αρχές για να επιτευχθεί και βεβαίως τα γενικότερα συμφέροντα βασίζονται και κινούνται πάνω σε μια συγκεκριμένη κατάσταση. Αυτό, όμως, δε σημαίνει ότι τα

συμφέροντα αυτά θα εμποδίσουν την εξέλιξη των πραγμάτων. Γι' αυτό και θα έρθω στο τελευταίο σχόλιο. Ασφαλώς όταν θέτουμε στόχους και βλέπουμε ότι δεν επιτυγχάνονται όλοι πρέπει να αλλάξουμε τα μέσα. Δεν μπορούμε με τα ίδια μέσα να ελπίζουμε ότι εσασεί θα επιτυγχάνουμε στόχους που δεν έχουν επιτευχθεί. Και δε μιλώ για την αλλαγή κάποιων μέσων εν είδη επαναστατικού δικαίου.

Λέω όμως ότι επειδή στη δημοκρατία είναι μεγάλη υπόθεση η ατομική ευθύνη, όσα και αν γίνουν είτε με το mainstreaming είτε με όλες τις άλλες δράσεις, οι γυναίκες, που τουλάχιστον έχουν επίγνωση αυτών των παραμέτρων και παραγόντων, πρέπει κάθε μέρα στη ζωή τους να αποδεικνύουν ότι λειτουργούν με αυτό το τρόπο. Πρέπει να δίνουν ευκαιρίες στις γυναίκες και να αγωνίζονται για την ισότητα των φύλων.

Εγώ έχω υπάρξει δύο φορές Υπουργός και ευτύχησα να έχω γυναίκες στελέχη στο Υπουργείο, οι οποίες μπορούσαν να καταλάβουν σημαντικές θέσεις και θέλω να σας πω με ειλικρίνεια ότι τις ευνόησα. Έκανα διάκριση υπέρ τους και τις ευνόησα, όταν τις τοποθέτησα σε διάφορες θέσεις. Φυσικά παρακολουθούσα αν ανταποκρίνονταν στις απαιτήσεις των θέσεων στις οποίες τις τοποθέτησα. Και πρέπει να τονίσω ότι καμία δε με διέψευσε. Αυτή τη διάκριση υπέρ των γυναικών θα την επαναλάβω και στο μέλλον, γιατί το θεωρώ υποχρέωσή μου. Άλλωστε και το ίδιο το Σύνταγμα, το οποίο τροποποιήσαμε το 2001, ξεκαθαρίζει ότι οι θετικές δράσεις υπέρ των γυναικών δεν αποτελούν δυσμενή διάκριση σε βάρος των ανδρών.

Καλώ, λοιπόν, όλες τις γυναίκες που κατέχουν δημόσιες θέσεις να δώσουν ευκαιρίες, να μη φερθούν δυσμενώς προς τις γυναίκες, δίνοντας πάντοτε το μήνυμα ότι τίποτα δεν κερδίζεται χωρίς πραγματικούς αγώνες. Και βεβαίως θα αλλάξουν τα πράγματα και πάρα πολλές γυναίκες θα είναι σε υψηλές θέσεις, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι όλες οι γυναίκες αυτές θα είναι διατεθειμένες να έχουν κάθε μέρα στο μυαλό τους την mainstreaming πολιτική υπέρ των γυναικών.

Κάποια από τις συμμετέχουσες μίλησε για τον αυταρχισμό ορισμένων γυναικών που βρίσκονται σε υψηλές διοικητικές θέσεις. Είναι αλήθεια ότι ορισμένες γυναίκες από υπεραναπλήρωση ενδύονται το μανδύα του αυταρχισμού ή της σκληρότητας, για να μπορέσουν να επιβιώσουν μέσα σε ένα σύστημα ανδροκρατικό και εχθρικό προς τις γυναίκες.

Λοιπόν, πολλά μπορούν να γίνουν. Πρέπει να αλλάξουμε τα μέσα, αλλά κυρίως πρέπει να αναδείξουμε τις νέες γυναίκες, που θέλουν να συμβάλουν έστω και τόσο δα με την προσωπική τους στάση και συμπεριφορά για ένα καλύτερο κόσμο. Η προσπάθεια για ισότητα, δημοκρατία και σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από μια μερίδα πολιτών, που έχει βιώσει επί πολλά χρόνια την

ανισότητα και την αδικία, δεν μπορεί παρά να έχει θετικά αποτελέσματα.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σας ευχαριστούμε πολύ κυρία Υπουργέ, μεταξύ των άλλων και για την αφοπλιστική ειλικρίνεια με την οποία τοποθετήστε. Το λόγο έχει η κα Διαμαντοπούλου παρακαλώ.

A. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Θα κάνω δύο-τρεις σύντομες παρατηρήσεις για να απαντήσω στα ερωτήματα που τέθηκαν και μια τελική παρατήρηση. Είναι σίγουρο ότι το θέμα της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ισότητας σε καθεστώς ελεύθερης αγοράς δεν μπορεί να επιτευχθεί ποτέ. Όπως δεν επετεύχθη και σε καθεστώτα που πάλεψαν, θέλω να πιστεύω, καλόπιστα σε κάποια φάση της ιστορίας τους. Επομένως, η διαφορετικότητα στην πολιτική, στην κοινωνία ή στην οικονομία έχει να κάνει με τις διαφορετικές δυνατότητες του ατόμου. Αυτό, όμως, που πρέπει να επιδιώξουμε είναι οι ίσες ευκαιρίες και η ίση πρόσβαση. Οι κοινωνίες που δεν εξασφαλίζουν ούτε ίση πρόσβαση ούτε ίσες ευκαιρίες στους πολίτες τους είναι κανιβαλικές.

Σήμερα οι γυναίκες δεν απολαμβάνουν ίσες ευκαιρίες με τους άνδρες. Τυπικά, σύμφωνα με το Νόμο και το Σύνταγμα, έχουν ίσες ευκαιρίες, δεν μπορεί κανείς να το αρνηθεί αυτό. Ουσιαστικά, όμως, όταν επιστρέψουμε στην πραγματικότητα, η κοινωνική ανατροφή και τα κοινωνικά δεδομένα είναι διαφορετικά. Η αδυναμία των γυναικών να καταλάβουν υψηλές θέσεις και να σταδιοδρομήσουν δεν οφείλεται στην έλλειψη γνώσεων. Οι γυναίκες έχουν πτυχία αλλά σε «λάθος τομείς». Και εδώ συμφωνώ απόλυτα με την τοποθέτηση της κας Υπουργού, ότι δηλαδή οι γυναίκες στρέφονται σε «λάθος σπουδές».

Στη σχέση αγοράς εργασίας και εκπαίδευσης παίζει πολύ μεγάλο ρόλο η πολιτεία και το που κατευθύνει την εκπαίδευση, όμως, εξίσου σημαντικό ρόλο σε αυτό παίζει και η αγωγή. Θυμάμαι ότι όταν ήμουν μαθήτρια και ήθελα να πάω στο Πολυτεχνείο όλο το οικογενειακό μου περιβάλλον μου έλεγε να γίνω καθηγήτρια μαθηματικός, με το εξής αφοπλιστικό επιχείρημα: «διακοπές τρεις μήνες το καλοκαίρι, 15 μέρες το Πάσχα, 15 τα Χριστούγεννα και σίγουρος μισθός. Άσε τον άντρα σου να βγάλει λεφτά». Αυτό το επιχείρημα αποτελεί ακόμη κυρίαρχη κοινωνική αντίληψη και κατευθύνει τις σπουδές των κοριτσιών. Έτσι, επιλέγουν επαγγέλματα που έχουν λίγες απαιτήσεις με σκοπό τη διευκόλυνσή τους, όταν θα κάνουν οικογένεια. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η πλειονότητα των γυναικών συσσωρεύεται στις θεωρητικές σπουδές.

Πρέπει όλοι και όλες να καταλάβουμε ότι η γυναίκα δεν έχει διαφορετικό εγκέφαλο από τον άνδρα ούτε περιορισμένες νοητικές ικανότητες. Μπορεί να τα

καταφέρει εξίσου καλά και στις θεωρητικές και στις θετικές επιστήμες. Όμως, όπως φαίνεται, δεν επιλέγουν πάντα τις σπουδές με βάση τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντά τους. Άρα, το πρόβλημα της ανεργίας των γυναικών σχετίζεται με το ότι συχνά τα προσόντα τους δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Υπάρχει μεγάλο πρόβλημα και για τους άντρες. Βεβαίως, υπάρχουν κενές θέσεις. Στην Ευρώπη, που συγκλονίζεται από την ανεργία, υπάρχουν αυτή τη στιγμή 1.700.000 θέσεις εργασίας, οι οποίες δεν μπορούν να καλυφθούν, γιατί δεν υπάρχουν τα αντίστοιχα προσόντα.

Στην Ελλάδα πριν από τέσσερα χρόνια, αν θυμάμαι τη σχετική μελέτη, υπήρχαν 75 χιλιάδες θέσεις εργασίας στο χώρο της πληροφορικής που δεν καλύπτονταν, επειδή δεν υπήρχαν άτομα με τα αντίστοιχα προσόντα. Το πρόβλημα της διαρθρωτικής ανεργίας είναι υπαρκτό και επιτακτικό. Μπορεί να μην είναι το μόνο πρόβλημα, αλλά είναι σαφές ότι η επένδυση σε ανθρώπινους πόρους δεν μπορεί παρά να έχει μια διαφοροποίηση, όσον αφορά στις γυναίκες προκειμένου να καλύψει τα κενά που ξεκινούν από τις επιλογές τους με βάση την κοινωνική αναφορά.

Τώρα θέλω να κάνω μία γενική παρατήρηση που εμπεριέχει και αυτοκριτική. Συζητάμε πάρα πολλά χρόνια για την ισότητα. Οι περισσότερες που είστε εδώ έχετε μακρά εμπειρία, είτε προέρχεστε από την περιφέρεια είτε από το κέντρο.

Συζητάμε πάρα πολύ γενικά. Δηλαδή υπάρχουνε πράγματα, που τα έχουμε πει όλες, που τα ξέρουμε όλες, που είναι δεδομένα στο πολιτικό σύστημα. Δε γίνεται να συνεχίζουμε να μιλάμε γενικώς με διαπιστώσεις για την ισότητα. Εγώ θέλω, όταν θα φύγετε από δω και πάτε στην Κέρκυρα, επειδή είπατε ότι έχετε μια μεγάλη δραστηριότητα για θέματα ισότητας στην Κέρκυρα, να μπορείτε να σχηματίσετε μια εικόνα για το πώς θα μπορούσε να υλοποιηθεί η δράση mainstreaming σε ένα νησί ή καλύτερα στο συγκεκριμένο νησί. Καλό θα ήταν να ακούγαμε και τη γνώμη παρευρισκομένων που έχουν εμπειρία στο mainstreaming για να καταλάβουμε καλύτερα τι σημαίνει αυτό σε επίπεδο περιφέρειας ή δήμου.

Το θέμα γυναίκα έχει πολλές παραμέτρους: γυναίκα και εργασία, γυναίκα και οικονομία, γυναίκα και ίσα δικαιώματα, γυναίκα και οικογένεια κ.λπ. Όταν πρέπει κανείς να μιλήσει επί του γενικού είναι πάρα πολύ εύκολο. Όταν, όμως, πρέπει να μιλήσει επί του ειδικού, γιατί μόνον τότε βγαίνει ένα αποτέλεσμα, τότε χρειάζεται άλλου είδους προετοιμασία, άλλου είδους κείμενα, που πρέπει να δοθούν και άλλου είδους παρεμβάσεις από το ακροατήριο. Εδώ, λοιπόν, νομίζω έχουμε όλες μας μία ευθύνη. Μετά από κάθε τέτοια διαδικασία, δεν είναι ανάγκη να υπάρχει ένα συμπέρασμα που θα το υλοποιήσουμε, αλλά καλό είναι να έχουμε πάρει κάτι, που μπορούμε πηγαίνοντας στο χώρο μας να το κάνουμε πράξη.

Όταν συζητάμε το θέμα του mainstreaming ανοίγουν όλα τα ζητήματα: από την ποσόστωση μέχρι την εργασία, αλλά ως μια συνολική αντίληψη που πρέπει να συνοδεύει την εθνική, περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση. Δυστυχώς, όμως, παρά τις προσπάθειες δεν έχει γίνει πράξη στη χώρα. Έγινε προσπάθεια στο προηγούμενο Υπουργικό Συμβούλιο -δεν ξέρω μπορεί να έγινε και στο τωρινό, δεν το έχω υπόψη μου- η οποία όμως έπεσε στο κενό, καθώς οι Υπουργοί απέφυγαν να θέσουν στόχους προς αυτή την κατεύθυνση. Θυμάμαι ότι στόχους είχε θέσει η Βάσω Παπανδρέου, που ήταν η μόνη γυναίκα Υπουργός στο προηγούμενο Υπουργικό Συμβούλιο. Είχε θεσπίσει νομοθεσία και είχε θέσει ως όρο σε όλες τις Επιτροπές που συνίστανται στο δημόσιο τομέα και σε όλα τα Διοικητικά Συμβούλια Δημοσίων Τομέων, κανένα από τα δύο φύλα να μην ξεπερνά το 40%. Αυτό το μέτρο είναι σύμφωνο με το πνεύμα του mainstreaming, όπως και ο στόχος που έθεσε ο κος Παυλόπουλος, ο Υπουργός Δημόσιας Διοίκησης, γιατί διαθέτει ευαισθησία στα θέματα αυτά. Αυτό που μένει είναι να δούμε αν αυτά τα μέτρα και οι στόχοι υλοποιούνται. Μόνο τότε θα μπορούμε και πρέπει να κρινόμαστε οι πολιτικοί δια του συγκεκριμένου και όχι δια των γενικών θέσεων και διαπιστώσεών μας. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε και εμείς. Η Υπουργός ζήτησε να κάνει μια σύντομη παρέμβαση.

M. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ: Θέλω να πω ότι πράγματι η κα Βάσω Παπανδρέου και με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας είχε επιβάλλει το 30%. Όμως αυτό δεν εφαρμόζεται. Μάλιστα όταν έκανε ερώτηση στην Κυβέρνηση, έψαξα τα Συμβούλια του Υπουργείου μου και διαπίστωσα ότι εγώ είχα ποσοστό γυναικών 25%.

Ο προκάτοχός μου είχε ένα σωρό Συμβούλια χωρίς καμία γυναίκα. Θέλω, δηλαδή, να πω ότι είναι θεωρητικά τι θα επιθυμούσαμε και τι κάνουμε πραγματικά. Άρα, πρέπει να κάνουμε ένα follow up μέχρι το τέλος, για να δούμε αν τηρείται αυτό που ψηφίσαμε, το 30% στην προκειμένη περίπτωση. Επίσης, χρειάζεται να καταβάλουμε μεγάλη προσπάθεια για να απαγκιστρώσουμε τις γυναίκες από την αντίληψη ότι οι πολλές υποχρεώσεις δεν τους επιτρέπουν να συμμετάσχουν στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων. Δεν είναι τυχαίο ότι στην εκπαίδευση το 67% είναι γυναίκες και δεν υπάρχει μια γυναίκα στο Διοικητικό Συμβούλιο του συνδικαλιστικού οργάνου. Υπήρξε μόνο μία φορά, η κα Βαλσαμάκη που είναι και Αντιδήμαρχος.

Κλείνοντας λέω ότι συμφωνώ με την κα Διαμαντοπούλου, αλλά πρέπει να παρακολουθούμε μέχρι το τέλος την υλοποίηση ή μη των μέτρων που

θεσμοθετούμε.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε κυρία Υπουργέ. Το λόγο έχει η κα Διαμαντοπούλου.

A. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Κυρία Υπουργέ με συγχωρείτε, αλλά γίνεται ενδιαφέρουσα η συζήτηση. Η συζήτηση για την ισότητα δεν είναι αδιάφορη πολιτικά, έχει προφανώς πολιτική βάση και θα μπορούσαμε από δεκάδες σημεία να μπούμε σε μια πολιτική αντιπαράθεση. Το απέφυγα απολύτως και στάθηκα στα σημεία που συμφωνούμε.

Το θέμα δεν είναι αν εσείς βάλατε γυναίκες στα Συμβούλια και αν το έκανε ή όχι ο προηγούμενος Υπουργός. Πρέπει να σταθούμε όλοι/-ες στο γεγονός ότι υπάρχει μεγάλο πρόβλημα στην υλοποίηση μέτρων για την ισότητα των φύλων. Το καίριο ερώτημα που πρέπει να θέσουμε είναι το εάν η Κυβέρνηση έκανε mainstreaming στο Υπουργικό Συμβούλιο πρώτα απ' όλα και επίσης, το εάν έθεσε κάποιους βασικούς άξονες δράσης. Και αυτό δεν το λέω για να αποδείξω ότι η μία Κυβέρνηση είναι καλή ενώ η άλλη όχι, αλλά το ότι η ισότητα των φύλων δεν υπάρχει ως αντίληψη και γι' αυτό δεν υπάρχει και ως αίτημα. Πρέπει να θέσουμε συγκεκριμένους, μετρήσιμους στόχους.

Νομίζω σ' αυτό πρέπει να συμφωνήσουμε, για να υπάρξει πια ένα κίνημα. Λέμε δεν υπάρχει γυναικείο κίνημα. Δεν υπάρχει γυναικείο κίνημα, γιατί τα αιτήματα που είχαμε λύθηκαν, τόσο τα πολιτικά όσο και τα νομοθετικά. Τώρα υπάρχουν καινούργια ζητήματα. Ας διαμορφωθούν, ας πάρουν σάρκα και οστά για να έχουμε να παλέψουμε και για συγκεκριμένα πράγματα.

M. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ: Σας είπα και εγώ κα Διαμαντοπούλου, δεν έχουμε διαφορές στον τρόπο που αντιμετωπίζουμε το θέμα. Ως προς την παρουσία γυναικών στο Υπουργικό Συμβούλιο πρέπει να πούμε με ειλικρίνεια ότι στη δεκαετία του '80 ήταν η αείμνηστη Μελίνα Μερκούρη και μία Υφυπουργός. Ήρθε η Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας και είχε δύο γυναίκες Υπουργούς και τρεις Υφυπουργούς και σήμερα είμαι εγώ και η κα Πετραλιά. Δεν είμαστε ικανοποιημένες από τον αριθμό των γυναικών.

Ο σκοπός βέβαια είναι μία Κυβέρνηση, ανεξάρτητα από το φύλο των Υπουργών της, να υποστηρίζει αυτές τις πολιτικές. Εμείς τις υποστηρίζουμε, αλλά θέλω να σας πω με ειλικρίνεια ότι αν δεν κυνηγήσουμε αυτούς τους στόχους μέχρι τέλος τα αποτελέσματα θα είναι αμφίβολα. Διότι άλλο το τι γράφουν και τι εξαγγέλλουν προεκλογικά οι δήμαρχοι, για παράδειγμα, και άλλο το τι κάνουν μετεκλογικά για το θέμα της συμμετοχής των γυναικών στα δημοτικά συμβούλια.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Βλέπετε, λοιπόν, όλες και όλοι πόσο οι δύο κυρίες απ' τα κόμματα που εναλλάσσονται στην εξουσία, παρακάμπτουν τις πολιτικές διαφορές και στον κοινό στόχο έχουν τη δυνατότητα και τη διάθεση να πολεμήσουν και να δώσουν ένα κοινό αγώνα. Παρακαλώ το λόγο έχει η κα Μανωλάκου.

Δ. ΜΑΝΩΛΑΚΟΥ: Ήθελα να σας πω ότι για τις γυναίκες το μεγαλύτερο πρόβλημα δεν είναι πόσες γυναίκες είναι Υπουργοί, αλλά αν έχουν προσανατολισμό υπέρ των γυναικών. Και μάλιστα θα έλεγα ότι το σημαντικότερο πρόβλημα που υπάρχει, θα το έλεγα υπ' αριθμόν ένα κοινωνικό πρόβλημα είναι η ανεργία. Το πρόβλημα της ανεργίας είναι εντονότερο και πλήττει όχι μόνο τις γυναίκες ως φύλο, αλλά και τις γυναίκες μεγάλης ηλικίας, για τις οποίες η κατάσταση είναι ακόμα πιο τραγική.

Τώρα θα μου πείτε και τι γίνεται. Τα προγράμματα που υπάρχουν μέχρι στιγμής είναι ασπιρίνες, δεν έχουν δώσει λύση, ίσως μάλιστα να εντείνουν και το πρόβλημα. Αυτός που προηγείται στην υλοποίηση της κοινωνικής ατζέντας είναι ο Σρέντερ στη Γερμανία. Εχθές άκουγα μία ανταπόκριση, η οποία έλεγε το εξής: για να συνεχίσουν οι άνεργοι να παίρνουν το επίδομα ανεργίας δεν πρέπει να απορρίψουν περισσότερες από δύο προτάσεις για θέσεις εργασίας. Αν απορρίψουν την τρίτη κατά σειρά πρόταση για θέση εργασίας χάνουν το επίδομα ανεργίας. Πρέπει όλοι/-ες να αντισταθούμε, γιατί παρόμοιες καταστάσεις μπορεί να εμφανιστούν και στην Ελλάδα. Επίσης, θέλω να επισημάνω ότι εκεί που υπήρξε το σοσιαλιστικό σύστημα, άσχετα αν συμφωνεί κανείς ιδεολογικά ή όχι, υπήρξαν κατακτήσεις από τις γυναίκες και στο θέμα της εργασίας και στο θέμα υποδομής για την ανατροφή των παιδιών και επομένως, μπορούσαν να ασχοληθούν με το επάγγελμά τους.

Σε ότι αφορά στις πιέσεις από τα ισχυρά οικονομικά συμφέροντα, βεβαίως ισχύουν και δύσκολα μπορεί κανείς μας να τις αντιμετωπίσει, εγώ θα σας πω καθαρά τη γνώμη μας και τη λύση που προτείνουμε. Εμείς θεωρούμε ότι πρέπει να υπάρξει συμμαχία του γυναικείου κινήματος με το εργατικό κίνημα. Το γυναικείο κίνημα πρέπει να μπολιάσει με τα αιτήματά του και το εργατικό. Αυτός πρέπει να είναι κοινός ο αγώνας, εκεί υπάρχει ελπίδα, εκεί υπάρχει λύση. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σας ευχαριστούμε και εμείς και ολοκληρώνουμε με την κα Ξηροτύρη.

A. ΞΗΡΟΤΥΡΗ: Νομίζω με τις ερωτήσεις έχουν τεθεί και οι άξονες τα της τοποθέτησής μου. Η ισότητα έχει καλυφθεί από θεσμική πλευρά με το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο. Υπάρχουν ορισμένες δράσεις πολύ σημαντικές και από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από τη χώρα μας. Υπάρχει το αναθεωρημένο Σύνταγμα, που δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην ισότητα. Αυτή την υποδομή κανένας δεν την ξεχνάει, απλώς εδώ εμείς ως πολιτικοί θέτουμε και τα γενικότερα προβλήματα και τις πιέσεις, οι οποίες κάθε φορά έρχονται να ανατρέψουν κάποιες απ' αυτές τις σημαντικές κατευθύνσεις για να γίνει η ισότητα των φύλων πράξη. Και από τις πολιτικές της κάθε παράταξης, του κάθε κόμματος, βεβαίως, δε λείπει ο προσανατολισμός στο θέμα της ισότητας. Οι μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες, όμως, γίνονται μεγαλύτερες με το σύστημα που επιβάλλει σήμερα η παγκοσμιοποιημένη οικονομία και αγορά. Αυτό το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον είναι σίγουρο ότι δεν ευνοεί τις γυναίκες.

Οι γυναίκες έκαναν μεγάλο αγώνα και έφτασαν σε ικανοποιητικό επίπεδο από πλευράς κατακτήσεων. Τώρα, όμως, έχουν να αντιμετωπίσουν καινούρια προβλήματα. Αυτά πρέπει να συζητάμε από εδώ και πέρα και τους τρόπους επίλυσής τους.

Ως προς τα μέτρα που θεσπίστηκαν σε επίπεδο Ε.Ε. θέλω να κάνω το εξής σχόλιο. Δυστυχώς η χώρα μας παρουσιάζει αδυναμίες και ελλείμματα στο να ανταποκριθεί και σε αυτά τα μέτρα. Η ανεργία των γυναικών αυξάνεται συνεχώς. Δεν επιτυγχάνεται έστω αυτή, η λειψή κατά τη δική μου άποψη, συμφωνία της Λισσαβόνας. Και δεν είναι δικές μου οι μετρήσεις και οι εκτιμήσεις, αλλά του Ινστιτούτου της ΓΣΕΕ και του Εργατικού Κέντρου Θεσσαλονίκης. Από τα ποσοστά που μας δίνουν προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι νέες γυναίκες, από τις οποίες οι περισσότερες έχουν ένα επίπεδο ανώτερης ή ανώτατης μόρφωσης, αντιμετωπίζουν σήμερα έντονο πρόβλημα ευρέσεως εργασίας.

Και πιστεύω ότι πέρα από όσα ειπώθηκαν μια βασική αιτία είναι η αδυναμία που παρουσιάζει το σύστημά μας να αφομοιώσει τα θετικά όλης αυτής της προσπάθειας, τις δράσεις που επιβάλλονται υπέρ των γυναικών σε επίπεδο περιφέρειας, σε επίπεδο κεντρικών οργάνων, υπουργικού συμβουλίου κ.λπ. Δεν έχουμε σε αυτά τα θέματα ενδείξεις ή αποτελέσματα πολύ θετικά. Δε θέλουμε σε καμία περίπτωση να μειώσουμε την όλη προσπάθεια, που είναι ο δικός μας αγώνας, αλλά πρέπει να δούμε τα μεγάλα προβλήματα που έρχονται. Το γυναικείο κίνημα απέναντι στον άκρατο ανταγωνισμό, σε αυτές τις συνθήκες της αγοράς, θα πρέπει να έχει μεγαλύτερες αντιδράσεις και να ετοιμάσει το δικό του αγώνα, τη δική του κινητοποίηση και να μην εφησυχάζει.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σας ευχαριστούμε πολύ κυρίες μου, να είστε βέβαιες ότι για μας ήταν ιδιαίτερη τιμή και τύχη που ακούσαμε τις τοποθετήσεις και τις προτάσεις σας. Για μένα είναι ιδιαίτερη τύχη και τιμή που συντόνισα αυτή την ουσιαστική, ειλικρινή και πολιτισμένη συζήτηση.

Αγαπητές φίλες, θα σας παρακαλέσω να μην κάνουμε διάλειμμα, διότι ο χρόνος δε μας το επιτρέπει και θα συνεχίσουμε με το επόμενο θέμα που είναι η εμπειρία από τη διακρατική συνεργασία, που προέκυψε από το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Παρακαλώ πολύ την κα Σκορίνη να αναλάβει το Προεδρείο και να καλέσω επίσης τις κυρίες Φ. Μπέλλου, V. Ajovalasit, J. Timar, την κα L. Abdela και L. Ostby να έρθουν στο πάνελ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ξ. ΣΚΟΡΙΝΗ-ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Αντιπρόεδρος ΚΕΘΙ

**ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΙΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ –
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ:
Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ»**

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σας καλωσορίζω και εγώ και σας εύχομαι καλό μεσημέρι. Όπως θα είδατε ο υπέρτιτος του Συνεδρίου είναι «Από τη θεωρία στην πράξη». Ήρθε, λοιπόν, η ώρα της πράξης. Ήρθε η ώρα να κάνουμε έναν απολογισμό της δράσης, να μιλήσουμε για τη διακρατική εμπειρία από την εφαρμογή του προγράμματος για την ισότιμη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων.

Βρισκόμαστε στην καρδιά του προβλήματος, στην καρδιά του προβληματισμού μας, στο πώς δηλαδή ο λόγος, το όραμα γίνεται πολιτική και ποια διδάγματα, ποια πείρα αποκόμισαν όσοι και όσες εργάστηκαν στην κατεύθυνση της ίσης συμμετοχής ανδρών και γυναικών, στην οικονομική, την πολιτική και την κοινωνική ζωή. Κάθε μια από τις παρακαθήμενες κυρίες στο τραπέζι μας θα έχει πολλά ενδιαφέροντα να μας καταθέσει, καθώς εκπροσωπεί τους διακρατικούς μας εταίρους από την Αγγλία, την Ιταλία, τη Νορβηγία και την Ουγγαρία και, βεβαίως, από τον ελληνικό φορέα υλοποίησης του προγράμματος και του Συνεδρίου, το ΚΕΘΙ.

Πρώτη θα μας κάνει μια εισήγηση, μια προσέγγιση του προγράμματος η κα Μπέλλου εκ μέρους του ΚΕΘΙ, το οποίο και εκπροσωπεί. Είναι διδάκτωρ Διεθνών Σχέσεων και Υπεύθυνη του Τμήματος Διεθνών Σχέσεων του ΚΕΘΙ. Είναι, επίσης, υπεύθυνη για την οργάνωση αυτού του Συνεδρίου. Κυρία Μπέλλου σας ακούμε.

Φ. ΜΠΕΛΛΟΥ, Υπεύθυνη Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων, ΚΕΘΙ, ΕΛΛΑΔΑ: Σας ευχαριστώ πάρα πολύ κυρία Πρόεδρε. Πριν ξεκινήσω τη σύντομη περιγραφή του προγράμματος, θα ήθελα να σας πω ότι στην ιστοσελίδα του ΚΕΘΙ (www.kethi.gr) μπορείτε να βρείτε πληροφορίες όχι μόνο για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, αλλά και για όλα τα προγράμματα, ευρωπαϊκά και εθνικά, που υλοποιεί το ΚΕΘΙ.

Σχετικά με αυτό το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα ήθελα να σας πω ότι ξεκίνησε το Δεκέμβριο του 2003. Εντάσσεται στο πλαίσιο του Πέμπτου Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ισότητα των φύλων με οικονομική ενίσχυση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ποσοστό 80% και 20% εθνική συμμετοχή από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας.

Θα ήθελα να σας παρουσιάσω και τους διακρατικούς εταίρους αυτού του Προγράμματος, που είναι η Eyecatcher Associates Shevolution and Project Parity, που αντιπροσωπεύεται από την L. Abdela. Άλλος εταίρος μας είναι η Ουγγαρία, μια καινούργια χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έχει πολλά να πάρει από μας αλλά και πάρα πολλά να δώσει. Έχουμε, επίσης, έναν εταίρο από την Ιταλία, την Arcidonna Onlus, έναν εξαιρετικά σημαντικό μη κυβερνητικό οργανισμό, που ασχολείται με θέματα ισότητας και προωθεί γυναικεία θέματα. Έχουμε ακόμη τους συνεργάτες μας από τη Βόρεια Ευρώπη, το Feminist University της Νορβηγίας, όπου η L. Ostby είναι αξιολογήτρια του προγράμματος. Από τη μεριά των εθνικών εταίρων έχουμε συνεργαστεί με το Κέντρο Έρευνας και Δράσης για την Ειρήνη, την ΚΕΔΕ, και τον Πολιτικό Σύνδεσμο Γυναικών.

Θα ήθελα πολύ επιγραμματικά να σας αναφέρω το στόχο του προγράμματος, που είναι ουσιαστικά η ισότιμη συμμετοχή στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, γυναίκες στην καρδιά της Ευρώπης. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πρέπει να ενημερωθούν και να ευαισθητοποιηθούν οι πολίτες σχετικά με τη σημασία και την αξία της συμμετοχής των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, στην πολιτική, στην οικονομία και την κοινωνία. Πρέπει να δώσουμε την ευκαιρία στην κοινή γνώμη να δει από κοντά τις γυναίκες που συμμετέχουν στην πολιτική και είναι υποψήφιες στα ψηφοδέλτια όλων των κομμάτων.

Για την υλοποίηση αυτού του στόχου διοργανώσαμε μια καμπάνια με ημερίδες στην Αθήνα και κυρίως στην περιφέρεια. Έχουμε τέσσερις μεγάλες ημερίδες όσον αφορά στις εθνικές εκλογές: στην Πάτρα, στο Ηράκλειο, στην Κομοτηνή και τη Λάρισα, ακριβώς πριν τις εθνικές εκλογές. Κατά τη διάρκεια των ημερίδων αυτών έγινε ενημέρωση, όσον αφορά στους στόχους του συγκεκριμένου προγράμματος, αλλά δόθηκε και η ευκαιρία στις υποψήφιες πολιτικούς να έρθουν σε επαφή με τις τοπικές κοινωνίες στις οποίες εκλέγονται. Πριν τις Ευρωεκλογές πραγματοποιήσαμε τέσσερις ακόμη ημερίδες στη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, το Βόλο και το Ηράκλειο, όπου ακολουθήθηκε η ίδια διαδικασία. Είχαμε προσκαλέσει όλες τις γυναίκες υποψήφιες πολιτικούς της περιοχής, οι οποίες ήρθαν σε επαφή με τους πολίτες, γυναίκες και άνδρες.

Τα αποτελέσματα του προγράμματος αυτού ήταν εξαιρετικά σημαντικά. Πρώτα απ' όλα από το συγκεκριμένο πρόγραμμα προέκυψε το Εγχειρίδιο Καλών Πρακτικών για τις γυναίκες πολιτικούς. Το εγχειρίδιο αυτό περιλαμβάνει συμβουλές σε νέες γυναίκες, που επιθυμούν να εμπλακούν στην πολιτική, από το πώς πρέπει να ντύνονται ως και το πώς πρέπει να αναλύουν ορισμένα ζητήματα της επικαιρότητας. Πρόκειται να εκδοθεί πολύ σύντομα και θα διατεθεί σε όλους/-ες τους/τις παρευρισκόμενους/-ες δωρεάν.

Το δεύτερο σημαντικό προϊόν του προγράμματος είναι το αποτέλεσμα της καμπάνιας. Σ' αυτό περιλαμβάνονται οι ημερίδες που διοργανώθηκαν και το έντυπο υλικό που εκδόθηκε. Συγκεκριμένα, εκδόθηκαν 10 χιλιάδες φυλλάδια, τα οποία μοιράστηκαν στα κόμματα και στις γυναίκες υποψήφιες πολιτικούς πριν από τις εκλογές. Το υλικό αυτό ενδεχομένως να χρησιμοποίησαν με το δικό τους τρόπο για να ενημερώσουν την κοινή γνώμη στις περιοχές ενδιαφέροντος, στις συγκεκριμένες περιοχές που ψηφίζονται δηλαδή.

Τα φυλλάδια αυτά μοιράστηκαν επίσης προεκλογικά σε συγκεκριμένους πολύ δημοφιλείς δρόμους και στέκια, στον κόσμο και είχαμε πραγματικά μια αλλαγή, όσον αφορά στη συμπεριφορά της κοινής γνώμης. Το συζητούσαμε και στις τελευταίες ημερίδες που διοργάνωσε το ΚΕΘΙ, ότι υπήρξαν γυναίκες που δεν τις ενδιέφερε να ψηφίσουν ένα συγκεκριμένο κόμμα αλλά αποκλειστικά γυναίκες.

Βέβαια, παρά τις προσπάθειές μας, τα ποσοστά δείχνουν ότι δεν ήμασταν αρκετά αποτελεσματικοί/-ές, γεγονός που αποτελεί πρόκληση για περαιτέρω δράση. Μας δίνει, επίσης, το ερέθισμα να σκεφτούμε όλοι/-ες ότι είναι απαραίτητο να μπου οι γυναίκες στην καρδιά του πολιτικού συστήματος του εθνικού αλλά και του ευρωπαϊκού.

Κλείνοντας θέλω να πω ότι το πρόγραμμα αυτό αποτελεί την αρχή μιας σειράς πρωτοβουλιών που σκοπεύουμε να αναλάβουμε στο μέλλον. Τώρα, όμως, θέλω να δώσω τη δυνατότητα στους εταίρους μας να καταθέσουν τη δική τους εμπειρία από την εφαρμογή του συγκεκριμένου προγράμματος. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Μπέλλου. Τώρα λοιπόν, θα καλέσω την κα V. Ajonalasit, Πρόεδρο της Ιταλικής Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης Arcidonna, η οποία εργάζεται για την προώθηση των ελευθεριών και των ίσων ευκαιριών των γυναικών εδώ και πολλά χρόνια. Την καλώ, λοιπόν, να καταθέσει τη δική της εμπειρία από την εφαρμογή του προγράμματος.

V. AJOVALASIT, Πρόεδρος της Arcidonna, ΙΤΑΛΙΑ: Σας ευχαριστώ πολύ, γιατί η δουλειά που κάνουμε είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα παρότι προχωρά με σχετικά αργούς ρυθμούς αλλά πολύ θετικά, γιατί πιστεύω ότι τα θέματα που προκύπτουν ενδιαφέρουν και μπορούν να ενδιαφέρουν όλες μας.

Εμείς θα θέλαμε να σας μεταφέρουμε την εμπειρία του Arcidonna στην Ιταλία που είχε την τύχη –και σε αυτό το θέμα θα ήθελα να επιμείνω λίγο– να συναντηθεί με το Πέμπτο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα με το ΚΕΘΙ, γιατί στην Ιταλία ασχολούμασταν με την υλοποίηση ενός προγράμματος Equal – Esserci, ενός μεγάλου προγράμματος. Έτσι, η συνάντηση, ο συσχετισμός της δουλειάς

που είχαμε ήδη αρχίσει να κάνουμε στην Ιταλία με τη δουλειά των ελληνίδων και των άλλων εταίρων που συμμετέχουν στη συζήτηση σήμερα ήταν εξαιρετικά εποικοδομητικός και οδήγησε στην επίτευξη σημαντικών αποτελεσμάτων.

Το Arcidonna εργάζεται εδώ και χρόνια πάνω σε ένα εξαιρετικά αγαπητό θέμα που αφορά στον τρόπο εφαρμογής στην Ιταλία του *gender mainstreaming*. Η κυρία Διαμαντοπούλου σήμερα αναφέρθηκε εμπειριστατωμένα σε αυτό το σημείο, που είναι ένα από τα θεμελιώδη θέματα στο οποίο το Πεκίνο επέστησε την προσοχή όλου του κόσμου και όχι μόνο της Ευρώπης. Επομένως, τι πρέπει να κάνουμε; Να ξεκινήσουμε από μια βασική αρχή, δηλαδή από τη δημοκρατία που βασίζεται στα ίσα δικαιώματα. Για το Arcidonna –και νομίζω για όλες τις εισηγήσεις που έγιναν εδώ σήμερα- αν θέλουμε να πετύχουμε την πραγματική δημοκρατία, θα πρέπει να συμμετέχουν σε αυτή όλοι οι ανθρωπίνι πόροι, οι οποίοι και θα προΐστανται των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, όπως και των διαδικασιών ανάπτυξης. Μόνο τότε θα μπορούμε να μιλάμε πραγματικά για μια πραγματική και ολοκληρωμένη δημοκρατία.

Οτιδήποτε άλλο, ό,τι δηλαδή είναι λιγότερο, όπου οι γυναίκες θα απουσιάζουν από τα κέντρα και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, θα μας οδηγήσει –και αυτό δεν πρέπει να ξεχνάμε ποτέ– σε μια δημοκρατία κουτσή, ανεπαρκή, λειψή, που θα της λείπει ένα πόδι. Και σε αυτόν το σκοπό είμαστε ταγμένες εδώ και χρόνια, δουλεύοντας με ένα ευρωπαϊκό δίκτυο που νομίζω ότι –χάρη στην ανταλλαγή εμπειριών- μας βοήθησε να εξελιχθούμε τελικά όλες μας.

Ποια ήταν η πολιτική μας – δεδομένου ότι η κυρία Διαμαντοπούλου μας σύστησε να είμαστε πραγματίστριες, να καθορίζουμε τη στρατηγική μας και να θέτουμε συγκεκριμένους στόχους; Οι συγκεκριμένοι στόχοι είναι οι στόχοι αυτού του προγράμματος –που και το ΚΕΘΙ επιθυμεί να πετύχει– να οδηγήσουμε δηλαδή τις γυναίκες στα κέντρα λήψης αποφάσεων, ιδιαίτερα στην πολιτική. Τι κάναμε στην Ιταλία; Θα αναφερθώ σε αυτό πολύ γρήγορα γιατί ο χρόνος που μου παραχωρήθηκε είναι πάρα πολύ σύντομος. Γι' αυτό σας ζητώ συγνώμη που η σύνοψή μου θα είναι υπερβολικά περιληπτική.

Κινηθήκαμε βάσει τριών βασικών στρατηγικών σημείων για να πετύχουμε αυτόν τον πρώτο στόχο μας. Μέσω του δικτυακού τόπου μας www.arcidonna.it, που μπορείτε βέβαια να συμβουλευτείτε γιατί είναι και στα αγγλικά, δημιουργήσαμε ένα Παρατηρητήριο. Το πρώτο βασικό πράγμα, νομίζω, είναι η καθεμιά μας να φωτογραφήσει την κατάσταση της χώρας της, δηλαδή να γνωρίζουμε ακριβώς σε τι κατάσταση βρίσκονται οι χώρες μας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αναλύσουμε την παρουσία των γυναικών στους πολιτικούς θεσμούς και επομένως στα κόμματα, σημαίνει επίσης ότι πρέπει να θέσουμε το ίδιο ερώτημα

στο επίπεδο της οικονομίας - που, όπως είδαμε και σήμερα, είναι ένας από τα στρατηγικούς χώρους από όπου οι γυναίκες απουσιάζουν.

Διαφορετικά, δύσκολα θα πετύχουμε σημαντικές αλλαγές σε αυτούς τους τρεις τομείς για να μπορέσουμε επιτέλους να πούμε ότι ζούμε σε μια δημοκρατική κοινωνία στην οποία υπάρχουν άντρες και γυναίκες που έχουν λόγο και μοιράζονται την ευθύνη της διαχείρισης της κάθε χώρας. Άρα, το Παρατηρητήριο είναι το πρώτο βασικό στοιχείο για τη φωτογράφιση της κατάστασης. Πρέπει να καταλάβουμε πού βρισκόμαστε, ποιες είμαστε και σε ποιο σημείο ακριβώς βρισκόμαστε.

Αν τώρα –από περιέργεια– δείτε τι κατάσταση επικρατεί στην Ιταλία, θα διαπιστώσετε ότι αυτή είναι αρκετά τραγική. Στους θεσμούς, οι Ιταλίδες αντιπροσωπεύουν μόλις το 11%. Στα κόμματα, τα ποσοστά αυξάνονται μόνο όταν υπάρχουν ειδικές διατάξεις κατά των διακρίσεων στα καταστατικά. Αυτό σημαίνει ότι οι κανόνες είναι χρήσιμοι και ότι πρέπει να θεσπιστούν παντού. Στα ιταλικά συνδικάτα, η κατάσταση είναι διαφορετική γιατί έχουμε μία συνδικαλιστική οργάνωση που ανέρχεται πλέον στο 40% χάρη σε μία διάταξη κατά των διακρίσεων που ορίζει το εν λόγω ποσοστό.

Γι' αυτό το λόγο, για παράδειγμα, η κατάσταση της CGIL (Confederazione Generale Italiana del Lavoro, Γενική Ιταλική Συνομοσπονδία Εργασίας) στην Ιταλία είναι πολύ καλή όσον αφορά στην εκπροσώπηση και την ισόρροπη παρουσία των δύο φύλων. Αντιθέτως, σε όλα τα κόμματα που δεν έχουν θεσπίσει κανονισμούς κατά των διακρίσεων η παρουσία των γυναικών στις θέσεις λήψης αποφάσεων εντός των κομμάτων είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Άρα, μη λέμε ότι οι κανόνες είναι περιττοί. Οι δημοκρατικοί κανόνες είναι απαραίτητοι γιατί βοηθάνε την κατάσταση παρόλο που δε φτάνουν και θα εξηγήσω το γιατί.

Επειδή λοιπόν οι κανόνες δεν αρκούν, πρέπει να παρέμβουμε σε έναν άλλο τομέα θεμελιώδους σημασίας που είναι το σχολείο, δηλαδή ο τομέας της παιδείας των νέων γενεών. Πρέπει να προσπαθήσουμε να πραγματοποιήσουμε αλλαγές εντός του σχολείου βάσει ενός προγράμματος που έχουμε εκπονήσει για την εκπαίδευση –που τελικά θα συμβάλει λίγο στην ευαισθητοποίηση του κόσμου– με θέμα «Κορίτσια και Αγόρια» γιατί η ιστορική μνήμη πρέπει να μεταφέρεται από τη μία γενιά στην άλλη· αν όμως δεν τη μεταφέρουμε εμείς, τότε δε θα καταφέρουμε τίποτε.

Ο τρίτος τομέας παρέμβασης που είναι πολύ σημαντικός και συνέβαλε αποφασιστικά στην αποτελεσματικότητα της παρέμβασής μας ήταν η εξαιρετικά πετυχημένη διαφημιστική επικοινωνιακή εκστρατεία που διεξήχθη στην Ιταλία στις εφημερίδες εθνικής εμβέλειας, στους ραδιοφωνικούς σταθμούς και ειδικότερα

δουλεύοντας σε στενή συνεργασία με ένα γραφείο τύπου για την εδραίωση πάρα πολύ σημαντικών σχέσεων με τον Τύπο, που αποδείχτηκαν εξαιρετικά ωφέλιμες. Το Παρατηρητήριο, όπως ανέφερα ήδη, περιέχει μία βάση με 30.000 ονόματα για όλους τους τομείς και με αυτόν τον τρόπο δίνει μια ολοκληρωμένη εικόνα της Ιταλίας.

Στο σχολείο, από την άλλη πλευρά, χρησιμοποιήσαμε σε αυτήν την εκστρατεία ευαισθητοποίησης ένα αξιόλογο εργαλείο, ένα μικρό εγχειρίδιο που ονομάζεται Γλωσσάριο των Ίσων Ευκαιριών, οι Λέξεις της Ισότητας, το οποίο και διανείμαμε σε 7.000 μαθητές σε όλη την Ιταλία και κυρίως δουλέψαμε με 7.000 μαθητές σε 160 λύκεια.

Με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιήσαμε μια πολύ σημαντική δουλειά που μας έφερε σε επαφή με τα προβλήματα και τις ανάγκες των νέων γενεών, μας έδωσε να καταλάβουμε πού βρίσκονται, τι σκέφτονται για παράδειγμα για το κρίσιμο θέμα της δημοκρατίας που βασίζεται στα ίσα δικαιώματα, για τις έννοιες των Ίσων Ευκαιριών, του *gender mainstreaming*. Και προχωρήσαμε και σε ένα πολύ διασκεδαστικό εγχείρημα προκηρύσσοντας ένα εθνικό βραβείο στο πλαίσιο του οποίου ζητήσαμε από τα παιδιά να γράψουν SMS και τα καλύτερα SMS θα βραβεύονταν. Τα παιδιά που βραβεύτηκαν πήγαν στην Ισπανία γιατί το ίδιο μοντέλο εφαρμόστηκε με επιτυχία και στην Ισπανία.

Όπως σας είπα, η επικοινωνιακή εκστρατεία είναι ο τομέας στον οποίο επένδυσε περισσότερο το Arcidonna. Η εν λόγω επικοινωνιακή εκστρατεία προέβλεπε υλικό και κυρίως ειδικά μελετημένες εκστρατείες στις μεγαλύτερες ιταλικές εφημερίδες με σκοπό να πείσουν την κοινή γνώμη ότι το θέμα της δημοκρατίας είναι ένα πρόβλημα που αφορά σε άντρες και γυναίκες. Η πρώτη εικόνα ήταν το DEMOCRAZIO (ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΟΣ) που περιείχε μία πρόκληση, γράψαμε τη δημοκρατία στο αρσενικό γένος. Είναι ένα γλωσσικό λάθος, αλλά το κάναμε επίτηδες για να υπογραμμίσουμε ότι υπάρχει δημοκρατία μόνο εφόσον συμμετέχουν σε αυτήν άντρες και γυναίκες. Η δεύτερη εικόνα που χρησιμοποιήσαμε –και για το λόγο ότι η προβολή της εκστρατείας συνέπιπτε χρονικά με τις ευρωεκλογές και επομένως με το πρόγραμμα στο πλαίσιο του οποίου συνεργαζόμαστε με τις Ελληνίδες και τις άλλες εταιρείες– συνίσταται στην κινητοποίηση των Ιταλών και των Ιταλίδων ψηφοφόρων να αντιμετωπίσουν αυτό το πρόβλημα.

Η Ιταλία ήταν παρούσα στην Ευρώπη με το εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό του 11%. Ήταν η ουραγός της Ευρώπης και δώσαμε νέα ώθηση σε αυτό το διαφημιστικό εγχείρημα και εκστρατεία με το εξής σλόγκαν: «Μόνο 10 από τις 87 Ευρωβουλευτίνες είναι Ιταλίδες. Η δημοκρατία χρειάζεται τις γυναίκες». Με αυτόν

τον τρόπο επισημαίναμε το δημοκρατικό έλλειμμα, υπογραμμίζοντας τα αριθμητικά στοιχεία που μαρτυρούσαν την πραγματική κατάσταση στην Ιταλία με αυτό το αντικείμενο, τη βεντάλια, που αποτέλεσε το σύμβολο όλης της εκστρατείας το οποίο διανείμαμε και με το οποίο εργαστήκαμε με την ενεργό συμμετοχή βέβαια όλων των ιταλικών πόλεων.

Πριν τις Ευρωπαϊκές εκλογές, σε συνεργασία με το πρόγραμμα του ΚΕΘΙ, διεξήγαμε μία άλλη διαφημιστική επικοινωνιακή εκστρατεία. Ενημερώσαμε όλους τους Ιταλούς και τις Ιταλίδες ψηφοφόρους για τις γυναίκες που είναι παρούσες σε όλες τις εκλογικές περιφέρειες δημοσιεύοντας τα ονόματά τους σε μία ολόκληρη διαφημιστική σελίδα μίας ιταλικής εφημερίδας ευρείας κυκλοφορίας. Δημοσιεύσαμε, δηλαδή, τα ονόματα όλων των γυναικών σε όλες τις εκλογικές περιφέρειες για να δείξουμε στον κόσμο ότι υπάρχουν γυναίκες και ότι επομένως μπορούν και να τις ψηφίσουν. Η εν λόγω δημοσίευση εκτιμήθηκε ιδιαίτερα γιατί περιείχε τα ονόματα όλων των γυναικών από όλες τις πολιτικές παρατάξεις, της δεξιάς, του κέντρου και της αριστεράς. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα; Το αποτέλεσμα ήταν βεβαίως εξαιρετικά θετικό γιατί περάσαμε από τις 10 στις 87 Ευρωβουλευτίνες στις 15 Ιταλίδες Ευρωβουλευτίνες από τις 78. Αυτό σημαίνει ότι στην Ιταλία, όπως έλεγε και η κυρία Colarile, εξακολουθούμε να είμαστε ουραγοί, όμως καταφέραμε χωρίς αμφιβολία να μετακινηθούμε με μία αύξηση της τάξης του 70% σε σχέση με το παρελθόν, δηλαδή σχεδόν το διπλό, από 10 Ιταλίδες ευρωβουλευτίνες φτάσαμε στις 15. Σας θυμίζω ότι ο συνολικός αριθμός των γυναικών Ευρωβουλευτών μειώθηκε από τις 87 στις 78. Έτσι, μετά τις εκλογές προχωρήσαμε στη δημοσίευση του αριθμητικού αποτελέσματος. Δηλαδή είχαμε επιτυχία και αποτελεί επιτυχία ότι καταφέραμε να περάσουμε από το 11% σε ένα υψηλότερο ποσοστό.

Γιατί σας υπογραμμίζω τη σημασία της εκστρατείας; Γιατί, συχνά, εμείς οι γυναίκες δεν καταφέρνουμε να κάνουμε γνωστά στο ευρύ κοινό όλα όσα κάνουμε. Δηλαδή κάνουμε τόσα πράγματα, συμβάλλουμε σε πολλούς διαφορετικούς τομείς, αλλά δε φτάνουμε ποτέ στην κοινή γνώμη. Νομίζω ότι πρέπει να μάθουμε να επικοινωνούμε αυτά που κάνουμε όλο και περισσότερο στην κοινή γνώμη, γιατί αν θέλουμε να επιταχυνθούν οι πολιτισμικές διαδικασίες -και πρέπει να επιταχυνθούν στις κοινωνίες μας που βασίζονται όλο και πιο πολύ στην πληροφορία και την προβολή, κοινωνίες όπου αυτό που φαίνεται ότι είσαι είναι σημαντικότερο από αυτό που πραγματικά είσαι- πρέπει να χρησιμοποιήσουμε εργαλεία για να προβληθούμε περισσότερο και να αποδείξουμε την παρουσία μας, να καταφέρουμε να περάσουμε στον κόσμο τα μηνύματα που εμείς θέλουμε.

Στην Ιταλία υπάρχει σοβαρός κίνδυνος οπισθοδρόμησης. Σύντομα θα

έχουμε μια σημαντική εκλογική αναμέτρηση, τις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης των διοικητικών περιφερειών (επαρχιών). Τις προάλλες μάλιστα δημοσιεύτηκε στις ιταλικές εφημερίδες το μήνυμα που σας έφερα και βλέπετε εδώ: «Περισσότερες γυναίκες σημαίνει καλύτερη ποιότητα ζωής». Σας διαβάζω το κείμενο για να μπορέσετε να καταλάβετε το νόημα της εκστρατείας που θα προωθήσουμε στο εξής:

«Περισσότερες γυναίκες στην πολιτική σημαίνει μεγαλύτερη προσοχή στα πράγματα που έχουν σημασία για όλους τους πολίτες: την ποιότητα ζωής, τις κοινωνικές υπηρεσίες, την απασχόληση και το μοίρασμα των οικογενειακών υποχρεώσεων, την προστασία των κοινωνικά ασθενέστερων. Περισσότερες γυναίκες εκεί που λαμβάνονται οι αποφάσεις για τη χώρα μας σημαίνει μεγαλύτερος πλούτος ιδεών και περισσότερες ευκαιρίες ανάπτυξης. Περισσότερες γυναίκες σημαίνει καλύτερη ποιότητα ζωής».

Αυτό είναι το μήνυμα που κυκλοφορούμε αυτή τη στιγμή στην Ιταλία για να προωθήσουμε τις γυναίκες σε αυτή την εξαιρετικά δύσκολη εκλογική εκστρατεία, που διεξάγεται υπό δυσχερείς συνθήκες, γιατί στην Ιταλία βιώνουμε μια έντονη οπισθοδρόμηση. Για παράδειγμα, στην Κυβέρνηση ο αριθμός των γυναικών μειώθηκε από 7 σε 2 γυναίκες και η οπισθοδρόμηση αφορά επίσης στη νομοθεσία. Έχουμε ή μάλλον είχαμε έναν απαράδεκτο νόμο για την τεχνητή γονιμοποίηση. Όμως πετύχαμε τη διεξαγωγή ενός δημοψηφίσματος και οι Ιταλοί θα αποφασίσουν αν αυτός ο νόμος πρέπει να καταργηθεί ή όχι.

Κλείνοντας την παρέμβασή μου – θα ήθελα απλώς να ολοκληρώσω. Νομίζω ότι η δουλειά που μας περιμένει είναι μακρά και δύσκολη. Πρέπει πραγματικά να εστιάσουμε σε συγκεκριμένους στόχους, στόχους που θα λαμβάνουν υπόψη τους την πραγματικότητα και την ποιότητα ζωής των γυναικών, γιατί συχνά μιλάμε για τις γυναίκες σα να ήταν αφηρημένα υποκείμενα. Αντίθετα, οι γυναίκες είναι συγκεκριμένα υποκείμενα που έρχονται κάθε μέρα αντιμέτωπα με τα προβλήματά τους, όλες τις αντιφάσεις και τις δυσκολίες τους.

Οι κοινωνίες είναι όλο και περισσότερο εχθρικές προς τις γυναίκες, όλο και λιγότερο φιλικές προς τις γυναίκες. Είναι οργανωμένες κοινωνίες που έχουν μια ανδρική θεώρηση των πραγμάτων και όχι μια ανδρική και γυναικεία θεώρηση. Αυτοί είναι στόχοι που εμείς πρέπει να πετύχουμε και για το λόγο ότι θα έχουμε σύντομα τη συνάντηση στη Νέα Υόρκη 10 χρόνια μετά τη συνάντηση του Πεκίνου. Αναφέρομαι στη συνάντηση που θα πραγματοποιηθεί στη Νέα Υόρκη από τις 28 Φεβρουαρίου έως τις 11 Μαρτίου και σας προσκαλώ όλους/-ες να είστε εκεί. Για όσους/-ες δε θα μπορέσουν να πάνε, εμείς, τουλάχιστον, θα προσπαθήσουμε να καταχωρήσουμε στην ιστοσελίδα μας όσα έγγραφα μπορούμε, για να δώσουμε

την ευκαιρία και σε αυτούς/-ες που δε θα έρθουν να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις αυτού του σημαντικού γεγονότος. Οι χώρες θα πρέπει να παρουσιάσουν τι έκαναν 10 χρόνια μετά το Πεκίνο και εκεί, στη Νέα Υόρκη, δε θα μπορούν να πουν ψέματα. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστώ πάρα πολύ κα Ajovalasit για τα πολύ ενδιαφέροντα πράγματα που μας είπατε αναφορικά με τα τρία επίπεδα δράσης της Arcidonna. Θα τα λάβουμε σοβαρά υπόψη μας και εύχομαι στον επόμενο απολογισμό δράσης, να ακούσουμε ότι οι δράσεις αυτές απέφεραν πλούσιους καρπούς.

Θέλω να δώσω τώρα το λόγο στην Reka Safrany, συντονίστρια του Προγράμματος Ίσης Συμμετοχής στους κόλπους της ουγγρικής οργάνωσης MONA. Η γυναικεία αυτή μη κερδοσκοπική οργάνωση δραστηριοποιείται στο χώρο που μας αφορά, δηλαδή στο χώρο της γυναικείας συμμετοχής στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων. Ευχαριστώ πολύ.

R. SAFRANY, Συντονίστρια του Προγράμματος, MONA, ΟΥΓΓΑΡΙΑ: Σας ευχαριστώ πολύ για τα καλά σας λόγια. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τις Ελληνίδες διοργανώτριες, οι οποίες ηγούνται του προγράμματος «Ίση συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων». Όπως ανέφερε προηγουμένως η Φωτεινή Μπέλλου και για τη MONA αποτέλεσε εξίσου μια ευκαιρία για μάθηση και συνεισφορά σε ένα νέο πρόγραμμα. Αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι, επειδή η Ουγγαρία είναι ένα νέο κράτος-μέλος της Ε.Ε., οι εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σηματοδότησαν μια νέα πρόκληση για εμάς.

Η MONA, το ίδρυμα για τις γυναίκες της Ουγγαρίας, ανέκαθεν ενδιαφερόταν, και πράγματι ιδρύθηκε με στόχο να προωθήσει τη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια ζωή και ιδιαίτερα στην πολιτική. Μετά την κατάρρευση του σοσιαλιστικού συστήματος, αυτό θεωρήθηκε πολύ σημαντικό, διότι η μετάβαση σε μια νέα δημοκρατία δεν έφερε αυτόματα και τη συμμετοχή, την ίση συμμετοχή ανδρών και γυναικών. Στην πραγματικότητα, η συμμετοχή των γυναικών μειώθηκε ακόμη και μετά την πρώτη εκλογή του νέου Κοινοβουλίου, ύστερα από τη μετάβαση. Ο αριθμός των γυναικών εκπροσώπων στο Ουγγρικό Κοινοβούλιο μειώνεται. Τώρα βρίσκεται γύρω στο 9%, ποσοστό πολύ χαμηλό, απέχοντας πολύ από την κρίσιμη μάζα. Για το λόγο αυτό, θεωρήσαμε ότι με τις εκλογές για το νέο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θα έπρεπε να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών και ήταν ένας από τους λόγους που χαρήκαμε που συμμετείχαμε σε αυτό το πρόγραμμα.

Θα προσπαθήσω να είμαι σύντομη και να επικεντρωθώ σε δύο βασικά οφέλη που αποκομίσαμε από το πρόγραμμα. Συνοψίζοντας το ρόλο της MONA

στο πρόγραμμα, θα ήθελα να αναφέρω ότι οφείλαμε να βρούμε μια τοπική στρατηγική για την Ουγγαρία και να προβούμε σε δυο ενέργειες. Η πρώτη αφορούσε στην εκστρατεία στα ΜΜΕ και η δεύτερη σε στρατηγικές συναντήσεις μεταξύ των γυναικών, νέων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των γυναικών των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) της Ουγγαρίας. Θέλαμε, επίσης, να συμβάλουμε με τις εμπειρίες μας στις εκθέσεις του προγράμματος και, τέλος, στο εκπαιδευτικό εγχειρίδιο, το οποίο συντάχθηκε με ευθύνη της Lesley Abdela και για το οποίο θα ακούσετε περισσότερα στη συνέχεια.

Η πρώτη αναληφθείσα δραστηριότητα ήταν η εκστρατεία. Όπως γνωρίζετε ήδη, ο βασικός στόχος του προγράμματος ήταν να αυξήσει τη συμμετοχή των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ανακαλύψαμε ότι, όταν αναλάβαμε το πρόγραμμα, τα Ουγγρικά κόμματα είχαν ήδη προ πολλού καταρτίσει τις λίστες των υποψηφίων τους και αυτό αποτελούσε πολύ μεγαλύτερο πρόβλημα από ό,τι φαντάζεστε, διότι η Ουγγαρία έχει ένα κλειστό σύστημα ψηφοφορίας. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει μια συγκεκριμένη λίστα που μπορεί κάποιος/-α να ψηφίσει, αλλά δεν μπορεί να ψηφίσει άτομα. Κατ' αυτό τον τρόπο δεν μπορεί να ψηφίσει κάποιος άνδρες ή γυναίκες, αλλά κόμματα.

Οι στόχοι της αρχικής εκστρατείας έπρεπε να επαναπροσδιοριστούν και θέσαμε ένα νέο διπλό στόχο στο τέλος. Το πρώτο σκέλος είχε να κάνει με την ευαισθητοποίηση της Ουγγαρίας σε ιδιαίτερα θέματα που αφορούν στο φύλο, ώστε αυτά να περιληφθούν στην πολιτική ημερήσια διάταξη και να μην αφεθούν στην τύχη. Τα θέματα αυτά είναι πολύ σημαντικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά πρωτόγνωρα για την Ουγγαρία και οφείλαμε να ευαισθητοποιήσουμε το κοινό γι' αυτά. Από τη στιγμή που είχαμε στα χέρια μας αποδείξεις ότι στις εθνικές εκλογές ψήφισαν λιγότερες γυναίκες από ό,τι άνδρες, οφείλαμε να ενθαρρύνουμε περισσότερες γυναίκες να προσέλθουν στις κάλπες και κατ' αυτό τον τρόπο να αυξήσουμε το ποσοστό τους και κατά συνέπεια τις ίσες ευκαιρίες. Αυτά έγιναν κατά την προετοιμασία της εκστρατείας. Θέσαμε τους προαναφερθέντες στόχους και προσπαθήσαμε, επίσης, να προτείνουμε στις γυναίκες που θα προσέρχονταν στις κάλπες, να ψηφίσουν όχι μόνο γυναίκες αλλά και άνδρες, να προτιμήσουν, όμως, τα κόμματα που θέτουν τα θέματα ίσων ευκαιριών ψηλά στην ατζέντα τους.

Αυτά είναι τα ιδιαίτερα θέματα σχετικά με το φύλο, τα οποία συμπεριλάβαμε στο υλικό της εκστρατείας μας και δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο σε σας. Ένα από αυτά, για παράδειγμα, είναι ότι άνδρες και γυναίκες θα πρέπει να είναι ελεύθεροι/-ες να επιλέγουν την καριέρα που επιθυμούν, θα πρέπει να έχουν καλά ιδρύματα παιδικής φροντίδας και φιλικούς προς την οικογένεια χώρους εργασίας. Θέλουμε να επιστήσουμε την προσοχή στο ζήτημα της γυάλινης οροφής που αφορά στις

γυναίκες. Θέλουμε να ευαισθητοποιήσουμε την κοινή γνώμη σχετικά με τις ίσες ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και σε άλλους τομείς της ζωής. Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται η οικογενειακή ζωή και τα οικιακά από το δημόσιο λόγο και τα ΜΜΕ πρέπει να αναθεωρηθεί. Οι γυναίκες πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ίσες με τους άνδρες και όχι ως αντικείμενα, όπως συνήθως γίνεται.

Όπως βλέπετε, οι παραπάνω στόχοι που σχετίζονται με τις ίσες ευκαιρίες εναρμονίζονται πλήρως με τις οδηγίες της Ε.Ε. Συγκεκριμένα, στην εκστρατεία στα ΜΜΕ χρησιμοποιήσαμε τα ακόλουθα εργαλεία: μια τηλεοπτική διαφήμιση 20 δευτερολέπτων, η οποία συνόψιζε τους στόχους μας, μια αφίσα που δημοσιεύτηκε στις εθνικές και τοπικές εφημερίδες και 50.000 φυλλάδια, στο εξώφυλλο των οποίων γινόταν αναφορά σε αυτά τα θέματα και διανεμήθηκαν σε νοικοκυριά. Το βασικό μήνυμα που περιλάβαμε τόσο στις αφίσες όσο και στα φυλλάδια ήταν: «Αν δεν ψηφίσεις, άλλοι θα αποφασίσουν για σένα», πρέπει να πας να ψηφίσεις διότι με αυτό τον τρόπο ασκείς το δικαίωμά σου ως πολίτης και μπορείς να εκφράσεις τις απόψεις σου.

Είχαμε ένα χορηγό που μας βοήθησε να αναρτήσουμε τις αφίσες. Επειδή είμαστε μη κερδοσκοπική οργάνωση, συχνά μας έκαναν έκπτωση. Χρησιμοποιήσαμε την ίδια αφίσα και στις καταχωρήσεις μας στις εφημερίδες. Ήταν εύληπτη, νομίζω, και στο πάνω μέρος ανέφερε: «Αν δεν ψηφίσεις, άλλοι θα αποφασίσουν για σένα», αλλά στο κάτω μέρος ανέφερε κατηγορηματικά: «Πήγαινε να ψηφίσεις στις Ευρωπαϊκές εκλογές». Αυτό αποτελούσε και το κείμενο της ραδιοφωνικής διαφήμισης και αναφέρει μερικά θέματα για τα οποία μίλησα προηγουμένως, όπως, ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, φιλικό προς την οικογένεια χώρο εργασίας, ευέλικτα ιδρύματα παιδικής φροντίδας, ίση συμμετοχή στις οικιακές εργασίες και «κάνε να ακουστεί η φωνή σου στις 13 Ιουνίου», «αν δεν ψηφίσεις, άλλοι θα αποφασίσουν για σένα». Προσπαθήσαμε να έχουμε ένα ενιαίο μήνυμα.

Από όλα αυτά αποκτήσαμε μερικές σημαντικές εμπειρίες. Μια από αυτές έχει σχέση με τα ΜΜΕ. Τα ΜΜΕ στην Ουγγαρία θεωρούν τις ίσες ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών λιγότερο σημαντικές αυτή τη στιγμή από ότι, για παράδειγμα, το θέμα των γυναικών ως θύματα. Κατ' αυτό τον τρόπο μια εκστρατεία κατά της βίας είναι πολύ ψηλά στην ατζέντα τους ενώ, κατά ένα περίεργο τρόπο οι ίσες ευκαιρίες δε θεωρούνται τόσο σημαντικές αυτή τη στιγμή. Η άλλη μας εμπειρία ήταν ότι, αν και ο στόχος δεν ήταν να ξεκινήσουμε πολιτική εκστρατεία, θέλαμε περισσότερο να κάνουμε μια εκστρατεία κοινωνικής ευαισθητοποίησης. Επειδή τα περισσότερα ΜΜΕ τη θεώρησαν πολιτική, συχνά

βρεθήκαμε αντιμέτωπες με την απόρριψή της από την πλευρά τους, για κάποιο λόγο. Αυτά τα δύο πράγματα θα πρέπει να τα έχουμε κατά νου την επόμενη φορά που θα οργανώσουμε παρόμοια εκστρατεία. Αυτά, εν ολίγοις, με την παρουσία μας στα ΜΜΕ. Παρουσιάστηκαμε σε ημερήσιες εφημερίδες και είχαμε και καταχώρηση στην εφημερίδα με την μεγαλύτερη κυκλοφορία στην Ουγγαρία. Καταχωρηθήκαμε δέκα φορές με μια κυκλοφορία 210.000 φύλλων. Παρουσιάστηκαμε και στο ραδιόφωνο και στα εθνικά κανάλια και σε τοπικά. Το ROMA RADIO της Ουγγαρίας έπαιζε τη διαφήμιση πολύ συχνά, περισσότερο από μια φορά ημερησίως, επί ένα μήνα.

Για να δούμε τώρα, εν συντομία, τα αποτελέσματα των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Σύμφωνα με αυτά, το συντηρητικό κόμμα, η Συμμαχία των Νέων Δημοκρατών έλαβε 50%, το Σοσιαλιστικό Κόμμα 37.5%, το Φιλελεύθερο Κόμμα κατέλαβε δύο θέσεις και μια θέση κατέλαβε το άλλο συντηρητικό κόμμα. Αυτή η λίστα μπορεί να σας δώσει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τις εκλεγείσες γυναίκες. Τρεις από αυτές προέρχονται από τα Συντηρητικά κόμματα, πέντε από τα Σοσιαλιστικά και μια από το Φιλελεύθερο. Αν ρίξετε μια ματιά στη δεύτερη στήλη, θα δείτε τις αρχικές θέσεις τους στις λίστες των κομμάτων τους. Μπορείτε να δείτε ότι όλα τα κόμματα τοποθέτησαν τις γυναίκες κοντά στην κορυφή της λίστας, τις τοποθέτησαν στις πρώτες θέσεις και μπορούμε να δούμε ότι στο Σοσιαλιστικό Κόμμα υπήρξε και εναλλάξ παράθεση υποψηφίων: άνδρας, γυναίκα, κάτι που στην πραγματικότητα δε συνιστούσε άμεσο αποτέλεσμα της εκστρατείας, δυστυχώς. Νομίζω, όμως, ότι η Ουγγαρία ως νέο μέλος της Ε.Ε. προσπάθησε να είναι καλή μαθήτρια και να δείξει ότι έχουμε γυναίκες ευρωπαϊκής ποιότητας, τις οποίες μπορούμε να φέρουμε στο Κοινοβούλιο. Ως αποτέλεσμα το 33,3% των εκπροσώπων της Ουγγαρίας είναι γυναίκες.

Θα ήθελα εν συντομία να αναφερθώ στο δεύτερο μέρος των δραστηριοτήτων μας. Οργανώσαμε στρογγυλό τραπέζι με τους ακόλουθους στόχους: να πληροφορήσουμε τις γυναίκες ότι είναι πολύ σημαντικό τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες Βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να θέσουν τις ίσες ευκαιρίες στην ατζέντα τους. Είναι σημαντικό για την Ε.Ε. και θα πρέπει να είναι σημαντικό και για τα μέλη της Ουγγαρίας επίσης. Ο άλλος μας στόχος ήταν πιο άμεσος, να φέρει σε επαφή τα εκλεγμένα μέλη με τις γυναίκες και τα προβλήματά τους και να τα καταστήσει υπεύθυνα για την εφαρμογή των οδηγιών και των ψηφισμάτων της Ε.Ε. στην Ουγγαρία. Κατ' αυτόν τον τρόπο επωφελούμαστε και εμείς ως μέλος της Ε.Ε. Με την άμεση προσέγγιση μπορούμε να ξεκινήσουμε διάλογο.

Αυτή η φωτογραφία τραβήχτηκε στο σεμινάριο. Υπήρξε ένα μεγάλο στρογγυλό τραπέζι. Μπορείτε να δείτε μόνο την Ευρωβουλευτή Katalin Levai και την πρόεδρο της MONA Violetta Zentai. Θα πω λίγα πράγματα για την Katalin Levai, διότι υπήρξε ενθουσιώδης με το πρόγραμμα και την ευκαιρία που της δόθηκε να συναντήσει γυναίκες των ΜΚΟ. Έχει μια πολύ ενδιαφέρουσα ιστορία αλλά το πιο σημαντικό είναι, όπως δήλωσε, ότι διορίστηκε μέλος των Επιτροπών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπου λαμβάνονται πραγματικά σημαντικές νομικές αποφάσεις. Είναι, λοιπόν, Αντιπρόεδρος της Επιτροπής Νομικών Υποθέσεων αλλά και μέλος της Επιτροπής Ίσων Ευκαιριών, ιδιότητες που της επιτρέπουν να συμβάλει στη διαμόρφωση των νέων νόμων. Υπήρξε αρκετά ενθουσιώδης, όπως και οι άλλες εκπρόσωποι που παρευρέθησαν. Αυτά ήταν τα πιο σημαντικά θέματα της συνάντησης, καθώς και το ότι είχαμε δύο Ευρωβουλευτές παρούσες -είχαμε προσκαλέσει περισσότερες και περισσότεροι άνθρωποι είχαν υποσχεθεί να έρθουν αλλά δυστυχώς αρρώστησαν- οι οποίες μας πληροφόρησαν για τη συμμετοχή τους στις επιτροπές και τις ομάδες εργασίας, τις προτεραιότητές τους καθώς και για το τρέχον και μελλοντικό έργο τους.

Ένα από τα σημαντικά πράγματα που μάθαμε από αυτές ήταν ότι προσπάθησαν να χρησιμοποιήσουν το γεγονός ότι ήταν νέες στην Ε. Ε. με σοφό τρόπο. Προσπάθησαν, λοιπόν, να συμμετάσχουν στη λήψη πολύ σημαντικών αποφάσεων και ίδρυσαν νέες ομάδες εργασίας, για την Ε.Ε., για θέματα που αφορούν στους αθίγγανους (ROMA) και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Από την άλλη πλευρά οι γυναίκες των ΜΚΟ μπόρεσαν να συζητήσουν για θέματα που αφορούν την γυναικεία απασχόληση, την ενδοοικογενειακή βία, τη σεξουαλική παρενόχληση κ.ά.

Προσδοκούμε να οργανώνουμε ανάλογες στρατηγικές συναντήσεις πιο συχνά. Επιπλέον η Katalin Levai προσκάλεσε τις γυναικείες ομάδες στις συναντήσεις της με άλλους Ευρωβουλευτές και Ούγγρους Υπουργούς. Μας έστειλε, επίσης, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μια νέα Οδηγία. Δεν το αναφέραμε αλλά σχεδιάζεται, όλες οι Οδηγίες για τις ίσες ευκαιρίες να συγκεντρωθούν και να αποτελέσουν μία μεγάλη Οδηγία. Η κα Levai είναι υπεύθυνη γι' αυτό, καθώς και για να γνωμοδοτήσει για την Οδηγία. Ενέπλεξε και τις ουγγρικές γυναικείες οργανώσεις στη διαδικασία, κάτι που θεωρούμε πολύ θετικό.

Τέλος, η MONA θέλει να μοιραστεί αυτές τις εμπειρίες της και την εμπειρία της από το παρόν Συνέδριο στις επόμενες συναντήσεις μας. Οργανώνουμε το 5^ο ετήσιο εθνικό στρογγυλό τραπέζι για τις γυναικείες ΜΚΟ την 1^η Απριλίου, όπου θα θέλαμε να συνοψίσουμε και να ανταλλάξουμε απόψεις για όλα όσα έχουμε μάθει

από αυτό το πρόγραμμα.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστώ πάρα πολύ την κα Safrany. Μας έδειξε πόσο δυναμικά εργάστηκε και εργάζεται μια γυναικεία οργάνωση σε μια παλιά χώρα με καινούργιο πολίτευμα. Πρέπει να πω ότι με εντυπωσίασε το αποτέλεσμα ως προς τις Ευρωεκλογές και εύχομαι ότι κάποτε θα έχουμε και εμείς παρόμοια αποτελέσματα. Ευχαριστούμε πολύ.

Τώρα θα περάσω στην κα Abdela, τη Senior Partner της Οργάνωσης Shevolution and Eyecatcher Associates που είναι Εταιρεία Επαγγελματικών Συμβούλων. Η κα Abdela έχει εργαστεί σε περισσότερες από 40 χώρες στην Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική και είναι και συγγραφέας του εγχειριδίου, για το οποίο σας μίλησε η κα Μπέλλου. Ας ακούσουμε, λοιπόν, τι έχει να μας πει η κα L. Abdela για λογαριασμό της Shevolution.

L. ABDELA, Διευθύντρια της Eyecatcher Shevolution, ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ:

Χαίρομαι που είμαι πάλι στη Ελλάδα. Χαίρομαι ιδιαίτερα κάθε φορά που συνεργάζομαι με την ομάδα εδώ, τις κυρίες Μπέλλου και Σιάνου που οργάνωσαν το Συνέδριο και με την ομάδα τους τη Βίκυ Γκερμότση, τη Μαρία Τσολάκη και τη Γιούλη Τριτάκη, οι οποίες ήταν κάπου εκεί δουλεύοντας επίσης σκληρά. Διότι, είναι πολύ δύσκολο να προσπαθήσει κανείς να συντονίσει όλες αυτές τις διαφορετικές κουλτούρες, τους Ούγγρους, τους Ιταλούς, τους Βρετανούς και τους Έλληνες. Και φυσικά χαίρομαι που είναι μαζί μας η συνάδελφός μου από τη Νορβηγία, η Lise Ostby.

Η Φωτεινή Μπέλλου μου ζήτησε να σας μιλήσω για το Εγχειρίδιο Επικοινωνιακών Δεξιοτήτων για τις Εκπαιδευτριες, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τις γυναίκες στην πολιτική, αλλά πριν το κάνω, υπάρχει κάτι που θα ήθελα να πω. Διότι ακούγοντας πολύ προσεκτικά τους/τις Έλληνες/-ίδες ομιλητές/-τριες τις δυο τελευταίες μέρες θυμήθηκα ξαφνικά ότι τον Αύγουστο οι Έλληνες διοργάνωσαν αξέχαστους και εντυπωσιακούς Ολυμπιακούς Αγώνες, οι οποίοι, αναμφίβολα, κατέπληξαν τον κόσμο με την επιτυχία τους. Αισθάνομαι, ακούγοντας όλους εσάς, ότι οι Έλληνες θα μας καταπλήξουν για ακόμη μια φορά τα επόμενα χρόνια, παίρνοντας στα χέρια τους τα ηνία σε θέματα γυναικών στην πολιτική, τη γυναικεία ισότητα και το mainstreaming.

Θυμάμαι, τον Αύγουστο, να κάθομαι στο σπίτι μου στην Αγγλία και να παρακολουθώ τους Ολυμπιακούς Αγώνες με δάκρυα στα μάτια, διότι κατά την τελετή έναρξης και λήξης, όχι μόνο καταρρίψατε όλα τα προηγούμενα αρνητικά

σχόλια, αλλά στείλατε και ένα ηχηρό μήνυμα με τις δυο τελετές για τη συνεργασία μεταξύ ανδρών και γυναικών. Και θυμόσαστε την τελευταία σκηνή της τελετής λήξης με εκείνο το μικρό κορίτσι, το νεαρό κορίτσι. Το μέλλον επιφυλάσσει έναν κόσμο ισότητας για τα δύο φύλα. Και πιστεύω ότι θα πρέπει να παρακολουθούμε την Ελλάδα με μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τώρα και στο εξής.

Σχετικά με αυτό, για το οποίο μου ζητήθηκε να μιλήσω, δηλαδή το εγχειρίδιο θέλω να πω τα εξής. Έχω εργασθεί σε θέματα που αφορούν στις γυναίκες στην πολιτική, όχι μόνο στη χώρα μου αλλά σε περίπου σαράντα χώρες ανά τον κόσμο τα τελευταία 25 χρόνια. Αυτό σας δίνει μια ιδέα για την ηλικία μου. Ένα από τα πράγματα που με ικανοποίησε, όταν ξεκινήσαμε τις συναντήσεις για το σχεδιασμό αυτού του εγχειριδίου, είναι ότι οι εθνικές ομάδες των Ελλήνων, των Ιταλών και των Ούγγρων είχαν αναγνωρίσει ότι είναι πολύ σημαντικό να εφοδιαστούν οι γυναίκες με δεξιότητες και γνώση που θα τις βοηθήσουν να ακουστεί η φωνή τους στην πολιτική. Εντούτοις, αυτό από μόνο του δεν είναι αρκετό, γιατί ταυτόχρονα θα πρέπει να αλλάξουν και οι θεσμοί μέσα στους οποίους εργάζονται, καθώς και η πολιτική κουλτούρα. Διαφορετικά είναι σα να παίρνει κανείς ψάρια του γλυκού νερού, να τα ρίχνει στη θάλασσα και να αναρωτιέται γιατί πεθαίνουν.

Πρέπει, λοιπόν, να εργαστούμε και προς τις δυο κατευθύνσεις ταυτόχρονα. Αυτό προσπαθήσαμε να δείξουμε με αυτό το εγχειρίδιο. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο το εγχειρίδιο αυτό έχει σχεδιαστεί ως ένα πρακτικό εργαλείο για τους/τις εκπαιδευτές/-τριες των εργαστηρίων και για συγκεκριμένο κοινό-στόχο. Το κοινό-στόχος είναι μελλοντικές γυναίκες πολιτικοί, οι γυναίκες που είναι ήδη στην πολιτική και η τρίτη ομάδα αφορά στις ακτιβίστριες εντός και εκτός των πολιτικών κομμάτων, στις ΜΚΟ.

Μέρος του εγχειριδίου είναι ειδικά σχεδιασμένο για άτομα που οργανώνουν εκστρατείες για να αλλάξουν η κουλτούρα και οι θεσμοί. Αφορά σε άτομα και ομάδες. Ο λόγος ύπαρξης του είναι, νομίζω, αυταπόδεικτος, βάσει όλων όσων έχουμε ακούσει τις τελευταίες δύο μέρες και γι' αυτό δε θα τον αναλύσω. Θα πω όμως δύο πράγματα: το πρώτο είναι ότι χάρηκα ιδιαίτερα χθες όταν άκουσα την Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ να περιγράφει τα χαρακτηριστικά που θεωρεί απαραίτητα για να επιτύχουν οι γυναίκες στην πολιτική. Αυτά είναι: η ικανότητα να υψώνουν τη φωνή τους, η γνώση, οι δεξιότητες και η αυτοπεποίθηση. Το δεύτερο μέρος του εγχειριδίου αφορά στις προσωπικές επικοινωνιακές δεξιότητες και θα αναφερθώ σε αυτές σε λίγο. Ο άλλος λόγος ύπαρξης του συγκεκριμένου εγχειριδίου είναι ότι, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η Ευρώπη είναι δημοκρατική και δημοκρατία μπορεί να υπάρξει μόνο εάν οι γυναίκες και οι άνδρες είναι ίσοι.

Όσο για τον τρόπο γραφής του, όλες συμφωνήσαμε ότι δε θέλαμε ένα άκρως ακαδημαϊκό κείμενο και δε θέλαμε ένα εγχειρίδιο ανάλογο με αυτό των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Δεν ξέρω αν κάποια από εσάς έχει ανατρέξει ποτέ σε εγχειρίδιο ηλεκτρονικών υπολογιστών προσπαθώντας να καταλάβει. Θέλαμε κάτι φιλικό προς το/τη χρήστη/-τρια, εύκολο στην ανάγνωση και εύληπτο. Γι' αυτό, σε γενικές γραμμές, είναι γραμμένο σε φιλικό ύφος.

Αποτελείται από δύο μέρη, δυο σαφώς διαχωρισμένα μέρη. Το πρώτο μέρος του εγχειριδίου είναι αφιερωμένο σε όλες εκείνες τις πληροφορίες, τις οποίες, αν είσαι γυναίκα που ασχολείσαι με την πολιτική ή γυναίκα που οργανώνει εκστρατείες για να υπάρξουν περισσότερες γυναίκες στην πολιτική, ίσως να χρειαστείς ενημέρωση. Για παράδειγμα, η τρέχουσα κατάσταση των γυναικών στην πολιτική παγκοσμίως. Παραθέτουμε 18 χώρες που τώρα έχουν τουλάχιστον 30% γυναίκες στην πολιτική. Το ενδιαφέρον φυσικά είναι ότι 11 από αυτές τις χώρες είναι μέλη της Ε.Ε. Επίσης, το πρώτο μέρος του εγχειριδίου δεν περιλαμβάνει μόνο στατιστικά στοιχεία αλλά και μια απλή ανάλυση των κοινών χαρακτηριστικών όλων αυτών των χωρών, οι οποίες έχουν πάνω από 30% γυναίκες στα νομοθετικά τους σώματα. Δηλαδή υπάρχουν χώρες πολύ διαφορετικές μεταξύ τους όπως η Ρουάντα, η Ουαλία, η Σκοτία, η Σουηδία, η Νορβηγία. Χώρες με μεγάλες διαφορές. Τι κοινό έχουν όμως μεταξύ τους;

Για να σας δώσω μια γεύση, οι χώρες με πάνω από 30% γυναίκες στα κοινοβούλιά τους έχουν τέσσερα κοινά χαρακτηριστικά: πρώτον, έχουν εισάγει κάποιο είδος εξισορροπιστικής στρατηγικής, ένα είδος συστήματος ποσοστώσεων. Δεύτερον, οι γυναίκες, τόσο στο εσωτερικό των πολιτικών κομμάτων όσο και εκτός αυτών, εργάστηκαν σκληρά με εκστρατείες για να πετύχουν τις αλλαγές. Κανείς δεν τους έδωσε τις ποσοστώσεις στο πιάτο ή οτιδήποτε άλλο στο πιάτο. Έπρεπε να παλέψουν γι' αυτές. Αυτό είναι το δεύτερο σημείο. Το τρίτο σημείο είναι ότι όλες, εκτός της Σκοτίας και της Ουαλίας έχουν κάποιου είδους εκλογικό σύστημα αναλογικής εκπροσώπησης. Όχι «ο έχων τις περισσότερες ψήφους κερδίζει» ή πλειοψηφικό σύστημα όπως έχουμε στη Βρετανία.

Το τέταρτο χαρακτηριστικό είναι ότι σε όλες υπάρχει σαφής διαχωρισμός μεταξύ πολιτικών διαδικασιών και εκκλησίας. Και είναι πολύ ενδιαφέρον να παρατηρήσει κανείς ότι ακόμα και στην περιοχή της Μεσογείου οι χώρες που βρίσκονται χαμηλά στη λίστα εκπροσώπησης, όπως η Μάλτα και η Κύπρος, έχουν ισχυρή παρουσία της εκκλησίας σε ρόλο ρυθμιστή καταστάσεων στην πολιτική, με παρασκηνιακές δολοπλοκίες και δοσοληψίες. Το ίδιο ισχύει φυσικά και στις κατεξοχήν μουσουλμανικές χώρες. Εκεί όπου υπάρχει υψηλό θρησκευτικό

αίσθημα υπάρχει χαμηλή εκπροσώπηση των γυναικών. Για παράδειγμα, στην Υεμένη ή στο Κουβέιτ οι γυναίκες δεν εκπροσωπούνται καθόλου.

Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο που έχουμε για εσάς –προσπάθησα να επιλέξω πράγματα τα οποία θεώρησα πολύ ενδιαφέροντα να μοιραστώ μαζί σας σήμερα– είναι ότι η πολιτική εκπαίδευση δεν εξαρτάται από το υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Παλαιότερα ακούγαμε: «μα πρόκειται για έθνος με υψηλό μορφωτικό επίπεδο». Το ένα δεν προϋποθέτει το άλλο. Είναι πολύ ενδιαφέρον.

Εξίσου ενδιαφέρον ήταν και το γεγονός ότι στις πέντε από τις δεκαοκτώ χώρες με ποσοστό γυναικών άνω του 30%, το ποσοστό αυτό ήταν αποτέλεσμα μεγάλης εξέγερσης, όπως συνέβη, για παράδειγμα, μετά τις συγκρούσεις στη Μοζαμβίκη, στη Νότιο Αφρική και σε άλλες παρόμοιες χώρες. Αλλά και στη Βρετανία, στη Σκωτία και στην Ουαλία επήλθαν συνταγματικές αλλαγές, δημιουργήθηκαν νέα νομοθετικά σώματα και ως εκ τούτου δόθηκε η ευκαιρία στις γυναίκες να κάνουν αισθητή την παρουσία τους σε αυτά.

Υπάρχουν, λοιπόν, κάποια διδάγματα και τα παραθέσαμε -ελπίζω- ως χρήσιμη ενημέρωση. Τουλάχιστον 122 πολιτικά κόμματα παγκοσμίως αυτή τη στιγμή χρησιμοποιούν κάποιο σύστημα ποσοτώσεων -γεγονός που θεωρώ επίσης σημαντικό- όταν πρόκειται να επιλέξουν τους/τις υποψηφίους/-ές τους. Η κατάρτιση είναι σημαντική. Η κατάρτιση βοηθά, αλλά η κατάρτιση από μόνη της δεν είναι αρκετή. Χρειάζεστε αυτόν το συνδυασμό διαφορετικών συστατικών. Όσον αφορά στις ποσοτώσεις, οι χώρες, οι οποίες φαίνεται να αποφεύγουν την παγίδα αυτού που ονομάζουμε «η ανακηρυγμένη βασίλισσα της ποσόστωσης», είναι εκείνες που χρησιμοποιούν ένα σύστημα εξισορρόπησης των δύο φύλων, αυτό που έχουμε ακούσει ως παράθεση ονομάτων εναλλάξ, δηλαδή άνδρας - γυναίκα, άνδρας - γυναίκα. Όπου οι κανόνες είναι ίδιοι τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες είναι δύσκολο να πει κάποιος ότι «βρίσκεται σε αυτή τη θέση εξαιτίας της ποσόστωσης». Αυτή είναι μια ακόμα σκέψη.

Τα δύο αγαπημένα μου σημεία στο πρώτο μέρος –γιατί θέλω και λίγα λεπτά να αναπτύξω το δεύτερο μέρος– και τα οποία απόλαυσα γράφοντας, ήταν τα σημεία, όπου διατυπώσαμε ερωτήσεις και δώσαμε αντίστοιχες απαντήσεις ως ενημέρωση για όλα αυτά τα ακανθώδη και καυτά ζητήματα, τα επιχειρήματα που μπορείτε να ακούσετε και τα οποία υποστηρίζουν γιατί δε χρειάζονται περισσότερες γυναίκες στην πολιτική, καθώς και τις απαντήσεις που θα θέλατε να είχατε δώσει ή μπορείτε και τώρα να δώσετε. Γιατί εμείς σας δίνουμε την απάντηση για να αντικρούσετε τέτοιου είδους επιχειρήματα.

Το άλλο σημείο αφορά στα συνηθισμένα επιχειρήματα γιατί δεν πρέπει να υπάρχουν ποσοτώσεις, δηλώσεις όπως: «σίγουρα οι ποσοτώσεις δεν είναι

δημοκρατικές» ή «σίγουρα οι γυναίκες που εκλέγονται με ποσοτώσεις είναι απλά μαριονέτες του πολιτικού κόμματος» ή «οι ποσοτώσεις υποβιβάζουν τις γυναίκες». Δεν πρόκειται να σας δώσω τις απαντήσεις εδώ και τώρα, διότι μπορείτε να διαβάσετε το εγχειρίδιο και να τις βρείτε, αλλά μου άρεσε αυτό το σημείο και σας διαβεβαιώ ότι όλα αυτά τα αρνητικά επιχειρήματα που έχω παραθέσει είναι πραγματικά και τα έχω συλλέξει όλα αυτά τα χρόνια ακούγοντας ανθρώπους να τα διατυπώνουν.

Δεν είναι αποκύημα της φαντασίας μου. Δικαιολογίες και επιχειρήματα κατά των γυναικών –δεν έχω παραθέσει τα ονόματα των ανθρώπων που τα διατύπωσαν, θεωρώ ότι θα υπάρχουν πολλά διεθνή ανάλογα περιστατικά– πραγματικές δικαιολογίες για να μη συμπεριληφθούν οι γυναίκες γενικότερα είναι: «Γιατί να αλλάξουμε τα πράγματα; Ούτως ή άλλως, δια νόμου επιτρέπεται στις γυναίκες να κατέβουν στις εκλογές, τίποτα δεν τις αποτρέπει» ή «δεν έχουμε τίποτα εναντίον των γυναικών υποψηφίων στο κόμμα μας, αλλά δεν υπάρχουν κατάλληλες γυναίκες να σταθούν ως υποψήφιας». Και αν έριχνε κανείς μια ματιά σε κάποιους άνδρες υποψηφίους του συγκεκριμένου πολιτικού κόμματος, πράγματι θα αναρωτιόταν.

Όλες αυτές οι ερωτήσεις έχουν πλέον μια απάντηση και είναι δική σας. Όλο αυτό το υλικό βρίσκεται στο πρώτο μέρος, με τίτλο: «Χρήσιμο ενημερωτικό πληροφοριακό υλικό». Το δεύτερο μέρος του εγχειριδίου είναι τα «Εργαστήρια». Ένα εργαστήριο για της δημόσιες ομιλίες, ένα εργαστήριο συνεντεύξεων στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο, ένα εργαστήριο προεδρίας συναντήσεων. Όλα αυτά τα εργαστήρια οργανώνονται με οδηγίες προς τους/τις εκπαιδευτές/-τριες, προτεινόμενα παιχνίδια, πληροφορίες που προέρχονται από εμπειρογνώμονες και είναι γραμμένα σε φιλικό ύφος, αλλά οι εμπειρίες που παραθέτουν είναι πραγματικές και δεν αφορούν μόνο σε εμπειρίες από την πολιτική αλλά και σε εμπειρίες ανθρώπων από την πολιτική των ΜΜΕ και ούτω καθ' εξής.

Το δεύτερο μέρος, λοιπόν, αφορά στις δεξιότητες προσωπικής επικοινωνίας. Όπως γνωρίζουμε, η υποψηφιότητα σε μια εκλογική εκστρατεία, είτε πρόκειται για την τοπική αυτοδιοίκηση, είτε για τις εθνικές εκλογές ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο βασίζεται στην ικανότητά σας να πείσετε τους ανθρώπους να σας στηρίξουν. Δε σημαίνει απλώς ευφράδεια λόγου, αλλά ικανότητα να τους πείσετε να βγουν από τα σπίτια τους και να πάνε να ψηφίσουν τη συγκεκριμένη μέρα στη βροχερή Βρετανία. Ίσως εδώ η μέρα των εκλογών να είναι μια ζεστή μέρα με ήλιο, σε εμάς, όμως, τις περισσότερες μέρες βρέχει ή χιονίζει.

Θεωρώ προνόμιο τη δυνατότητα μιας γυναίκας να υποβάλει υποψηφιότητα στο πλαίσιο της ελεύθερης δημοκρατίας. Να έχει την ευκαιρία να συναντά και να

ακούει τους/τις ψηφοφόρους. Οι πολιτικοί που γνωρίζουν την τέχνη της επικοινωνίας είναι αυτοί, οι οποίοι δεν πείθουν μόνο τους/τις ψηφοφόρους, αλλά μπορούν να πείσουν και τα πολιτικά τους κόμματα να τους τοποθετήσουν στην κορυφή της λίστας, διότι το μεγαλύτερο εμπόδιο για τις γυναίκες συνήθως δεν είναι οι ψηφοφόροι αλλά το πολιτικό τους κόμμα και πώς θα το πείσουν να τις τοποθετήσει σε μια εκλόγιμη θέση.

Στα εργαστήρια που αφορούν στις δημόσιες ομιλίες, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο παρέχονται χρήσιμες και όσο το δυνατόν πιο πρακτικές συμβουλές. Περιλαμβάνουν προετοιμασία ομιλιών, τρόπους έρευνας, καθώς επίσης και χρήσιμες συμβουλές που αφορούν στην ενδυμασία ή στο τι πρέπει να αποφεύγει κανείς, το πώς πρέπει να κάθεται ή τον τρόπο που πρέπει να αποφεύγει να κάθεται. Πουθενά δε λένε «πρέπει να το κάνεις», αλλά οι συμβουλές που παρέχονται προέρχονται από την εμπειρία διαφορετικών ανθρώπων. Πώς να περάσετε τα μηνύματα σας σε μια τηλεοπτική ή ραδιοφωνική συνέντευξη; Ένα άλλο σημείο που επίσης απόλαυσα, ήταν το πώς να αντικρούετε επιχειρήματα. Ξέρετε, όταν οι άνδρες προσπαθούν να σας υποτιμήσουν σε μια συνάντηση και λένε: «γιατί εσείς οι γυναίκες συνεχώς γκρινιάζετε;», τέτοιου είδους σχόλια. Πώς θα χειριστείτε αυτού του είδους τις καταστάσεις αν βρίσκεστε σε μια συνάντηση επιτροπής και κάποιος σας υποτιμά ή εσείς επιχειρηματολογείτε για κάτι. Υπάρχει ένα ολόκληρο εργαστήριο γι' αυτά.

Αυτό είναι, λοιπόν, το δεύτερο μέρος που αφορά στην εκπαίδευση για την απόκτηση δεξιοτήτων προσωπικής επικοινωνίας. Το τελευταίο κομμάτι του δεύτερου μέρους αφορά στις εκστρατείες ευαισθητοποίησης, την άσκηση πίεσης και τις εκστρατείες για ομάδες. Πρόκειται για ένα εργαστήριο ή μάλλον για περισσότερα από ένα εργαστήρια, τα οποία έχουν σχεδιαστεί γι' αυτά τα θέματα. Οι επικεφαλίδες έχουν τίτλους όπως: «ο ρόλος των μελών των εκστρατειών ευαισθητοποίησης», «καθολικές αρχές ευαισθητοποίησης» κ.λπ. Επικεφαλίδες όπως «η καλή έρευνα καθιστά το επιχείρημά σας πιο αποτελεσματικό», περιλαμβάνουν συγκεκριμένες προτάσεις για την προετοιμασία μιας ομάδας, η οποία πρόκειται να συναντήσει ένα σημαντικό πρόσωπο. Όταν πρόκειται να συναντήσετε έναν Υπουργό και θέλετε να τον πείσετε να προσλάβει σε ποσοστό 40% γυναίκες στο Υπουργείο, πώς προετοιμάζεστε; Πώς τον πείθετε;

Άκουσα πολλά για την εφαρμογή. Πώς ωθείτε άτομα σε δράση; Πώς καθιστάτε το ζήτημά σας ενδιαφέρον για τα ΜΜΕ; Διότι δεν έχουμε όλοι αυτούς τους επαρκείς προϋπολογισμούς που είχαν η MONA και η ιταλική ARCIDONNA. Πρέπει να βρίσκετε δωρεάν κάλυψη συνεχώς. Πώς πείθετε τα ΜΜΕ να ενδιαφερθούν για τα θέματά σας και να γράψουν κύρια άρθρα για αυτά; Σύνταξη

Δελτίων Τύπου: πώς συντάσσουμε επιστολές προς δημοσίευση σε εφημερίδες και περιοδικά; Αναφέρονται όλα αυτά τα πρακτικά θέματα.

Και τέλος, στο τελευταίο μέρος του εγχειριδίου, υπάρχει ένα τμήμα με εμπεριστατωμένες περιγραφές -σε μορφή διαφανειών σε PowerPoint- των εκστρατειών, για τις οποίες ακούσατε σήμερα, δηλαδή τις εκπληκτικές εκστρατείες που οργάνωσαν η ARCIDONNA, η MONA και το ΚΕΘΙ για τις εκλογές.

Σας εύχομαι καλή τύχη, διότι η σύνταξη του εγχειριδίου υπήρξε πολύ διασκεδαστική, αλλά θα χρειαστούμε κάποια ανάδρομη πληροφόρηση από ανθρώπους, οι οποίοι θα το χρησιμοποιήσουν για κατάρτιση. Ίσως χρειαστεί να κάνουμε κάποιες τροποποιήσεις.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Abdela και ανυπομονούμε να πάρουμε στα χέρια μας αυτό το περίφημο εγχειρίδιο. Στη συνέχεια, θα δώσω το λόγο στην κα L. Ostby, εκπρόσωπο Northern Feminist University της Νορβηγίας, ένα εκπαιδευτικό ερευνητικό κέντρο, το οποίο έχει ως αντικείμενο τη συλλογή και τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με γυναικεία ζητήματα. Η κα Ostby θα μιλήσει και με την ιδιότητά της ως κύριας αξιολογήτριας του προγράμματος για την ισότιμη συνεργασία ανδρών και γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων. Κυρία Ostby, ο λόγος είναι δικός σας.

L. OSTBY, Αξιολογήτρια του Προγράμματος Paminist University,

ΝΟΡΒΗΓΙΑ: Σας ευχαριστώ πολύ. Θα κάνω κάποια σχόλια σε μερικά από τα αποτελέσματα αυτών των προγραμμάτων και έχοντας το βλέμμα μου στραμμένο προς τα αποτελέσματα των Ευρωπαϊκών εκλογών. Το ποσοστό των γυναικών στο Κοινοβούλιο της Ε.Ε. μειώνεται ελαφρώς με τις εκλογές του 2004 και πιθανώς αυτό είχε να κάνει με την εισδοχή των 10 νέων κρατών-μελών στην Ένωση, καθώς η γυναικεία εκπροσώπηση σε κέντρα λήψης αποφάσεων σε αυτές τις χώρες ήταν χαμηλότερη από αυτή των παλαιών κρατών-μελών.

Τα αποτελέσματα στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Ουγγαρία δείχνουν καθαρά μια αύξηση της γυναικείας εκπροσώπησης. Στην Ελλάδα το ποσοστό αυξήθηκε από 16% σε 21.9%. Στην Ιταλία αυξήθηκε από 11.5% σε 19.2% και στην Ουγγαρία, το ποσοστό εκπροσώπησης των γυναικών ήταν 9.8% στις τελευταίες εθνικές εκλογές και 33.3% στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αυτές οι αλλαγές είναι σημαντικές, παρά το γεγονός ότι δεν οδηγούν στην δημιουργία ενός, ίσου ως προς το φύλο, συστήματος λήψης αποφάσεων. Οι αλλαγές αυτές μπορούν να ερμηνευτούν ως σημάδι ότι οι δραστηριότητες που

αναλήφθηκαν μέσα από το πρόγραμμα «Ίση συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων: Γυναίκες στην καρδιά της Ευρώπης», είχαν κάποια αποτελέσματα και ανοίγουν το δρόμο προς τη σωστή κατεύθυνση.

Όταν η εκπροσώπηση των γυναικών στα ψηφοδέλτια χρησιμοποιείται ως δείκτης για την ισότητα των δύο φύλων, είναι σημαντικό να παρατηρούμε, να μην αριθμούμε μόνο μέλη, αλλά να σκεφτόμαστε και τη σύνθεση κάθε εκλογικής λίστας. Για να επιτευχθούν ουσιαστικές αλλαγές στο Κοινοβούλιο, οι γυναίκες πρέπει να τοποθετούνται σε εκλόγιμες θέσεις στις λίστες, διότι οι προσπάθειες να αναγκαστούν τα κόμματα να εκλέξουν γυναίκες υποψήφιες, για να έχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα δεν πρέπει να περιορίζονται μόνο στην αναγραφή γυναικείων ονομάτων στη λίστα. Οι γυναίκες πρέπει να καταλαμβάνουν εκλόγιμες θέσεις στη λίστα, σε ίσους όρους με τους άνδρες. Για παράδειγμα, μέσα σε ένα σύστημα διαφάνειας, για να επιτευχθεί ο στόχος της ίσης συμμετοχής των δυο φύλων στο εκλεγέν Κοινοβούλιο, υπάρχουν κάποιες πλευρές αυτού του προγράμματος που δεν είναι μετρήσιμες ή είναι δύσκολο να μετρηθούν. Για να επιτευχθεί ο στόχος της ισότητας των δυο φύλων στη λήψη αποφάσεων είναι απαραίτητο να αλλάξουν οι απόψεις που αφορούν στις γυναίκες ως άτομα που λαμβάνουν αποφάσεις, να μπορέσουν οι άνθρωποι να δουν τις γυναίκες ως πολιτικά όντα, ικανά και με δικαίωμα να καλύπτουν τις ίδιες θέσεις με τους άνδρες σε ένα δημοκρατικό σύστημα.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είχε ως στόχο να αλλάξει τον τρόπο, με τον οποίο ψηφίζουν οι άνθρωποι και ως εκ τούτου να δημιουργήσει μια βάση για ισόρροπη ως προς το φύλο λήψη αποφάσεων στο μέλλον. Τέτοιου είδους αλλαγές είναι δύσκολο να μετρηθούν ποσοτικά και να αποσαφηνιστεί το κόστος της σχέσης. Για να γίνει κάτι τέτοιο θα χρειαζόμασταν ένα εντελώς διαφορετικό πρόγραμμα αξιολόγησης. Εντούτοις, η αύξηση της εκπροσώπησης των γυναικών στις χώρες-στόχους δηλώνει ότι μάλλον πραγματοποιούνται τέτοιου είδους αλλαγές στη συμπεριφορά.

Η αλλαγή συμπεριφοράς, όπως προαναφέρθηκε, είναι χρονοβόρα και αποτελεί μια συνεχή διαδικασία που χρειάζεται χρόνια να αποδώσει. Οι αλλαγές που εμφανίστηκαν δεν πρέπει να προβάλλονται ως επιχείρημα, ότι δηλαδή η αλλαγή θα συνεχίσει να υφίσταται χωρίς περαιτέρω προσοχή στο θέμα. Αν η συνειδητή δουλειά για την αλλαγή δε συνεχιστεί, υπάρχει κίνδυνος υπαναχώρησης και επομένως να χαθούν τα θετικά αποτελέσματα στις επόμενες εκλογές. Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις Συστάσεις του Συμβουλίου από το 2000 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το συνολικό αποτέλεσμα της πολιτικής για τα δυο φύλα, η οποία ξεκίνησε από το 1996, υπήρξε θετική αλλά δεν άγγιξε τις

προσδοκίες. Αυτό δηλώνει ότι, αν και το πρόβλημα έχει αναγνωρισθεί, δεν έχουν επενδυθεί αρκετοί πόροι στη διαδικασία αλλαγής της κατάστασης. Οι επενδυθέντες πόροι πρέπει να ταιριάζουν με τις προσδοκίες. Παρά ταύτα, είναι εμφανές ότι η μέτρια προσπάθεια που κατεβλήθη μέσα από αυτό το πρόγραμμα απέφερε μερικά θετικά αποτελέσματα.

Εφαρμόστηκαν ρυθμίσεις ποσοστώσεων, ώστε να επιτευχθούν διαφορετικοί πολιτικοί στόχοι στην ιστορική πορεία. Χρησιμοποιήθηκαν για να διασφαλιστεί η εκπροσώπηση των μη εκπροσωπούμενων ομάδων και έδειξαν ότι αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για την αλλαγή της ανισοροπίας στην εκπροσώπηση. Ωστόσο, όταν χρησιμοποιούνται για να διασφαλίσουν την ίση εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών, συχνά συναντούν αντιδράσεις. Όπως επισήμανε και η Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ εχθές, η λέξη από μόνη της φαίνεται να είναι προκλητική και έχει αρνητική έννοια για όσους αντιμάχονται την πρακτική αυτή. Στη Νορβηγία, για παράδειγμα, είναι πολύ συνηθισμένη η παρανόηση ότι οι ποσοστώσεις είναι ένας μηχανισμός, ο οποίος δίνει σε λιγότερο ικανές γυναίκες τις θέσεις πιο ικανών ανδρών, πράγμα το οποίο, όπως όλοι γνωρίζουμε, δεν ισχύει.

Τα περισσότερα κόμματα στη Νορβηγία έχουν ένα κλειστό σύστημα ποσοστώσεων, για το οποίο ακούσαμε νωρίτερα σήμερα. Και αυτό έχει συμβάλλει ξεκάθαρα στη μείωση της ανισότητας των δυο φύλων στα κέντρα λήψης αποφάσεων στη Νορβηγία. Παρόλα αυτά, η ισότητα των φύλων θα διασφαλιζόταν αν οι ποσοστώσεις παγιώνονταν στο σύστημα και επιβάλλονταν επισήμως. Η αναγνώριση του δημοκρατικού ελλείμματος στα κέντρα λήψης αποφάσεων της Ευρώπης και η επιθυμία να αλλάξουμε την ανισότητα απαιτούν συγκεκριμένες ενέργειες για την αλλαγή. Αυτό μπορεί, για παράδειγμα, να επιτευχθεί μέσω ενός συστήματος ποσοστώσεων φύλου.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν υπάρχουν δεσμευτικοί νόμοι, οι οποίοι να επιβάλουν στα κράτη-μέλη να λάβουν σοβαρά υπόψη τους την ισότητα των φύλων στα σώματα λήψης αποφάσεων. Έχει γίνει δουλειά σε αυτόν τον τομέα και υπάρχουν διάφορα έγγραφα με Συστάσεις προς τα κράτη-μέλη σχετικά με το πώς θα πρέπει να δουλέψουν προκειμένου να επιτύχουν την ισότητα στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Συμβουλές και Συστάσεις σαν αυτές είναι πολύ χρήσιμες, ωστόσο θα έχουν περιορισμένα αποτελέσματα χωρίς δεσμευτική νομοθεσία και συγκεκριμένες δράσεις για αλλαγή. Το βήμα από τη θεωρία για την επιθυμητή αλλαγή μέχρι την πράξη, δηλαδή την ίδια την αλλαγή, θα ήταν πιο γρήγορο αν υποστηριζόταν από νομοθεσία.

Τα αντικείμενα αυτών των προγραμμάτων υπήρξαν διακρατικά και έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες από αυτές που

εμπλέκονται άμεσα. Οι αναλύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί και οι μέθοδοι που έχουν χρησιμοποιηθεί μπορούν να μεταφερθούν και σε άλλες χώρες και να χρησιμοποιηθούν για την εξάλειψη της ανισότητας των φύλων και σε αυτές τις χώρες επίσης.

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο που δημιουργήθηκε μέσω του προγράμματος είναι γενικό ως προς τη μορφή του και μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο εντός όσο και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι το πρόγραμμα «Ίση συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων: Γυναίκες στην καρδιά της Ευρώπης» έχει ήδη επιφέρει αλλαγή στην ανισότητα των φύλων στις χώρες-στόχους και οι δραστηριότητες στο πλαίσιο του προγράμματος έχουν συμβάλει στη μείωση της απόστασης μεταξύ των φύλων στα κέντρα λήψης αποφάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αύξηση της γυναικείας εκπροσώπησης στις χώρες-στόχους κυμάνθηκε μεταξύ 8% και 23%, γεγονός που αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου. Ωστόσο, ένα Κοινοβούλιο, στο οποίο το ένα φύλο εκπροσωπείται σε ποσοστό 30% και το άλλο σε ποσοστό 70%, δεν αποτελεί όργανο που κάνει πράξη την ισότητα των φύλων.

Μολονότι αυτό το πρόγραμμα επέφερε αλλαγή και συνέβαλε σε μια θετική εξέλιξη, το έργο δεν έχει ολοκληρωθεί. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διατρέχει τον κίνδυνο να χάσει τα αποτελέσματα που έχει επιτύχει, αν δε συνεχιστεί η ευσυνειδητή δουλειά σε αυτά τα θέματα. Η δουλειά προς την ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων πρέπει να συνεχιστεί ενεργά μέσω καλά θεμελιωμένων δράσεων προκειμένου να επιτευχθεί η ισότητα των φύλων στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Οι αλλαγές από τα επίπεδα του 2004 δε θα πραγματοποιηθούν αυτόματα. Προκειμένου να επιτευχθεί ουσιαστική και διαρκής αλλαγή, πρέπει να εκπονηθούν προγράμματα, τα οποία θα προωθούν την ισότητα των φύλων και μηχανισμοί που θα τη διασφαλίζουν σε όλες τις χώρες, περιλαμβάνοντας τις συγκεκριμένες απαιτήσεις για ισότητα των φύλων στα σώματα λήψης αποφάσεων στη νομοθεσία. Αυτό θα σημαίνει ότι έγινε ένα θετικό βήμα προς την ίση εκπροσώπηση των φύλων.

Οι εκστρατείες και η διακρατική συνεργασία σε αυτά τα θέματα έχουν αποδειχτεί πολύτιμες κατά τη διάρκεια αυτού του προγράμματος. Όπως επισήμανε και η Ρόδη Κράτσα-Τσαγκαροπούλου εχθές, τα προβλήματα δεν έχουν λυθεί ούτε στη Σκανδιναβία, αν και συχνά δίνεται αυτή η εντύπωση. Επίσης, η κυρία Πετραλιά, νωρίτερα σήμερα, ανέφερε ότι στη Σκανδιναβία υπάρχει ένας νόμος που περιορίζει τις γυναίκες στα κέντρα λήψης αποφάσεων, επειδή εμείς τα έχουμε κατακλύσει, αλλά δεν ισχύει κάτι τέτοιο, μπορώ να σας διαβεβαιώσω. Οι γυναίκες δεν καταλαμβάνουν τις παλιές θέσεις, τις οποίες, συνήθως,

καταλάμβαναν οι άνδρες και δεν υπάρχει τέτοια νομοθεσία. Ωστόσο, στους παλαιούς κανονισμούς, αναφέρεται ότι κάθε φύλο θα πρέπει να εκπροσωπείται με ποσοστό όχι μικρότερο του 40%. Έτσι οι κανονισμοί αφορούν τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες.

Υπάρχουν ελάχιστα βιβλία σχετικά με το πώς μπορεί να αλλάξει η ανισότητα των φύλων στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Διαφορετικές και συμπληρωματικές στρατηγικές πρέπει να χρησιμοποιηθούν, ανάλογα με τη δομή στην οποία επιθυμούμε να γίνει η αλλαγή. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες γενικές αρχές που πρέπει ληφθούν υπόψη. Η κατανόηση της ανάγκης για αλλαγή πρέπει να είναι πανταχού παρούσα, καθώς και η θέληση για αλλαγή της κατάστασης. Οι λόγοι ύπαρξης της ανισότητας πρέπει να καταγραφούν και να αναλυθούν και πρέπει να διατεθούν επαρκείς πόροι γι' αυτό το σκοπό. Η αύξηση του αριθμού των γυναικών στα ψηφοδέλτια για τις Ευρωεκλογές και η αύξηση της γυναικείας εκπροσώπησης στο Ευρωκοινοβούλιο θα έχει πιο σημαντικά αποτελέσματα από ό,τι η απλή αλλαγή στους αριθμούς.

Είναι πολύ σημαντικό να θυμόμαστε ότι η ισότητα δε σημαίνει απλώς περισσότερες γυναίκες σε θέσεις. Σημαίνει, επίσης, αναγνώριση του ότι πρέπει να αλλάξουμε το κοινωνικό σύστημα, το οποίο έχει αναθέσει διαφορετικά καθήκοντα στους άνδρες και τις γυναίκες εδώ και πολύ καιρό. Η άνιση κατανομή των άμισθων υπηρεσιών φροντίδας αποτελεί μεγάλο εμπόδιο για την ισότητα των φύλων. Η αναγνώριση του ρόλου των γυναικών στην πολιτική συμβάλλει στην αλλαγή των στερεότυπων απόψεων που θέλουν τις γυναίκες κατάλληλες μόνο για τον ιδιωτικό τομέα.

Είναι αναγκαίο να αναγνωρίσουμε τους άνδρες και τις γυναίκες ως ισότιμους παράγοντες και συμμετέχοντες στη δημόσια σκηνή, προκειμένου να επιτύχουμε την ισότητα στη λήψη αποφάσεων. Η ισότητα στη λήψη αποφάσεων είναι προϋπόθεση για μια δημοκρατική κοινωνία και, αν οι σκέψεις πίσω από την ευχή για την επίτευξη της ισότητας των φύλων είναι σοβαρές και βασίζονται όχι μόνο στην επιθυμία για αλλαγή των όχι και τόσο ικανοποιητικών αριθμών, πρέπει να υπάρξει χώρος για ευρύτερη και βαθύτερη ανάλυση.

Οι Ευρωπαϊκές αρχές έχουν δηλώσει ότι χρειάζεται προσπάθεια για να αλλάξει η ανισότητα των φύλων. Η προσπάθεια έχει ξεκινήσει και είναι σε εξέλιξη. Ωστόσο, ο δρόμος προς την ισότητα μοιάζει να είναι μακρύς και πρέπει ακόμα να γίνει πολλή δουλειά. Ένα μέρος αυτής της δουλειάς έχει γίνει μέσω του προγράμματος «Ίση συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων: γυναίκες στην καρδιά της Ευρώπης». Το σύνολο, λοιπόν, της γυναικείας εκπροσώπησης στο Ευρωκοινοβούλιο μειώθηκε ελαφρώς στις εκλογές του 2004. Η γυναικεία

εκπροσώπηση στις χώρες-στόχους αυξήθηκε.

Μέσω του προγράμματος, αναγνωρίστηκαν επιτυχείς μέθοδοι και συγκεκριμένες δράσεις για την επίτευξη της αλλαγής και κάποιες από αυτές δοκιμάστηκαν. Προκειμένου να επιτύχουμε το στόχο του εκδημοκρατισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της επίλυσης του προβλήματος της ανισότητας, αυτά τα θέματα πρέπει να αναπτυχθούν και να προωθηθούν μέσα από συνεχείς προσπάθειες και δράσεις.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστώ πολύ την κα Ostby. Αυτό που πρέπει να κρατήσουμε είναι ότι δεν πρέπει να αρκούμαστε και να επαναπαυόμαστε με τα όποια θετικά αποτελέσματα του προγράμματος, αλλά να δραστηριοποιηθούμε ακόμη περισσότερο. Σας ευχαριστώ πολύ όλους και όλες για τη συμμετοχή σας.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ξ. ΣΚΟΡΙΝΗ-ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Αντιπρόεδρος ΚΕΘΙ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

ΘΕΜΑ Ι: «ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ:

ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΠΟΣΟΣΤΩΣΕΙΣ, ΤΙ;»

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Το θέμα μας είναι «Οι εσωκομματικές πολιτικές για την ισότητα: μετά τις ποσοστώσεις τι;». Όλες και όλοι πιστεύω έχουμε καταλάβει ότι η ποσόστωση για μας τις γυναίκες, τουλάχιστον ακόμα είναι ένα αναγκαίο κακό.

Η κα L. Abdela θα αναπτύξει το θέμα πρώτη. Δε χρειάζονται συστάσεις, την ακούσατε όλοι/-ες πριν από λίγο, τη γνωρίσατε. Παρακαλώ, κα Abdela, έχετε το λόγο.

L. ABDELA: Στο εργαστήριο αυτό μου ζητήθηκε να μιλήσω λίγο για όσα έχουμε κάνει στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά αν κάποια θέλει να μάθει περισσότερα -έχω εργαστεί όχι μόνο στη Βρετανία αλλά και σε πολλές άλλες χώρες- θα χαρώ πολύ να απαντήσω σε ένα ευρύτερο πλαίσιο ερωτήσεων στη συνέχεια.

Κατά τη δεκαετία του 1980 στη Βρετανία το 3% του Κοινοβουλίου αποτελείτο από γυναίκες. Αυτό σημαίνει ότι από τα 635 μέλη οι 19 ήταν γυναίκες. Και σχηματίσαμε μια ομάδα από μέλη των παλαιών κομμάτων. Η ομάδα απαρτιζόταν από γυναίκες διαφόρων πολιτικών κομμάτων και από γυναίκες που δεν άνηκαν σε κάποιο πολιτικό κόμμα. Ο μοναδικός στόχος της ομάδας ήταν να αυξήσει τον αριθμό των γυναικών στο Κοινοβούλιο.

Προέρχομαι από το χώρο της διαφήμισης. Υπήρξα ανώτατο στέλεχος διαφημιστικής εταιρείας και είδα τη στρατηγική για την προώθηση της ισότητας στα κέντρα λήψης αποφάσεων ως στρατηγική μάρκετινγκ: πώς θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε στην αγορά ζήτηση για γυναίκες υποψήφιας; Όχι βέβαια ρωτώντας: «θα μπορούσαμε παρακαλώ να έχουμε κάποιες γυναίκες υποψήφιας;» αλλά πώς θα δημιουργούσαμε στο κοινό, στα ΜΜΕ, στα πολιτικά κόμματα την ανάγκη για περισσότερες γυναίκες υποψήφιας. Και βέβαια η άλλη πλευρά της στρατηγικής ήταν: «πώς θα μπορούσαμε να παρέχουμε αρκετές γυναίκες, οι οποίες θα μπορούσαν να γίνουν πολιτικοί, θα ήταν ικανές να είναι υποψήφιας». Έπρεπε, λοιπόν, να είμαστε πρωτοπόρες. Δημιουργήσαμε εκπαιδευτικά εργαστήρια, κάτι πολύ λογικό σήμερα, αλλά εκείνη την εποχή ήταν κάτι εντελώς νέο. Έπρεπε να κάνουμε τα πάντα, να βρούμε το δρόμο μας, ένα νέο δρόμο.

Το θέμα των γυναικών στην πολιτική εκείνη την εποχή στη Βρετανία δεν ήταν καν ζήτημα και είναι πάντα πολύ δύσκολο να ξεκινάς από ένα αόρατο ζήτημα. Αλλά διοργανώσαμε εκστρατεία, δεν είχαμε προϋπολογισμό, δεν είχαμε χρήματα,

επομένως έπρεπε να έχουμε δωρεάν κάλυψη από τα ΜΜΕ, κύρια άρθρα στον τύπο. Έπρεπε να φανούμε έξυπνες, ώστε να τραβήξουμε την προσοχή και να γράψουν για εμάς. Έτσι, για παράδειγμα, διοργανώναμε ένα διαγωνισμό κάθε χρόνο για τα καλύτερα άρθρα στον τύπο σχετικά με τις γυναίκες στην πολιτική. Παραθέταμε ένα δείπνο για να μαζέψουμε χρήματα με απονομή βραβείων από τα ΜΜΕ για τα καλύτερα άρθρα. Αυτό ενθάρρυνε και τη συγγραφή άρθρων, αλλά και μας βοηθούσε να βρούμε οικονομικούς πόρους. Δε θα μιλήσω περισσότερο γι' αυτό, θα προχωρήσω λίγο γρήγορα, αλλά έτσι ξεκινήσαμε την εκστρατεία μας.

Αυτό που κατάφερε τελικά αυτή η εκστρατεία, πιστεύω πως ήταν το ότι άρχισε να αλλάζει την αντίληψη των ανθρώπων σχετικά με τις γυναίκες στην πολιτική και άμβλυne τις συμπεριφορές. Ενθαρρύνσαμε τις γυναίκες που ήταν σε διαφορετικά πολιτικά κόμματα να δραστηριοποιηθούν εντός των κομμάτων τους προκειμένου να τα κάνουν να αλλάξουν. Αυτό που συνέβη στη Βρετανία ήταν ότι τα κόμματα που άλλαξαν είναι τα κόμματα που ακόμα προπορεύονται, κυρίως το Βρετανικό Εργατικό Κόμμα. Τότε δεν ήμουν μέλος του συγκεκριμένου κόμματος.

Το Βρετανικό Εργατικό Κόμμα ήταν αυτό που άλλαξε πρώτο. Οι γυναίκες του Εργατικού Κόμματος οργανώθηκαν πολύ καλά. Έτσι ξεκινήσαμε ως μία εκστρατεία παραδοσιακών κομμάτων που βοήθησε τη γενική αντίληψη, αλλά τότε εντός του ίδιου του Εργατικού Κόμματος, οι γυναίκες που άνηκαν σε αυτό οργανώθηκαν πολύ καλά, δημιούργησαν ένα δίκτυο που ονομαζόταν «Δίκτυο Γυναικών του Εργατικού» και αυτό που έκαναν ήταν να διαπραγματευτούν ένα πολύ ασυνήθιστο σύστημα ποσοστώσεων, πολύ επίμαχο, γιατί στη Βρετανία δεν έχουμε αναλογική εκπροσώπηση στην ψηφοφορία για τη Βουλή των Κοινοτήτων. Ισχύει το, «ο έχων τις περισσότερες ψήφους κερδίζει». Μία έδρα ένα άτομο.

Δεν μπορούσαμε λοιπόν να έχουμε εναλλάξ παράθεση ονομάτων ή κάτι τέτοιο, γι' αυτό οι Γυναίκες του Εργατικού έπεισαν το κόμμα τους ότι στις μισές από τις έδρες τις οποίες θεωρούσαν ως πιο πιθανές να κερδίσουν, στο 50% δηλαδή των καλύτερων εδρών, μόνο γυναίκες θα μπορούσαν να είναι υποψήφιας. Μετά αυτές οι γυναίκες θα έπρεπε να συναγωνιστούν μεταξύ τους στο κόμμα για την ανάδειξη τους ως υποψήφιας του κόμματος και στη συνέχεια θα έπρεπε να κατεβούν στις εκλογές εναντίον των άλλων κομμάτων. Μπορείτε να φανταστείτε. Ήταν πολύ αντιφατικό αλλά πέτυχε. Και οι έδρες του Εργατικού Κόμματος αυξήθηκαν από 37 σε 60 ή 70 τότε. Αλλά πέρα από το γεγονός ότι διπλασιάστηκαν οι έδρες, πέτυχε. Και συνέπεσε με την περίοδο όπου τα πράγματα οδηγούσαν προς το Εργατικό Κόμμα, επομένως βοήθησε και αυτό. Τότε κάποιοι άνδρες του Εργατικού Κόμματος προσέβαλαν νομικά την παραπάνω διαδικασία, ισχυριζόμενοι ότι πρόκειται για διάκριση εναντίον των ανδρών και βάσει των νόμων που υπήρχαν την εποχή εκείνη στη Βρετανία κέρδισαν την

υπόθεση, κατά κάποιο τρόπο –δεν επρόκειτο για μια υπόθεση καθαρά νομικού χαρακτήρα.

Όσον αφορά στη Συνθήκη του Άμστερνταμ -η Άννα Διαμαντοπούλου ανέφερε τη συνθήκη του Άμστερνταμ- επέτρεψε στη Βρετανία να φέρει νέα νομοθεσία, η οποία ορίζει ότι, αν ένα πολιτικό κόμμα επιθυμεί να εισάγει κάποιας μορφής δράση ισότητας, κάποιου είδους ποσόστωση, μπορεί να το πράξει. Δεν είναι υποχρεωμένο να το κάνει, αλλά μπορεί. Αυτό που έκαναν τα κόμματα ήταν ότι έθεσαν τον εξής όρο: από τους τρεις πρώτους σε μια λίστα, η μία τουλάχιστον πρέπει να είναι γυναίκα και τουλάχιστον ένας πρέπει να είναι άνδρας. Ο τρίτος μπορούσε να είναι είτε άνδρας είτε γυναίκα. Και τώρα έχουν 6 γυναίκες και 6 άνδρες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Εντούτοις, το μεγάλο άλμα στη Βρετανία, η πραγματικά συναρπαστική ιστορία, είναι η παράλληλη ιστορία που βρίσκεται σε εξέλιξη με τα δυο νέα νομοθετικά σώματα. Η Σκωτία έχει για πρώτη φορά Κοινοβούλιο μετά από 300 χρόνια, ένα νέο Κοινοβούλιο, το οποίο διαμορφώθηκε πριν 6 χρόνια. Και οι Ουαλοί έχουν την Ουαλική Εθνοσυνέλευση, η οποία είναι σχεδόν Κοινοβούλιο αλλά όχι ακριβώς. Τόσο η Ουαλία όσο και η Σκωτία υπήρξαν προσκολλημένες στην παράδοση, ήταν πολύ πατριαρχικές κοινωνίες. Αν σας πω ότι οι Ουαλοί παραδοσιακά είχαν μία γυναίκα για κάθε είκοσι άνδρες στο τοπικό Συμβούλιο, θα καταλάβετε τι εννοώ. Στην Ουαλία σήμερα το 50% των μελών της Εθνοσυνέλευσης είναι γυναίκες όπως επίσης και το 50% των Υπουργών.

Τώρα πώς το πέτυχαν, αν και ίσχυε ακόμη το σύστημα «ο έχων τις περισσότερες ψήφους κερδίζει»; Για μια ακόμη φορά το οφείλουμε στις γυναίκες του Εργατικού Κόμματος, οι οποίες πρότειναν την αδελφοποίηση των εδρών ως εξής. Παίρνουμε, είπαν, όλες τις έδρες που αναμένουμε να εκλεγούν –το Εργατικό Κόμμα είναι πολύ ισχυρό στην Σκωτία και στην Ουαλία– είδαν όλες τις έδρες που ανέμεναν να καταλάβουν και είπαν θα κάνουμε μια λίστα με άνδρες και μια λίστα με γυναίκες. Κάθε μέλος του πολιτικού κόμματός μας μπορεί να ψηφίσει έναν άνδρα και μια γυναίκα. Η γυναίκα που θα λάβει τις περισσότερες ψήφους και ο άνδρας που θα λάβει τις περισσότερες ψήφους θα πάρει μια έδρα ο ένας και μια έδρα ο άλλος. Δηλαδή, αν η μία έδρα ανήκει σε άνδρα, η άλλη ανήκει σε γυναίκα. Κατ' αυτόν τον τρόπο αδελφοποίησαν τις έδρες, σε ζεύγη.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα στις πρώτες εκλογές για το Κοινοβούλιο της Σκωτίας να εκλεγούν γυναίκες σε ποσοστό 37% και 40% στην Ουαλία. Στις τελευταίες εκλογές, τις πιο πρόσφατες για την Ουαλία και την Σκωτία, δε χρησιμοποίησαν αυτόν τον τρόπο και το ποσοστό των γυναικών στην Ουαλία αυξήθηκε, επειδή είχε δημιουργηθεί μέχρι τότε μια τόσο μεγάλη βάση, η οποία κατέρριψε το συγκεκριμένο μοντέλο.

Η εμπειρία τόσο της Ουαλίας όσο και της Σκωτίας υπήρξε ενδιαφέρουσα για

εμάς. Τα πράγματα δε συνέβησαν τυχαία. Οι γυναίκες έπρεπε να ασκήσουν πίεση και να παλέψουν σκληρά, αλλά το γεγονός ότι επρόκειτο για νέο νομοθετικό σώμα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη Βρετανία. Έχουμε ακόμα πολύ δρόμο μπροστά μας. Στο Βρετανικό Κοινοβούλιο αυτή τη στιγμή μόνο το 18% είναι γυναίκες –λίγο περισσότερο από 18% διότι μία-δύο απεχώρησαν– και δεν αναμένουμε να υπερβεί το 19% την επόμενη φορά, γιατί τα υπόλοιπα πολιτικά κόμματα δεν έχουν εισάγει ποσοστώσεις. Και οφείλω να το αναφέρω, ότι το Βρετανικό Συντηρητικό Κόμμα υποφέρει εξαιτίας αυτού. Εμείς, κατά την Εκστρατεία μας στα Παραδοσιακά Κόμματα, τους το επισημάναμε χρόνια πριν: αν δεν έχετε γυναίκες δε θα φαίνεστε σύγχρονο πολιτικό κόμμα. Και δεν έχουν. Και εξαιτίας αυτού υποφέρουν. Οι Φιλελεύθεροι Δημοκράτες επίσης δεν εισήγαγαν ποσοστώσεις. Κάνουν πολλά εντός του κόμματος, στοχεύουν σε έδρες κ.λπ., αλλά χωρίς ποσοστώσεις σφυροκοπούνται και ανελίσσονται πολύ αργά.

Κατά κάποιο τρόπο, λοιπόν, μπορούμε να δούμε τι γίνεται όταν υιοθετούνται μέτρα υπέρ της ισότητας των γυναικών στην πολιτική και όταν δεν υιοθετούνται, να δούμε τη διαφορά. Όσον αφορά στο βρετανικό πολιτικό σύστημα τα πράγματα είναι και καλά από τη μια μεριά και άσχημα από την άλλη. Έχει κινηθεί προς τη σωστή κατεύθυνση. Έχουμε πολύ δρόμο μπροστά μας, αλλά, όπως λέω, η Ουαλία και η Σκωτία μας έδειξαν τι μπορούμε να κάνουμε. Αλλά τα πράγματα είναι πολύ πιο δύσκολα, όταν υπάρχει μια παραδοσιακή Κυβέρνηση για πολλά χρόνια.

Όσον αφορά στη νομοθεσία, υπάρχουν μερικές ενδιαφέρουσες εξελίξεις και χωρίς να θέλω να καταχραστώ άλλο το χρόνο, θα ήθελα απλώς αν πω ότι το άκουσμα του *mainstreaming* μου κίνησε το ενδιαφέρον, διότι πριν δύο χρόνια μου ανατέθηκε από το βρετανικό Υπουργείο Εξωτερικών να συντάξω μια μελέτη για τον τρόπο που επιτυγχάνεται το *mainstreaming* των φύλων στην εξωτερική πολιτική, στη μεταπολεμική περίοδο, στην πολιτική για την Αφρική, για τα Βαλκάνια κ.ά. Πρέπει να πω στο σημείο αυτό ότι το Υπουργείο Εξωτερικών ήταν παλαιότερα πολύ παραδοσιακό. Αναθέτοντάς μου, λοιπόν, τη μελέτη αυτή δείχνει ότι τα πράγματα αλλάζουν αλλά πολύ αργά. Δε θέλω να καταχραστώ άλλο το χρόνο σας. Αν υπάρχουν ερωτήσεις είμαι στη διάθεσή σας. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Abdela για την ιστορική αναδρομή που έκανε για το Εθνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της Μεγάλης Βρετανίας. Τώρα θα ήθελα να τοποθετηθείτε ή να θέσετε τις ερωτήσεις σας, για να μπορέσει να σχολιάσει η κα Σ. Παναρέτου, η οποία είναι μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του Συνασπισμού, Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα των Γυναικών και Αντιπρόεδρος του Πολιτικού Συνδέσμου των Γυναικών. Παρακαλώ έχετε το λόγο κα Νίκηλη.

κα ΝΙΚΟΛΗ: Δραστηριοποιούμαι στο χώρο της Κοινωνίας των Πολιτών, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Εγώ ήθελα να πω ότι ήταν πολύ ενδιαφέρουσα αυτή η προσέγγιση που έκανε η Αγγλίδα φίλη μας, διότι επεσήμανε το γεγονός ότι στη χώρα της το πρώτο έναυσμα για να γίνει η ισότητα των φύλων πράξη προήλθε από τις γυναίκες Βουλευτές, οι οποίες έφεραν το θέμα στο Κοινοβούλιο.

Εγώ θα κάνω την αντιπαράθεση με τη χώρα μας, όπου η πρώτη προσέγγιση έγινε το 1989 από το γυναικείο κίνημα, από τις γυναίκες, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς και τα γυναικεία τμήματα των κομμάτων. Εκείνη την εποχή δημιουργήθηκε μία Συντονιστική Επιτροπή, η οποία έθεσε ως στόχο την ανάδειξη όσο το δυνατόν περισσότερων γυναικών στο Κοινοβούλιο, καθώς την εποχή εκείνη γίνονταν και εθνικές και ευρωπαϊκές εκλογές. Ο στόχος, λοιπόν, της Συντονιστικής Επιτροπής, στην οποία συμμετείχα και εγώ, ήταν διπλός. Από τη μια μεριά να πείσουμε τους αρχηγούς των κομμάτων να βάλουν σε εκλόγιμες θέσεις γυναίκες και από την άλλη τους έλληνες πολίτες να ψηφίσουν αυτές τις γυναίκες.

Θεωρώ ότι το έργο της Συντονιστικής Επιτροπής ήταν πολύ σημαντικό, καθώς άνοιξε ουσιαστικά το δρόμο του Κοινοβουλίου για τις γυναίκες. Ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστώ πολύ την κα Νίκολη για την τοποθέτησή της. Θα θέλατε να σχολιάσετε κ. Παναρέτου;

Σ. ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ, Πολιτική Γραμματεία ΣΥΝ: Σε σχέση με αυτά που είπε η κα Νίκολη θέλω να επισημάνω ότι πράγματι υπήρξε εκείνη η Συντονιστική Επιτροπή το '88-'89 με γυναικείες οργανώσεις και τμήματα κομμάτων. Στη συνέχεια από κείνη την Επιτροπή ιδρύθηκε ο Πολιτικός Σύνδεσμος Γυναικών, ο οποίος είχε διακομματικό χαρακτήρα, καθώς πλην του ΚΚΕ συμμετείχαν όλα τα κόμματα, καθώς και οι εκπρόσωποι από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και το Συνδικαλισμό.

Ο Πολιτικός Σύνδεσμος ασχολείται με ένα και μόνο θέμα, αυτό που συζητάμε σήμερα, δηλαδή την ίση συμμετοχή γυναικών–ανδρών στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων και έχει αναλάβει πολλές πρωτοβουλίες και δράσεις. Τόσο η Συντονιστική Επιτροπή όσο και ο Πολιτικός Σύνδεσμος Γυναικών με τους αγώνες και τις προσπάθειές τους έχουν φέρει κάποια θετικά αποτελέσματα. Έχουμε σήμερα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επτά (7) γυναίκες και στο Εθνικό τριάντα επτά (37), αριθμοί πρωτόγνωροι για τα ελληνικά δεδομένα.

Βέβαια οι γυναίκες παραμένουν μειοψηφία, γι' αυτό χρειαζόμαστε την κρίσιμη εκείνη μάζα γυναικών που θα μεταβάλει τα δεδομένα από ποσοτικά σε ποιοτικά. Αλλιώς θα ήταν, αν είχαμε ένα Κοινοβούλιο με 100 γυναίκες και αλλιώς είναι τώρα

που έχουμε 37 γυναίκες. Και πρέπει να τονίσω ότι συμβάλλαμε με συντονισμένες ενέργειες, προκειμένου να δημιουργηθεί η Επιτροπή Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη Βουλή. Ήταν ένα πάγιο αίτημα των οργανώσεων, το οποίο συντονισμένα παλέψαμε. Δημιουργήθηκε αυτή η Επιτροπή, η οποία εξετάζει τα νομοσχέδια που κατατίθενται, προκειμένου να διαπιστώσει αν τηρούνται ή παραβιάζονται τα δικαιώματα των γυναικών, αν εφαρμόζεται η πολιτική του mainstreaming κ.λπ.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρω μια αρνητική εξέλιξη για τα δικαιώματα των γυναικών, την οποία έφερε στο φως της δημοσιότητας η κα Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου με την ιδιότητά της ως Προέδρου της Εθνικής Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Γνωρίζετε ότι το Σύνταγμά μας μετά την πρόσφατη αναθεώρησή του προβλέπει τα θετικά μέτρα υπέρ των γυναικών. Ένα από αυτά τα μέτρα είναι οι ποσοτώσεις. Όμως, στο Συμβούλιο Επικρατείας εκκρεμεί μια υπόθεση που αφορά στις γυναίκες συνοριοφύλακες και, όπως μαθαίνουμε, ενδέχεται να επιβληθούν περιοριστικές ποσοτώσεις σε βάρος των γυναικών. Οι αρνητικές αυτές ποσοτώσεις έχουν ως αιτιολογία το φύλο, ότι δηλαδή οι γυναίκες είναι ακατάλληλες γι' αυτές τις θέσεις. Όχι οι συγκεκριμένες γυναίκες που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο συγκεκριμένο διαγωνισμό, αλλά a priori όλες οι γυναίκες. Ενδέχεται να μπει στις εν λόγω θέσεις ένα μικρό ποσοστό γυναικών, ένα 5%-10%. Δε χρειάζεται, βέβαια, να πω ότι οποιαδήποτε τέτοια ρύθμιση είναι αντισυνταγματική και παραβιάζει κατάφωρα το θεμελιώδες δικαίωμα της ισότητας. Εκτός αυτού έρχεται και σε αντιδιαστολή με την προοδευτική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας που από το '98, αποφασίζει υπέρ των ποσοτώσεων, οι οποίες δεν απάδουν προς το γράμμα και το πνεύμα του Συντάγματος.

Η κα Μαραγκοπούλου έχει προειδοποιήσει ότι αν χάσουμε αυτή την υπόθεση, αν υπάρξει ένα τέτοιο αρνητικό δεδικασμένο, σημαίνει ότι μπορεί να καταρρεύσει όλη η υπόθεση, για την οποία εργαστήκαμε σκληρά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Επομένως, η ισότητα των φύλων δεν έχει κατακτηθεί και δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Πρέπει πάντα να επαγρυπνούμε για να προλάβουμε τυχόν δυσάρεστες εξελίξεις σε όλα αυτά που κατακτήσαμε με αγώνες. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Μιλήσαμε αυτές τις μέρες αρκετά για το θέμα των ποσοτώσεων. Αυτό, όμως, που πρέπει να επαναλάβω είναι ότι εμείς οι ίδιες οι γυναίκες οφείλουμε να ψηφίζουμε γυναίκες. Δε φτάνουν μόνο οι ποσοτώσεις ή οι νόμοι. Πρέπει εμείς να το πάρουμε απόφαση. Είμαστε το 52% του εκλογικού σώματος. Παρακαλώ άλλη παρατήρηση ή ερώτηση;

V. AJOVALASIT: Ναι, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί/-ές γιατί το γενικό κλίμα δεν είναι θετικό. Ωστόσο, θα ήθελα να επιστήσω την προσοχή της Lesley και της άλλης εισηγήτριας σε ένα θέμα που μας αφορά έντονα και πρέπει να λάβουμε υπόψη μας. Σε κάθε χώρα, υπάρχουν διαφορετικά εκλογικά συστήματα. Τα συστήματα είναι αρκετά πολύπλοκα. Εγώ θα ήθελα να σας καταθέσω την ιταλική εμπειρία.

Σύμφωνα με το εκλογικό μας σύστημα, οι εθνικές Βουλευτικές εκλογές πραγματοποιούνται σήμερα στην Ιταλία με ένα μικτό εκλογικό σύστημα, που εν μέρει βασίζεται στην απλή αναλογική και εν μέρει στην ενισχυμένη αναλογική. Είναι αλήθεια ότι τροποποιήσαμε πρόσφατα το Σύνταγμα και εισαγάγαμε το περίφημο άρθρο 51 μέσω του οποίου επιδιώκεται η ισόρροπη εκπροσώπηση των δύο φύλων. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν υπάρχει στην Ιταλία ένας εκλογικός νόμος, μία διάταξη εντός της ιταλικής εκλογικής νομοθεσίας κατά των διακρίσεων μεταξύ των δύο φύλων. Επομένως, είναι πολύ δύσκολο να παρέμβουμε και στα δύο συστήματα. Γιατί; Αν το σύστημα είναι αναλογικό (απλή αναλογική), η παρέμβαση, δηλαδή η εισαγωγή διατάξεων κατά των διακρίσεων είναι εύκολη γιατί φτάνει να εισάγουμε στην μπλοκαρισμένη εκλογική λίστα το σύστημα της εναλλαγής άνδρα – γυναίκας και με το εκλογικό σύστημα θα καταφέρουμε να εκλεγούν μισοί άντρες και μισές γυναίκες. Στο σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής (πλειοψηφικό), αντίθετα, ερχόμαστε αντιμέτωποι με το πρόβλημα ότι εντοπίζονται από την αρχή τα άτομα, οι εκλογικές περιφέρειες. Και γενικά όλα αυτά τα άτομα είναι άντρες. Είναι, επομένως, πολύ περισσότερο περίπλοκο να εισάγουμε σε αυτό το σύστημα διατάξεις κατά των διακρίσεων μεταξύ των δύο φύλων.

Γιατί η υπόθεση είναι ότι στις εκλογικές περιφέρειες όπου επικρατεί το σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής θα ήταν χρήσιμο να εισάγουμε την υποχρέωση κάθε κόμμα ή συνασπισμός της κεντροδεξιάς ή της κεντροαριστεράς να παρουσιάσει στις εκλογικές λίστες των εκλογικών περιφερειών έναν υποψήφιο άντρα και μία υποψήφια γυναίκα. Και οι ψηφοφόροι, άντρες και γυναίκες, θα μπορούν να επιλέξουν όχι μόνο το συνασπισμό της προτίμησής τους αλλά και το φύλο, έναν άντρα της κεντροδεξιάς ή μία γυναίκα της κεντροαριστεράς. Εκεί όπου επικρατεί το σύστημα της απλής αναλογικής, αν το σύστημα βασίζεται στο μπλοκάρισμα της λίστας, όπως είπα και προηγουμένως, είναι αρκετά εύκολο να λύσουμε το πρόβλημα. Όμως αν γίνει όπως σε πολλές χώρες -για παράδειγμα στην Ιταλία στις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης των διοικητικών περιφερειών υπάρχει η δυνατότητα της μίας και μοναδικής επιλογής, δηλαδή ο ψηφοφόρος ή η ψηφοφόρος επιλέγει τον υποψήφιο ή την υποψήφια – τότε ανακύπτουν σοβαρά προβλήματα.

Γιατί το πρόβλημα δεν είναι ότι οι γυναίκες δεν ψηφίζουν τις γυναίκες, γιατί εμείς

οι γυναίκες είμαστε κακές. Και εδώ πρέπει να απαλλαχθούμε από ορισμένες προκαταλήψεις. Οι γυναίκες ορισμένες φορές –και αυτό μας λένε οι έρευνες που διεξήγαμε στην Ιταλία– δεν ψηφίζουν τις γυναίκες γιατί δεν τις γνωρίζουν. Η υποψήφια γυναίκα είναι λιγότερο γνωστή από τον υποψήφιο άντρα. Γιατί ο υποψήφιος άντρας με 50 χρόνια πολιτικής στην πλάτη του υπήρξε Πρωθυπουργός, Δήμαρχος, Υπουργός, Βουλευτής, άρα είναι δημόσια γνωστός, είναι αναγνωρισμένος.

Εμείς οι γυναίκες όταν καταπιανόμαστε με την πολιτική, καταπιανόμαστε με αυτήν αντίθετα ακολουθώντας μια πολύ πιο επίπονη πορεία και συχνά δε μας αναγνωρίζουν, γιατί οι υποψήφιοι δεν είναι γνωστές και είναι δύσκολο να τις αναγνωρίσει κανείς. Ανάμεσα σε έναν άντρα Δήμαρχο και μια ικανή γυναίκα ο κόσμος ψηφίζει τον ικανό Δήμαρχο, όχι την ικανή γυναίκα γιατί γνωρίζει το Δήμαρχο, δηλαδή το δημόσιο λειτούργημα. Αυτό είναι το πρώτο πρόβλημα. Επομένως, πώς μπορούμε να λύσουμε σε αυτήν την περίπτωση το θέμα που αφορά στην προτίμηση του κόσμου;

Στην Ιταλία, το σύστημα της μίας και μοναδικής επιλογής είχε ως αποτέλεσμα την καταψήφιση της συντριπτικής πλειονότητας των υποψηφίων γυναικών. Γιατί οι γυναίκες ήταν λιγότερο δυνατές υποψήφιοι, λιγότερο γνωστές και επομένως έναντι των αντρών δεν υπήρχε *competition for competition*, δηλαδή δεν υπήρχε ανταγωνισμός. Γι' αυτόν το λόγο εμείς από το Arcidonna στην Ιταλία προτείναμε την εισαγωγή της προτίμησης/επιλογής του γένους, δηλαδή οι ψηφοφόροι άντρες και γυναίκες μπορούν να εκφράσουν δύο προτιμήσεις, εφόσον οι δύο προτιμήσεις είναι αποκλειστικά προτιμήσεις φύλου.

Μπορείς δηλαδή να ψηφίσεις μία γυναίκα και έναν άντρα αλλά δεν μπορείς να ψηφίσεις δύο γυναίκες ή δύο άντρες. Και αυτό για την προώθηση μιας θετικής δράσης και επομένως, για να μπορέσουμε να προσφέρουμε περισσότερες ευκαιρίες στις γυναίκες υποψήφιοι. Γιατί τα εκλογικά συστήματα είναι πολύπλοκα συστήματα. Πρέπει να δράσουμε, να οικοδομήσουμε, να σκεφτούμε, να δουλέψουμε έχοντας επίγνωση ότι έχουμε να κάνουμε με πολύπλοκα και διαφορετικά συστήματα. Άρα, ο αγώνας που έχουμε μπροστά μας δεν είναι απλός, γιατί κάθε φορά που θέτουμε το θέμα της εναλλαγής, δηλαδή του 50%, ας μην κρυβόμαστε πίσω από το δάκτυλό μας, οι άντρες ξέρουν πολύ καλά ότι αυτό σημαίνει ότι το 50% από αυτούς θα πάει σπίτι του.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ. Υπάρχουν άλλες ερωτήσεις ή τοποθετήσεις; Θα απαντήσουν συνολικά οι κυρίες. Υπάρχει κάποιος άλλος/-η που θέλει να τοποθετηθεί; Το λόγο έχει ο κ. Ζέης.

Θ. ΖΕΗΣ: Πολύ ενδιαφέροντα αυτά που μας είπε η κα Abdela και η κα Παναρέτου για τις εξελίξεις στο ζήτημα της συμμετοχής όσον αφορά στα κόμματα. Πράγματι, είναι μεγάλη πρόοδος σε σχέση με το παρελθόν, όμως επιτρέψτε μου, νομίζω ότι αυτές οι εξελίξεις αφορούν στο επίπεδο που βρίσκονται οι πολιτικοί οργανισμοί, τα κόμματα, γεγονός που απηχεί ένα πολύ σημαντικό πολιτικό πρόβλημα, την κρίση εκπροσώπησης.

Υπάρχει τεράστια απόσταση αυτή τη στιγμή των πολιτικών οργανισμών από τους κοινωνικούς θεσμούς, από την κοινωνία την ίδια. Αυτή η κρίση εκπροσώπησης καταλήγει στην ουσία σε ένα μεγάλο δημοκρατικό έλλειμμα. Το δημοκρατικό έλλειμμα το βλέπουμε, κυρίως, στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης που απολαμβάνουν αυτή τη στιγμή μιας στοιχειώδους νομιμοποίησης, καθώς, όπως είναι γνωστό, δεν υπάρχει η λαϊκή, η δημοκρατική συμμετοχή και ο έλεγχος σε αυτά τα όργανα. Όμως, αυτό το δημοκρατικό έλλειμμα παρατηρείται και στα εθνικά πλέον όργανα και στους κοινοβουλευτικούς θεσμούς, όπου με διάφορους τρόπους, κυρίως μέσω των εκλογικών συστημάτων εμποδίζεται η συμμετοχή των πολιτών εκ των προτέρων. Και όταν μιλάμε για συμμετοχή των πολιτών βεβαίως υπάρχει και η διάσταση του φύλου, γιατί την ισότιμη συνεργασία γυναικών και ανδρών στην πολιτική πρέπει να την παλέψουμε στο επίπεδο της κοινωνίας πρώτα, η οποία θα εκφραστεί στη συνέχεια σε πολιτικό επίπεδο.

Αυτή τη στιγμή είναι πολύ καλές όλες αυτές οι εξελίξεις και καλό θα ήταν μάλιστα να δεσμεύονται και τα κόμματα, όταν βάζουν τέτοιους κανόνες και κωδικοποιούν τον τρόπο της συμμετοχής. Δε γινόταν στο παρελθόν αυτό, αλλά εν πάση περιπτώσει νομίζω ότι το σημαντικότερο από όλα είναι να διευκολύνουμε τη συμμετοχή στους πυρηνικούς κοινωνικούς θεσμούς που θα εξελιχθούν σε πολιτικούς. Ως εκ τούτου εγώ βλέπω την ελπίδα από μία άλλη διάσταση, μία άλλη μορφή οργάνωσης του πολιτικού. Αναφέρομαι στην παγκόσμια πορεία γυναικών, η οποία νομίζω ότι υπερβαίνει αυτή τη στιγμή τον πολιτικό οργανισμό που λέγεται κόμμα και δίνει την ελπίδα για μια νέα σύνθεση στο μέλλον. Σας ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε πολύ τον κ. Ζέη. Θέλει κάποιος/-α άλλος/-η να πει κάτι; Η κα Σφακιανάκη έχει το λόγο.

Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ: Είμαι εκπρόσωπος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηρακλείου. Εγώ δεν έχω να κάνω κάποια ερώτηση, απλά να τοποθετηθώ από την πρόσφατη εμπειρία που είχα στις εκλογές, τη συμμετοχή μου δηλαδή στην εκλογική διαδικασία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση των Νομαρχιακών εκλογών.

Εκείνο που παρατήρησα ήταν ότι τελικά οι γυναίκες δεν ψηφίζουν γυναίκες.

Είχαμε καλύτερη αντιμετώπιση από τους άνδρες όσον αφορά στη συμμετοχή μας στα ψηφοδέλτια σε σχέση με τις γυναίκες. Υπάρχει μια πολύ άσχημη προκατάληψη. Δε θα το εξηγήσω, δεν μπορώ να το ερμηνεύσω εγώ. Το δεύτερο που έχω να παρατηρήσω είναι ότι η ποσόστωση έδρασε αρνητικά σε όλες τις υποψήφιες γυναίκες, διότι μας θεωρούσαν ως «αναγκαίο κακό». Τέλος, θέλω να πω κάτι από την επαγγελματική μου εμπειρία. Δεν αντιμετωπίσαμε ποτέ ως γυναίκες επιστήμονες προβλήματα από άνδρες συναδέλφους ή από δημοτικούς ή νομαρχιακούς άρχοντες του τόπου μας. Πάντα μας αντιμετώπιζαν θετικά και λάμβαναν υπόψη τους τη γνώμη μας, όπως και των ανδρών συναδέλφων μας. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Θα θέλατε κα Abdela να απαντήσετε;

L. ABDELA: Θα προσπαθήσω να δώσω σύντομες απαντήσεις, ώστε να υπάρξει περισσότερος χρόνος για τις ερωτήσεις και τα σχόλιά σας. Θα ήθελα, όμως, να αναφερθώ σε ένα σημείο. Σε περίπτωση που δεν έγινε απόλυτα κατανοητό, δεν ήταν μόνο οι γυναίκες Βουλευτές του Εργατικού Κόμματος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ήταν όλες οι γυναίκες του κόμματος που το κατόρθωσαν. Δεν ήταν μόνο οι πολιτικοί. Η αδελφοποίηση κατέστη εφικτή, διότι υπήρξαν νέα νομοθετικά σώματα και δεν υπήρχε προηγούμενο δεδομένο. Θα ήταν σχεδόν αδύνατο γι' αυτές να πετύχουν κάτι τέτοιο, αν υπήρχαν ήδη εκλεγμένα μέλη από προηγούμενες εκλογές. Ήταν κάτι που ήθελα να καταστήσω σαφές.

Ως προς αυτό που ανέφερε η Βαλέρια, όταν υπάρχουν πολύπλοκα εκλογικά συστήματα, συμφωνώ ότι υπάρχουν διλήμματα για μερικές από εμάς που ενδιαφερόμαστε για τις δημοκρατικές διαδικασίες. Συμβαίνει να είμαι Αντιπρόεδρος της Εταιρίας Εκλογικής Μεταρρύθμισης της Βρετανίας και διαφωνώ με τον ίδιο μου τον εαυτό μερικές φορές διότι, ως γυναίκα, θεωρώ πολύ πιο εύκολο να γίνει εναλλάξ παράθεση υποψηφίων σε κλειστή λίστα, όπου δεν μπορεί κάποιος να μετακινήσει υποψήφιους/-ες πάνω-κάτω. Είναι πιο εύκολο. Μπορεί να γίνει εναλλάξ παράθεση υποψηφίων, οι οποίοι δε μετακινούνται.

Αλλά ως ένθερμη υποστηρίκτρια της δημοκρατίας, οφείλω να ομολογήσω ότι πρόκειται πιθανώς για το λιγότερο δημοκρατικό σύστημα ψηφοφορίας, ιδίως όταν υπάρχει ένα εσωτερικό σύστημα στο κόμμα, όπου ο αρχηγός του είναι αυτός που αποφασίζει ποιος/-α θα μπει στη λίστα. Σε μερικά πολιτικά κόμματα, τουλάχιστον, όλα τα μέλη του κόμματος ψηφίζουν για τα ονόματα που θα μπουν στην κορυφή της λίστας –γυναίκες και άνδρες που βρίσκονται στην κορυφή, παρατίθενται εναλλάξ. Έχω, λοιπόν, αυτό το δίλημμα. Τα εκλογικά συστήματα είναι σημαντικά και ορισμένες φορές πρέπει να δούμε, αν χρειάζεται να αλλάξουμε ολόκληρο το εκλογικό σύστημα

σε μια χώρα, αντί να προβαίνουμε σε επιδιορθώσεις μικρών ή σχετικά μικρών πραγμάτων. Αυτό μπορεί να είναι λάθος. Στην πραγματικότητα, ίσως να πρέπει να δούμε τον ευρύτερο ορίζοντα κάτι που δεν αποτελεί πάντοτε μια εύκολη απόφαση.

Ένα άλλο πράγμα που συμβαίνει και το έχω δει σε ορισμένες χώρες, όπου υπάρχει σύστημα με λίστα, είναι να τοποθετούν ίσως 1, 3, 6, 9, γυναίκες στη λίστα και μετά, όταν διεξαχθούν οι εκλογές και εκλεγούν, οι άνδρες του κόμματος τούς ζητούν να αποχωρήσουν και να καταλάβουν άλλοι άνδρες τις έδρες τους. Το έχω δει να συμβαίνει. Και μπορεί να προληφθεί, αν ο εκλογικός νόμος προβλέπει ότι κάθε φορά που αποχωρεί μια γυναίκα, τη θέση της μπορεί να πάρει άλλη γυναίκα. Υπάρχουν πολλές δικλίδες ασφαλείας, τις οποίες οφείλουμε να εξετάσουμε σε ένα εκλογικό σύστημα.

Σκέφτομαι ξανά τη Βαλέρια και θεωρώ ότι αυτό εμπίπτει λίγο σε αυτό που ανέφερε και η συνάδελφός μας από το Ηράκλειο, ότι δηλαδή, επειδή βρίσκεσαι σε μια ποσόστωση δε σημαίνει ότι: «Εσύ ως γυναίκα δε χρειάζεται να δουλέψεις σκληρά για να βελτιώσεις το προφίλ σου». Μπορεί να χρειαστεί μια ή δυο εκλογές και συμφωνώ, ότι συχνά οι άνδρες ξεκινούν με ένα πλεονέκτημα -Βαλέρια, συμφωνώ απολύτως- αλλά ένας από τους ρόλους που η GROUP 300 έπαιξε στη Βρετανία ήταν να βοηθήσει τις γυναίκες να βελτιώσουν το προφίλ τους, να προωθηθούν σε τηλεοπτικές εκπομπές, όταν δεν ήταν περίοδος εκλογών, και να τους δώσει την ευκαιρία να εκθέσουν τις απόψεις τους σε βραδινές εκπομπές, σε ραδιοφωνικά προγράμματα, να παρουσιάσουν την ζωή τους σε γυναικεία περιοδικά και ούτω καθεξής.

Νομίζω ότι μερικές φορές οι γυναίκες μπαίνουν στην παγίδα, ιδίως σε χώρες όπου υπάρχει σύστημα ποσοστώσεων, να επαναπαυτούν κάνοντας τη σκέψη: «Ό,τι και να γίνει θα εκλεγώ». Επιπρόσθετα, νομίζω ότι είναι ένας τομέας, όπου οι οργανώσεις γυναικών στα πολιτικά κόμματα και εκτός αυτών θα μπορούσαν να εργαστούν σκληρά, ώστε να διασφαλιστεί ότι θα υπάρξουν γυναίκες με δυναμικά προφίλ που θα φτάσουν εκεί με την αξία τους. Στην πραγματικότητα, γνωρίζουμε ότι ακόμα χρειάζονται ποσοστώσεις αλλά κανείς δεν μπορεί να πει ότι οι γυναίκες δεν άξιζαν να εκλεγούν, ακόμη και με ποσόστωση.

Ο κος Ζέης ανέφερε ένα σημαντικό ζήτημα που αφορά ολόκληρη την Ευρώπη και άλλες χώρες του κόσμου, όπου οι άνθρωποι δεν μπαίνουν στον κόπο να ψηφίσουν. Πιστεύω ότι αυτό οφείλεται, εν μέρει, στο γεγονός ότι τα πολιτικά κόμματα δε μιλούν την ίδια γλώσσα με τις γυναίκες. Οι γυναίκες υποψήφιας δείχνουν περισσότερη κατανόηση. Δεν έχει να κάνει τόσο με τα θέματα. Αφορά όλα τα θέματα είτε πρόκειται για τις μεταφορές, είτε για την απασχόληση, είτε για την άμυνα. Το λεξιλόγιο είναι διαφορετικό. Ο τρόπος ομιλίας είναι διαφορετικός. Οι επιπλέον αναφορές στο θέμα είναι συχνά αόρατες στους άνδρες πολιτικούς που είναι

πολυάσχολοι. Υπάρχει ένα παράλληλο σύμπαν σε εξέλιξη. Οι άνδρες συναγωνίζονται μεταξύ τους και οι γυναίκες κάνουν κάτι άλλο. Και οι άνθρωποι παίζουν διαφορετικά παιχνίδια. Άλλος παίζει hockey, άλλος παίζει cricket. Καταλαβαίνετε τι εννοώ. Δε λέω, βέβαια, ότι είναι είτε οι άνδρες είτε οι γυναίκες που παίζουν cricket ή hockey, αλλά ότι είναι σα να παίζουμε διαφορετικά παιχνίδια.

Μου κίνησε το ενδιαφέρον κάτι. Πέρυσι εργάστηκα στο Ιράκ για τρεις μήνες με γυναικείες οργανώσεις και με ομάδες ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δε θα αναφερθώ, βέβαια, στο θέμα αν ο πόλεμος ήταν καλός ή κακός -προσωπικά δεν υπερασπίζομαι τον πόλεμο- αλλά από τη στιγμή που ξέσπασε, πήγα εκεί να βοηθήσω. Όταν είδα την προηγούμενη Κυριακή, τη γενναιότητα των ανδρών και γυναικών, οι οποίοι/-ες έθεσαν σε κίνδυνο τη ζωή τους για να πάνε να ψηφίσουν και εμείς στην Ευρώπη δεν μπαίνουμε καν στον κόπο να πάμε να ψηφίσουμε, αισθάνθηκα ντροπή και είναι τόσο ταπεινωτικό! Γνώριζα, μάλιστα, κάποιους από αυτούς, γνώριζα κάποιους από τους οργανωτές, κάποιους από τους υποψήφιους, και ναι, υπήρχε ποσόστωση για τις γυναίκες αλλά και εκείνες οι γυναίκες επέδειξαν τόσο θάρρος να πάνε να ψηφίσουν και να κατεβούν στις εκλογές. Πιστεύω ότι είναι ένα θέμα που χρειάζεται να σκεφτούμε πολύ σοβαρά, διότι μπορεί να απολέσουμε τη δημοκρατία μας, αν χαλαρώσουμε. Και δε γνωρίζω τις απαντήσεις, μακάρι να είχα τις απαντήσεις.

Αναφέρατε το εμπόριο «λευκής σαρκός». Το εμπόριο αυτό είναι αποτέλεσμα της φτώχειας. Αν υπάρχει φτώχεια στη Μολδαβία, οι γυναίκες της στέλνονται στο Λονδίνο, το Παρίσι ή την Αθήνα και αλλού. Αν δεν επιλύσουμε το πρόβλημα της φτώχειας στις γειτονικές χώρες, σε όλο τον κόσμο, δε θα βάλουμε ποτέ τέλος σε αυτού του είδους το εμπόριο. Το εμπόριο «λευκής σαρκός» σχετίζεται άμεσα με την φτώχεια.

Ως προς την τελευταία παρατήρηση, ότι δηλαδή οι άνδρες ψηφίζουν πιο εύκολα τις γυναίκες απ' ότι οι ίδιες οι γυναίκες, πιστεύω ότι αυτό θα αλλάξει. Είμαι επιστήμονας. Νομίζω ότι πρόκειται για μεταβατική περίοδο και είναι πολύ ενοχλητικό ότι μερικές φορές μας βλέπουν ως γυναίκες, μερικές φορές μας βλέπουν ως «βασιλίσσες της ποσόστωσης» μερικές φορές ως επιστήμονες. Για όνομα του θεού! Θεωρώ ότι είναι μέρος της μεταβατικής περιόδου, ότι, όπως οι άνθρωποι συνήθισαν τις γυναίκες ως επιστήμονες ή ως μηχανικούς ή ως δασκάλες, και μπορούν να είναι και άνδρες και γυναίκες, θα τις συνηθίσουν και ως πολιτικούς. Αλλά βιώνουμε μια συναρπαστική χρονική στιγμή.

Μπορώ να αναφέρω πόσες πολλές διαφορές παρατήρησα στην Ελλάδα; Θα προδώσω βέβαια την ηλικία μου αλλά δεν πειράζει! Την πρώτη φορά που ήρθα στην Ελλάδα, πριν από 40 χρόνια, ήρθα από το σύγχρονο Λονδίνο. Ήμουν έφηβη την δεκαετία του '60 στο Λονδίνο. Η μηριά μου, εδώ στην Ελλάδα, δε μου επέτρεπε να βγαίνω από το σπίτι χωρίς συνοδεία. Στην Αθήνα δε μου επέτρεπαν να φοράω

παντελόνη. Μπορούσα να φοράω παντελόνη στα νησιά αλλά όχι στην Αθήνα. Τώρα μπορεί να γελάμε με αυτά. Όταν το αναφέρω, μου φαίνεται ότι μιλάω για κάποια άλλη, σε κάποιο άλλον αιώνα. Όταν βλέπω την Ελλάδα τώρα και το ρόλο που διαδραματίζουν οι γυναίκες, διαπιστώνω ότι έχει αλλάξει πολύ. Άκουσα μια γυναίκα από το Ηράκλειο να λέει: «Δε με παίρνουν ακόμη σοβαρά ως επιστήμονα». Εγώ χαίρομαι πολύ που είστε επιστήμονας. Γνωρίζω, επίσης, ότι υπάρχει μια πολύ γνωστή φεμινίστρια στην Κρήτη αυτή τη στιγμή, η Έφη Αβδελά. Πολλοί από εσάς ίσως τη γνωρίζετε.

Τα πράγματα έχουν αλλάξει πολύ. Απλά βρίσκεστε στις μεταβατικές γενιές. Όλες μας βρισκόμαστε στις μεταβατικές γενιές και νομίζω ότι αυτό θα αλλάξει.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Το λόγο έχει η κα Λαμπρινοπούλου.

Τ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΠΟΥΛΟΥ: Ανήκω στο Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Άκουσα προηγουμένως τη φίλη από το Ηράκλειο Κρήτης να λέει ότι οι γυναίκες δεν ψηφίζουν γυναίκες. Αυτό μπορούσαμε να το διαπιστώσουμε μέχρι πρότινος, όταν τα εκλογικά τμήματα χωρίζονταν σε τμήματα ανδρών και γυναικών. Τώρα που τα εκλογικά τμήματα είναι μικτά δεν είναι δυνατόν να μετρήσουμε ποιες και πόσες ψήφοι πήγαν στις γυναίκες και ποιες στους άνδρες. Άρα πιστεύω ότι αυτό το συμπέρασμα είναι αυθαίρετο.

Όταν ήταν τα τμήματα χωριστά, η κα Μαραγκοπούλου πήρε τους καταλόγους και μέτρησε μία-μία ψήφο χωριστά και είδε ότι οι γυναίκες ψηφίζονται από γυναίκες. Δε μας ψηφίζουν άνδρες, να το καταλάβετε αυτό. Οι γυναίκες ψηφίζουνε κατά κανόνα γυναίκες, κανένας άνδρας δεν πλειοψηφεί υπέρ των γυναικών. Να είσατε σίγουρες. Αν, επομένως, πιστεύετε το αντίθετο πρέπει να το τεκμηριώσετε με στατιστικά στοιχεία. Ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Το λόγο έχει η κα Αγγελική Διαμαντοπούλου.

ΑΓ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Ήμουν υποψήφια στο Δήμο Ηλιούπολης σε κάποιο κόμμα. Ήθελα να ρωτήσω την κα Παναρέτου, σε σχέση με την υποχρεωτική συμμετοχή ενός ελάχιστου ποσοστού γυναικών στις εκλογικές λίστες κατά τις Δημοτικές Εκλογές. Το ερώτημα είναι, όταν βγουν τα αποτελέσματα και δεν έχουν εκλεγεί γυναίκες θα διατηρηθεί το ελάχιστο ποσοστό, το 1/3; Γιατί άκουσα ότι ακόμα και αν έχουν οι γυναίκες λιγότερες ψήφους, θα πρέπει στα δημοτικά συμβούλια να συμμετέχουν και γυναίκες κατά το 1/3 τουλάχιστον. Υπάρχει σχετικός νόμος που να το θεμελιώνει;

Επίσης, θέλω να κάνω την εξής παρατήρηση: ότι τουλάχιστον με τα καινούργια

δεδομένα οι γυναίκες, περισσότερο από τους άνδρες, ψηφίζουν εκείνες τις γυναίκες που έχουν δεξιότητες αποδεδειγμένες αντικειμενικά. Η προσωπική μου εμπειρία από τον επαγγελματικό χώρο έχει δείξει ότι οι άνδρες ασκούν πολύ αυστηρή κριτική στις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους. Άρα οι γυναίκες, εάν θέλουν να εκλέγονται, θα πρέπει να δείχνουν προς τα έξω τις δεξιότητές τους και αυτές οι δεξιότητες να είναι αντικειμενικά αναγνωρίσιμες και από τους άνδρες και από τις γυναίκες.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Το λόγο έχει η κα Παναρέτου.

Σ. ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ: Θα απαντήσω πρώτα στην ερώτηση, γιατί είναι πολύ σημαντική. Αναφέρθηκα στο Νόμο, ο οποίος για πρώτη φορά εφαρμόστηκε στις προηγούμενες εκλογές, ο οποίος όμως αφορά αυστηρά στις υποψηφιότητες και όχι στην εκλογή. Δεν υπάρχει κανένα τέτοιο μέτρο πρόβλεψης, όσον αφορά στο αποτέλεσμα των εκλογών. Έχουμε το 1/3 τουλάχιστον γυναικείων υποψηφιοτήτων, όσον αφορά στο σύνολο των ψηφοδελτίων και το ψηφοδέλτιο το οποίο δεν καλύπτει αυτή την προϋπόθεση, αυτό τον όρο, θεωρείται απαράδεκτο.

Βέβαια υπήρξαν κάποιες αντιδράσεις από Τοπικές Ενώσεις της Πρωτοβάθμιας Αυτοδιοίκησης, όπου ακούστηκαν απόψεις, όπως ότι ο νόμος είναι ανεφάρμοστος, ότι δε θα βρεθούν αρκετές γυναίκες υποψήφιες κ.λπ. Και όμως ο νόμος εφαρμόστηκε και τα αποτελέσματα, μπορεί να μην ήταν εντυπωσιακά, ήταν όμως ικανοποιητικά. Από 13 γυναίκες Δημάρχους που είχαμε, τώρα έχουμε 20. Σε επίπεδο Συμβούλων είχαμε διπλασιασμό των γυναικών ήδη από την πρώτη φορά που εφαρμόστηκε ο νόμος.

Και μπορεί ο νόμος, όπως είπε και μια συμμετέχουσα, να εμπεριέχει το στοιχείο του καταναγκασμού, όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι δημιουργεί και μια νοοτροπία, μια κουλτούρα. Στην ελληνική κοινωνία, για παράδειγμα, δύσκολα πια γίνεται αποδεκτό ένα σώμα, ένα πάνελ, ή μια παρέα που κυριαρχείται από το ένα φύλο. Από την άλλη, βέβαια, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να χαλαρώνουμε τους αγώνες και τις πιέσεις μας θεωρώντας ότι αφού δημιουργήθηκε η συνείδηση της ισότητας των φύλων στην κοινωνία είναι πια δεδομένη.

Όσον αφορά στις δεξιότητες, ασφαλώς πρέπει να έχουν δεξιότητες και οι άνδρες και οι γυναίκες που ασχολούνται με την πολιτική και το ζήλο να αφιερωθούν στα κοινά. Όμως πρέπει να έχουν και την ευκαιρία να αποδείξουν αυτές τις δεξιότητες. Οι γυναίκες υποψήφιες πολιτικοί, για παράδειγμα, επιβάλλεται να έχουν τη δυνατότητα εμφάνισης στα ΜΜΕ κατά την προεκλογική περίοδο, όπως συμβαίνει και με τους άνδρες συναδέλφους τους. Γενικότερα, πρέπει να τους διανέμεται ένα δίκαιο μερίδιο προβολής εκ μέρους των κομμάτων.

Είναι ολόκληρη ιστορία το πώς προβάλλεται η υποψηφιότητα, του πώς παρεμβαίνουν πλέον και τα ΜΜΕ στην πολιτική. Διότι δεν είναι μυστικό, πέρα από την κρίση αντιπροσώπευσης που ανέφερε ο κ. Ζέης, υπάρχει το μείζον θέμα της ανάμιξης στην πολιτική εξωθεσμικών και εξωπολιτικών κέντρων ισχύος. Δηλαδή έχουμε αλλοιώσεις μέσα στην ίδια τη λειτουργία της δημοκρατίας. Δεν είναι πάντα τα κόμματα που διαμεσολαβούν. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Υπάρχουν άλλες ερωτήσεις; Η κα Βαγιωνάκη.

Β. ΒΑΓΙΩΝΑΚΗ: Είμαι Νομαρχιακή Σύμβουλος Χανίων, Πρόεδρος της Νομαρχιακής Επιτροπής Ισότητας, αλλά υπήρξα και υποψήφια Βουλευτής και επομένως έχω κάποιες εμπειρίες σε σχέση με τα θέματα που συζητάμε. Το θέμα αυτό, δηλαδή η ισότητα των φύλων, είναι πολύ ακανθώδες, διότι έχει να κάνει με τις αντιλήψεις των ανθρώπων, τις νοοτροπίες και τα στερεότυπα του φύλου στην κοινωνία, τα οποία είναι δύσκολο να ανατραπούν. Γι' αυτό και θεωρώ ότι δεν έχουμε να περιμένουμε τίποτα από τις ποσοτώσεις και τέτοιου είδους μέτρα, αλλά μόνο τον προσωπικό μας αγώνα η καθεμία ξεχωριστά και όλες μαζί ως σύνολο.

Ως προς την προβολή των υποψηφίων πολιτικών από τα ΜΜΕ, θέλω να καταθέσω την εμπειρία μου. Την πρώτη φορά που ήμουν υποψήφια για τις Βουλευτικές Εκλογές είχα πολλές αναστολές να πάω στα ΜΜΕ και δεν πήγα. Βγήκα δεύτερη, παρότι ήμουνα γνωστή για πολλά χρόνια στο κόμμα που συμμετείχα στο Νομό μου. Τη δεύτερη φορά αποφάσισα να ξεπεράσω τις όποιες αναστολές μου και να μην αρνηθώ την προβολή μου από τα ΜΜΕ. Το έκανα και βγήκα πρώτη στο ψηφοδέλτιο, όπως συνέβη και την τρίτη φορά. Η προβολή αυτή με βοήθησε και στη συνέχεια. Δηλαδή θέλω να πω το θέμα της αναγνωρισιμότητας, που έθεσε η φίλη μας από την Ιταλία, είναι πάρα πολύ σημαντικό. Γι' αυτό και πρέπει το Γυναικείο Κίνημα και οι Επιτροπές Ισότητας να το διεκδικήσουν, δηλαδή, την προβολή των γυναικών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Τέλος, θέλω να πω δύο λόγια για το θέμα της κρίσιμης μάζας των γυναικών στην αυτοδιοίκηση που είναι πολύ ουσιαστικό. Πιστεύω ότι πρέπει να μετρήσουμε τον αριθμό των γυναικών που εξελέγησαν σε πολιτικές θέσεις μετά την εφαρμογή του ανωτέρω νόμου, προκειμένου να βγάλουμε κάποια ουσιώδη συμπεράσματα. Προσωπικά πιστεύω ότι αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των γυναικών που συμμετέχουν στα δημοτικά και περιφερειακά συμβούλια. Ανεβαίνοντας όμως στην ιεραρχία, σε επίπεδο Αντιδημάρχων και Αντινομαρχών, θα διαπιστώσουμε ότι η κατάσταση ως προς τη συμμετοχή των γυναικών δεν έχει αλλάξει ιδιαίτερα. Στο Νομό Χανίων, ο οποίος περιλαμβάνει είκοσι τρεις δήμους και δεν υπάρχει ούτε μία γυναίκα

Δήμαρχος. Όσον αφορά στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, από τους τέσσερις Αντινομάρχες μόνο μία είναι γυναίκα, ενώ δεν υπάρχει ούτε μία Αντιδήμαρχος.

Εν ολίγοις, θέλω να πω ότι έχουμε πάρα πολύ δουλειά να κάνουμε. Το κόμμα μου έχει υιοθετήσει το μέτρο των ποσοτώσεων. Νομίζω ότι το εν λόγω μέτρο δεν έχει πάντα θετικά αποτελέσματα. Πολλοί δεν ψηφίζουν καμιά φορά τις γυναίκες, γιατί θεωρούν ότι αυτές ούτως ή άλλως θα εκλεγούν λόγω της ποσόστωσης.

Το συμπέρασμα που βγαίνει από όλα αυτά είναι ότι οι γυναίκες πρέπει να συνεχίσουν τον αγώνα τους, να είναι πιο διεκδικητικές και να έχουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστώ πολύ. Το λόγο έχει η κα Abdela.

L. ABDELA: Θεωρώ ότι τα ζητήματα, τα οποία άπτονται των ΜΜΕ είναι πολύ σημαντικά. Υπάρχει πολύ υλικό στο εγχειρίδιο σχετικά με αυτά. Διότι υπάρχουν πολλά συγκεκριμένα πράγματα, μερικά όμως από αυτά είναι δύσκολο να τα χειριστεί κανείς. Για να αλλάξει η συμπεριφορά των ΜΜΕ απέναντι στις γυναίκες, υπάρχουν πολλά συγκεκριμένα πράγματα που μπορείτε να κάνετε.

Εσείς οι ίδιες οι οργανώσεις γυναικών μπορείτε να βάλετε φωτογραφίες και βιογραφικά σημειώματα των γυναικών υποψηφίων. Φροντίστε να τα στέλνετε πιο συστηματικά, συναντήστε τους παραγωγούς, οργανώστε συναντήσεις με τις υποψήφιες, με τους εκδότες και ούτω καθ' εξής. Τα πολιτικά κόμματα μπορούν να κάνουν το ίδιο, αλλά ένα από τα πράγματα που μπορούν να κάνουν οι γυναικείες οργανώσεις είναι να συναντηθούν με μερικούς δημοσιογράφους και εκδότες –γιατί συχνά οι εκδότες είναι που δημιουργούν το πρόβλημα και όχι οι δημοσιογράφοι. Είναι οι εκδότες αυτοί που αποφασίζουν τι θα περιληφθεί στην ημερήσια διάταξη των ΜΜΕ.

Εμείς είχαμε ένα πρόγραμμα με πολύ κύρος, που ονομαζόταν «Question Time» (Η ώρα των ερωτήσεων) στην τηλεόραση του BBC –μερικές ίσως να το βλέπετε στο BBC World– και ένα παρόμοιο στο ραδιόφωνο, όπου υπήρχε ομάδα ομιλητών αποτελούμενη από τέσσερα άτομα, συνήθως πολιτικοί και εκπρόσωποι των ΜΜΕ, που συζητούσαν τα θέματα που έθετε το κοινό κάθε εβδομάδα και είχαν σχέση με την επικαιρότητα. Ήταν σχεδόν πάντοτε άνδρες ομιλητές και περιστασιακά κάποια γυναίκα.

Αρχικά σκεφτήκαμε ότι θα ήταν αρκετό να γράψουμε και να παραπνευθούμε ως γυναικείες οργανώσεις. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα κάποιες φορές να προσκαλούν ακόμα μία γυναίκα. Τελικά, αρχίσαμε να προσκαλούμε τους παραγωγούς του προγράμματος σε συναντήσεις με γυναικείες ομάδες, τις οποίες θα μπορούσαν να έχουν στο πρόγραμμά τους. Επειδή προέρχομαι από το χώρο των ΜΜΕ, γνωρίζω ότι

δεν είμαστε τόσο δραστήριες με τα ΜΜΕ. Αν δε μας δοθούν ονόματα, αν δε μας συστηθούν άνθρωποι, αν δε μας δώσετε ανθρώπους που θα μπορούσαμε να έχουμε στα προγράμματα, δεν αναλαμβάνουμε μόνες μας πρωτοβουλίες.

Κατά τον ίδιο τρόπο θα μπορούσατε να αναλάβετε έναν πιο ενεργό ρόλο, οργανώνοντας συναντήσεις μεταξύ των παραγωγών και των γυναικείων οργανώσεων που θα μπορούσαν να συμμετέχουν. Αυτό μπορείτε να το κάνετε ερχόμενες σε επαφή με τα ΜΜΕ και λέγοντας: «Είδαμε το άρθρο σας την προηγούμενη εβδομάδα για την οικονομική πολιτική της Ελλάδας. Ήταν ενδιαφέρον, αλλά πιστεύουμε ότι θα γινόταν πιο ενδιαφέρον, αν είχατε πάρει συνεντεύξεις από κάποιες γυναίκες. Αυτά είναι τα ονόματα των γυναικών που θα μπορούσατε να έχετε στην εκπομπή σας την επόμενη φορά που θα υπάρχει συζήτηση για την οικονομία». Να προτείνετε συνεχώς ανθρώπους που θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν.

Υπάρχουν πολλά συγκεκριμένα πράγματα που μπορείτε να κάνετε, όταν εργάζεστε με δημοσιογράφους και εκδότες. Μπορείτε, για παράδειγμα, να τους πείτε ότι πολλοί από τους αναγνώστες τους –πρόκειται για ένα εμπορικό επιχείρημα– τους ακροατές και τους θεατές είναι γυναίκες. Πιστεύω, λοιπόν, ότι μπορούν να γίνουν πολλά σε αυτό τον τομέα. Εάν κάθεστε και δεν κάνετε τίποτα, τίποτα δε θα συμβεί. Δυστυχώς τα πράγματα δε γίνονται από μόνα τους.

Όσον αφορά στο ότι «οι γυναίκες ψηφίζουν γυναίκες», αν είσαι υποψήφιος/-α είτε άνδρας είτε γυναίκα, χρειάζεσαι όσο το δυνατόν περισσότερες ψήφους. Χρειάζεσαι ψήφους από άνδρες, από γυναίκες, από οποιονδήποτε ψηφίζει και είναι στο χέρι σου ως υποψήφιος/-α να βγεις εκεί έξω και να πείσεις τους ψηφοφόρους. Δε γνωρίζω αν καταγράφεται η διαφορά στον τρόπο που ψηφίζουν τα δύο φύλα στην Ελλάδα. Στη Βρετανία και στις ΗΠΑ, σε αρκετές χώρες τώρα, παρατηρούμε πόσο διαφορετικά ψηφίζουν οι άνδρες και οι γυναίκες. Έτσι δε θα είναι μόνο γυναίκες και μόνο άνδρες, αλλά οι γυναίκες σε μια συγκεκριμένη δημογραφική ομάδα, οι οποίες μπορεί να ψηφίζουν πολύ διαφορετικά από τους άνδρες της ίδιας δημογραφικής ομάδας. Και τα πολιτικά κόμματα τώρα το καταγράφουν, διότι γνωρίζουν ότι χρειάζονται γυναίκες ψηφοφόρους.

Αν λοιπόν, δεν το κάνετε αυτό στην Ελλάδα, σας προτείνω να ενθαρρύνετε τις εταιρείες εκλογικών αποτελεσμάτων να κοιτάξουν τις γυναίκες και τους άνδρες όχι ως μια άμορφη μάζα αλλά τι είναι οι γυναίκες και οι άνδρες μιας δημογραφικής ομάδας, πώς συγκρίνονται. Εννοώ ότι, για παράδειγμα, κάποια εποχή στη Βρετανία είχαμε διαφορά 18 ποσοστιαίων μονάδων μεταξύ γυναικών ορισμένης ηλικίας και ορισμένου υπόβαθρου και ανδρών του ίδιου υπόβαθρου. Το μόνο πράγμα που ήταν διαφορετικό ήταν το ότι σε εκείνα τα νοικοκυριά μόλις είχε επιτραπεί να αγοράσουν το σπίτι που τους παρείχε η πολιτεία και για κάποιο λόγο οι γυναίκες είχαν στραφεί προς το

Συντηρητικό Κόμμα, αλλά οι άνδρες παρέμεναν στο Εργατικό. Το γεγονός αυτό είχε διαφορετικές επιπτώσεις στους άνδρες από ό,τι στις γυναίκες.

Όσον αφορά στα περιβαλλοντικά θέματα, πολύ συχνά υπάρχει απόσταση μεταξύ των φύλων. Σε θέματα ειρήνης και άμυνας, σε θέματα νόμου και τάξης, υπάρχουν αποστάσεις. Και λέω ξανά ότι αυτό συμβαίνει διότι, αν τα κόμματα πρέπει να μιλήσουν στις γυναίκες επειδή χρειάζονται γυναίκες ψηφοφόρους, αν αρχίσουν να το κατανοούν, τότε πολλά από αυτά τα άλλα πράγματα θα μπουν λίγο περισσότερο στη θέση τους.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευχαριστούμε. Δεν υπάρχει κάποια άλλη ερώτηση. Εγώ στο σημείο αυτό θέλω να ευχαριστήσω τις κυρίες Abdela και Παναρέτου αλλά και όλους και όλες εσάς για τη συμμετοχή και την κατανόησή σας. Ευχαριστώ πολύ.

(Διαλογικές συζητήσεις)

**ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Π. ΠΑΠΑΤΖΑΝΗ, Διευθύντρια Ερευνών, Μελετών & Εκδόσεων
ΚΕΘΙ**

ΣΥΝΟΨΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ/ΤΟΥΣ RAPPORTEURS – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Σε αυτό το σημείο θα συζητήσουμε τα συμπεράσματα, που προκύψανε από τα δύο Εργαστήρια. Το ένα Εργαστήριο είχε ως θέμα τις «Εσωκομματικές Πολιτικές για την Ισότητα: Μετά τις ποσοστώσεις, τι;» και το άλλο «Δημοκρατία και Ισότητα των Φύλων υπό το πρίσμα των ΜΜΕ».

Θα ήθελα κατ' αρχάς να ευχαριστήσω τις κυρίες Παναρέτου και Καλοστύπη, είναι εξαιρετικά μεγάλη τιμή να βρίσκομαι μεταξύ των δύο αυτών σπουδαίων γυναικών. Θα τους δώσω αμέσως το λόγο και στη συνέχεια θα έχουμε χρόνο για τις ερωτήσεις ή τοποθετήσεις των υπολοίπων. Το λόγο έχει η κα Παναρέτου.

Σ. ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ, Πολιτική Γραμματεία ΣΥΝ: Ευχαριστώ. Όπως αντιλαμβάνεστε κάθε φορά που συζητάμε με αφορμή τις ποσοστώσεις ή τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική ανοίγει όλο το πανόραμα των θεμάτων που σχετίζονται με τη συμμετοχή των γυναικών στα κοινά και όλες οι συζητήσεις που έχουμε κάνει τα τελευταία χρόνια σε αλληπάλληλες συναντήσεις.

Η κα Abdela μας έδωσε μια πολύ καλή εικόνα από τη βρετανική εμπειρία, η οποία έχει παρουσιαστεί και σε άλλες συναντήσεις τα τελευταία χρόνια. Φαίνεται ότι οι ποσοστώσεις στα κόμματα μέχρι τώρα προώθησαν τη συμμετοχή των γυναικών στα δημόσια αξιώματα και αν θέλετε και στα όργανα των κομμάτων. Αυτό φαίνεται από τη σύγκριση εκείνων των κομμάτων, τα οποία έχουν υιοθετήσει ποσοστώσεις και μάλιστα ποσοστώσεις που καλύπτουν την κρίσιμη μάζα και εκείνων που δεν τις έχουν ακόμα εφαρμόσει. Ωστόσο, βεβαίως, πάρα πολύ σημαντικό θέμα είναι η σχετική νομοθεσία. Τα τελευταία χρόνια, όπως ήδη ακούστηκε από κάποιες συμμετέχουσες, εμείς έχουμε να επιδείξουμε τουλάχιστον ένα Νόμο, που αφορά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και στη συμμετοχή του φύλου κατά το 1/3 τουλάχιστον στα ψηφοδέλτια.

Βέβαια, για να θέσουμε τα θέματα της ίσης συμμετοχής και ανάδειξης των γυναικών στις θέσεις ευθύνης, πρέπει πρώτα απ' όλα να ξεκινήσουμε από το αυτονόητο, από το να υπάρχουν γυναίκες-μέλη των κομμάτων. Η πρώτη προϋπόθεση είναι να αποκτήσουν επιτελικό ρόλο οι γυναίκες μέσα στα κόμματα. Αυτό ίσως δε διευκολύνεται από την κρίση αντιπροσώπευσης που υπάρχει στο πολιτικό σύστημα και την αποστασιοποίηση των πολιτών από τα δρώμενα των κομμάτων και την κομματική πολιτική πραγματικότητα.

Ένα σοβαρό θέμα είναι το εάν οι γυναίκες μέσα στο κόμμα αποτελούν ένα

δίκτυο, συνεννοούνται, συνεργάζονται μεταξύ τους και θέτουν συντονισμένα προ των ηγεσιών και προ της ελληνικής κοινωνίας τα αιτήματα της συμμετοχής. Και βέβαια πολύ σημαντική θεωρείται η επιλογή των υποψηφίων. Εάν κατορθώσουν να είναι μεταξύ των υποψηφιοτήτων για τα δημόσια αξιώματα, συνήθως φαίνεται ότι πάνε καλά.

Ως προς το θέμα των υποψηφιοτήτων εγείρεται το σημαντικό ζήτημα της προβολής των γυναικών υποψηφίων από τα ΜΜΕ, τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο στην εποχή μας. Οι γυναίκες πρέπει να διεκδικήσουν ίσες ευκαιρίες προβολής από τα ΜΜΕ. Ένα άλλο πολύ σημαντικό θέμα, το οποίο πρέπει να εξετάσουμε ακόμα περισσότερο από δω και πέρα, είναι το εκλογικό σύστημα, το οποίο ποικίλει από χώρα σε χώρα. Στη χώρα μας, μάλιστα, εφαρμόζουμε άλλο σύστημα στις Ευρωεκλογές και άλλο στις Εθνικές εκλογές.

Φαίνεται ότι στο άμεσο μέλλον πρέπει να συγκεντρώσουμε τις προσπάθειές μας στο να έχουμε, όπου το επιτρέπουν οι συνθήκες, συμμετοχή ανδρών-γυναικών 50%-50% και εναλλασσόμενη λίστα, εναλλασσόμενη σειρά εκεί όπου υπάρχει λίστα. Εκεί όπου δεν ισχύει αυτό το σύστημα ενδεχομένως να ζητήσουμε και να πιέσουμε να υπάρχουν ξεχωριστοί κατάλογοι ανδρών-γυναικών για να δηλώνεται η προτίμηση του φύλου. Εν πάση περιπτώσει ανοίγει μπροστά μας αυτό το θέμα, το οποίο δεν το έχουμε επαρκώς μελετήσει, τουλάχιστον σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα. Δηλαδή ποιο σύστημα διευκολύνει τη συμμετοχή και την ανάδειξη των γυναικών καλύτερα, αλλά ταυτόχρονα προκαλεί λιγότερα προβλήματα. Φαίνεται ότι η απλή αναλογική έχει τα λιγότερα προβλήματα, όμως είναι ένα θέμα που πρέπει να το συζητήσουμε περαιτέρω. Είχαμε ήδη μια εμπειρία από το ψηφοδέλτιο του ΠΑ.ΣΟ.Κ. στις τελευταίες Ευρωεκλογές, στο οποίο υπήρχε ποσοστό περίπου 50%-50% για άνδρες-γυναίκες και εναλλασσόμενη σειρά. Αυτό αποτελεί μία καινοτομία και φαίνεται να ωριμάζει η ιδέα εγκατάλειψης των ποσοτώσεων και η πορεία προς μια ισάριθμη εκπροσώπηση των δύο φύλων. Αυτή την πορεία πρέπει να επιδιώξουμε.

Ως προς την αρνητική επίδραση της ποσόστωσης, που αναφέρθηκε προηγουμένως, συμφωνώ απόλυτα. Πράγματι, υπάρχει αυτή η αντίληψη στο εσωτερικό των κομμάτων, ότι δηλαδή οι γυναίκες υποψήφιες δε χρειάζονται προβολή και ίση μεταχείριση με τους άνδρες συνυποψηφίους τους, καθώς η εκλογή τους είναι σίγουρη λόγω της ποσόστωσης. Αυτή η αντίληψη απαξιώνει τις γυναίκες και την όλη προσπάθεια που καταβάλλουν για την ισότιμη εκπροσώπησή τους και στρεβλώνει το όλο εγχείρημα. Εδώ η απάντηση είναι ότι πρέπει να βελτιώσουμε το προφίλ και την απόδοσή μας, ώστε να αξιολογούμαστε το ίδιο με τους άνδρες. Διότι, πραγματικά, έχουμε προσόντα και πολλές γυναίκες είναι ισάξιες με τους άντρες στο εσωτερικό των κομμάτων και όχι μόνο.

Η ποσόστωση, βέβαια, υιοθετήθηκε από τους Διεθνείς Οργανισμούς αλλά και από τη χώρα μας όχι ως ένα σύστημα που θα ισχύει πάντα, αλλά ως ένα προσωρινό αναγκαίο μέτρο, προκειμένου με σύντομο τρόπο να διορθώσουμε αυτή τη μεγάλη ανισορροπία στην εκπροσώπηση των φύλων. Δε σημαίνει ότι αυτό το μέτρο θα ισχύει και θα εφαρμόζεται πάντα. Άρα, λοιπόν, πρέπει να δούμε τις ποσοστώσεις ως τη βάση, ως την αφετηρία προς μια ισότιμη εκπροσώπηση στο βαθμό που υπάρχουν ακόμα ζητήματα κατανόησης ή ανάγκης του να υπάρχει αυτό το μέτρο μέσα στο κομματικό σύστημα. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε πολύ την κα Παναρέτου. Μάλλον τα πράγματα είναι καλά, αλλά μπορούμε να τα κάνουμε και καλύτερα. Ας δώσουμε τώρα το λόγο στην κα Καλοσύπη για τη σύνοψη των συμπερασμάτων από το δεύτερο εργαστήριο.

Μ. ΚΑΛΟΣΤΥΠΗ, Διπλωματική Συντάκτις, NET: Ευχαριστώ. Είχαμε μια συζήτηση για «Τη δημοκρατία και την ισότητα των φύλων υπό το πρίσμα των μέσων μαζικής ενημέρωσης». Σε αυτή τη συζήτηση ακούστηκαν από το ακροατήριο περισσότερες τοποθετήσεις παρά ερωτήσεις, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι περισσότερες γυναίκες έχουν συνειδητοποιήσει την επιρροή της τηλεόρασης στο γυναικείο ζήτημα. Βέβαια και το ραδιόφωνο και τα έντυπα, δημιουργούν και διαιωνίζουν τα στερεότυπα των φύλων εις βάρος των γυναικών, αλλά η τηλεόραση έχει μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης.

Η κα Π. Γαβρά παρουσίασε σε μία εισήγηση που έκανε ένα περίγραμμα, που όλες λίγο πολύ το ξέρετε, παρακολουθώντας τις ζώνες έτσι όπως έχουν διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια στην τηλεόραση και δημιουργούν μια πολύ συγκεκριμένη εικόνα για τις γυναίκες. Η εικόνα αυτή κατατάσσεται χονδρικά σε δύο κατηγορίες.

Η μία κατηγορία περιλαμβάνει τη γυναίκα νοικοκυρά που είναι «ελαφρόμυαλη», «γατούλα», «ευχάριστη», «χαρωπή». Είναι αυτή η καθημερινή γυναίκα που θέλει να «χαϊδεύει τα αυτιά» της ελληνικής οικογένειας και να περνάει το μήνυμα ότι όλα είναι καλά αλλά και αν υπάρχουν και μερικά προβλήματα, δεν πειράζει, έτσι είναι η ζωή. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τη γυναίκα, η οποία σπανίως εμφανίζεται στην τηλεόραση, αλλά, όταν εμφανίζεται, σε τηλεοπτικά παράθυρα κατά κύριο λόγο, έχει να κάνει με κακοποίηση και βία κατά των γυναικών και όχι με ζητήματα της οικονομίας, της κοινωνίας, της εξωτερικής πολιτικής.

Σ' αυτό ακριβώς έγκειται και το έλλειμμα δημοκρατίας. Βλέπουμε ότι λειτουργούν κάποιες λίστες προσκεκλημένων στα διάφορα τηλεοπτικά παράθυρα, που περιλαμβάνουν κυρίως άνδρες ειδήμονες, εμπειρογνώμονες, επιστήμονες για να συζητήσουν, να πουν τη γνώμη τους, η οποία θα εισακουστεί. Η γυναικεία παρουσία είναι πάρα πολύ μικρή και όταν λέμε μικρή εννοούμε όχι μόνο σε αριθμό, αλλά και σε

βαρύτητα θέσεων και απόψεων. Ακούστηκε η άποψη από τις συμμετέχουσες στο προηγούμενο εργαστήριο ότι και να ήταν περισσότερες γυναίκες σε αυτά τα πάνελ ούτως ή άλλως δεν μπορεί κανείς μέσα από αυτή τη διαδικασία να εκφράσει μια ολοκληρωμένη άποψη και πιθανότατα η χρησιμότητα σε ότι αφορά στην προώθηση του γυναικείου ζητήματος θα είναι μικρή. Υπό την έννοια ότι τα πάντα κρίνονται με μηχανάκια της AGB, τα οποία αποφασίζουν, εάν μία εκπομπή, μία παρουσιάστρια ή ένας παρουσιαστής είναι ή δεν είναι επιτυχημένος/-η. Την επόμενη μέρα αυτή η διαδικασία σέρνει το καράβι ολόκληρης της τηλεοπτικής πραγματικότητας και καθορίζει το θέμα και τον τρόπο με τον οποίο θα δώσουν ή όχι έμφαση τα κανάλια.

Αυτό το λέω, διότι ακούστηκε η άποψη ότι θα μπορούσε ενδεχομένως να υπάρχει ένας κρατικός φορέας μέτρησης τηλεθέσεων και αυτό για να καταρριφθεί επιτέλους ο μύθος ότι η τηλεόραση δίνει στους τηλεθεατές αυτό ακριβώς που θέλουν και αυτό που αξίζουν. Να καταρριφθεί, δηλαδή, ο μύθος ότι οι άνθρωποι θέλουν να βλέπουν τηλεοπτικά σκουπίδια. Όλες οι παρευρισκόμενες υποστήριξαν ότι δεν επιλέγουν οι τηλεθεατές να παρακολουθούν εκπομπές χαμηλού επιπέδου αλλά οι διαφημιστικές εταιρείες που αποτελούν τη μεγάλη δύναμη, η οποία χρηματοδοτεί τηλεοπτικές εκπομπές που προβάλλονται σε ελληνικούς και ξένους τηλεοπτικούς σταθμούς.

Στη συνέχεια, ετέθη το ζήτημα των στερεοτύπων του φύλου και ο τρόπος που αναπαράγονται μέσω των τηλεοπτικών διαφημίσεων. Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι είναι επιτακτική ανάγκη να ψηφισθεί ένας νόμος για να θέσει όρια στην κατάσταση αυτή. Προέκταση αυτού του προβληματισμού είναι και το κατά πόσο οι γυναίκες δέχονται οικειοθελώς να παίξουν ρόλους που αναπαράγουν τα στερεότυπα στις διαφημίσεις και στις διάφορες τηλεοπτικές εκπομπές ή εξαναγκάζονται. Μην ξεχνάμε ότι τόσο οι διαφημίσεις όσο και οι περισσότερες εκπομπές παρουσιάζουν μια υποτιμητική εικόνα της γυναίκας εξυπηρετώντας το ανδροκρατούμενο πρότυπο.

Ως συνέχεια αυτού του προβληματισμού ετέθη το ζήτημα της ερωτικής διαπλοκής, κατά πόσον η αναρρίχηση μιας γυναίκας ΜΜΕ είναι αποτέλεσμα της ηθελημένης ή αναγκαστικής παροχής υπηρεσιών της στον τομέα των σεξουαλικών εξυπηρετήσεων. Είναι κοινά παραδεκτό ότι υπάρχει σεξουαλική διαπλοκή στα ΜΜΕ και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό. Μια πρόταση που ακούστηκε ως λύση στο ανωτέρω ζήτημα ήταν η ενημέρωση και η ειδική εκπαίδευση των γυναικών, όχι μόνο αυτών που εργάζονται στα ΜΜΕ, αλλά και σε κάθε επαγγελματικό χώρο. Το συμπέρασμα που προέκυψε από τη συζήτηση του συγκεκριμένου θέματος είναι ότι εκπαίδευση δε χρειάζονται μόνο οι γυναίκες αλλά και οι άνδρες. Διότι η ισότητα των φύλων είναι θέμα παιδείας και αλλαγής νοοτροπίας ολόκληρης της κοινωνίας, στην οποία ζούμε, μαθαίνουμε και αναπαράγουμε πρότυπα και συμπεριφορές.

Στο συγκεκριμένο εργαστήριο συζητήσαμε και για το έλλειμμα δημοκρατίας, για το οποίο γίνεται πολύς λόγος σήμερα. Η συζήτηση επικεντρώθηκε σε μία από τις εκφάνσεις αυτού του ελλείμματος, δηλαδή στη μονοπωλιακή επικράτηση της τέταρτης εξουσίας. Όταν η τέταρτη εξουσία γίνεται πρώτη, προβάλλει εκείνα τα θέματα που εξυπηρετούν τους σκοπούς της και αναπαράγει λανθασμένα πρότυπα. Οι πολίτες δεν έχουν πολλούς τρόπους να προστατευθούν. Ακούστηκαν πολλά παράπονα για το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο, το οποίο, κατά τη γνώμη κάποιων, κωφεύει στις διαμαρτυρίες πολλών γυναικών που εργάζονται στα ΜΜΕ και αγωνίζονται να ανατρέψουν την εικόνα της σύγχρονης γυναίκας, όπως παρουσιάζεται σήμερα από την τηλεόραση και τα υπόλοιπα μέσα. Όμως είναι τόσα πολλά τα κακώς κείμενα στα ελληνικά ΜΜΕ που το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο είναι φυσικό και επόμενο να μην μπορεί να τα αντιμετωπίσει όλα άμεσα. Και βέβαια είναι επίσης θέμα προτεραιοτήτων του ατόμου που έχει τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο για το ποια θέματα θα επιλέξει να επιλύσει πρώτα η ανεξάρτητη αυτή αρχή.

Ακούστηκε η άποψη ότι τα ΜΜΕ προβάλλουν και έναν ηλικιακό ρατσισμό μέσω των στερεοτύπων που αναπαράγουν. Σύμφωνα με τα πρότυπα που προβάλλονται μία γυναίκα 40 ετών είναι έτοιμη να αποσυρθεί στο σπίτι της, ενώ ένας άνδρας 40 ετών είναι στην καλύτερή του ηλικία και μπορεί να δώσει τον καλύτερο εαυτό του σε όποια δραστηριότητα θέλει. Υπάρχει ηλικιακός ρατσισμός, είναι γεγονός αυτό. Αυτός ο ρατσισμός αναπτύσσεται με διάφορους τρόπους, άμεσους ή έμμεσους, από τα ΜΜΕ.

Κλείνοντας θέλω να πω ότι πράγματι τα προβλήματα που εντοπίσαμε υπάρχουν και είναι επιτακτική ανάγκη να στρέψουμε την προσοχή και τους αγώνες μας και στα ΜΜΕ για μια ισότιμη αντιμετώπιση των δύο φύλων. Ευχαριστώ.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 2^{ης} ΗΜΕΡΑΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2005

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Χρ. ΖΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Πολιτισμού

ΗΜΕΡΑ 3^η

**ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ: «ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ
ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ (ΠΕΚΙΝΟ +10)»**

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Θέλω να ευχαριστήσω το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας και την Πρόεδρο κα Μερόπη Καλδή για την τιμή που μου έκαναν να προεδρεύσω σε αυτήν εδώ τη συνεδρίαση. Από ό,τι είδα κοιτάζοντας το πρόγραμμα είμαι ο μόνος άντρας, ο οποίος συμμετέχει σε Προεδρείο σε όλη τη διάρκεια αυτής εδώ της Συνόδου. Αυτό είναι εξαιρετική τιμή για μένα. Με την κα Καλδή είχαμε άριστη συνεργασία όταν ήταν στη Γραμματεία Γυναικών της Νέας Δημοκρατίας και εγώ στον Πολιτισμό Σχεδιασμό.

Εισηγήσεις θα κάνουν οι κυρίες: Α. Φρατζεσκάκη-Νταϊφά, Πρόεδρος της Παναθηναϊκής Οργάνωσης Γυναικών, Α. Καραμάνου, Γενική Γραμματέας Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών, Κ. Κωσταβάρα, Πρόεδρος της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών και Ε. Πορτάλιου στη θέση της κας Μ. Επιθυμιάδου ως εκπρόσωπος του Κόμματος «Γυναίκες για μια άλλη Ευρώπη».

Το θέμα αυτής της πρωινής συνεδρίασης είναι «Αποτελέσματα Ευρωεκλογών και η συμβολή του γυναικείου κινήματος (Πεκίνο 10 χρόνια μετά)» και θα καλέσω την κα Α. Φρατζεσκάκη-Νταϊφά να διαβάσει την εισήγησή της.

Α.ΦΡΑΤΖΕΣΚΑΚΗ-ΝΤΑΪΦΑ, Πρόεδρος Παναθηναϊκής Οργάνωσης Γυναικών:

Κυρίες και κύριοι, καλώς ήρθατε στο χώρο μας. Κύριε Ζαχόπουλε χαιρόμαι που προεδρεύετε και μου δίνετε τη δυνατότητα να μιλήσω για θέματα που απασχολούν το γυναικείο κίνημα και μάς έχουνε πραγματικά ταλανίσει και πονέσει πολλές φορές.

Οι γυναίκες, αν και απαρτίζουν περισσότερο από το μισό εκλογικό πληθυσμό της χώρας, δεν αντιπροσωπεύονται επαρκώς σε όλα τα Κέντρα Λήψης Πολιτικών Αποφάσεων. Το φαινόμενο αυτό δεν παρατηρείται μόνο στη χώρα μας, αλλά και σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γυναίκες νέες, γυναίκες με ειδικές ανάγκες, έγχρωμες, μετανάστριες και γυναίκες που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες αντιμετωπίζουν πολλαπλές διακρίσεις σε ότι αφορά στη συμμετοχή τους στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων. Αυτή η έλλειψη αντιπροσώπευσης γυναικών αποτελεί σοβαρό δημοκρατικό έλλειμμα, το οποίο υποβαθμίζει τη νομιμότητα του σύγχρονου δημοκρατικού ιδεώδους.

Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία και η προώθηση των γυναικών σε τέτοιες θέσεις που λαμβάνονται πολιτικές αποφάσεις είναι πολύ σημαντικό. Βασίζεται πάντοτε στην ιδέα ότι οι γυναίκες δεν αποτελούν μειονότητα, αλλά αντιπροσωπεύουν το μισό και πλέον του πληθυσμού της ανθρωπότητας.

Είναι γνωστές οι δράσεις των Ευρωπαϊκών Οργανισμών, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Λόμπι γυναικών, το οποίο γνωρίζετε ότι εργάζεται πάρα πολύ για τα γυναικεία θέματα, προκειμένου να δώσει στις γυναίκες τη δυνατότητα να αντιπροσωπεύονται στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Η κατάσταση, όπως έχει σήμερα, χρήζει ισχυρών δράσεων, αν θέλουμε να επικρατήσει τελικά η αντιπροσωπευτική δημοκρατία στην Ευρώπη. Οι διατάξεις για την ισότητα των φύλων στη λήψη αποφάσεων σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, η ίση συμμετοχή ανδρών και γυναικών στην εξουσία και στα Κέντρα των Αποφάσεων προωθούνται διακαώς σε διεθνές επίπεδο. Τα άρθρα 7 και 8 της Επιτροπής CEDAW, η οποία αφορά στην εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών υιοθετήθηκε το 1979 και επικυρώθηκε από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Δεσμεύει τα κράτη-μέλη να εξαλείψουν τις διακρίσεις κατά των γυναικών στον πολιτικό και δημόσιο βίο. Επίσης, το άρθρο 4 επιτρέπει την υιοθέτηση προσωρινών ειδικών μέτρων που στοχεύουν στην επιτάχυνση της ουσιαστικής ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Μέτρα για την προώθηση των γυναικών στην εξουσία και στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων συμπεριλαμβάνονται και σε ένα από τα δώδεκα πεδία ενδιαφέροντος της Πλατφόρμας του Πεκίνου. Το 1995 πραγματοποιήθηκε το μεγάλο αυτό Συνέδριο στο Πεκίνο, στο οποίο είχα την τύχη να παρευρίσκομαι ως εκπρόσωπος του δημοκρατικού χώρου και την ευκαιρία να ζήσω τις μεγάλες εκείνες στιγμές που ζήσαμε όσοι παρακολουθήσαμε τις εργασίες του. Το Συνέδριο αυτό είχε τεράστιο ενδιαφέρον και τα θέματα που έθεσε αφορούσαν κυρίως στα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών, ενηλίκων και ανηλίκων. Θεωρώ ότι η απήχηση του Συνεδρίου ήταν τεράστια, καθώς μετά τη λήξη του ξεκίνησε σε πολλές χώρες μια αξιοθαύμαστη προσπάθεια από γυναικείες και μη κυβερνητικές οργανώσεις για την επίλυση ζητημάτων που τέθηκαν στο Συνέδριο. Η προσπάθεια αυτή μέσα σε λίγα χρόνια απέδωσε καρπούς ασκώντας επιρροή σε κάποιες Κυβερνήσεις για την προώθηση λύσεων σε ορισμένα φλέγοντα προβλήματα των γυναικών.

Πριν λίγες μέρες, συζητήθηκαν στο Λουξεμβούργο τα αποτελέσματα του Συνεδρίου του Πεκίνου. Από τη συζήτηση αυτή προέκυψαν δύο βασικά συμπεράσματα. Το ένα είναι ότι τελικά δεν υπάρχει θεαματική πρόοδος στα ζητήματα που έθεσε το Συνέδριο του Πεκίνου, παρά το γεγονός ότι πέρασαν δέκα χρόνια και θα περίμενε κανείς να έχουν γίνει πολλά. Το δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι οι Κυβερνήσεις πρέπει να επικεντρωθούν σε τρεις κυρίως τομείς: α) στην καταπολέμηση

της βίας κατά των γυναικών, β) στην προώθηση των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων και γ) στην παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών υγείας στις γυναίκες. Το Πεκίνο +10 που θα διεξαχθεί σύντομα στη Νέα Υόρκη ελπίζω να ασχοληθεί πραγματικά με την προώθηση των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων.

Στο Συμβούλιο της Ευρώπης συζητήθηκε και ένα θέμα που είχε τεθεί πριν δέκα χρόνια στο Πεκίνο και αφορά στην οικονομική βοήθεια των γυναικών. Συγκεκριμένα, είχε προταθεί να δημιουργηθεί μια Διεθνής Τράπεζα, αποστολή της οποίας θα είναι η οικονομική ενίσχυση των γυναικών. Η Τράπεζα δημιουργήθηκε και σε μερικές χώρες έχουν γίνει πολύ σημαντικά βήματα χάρη στη βοήθεια που προσέφερε σε γυναίκες.

Η ιδέα του banking, δηλαδή της ίδρυσης μιας Παγκόσμιας Τράπεζας για την παροχή οικονομικών πόρων στις γυναίκες ανήκει σε έναν Πακιστανό Καθηγητή Πανεπιστημίου, ο οποίος εντόπισε το πρόβλημα των γυναικών, τις αγωνίες και την καταπίεση που υφίστανται σε ευρωπαϊκές, αλλά κυρίως σε ασιατικές χώρες στην έλλειψη χρημάτων. Το γεγονός ότι οι γυναίκες δεν είναι οικονομικά ανεξάρτητες τις αναγκάζει να ζουν καταπιεσμένες και εξαρτημένες από έναν άνδρα.

Σκέφτηκε, λοιπόν, ο Καθηγητής αυτός να δώσει σε μία γυναίκα που πουλούσε κορδέλες ένα δάνειο. Τη φώναξε στην Τράπεζα και τη ρώτησε τι δάνειο θα ήθελε για να ξεκινήσει αυτή τη δουλειά. Της έδωσε αρχικά 100 δολάρια. Αυτή πάρα πολύ σύντομα είχε βγάλει τα 100 δολάρια, είχε δώσει ό,τι έπρεπε στην Τράπεζα και προχωρούσε. Στη συνέχεια, της έκαναν μια πρόταση για παροχή υψηλότερου δανείου. Η γυναίκα πήρε και το δεύτερο δάνειο, συνέχισε πολύ καλά τη δουλειά της και το εξόφλησε πολύ σύντομα. Συνέχισε κατ' αυτό τον τρόπο και έφθασε να είναι η μεγαλύτερη βιομήχανος σήμερα στο Πακιστάν.

Το θέμα, λοιπόν, της οικονομικής εξάρτησης των γυναικών οδήγησε στην ιδέα δημιουργίας της Παγκόσμιας Τράπεζας Γυναικών, καθώς η έλλειψη πόρων στερεί από τις γυναίκες τη δυνατότητα να διεκδικήσουν όσα τους ανήκουν σε όλους τους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Μάλιστα, το πρόβλημα αυτό το είχαν εκφράσει πρώτες οι Αμερικανίδες, οι οποίες ανέφεραν ότι η έλλειψη χρημάτων εμποδίζει την είσοδο και την ενασχόλησή τους με την πολιτική. Άρα, το πρόβλημα το αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε όλον τον κόσμο.

Επίσης, το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει υλοποιήσει ενδιαφέρον έργο σχετικά με τη συμμετοχή γυναικών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων και στις 12/3/2003 προέβη σε μία Σύσταση για την ισορροπημένη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στα Κέντρα Πολιτικών Αποφάσεων. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχουν άρθρα σε διάφορες Συνθήκες για την ισότητα των φύλων. Βέβαια, η Συνθήκη του Άμστερνταμ δεν είχε δεσμευτικό χαρακτήρα, δεν είχε δεσμευτικό άρθρο για την πραγματοποίηση της ισότητας των φύλων μέσα στους θεσμούς, παρόλο, που οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής

Ένωσης έχουν υιοθετήσει διάφορα κείμενα σχετικά με την ισότητα των φύλων. Την περίοδο εκείνη κινηθήκαμε πάρα πολύ στην Αθήνα όλες οι γυναικείες οργανώσεις για το θέμα του Άμστερνταμ.

Θα αναφέρω στο σημείο αυτό μερικά στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 30% του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά μόνον το 15% των Προέδρων είναι Πρόεδροι στις Επιτροπές. Στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή 8 από τους 25 Επιτρόπους είναι γυναίκες, δηλαδή το 32%. Σε εθνικό επίπεδο το ποσοστό των γυναικών ανέρχεται στο 22,1% στα Εθνικά Συμβούλια στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση και περίπου 27% στις Εθνικές Κυβερνήσεις.

Στην Ελλάδα το 1998 το ποσοστό των γυναικών δημοτικών συμβούλων ανήλθε στο 7,11%, ενώ το 2002 στο 12%. Το ποσοστό των γυναικών Νομαρχιακών Συμβούλων το 1998 ήταν 10,8% ενώ το 2002 το αντίστοιχο ποσοστό έφτασε στο 18%. Το ποσοστό των γυναικών Δημάρχων το 1998 ήταν 1,45% ενώ το 2002 2,1%. Τέλος το ποσοστό των γυναικών Νομαρχών και Υπερνομαρχών το 1998 ήταν 3,5%, ενώ το 2002 μειώθηκε σε 1,7%. Στις εθνικές εκλογές το 1996 εκλέχθηκαν 19 γυναίκες, ποσοστό συμμετοχής 6,3%. Το 2000 εκλέχθηκαν 31 γυναίκες, αριθμός που αντιστοιχεί σε ποσοστό 10,3%, ενώ το 2004 είχαμε 39 εκλεγμένες, δηλαδή 13% στο σύνολο των εκλεγμένων αντιπροσώπων. Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην Κυβέρνηση το 1997 ήταν 7%, το 2000 12,5% και το 2004 4,25%. Ως προς τις εκλογές Ευρωπαϊκών Κοινοβουλίων, το 1999 είχαμε 4 εκλεγμένες, ποσοστό συμμετοχής 16%, το 2004 είχαμε 7 εκλεγμένες, συμμετοχή 28,8%.

Όπως φαίνεται από τα ποσοστά, αναφορικά με τις θέσεις Δημοτικών Συμβούλων, Νομαρχιακών Συμβούλων και Δημάρχων μεταξύ της χρονικής περιόδου 1998-2002 είχαμε άνοδο συμμετοχής των γυναικών. Επίσης, στις εθνικές εκλογές είχαμε σταδιακή άνοδο του ποσοστού των γυναικών, καθώς από 19 εκλεγμένες το 1996 φτάσαμε στις 39 το 2004. Όσον αφορά στη συμμετοχή στην Κυβέρνηση μεταξύ της περιόδου 1996-2004 βλέπουμε ότι, ενώ είχαμε την πρώτη δεκαετία μία άνοδο της τάξεως του 5,5%, τη δεύτερη τετραετία είχαμε πτώση 8,25%, δηλαδή 4,25% λιγότερο.

Οι αριθμοί, δε χρειάζεται να το επισημάνω, είναι μάλλον απογοητευτικοί. Η απογοήτευσή μας είναι μεγάλη, γιατί δε βλέπουμε καμία θεαματική πρόοδο και αυτό οφείλεται ως ένα βαθμό και στο ότι οι γυναίκες δεν εμπιστεύονται 100% τις γυναίκες που αποφασίζουν να δραστηριοποιηθούν στον πολιτικό χώρο. Στην Ελλάδα συγκεκριμένα συμπεραίνουμε, σύμφωνα με την επεξεργασία των στοιχείων εκλεγμένων γυναικών, ότι η κατάσταση δεν είναι καθόλου καλή. Σίγουρα χρειάζεται μεγαλύτερη πληροφόρηση του γυναικείου πληθυσμού, καθώς και μεγαλύτερη οικονομική ενίσχυση των υποψηφίων γυναικών στις Δημοτικές και Εθνικές Εκλογές.

Ενώ, όμως, σημειώνονται κάποια παραδείγματα ανόδου των ποσοστών εκπροσώπησης των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, η Ελλάδα κρατάει σταθερά μία από τις τελευταίες θέσεις σε ότι αφορά στην εκπροσώπηση των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων σε σύγκριση όχι μόνο με τα 15 κράτη-μέλη που ήτανε μέχρι τώρα, αλλά και με τις δέκα καινούργιες χώρες-μέλη της Ένωσης. Αυτό έχει μεγαλύτερο αρνητικό φορτίο, αν σκεφθεί κανείς ότι οι γυναίκες στη χώρα μας συνιστούν το 52% του συνολικού πληθυσμού. Στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών έφθασε στο 28,8%. Είχαμε δηλαδή άνοδο της τάξεως του 8,8% από τις εκλογές της προηγούμενης τετραετίας.

Τι φταίει και ποιος είναι ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων; Πόσο δούλεψαν και τι έκαναν; Όπως γνωρίζετε οι γυναικείες καθώς και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις καταβάλλουν συνεχείς προσπάθειες ευαισθητοποίησης των γυναικών. Ειδικά, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις είναι εκείνες που παλεύουν πολλά χρόνια, από το '74 και μετά, για να αποτελέσουν οι γυναίκες μοχλό πίεσης για την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων και την ενσωμάτωσή της σε όλες τις πολιτικές. Όμως ο ρόλος των οργανώσεων αυτών δε θα γίνει ποτέ ισχυρός, εάν δε δεχθούν οι κυβερνώντες να κάνουν ουσιαστικό διάλογο μαζί τους και να τις ενισχύσουν οικονομικά. Κάθε μέρα όλες εμείς που αγωνιζόμαστε για την ισότητα διαπιστώνουμε πόσο ανασχετικός παράγοντας είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων για τη διάχυση της ισότητας, την ευαισθητοποίηση των γυναικών και την περαιτέρω δραστηριοποίησή τους σε νέους τομείς.

Είναι θλιβερό να χρειάζεται τόσο αγώνας για την ευαισθητοποίηση νέων γυναικών σε θέματα γυναικείας συμμετοχής στα κέντρα λήψης των αποφάσεων. Και είναι θλιβερό γιατί περιμένουμε σήμερα που οι συνθήκες έχουν αλλάξει, που οι γυναίκες είναι μορφωμένες και πιο ανεξάρτητες να είναι και πιο ενημερωμένες και ευαισθητοποιημένες σε θέματα ισότητας των φύλων. Ο αγώνας όμως της επιβίωσης φαίνεται ότι τους απορροφά πολύ χρόνο και ενέργεια, οπότε δεν ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν σε άλλες δραστηριότητες, πόσο μάλλον σε δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με ανάληψη ευθυνών και λήψη αποφάσεων για το κοινωνικό σύνολο.

Χρειάστηκε να κάνω μια συγκέντρωση νέων γυναικών στο Τμήμα Νεολαίας που έχουμε. Οι γυναίκες που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα ήταν όλες απόφοιτες πανεπιστημιακών σχολών και στη συζήτηση που είχαμε μου έκανε εντύπωση η σκληρή στάση τους σε ορισμένα από τα θέματα που συζητήσαμε. Κάλεσα μάλιστα μία από αυτές να κάνουμε μια συζήτηση ιδιαιτέρως για το πώς βλέπει τη συμμετοχή των Ελληνίδων στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Πρέπει να σας πω ότι αυτή η συζήτηση με συγκλόνισε, γιατί απεικόνισε πλήρως τις συνθήκες μέσα στις οποίες αγωνίζεται η γυναίκα σήμερα.

Για τη χώρα μας αποτελεί σταθμό το Σύνταγμα του 1975, το οποίο έδωσε κάποιες ελευθερίες στις γυναίκες με την εισαγωγή της αρχής της ισότητας. Τότε αρχίζει ουσιαστικά να οργανώνεται το γυναικείο κίνημα, να παίρνει σάρκα και οστά με τις προσπάθειες πολύ σπουδαίων γυναικών της εποχής εκείνης, όπως η Στασινοπούλου και η Μαραγκοπούλου. Βέβαια, από το 1974 όταν τελείωσε η χούντα, το κίνημα των γυναικών άρχισε να δραστηριοποιείται, όμως χρονολογία-σταθμός αποτελεί το 1975. Από 1981 μέχρι το 1989 δημιουργήθηκε το θεσμικό πλαίσιο της ισότητας των φύλων, ιδρύθηκε η Γραμματεία Ισότητας και έτσι άρχισε σιγά-σιγά ο κόσμος να εξοικειώνεται με το θέμα της ισότητας των δύο φύλων.

Πρώτη γυναίκα Βουλευτής εκλέχθηκε η αείμνηστη Ελένη Σκούρα, η οποία ήταν από τη Θεσσαλονίκη, μια γυναίκα πολύ συνετή, με την οποία είχα κουβεντιάσει πάρα πολλές φορές και ο λόγος που την ανάγκασε να κατεβεί στην πολιτική ήταν γιατί είχε κάνει πάρα πολύ δουλειά στην πρόνοια μετά τον πόλεμο για τους φτωχούς της Θεσσαλονίκης. Τότε είχε δηλώσει ότι δεν υπάρχει άλλος τρόπος να βοηθήσει τις γυναίκες παρά μόνο να μπει στη Βουλή. Βεβαίως δεν έκανε θαύματα και πρέπει εδώ να σας πω ότι, όταν πήγα και την είδα, ήταν και η τελευταία μας συνάντηση, η γυναίκα αυτή η φωτισμένη μου είπε μια κουβέντα. Τη βρήκα καταρχήν σε ένα ίδρυμα στο τέλος της ζωής της, γιατί δεν είχε παιδιά, είχε πεθάνει ο άντρας της και επειδή ήταν μόνη της είχε και οικονομικό πρόβλημα. Όταν, λοιπόν, θεμελίωσε αυτό το ίδρυμα, στο οποίο και απεβίωσε, της είπε ο Επίσκοπος της Θεσσαλονίκης: «κυρία Σκούρα να είστε πάντα καλά που φθάσατε μέχρι εδώ, αλλά να ξέρετε, δεν ξέρει κανείς πώς τελειώνει. Μπορεί εδώ να τελειώσουμε και οι δυο μας». Και μου λέει «τότε μου κακοφάνηκε, όταν μου το είπε ο Δεσπότης της Θεσσαλονίκης, όμως Αγγέλα μου εδώ τελειώνω». Της είχανε ένα δωμάτιο, βεβαίως την περιποιούνταν, τη σέβονταν, αλλά σκεφθείτε ότι η γυναίκα αυτή που έδωσε τη ζωή της στον αγώνα για τις γυναίκες δεν είχε στο τέλος της ζωής της χρήματα να προσλάβει μία οικιακή βοηθό να τη φροντίσει. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι οι γυναίκες που βγαίνουν σε αυτό το χώρο αναλώνονται, πονάνε και φθείρονται πολύ, γιατί ακριβώς δεν έχουν τη συμπαράσταση που θα έπρεπε και από τις άλλες γυναίκες, αλλά και από τις Κυβερνήσεις και τους κρατικούς φορείς που είναι ανδροκρατούμενοι.

Θέλω, λοιπόν, κλείνοντας να σας πω ότι το 1990 καταφέραμε και έγινε το Ευρωπαϊκό Λόμπι Γυναικών, το οποίο γνωρίζετε ότι δραστηριοποιείται έντονα και προσφέρει πάρα πολύ στον αγώνα υπέρ της ισότητας των φύλων. Το 1994 κάναμε Ευρωεκλογές και με τη βοήθεια του Λόμπι βγήκαμε και κάναμε έναν αγώνα για να αυξήσουμε τη ψήφο των γυναικών.

Φίλες μου, το να λέμε θεωρητικά πράγματα δεν έχει αξία, εάν δεν αγωνιστούμε στην πράξη, αν δεν ανοιχτούμε στον κοινωνικό χώρο να ενημερώσουμε και να

ευαισθητοποιήσουμε όλο τον κόσμο, γυναίκες και άνδρες, προκειμένου να κάνουμε την ισότητα των φύλων πράξη.

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε και εύχομαι όλες σας να γίνετε πραγματικά λάτρες της ιδέας ότι πρέπει να παλέψουμε για τις επόμενες γενιές. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε την κα Νταϊφά-Φρατζεσκάκη για την εισήγησή της. Να καλωσορίσω το Βουλευτή Β΄ Αθηνών της Νέας Δημοκρατίας Λ. Ζαγορίτη. Η κα Νταϊφά-Φρατζεσκάκη αναφέρθηκε στην αναντιστοιχία ανάμεσα στο υψηλό εκλογικό ποσοστό των γυναικών ως μέρος του εκλογικού σώματος και στη συμμετοχή τους σε όργανα όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις.

Αναφέρθηκε σε κείμενα, διακηρύξεις και ισχύουσες διατάξεις. Διαπίστωσε μια απόκλιση ανάμεσα στους στόχους που είχε θέσει η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη του Πεκίνου, όπως διαπίστωσε μία συνάντηση που έγινε στο Λουξεμβούργο δέκα χρόνια μετά. Η πρόταση των θεμάτων της βίας κατά των γυναικών, της προώθησής τους στα κέντρα λήψης των αποφάσεων και η παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών υγείας στις γυναίκες που συζητήθηκε στο Λουξεμβούργο αποδεικνύει το μέγεθος της ανισότητας ειδικά σε αυτούς τους τομείς.

Έκανε μια ενδιαφέρουσα αναφορά σε ό,τι αφορά στην επιχειρηματικότητα των γυναικών και στη δυνατότητα να συμβάλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας μέσω μιας Παγκόσμιας Τράπεζας, ιδέα που ξεκίνησε από έναν Καθηγητή του Πακιστάν. Και διαπιστώνοντας τις ελλείψεις που υπάρχουν, έκανε και μία αυτοκριτική σε ότι αφορά στην εμπιστοσύνη των γυναικών προς γυναίκες υποψηφίους, μια αναφορά στις μη κυβερνητικές οργανώσεις που είναι ένας δυναμικός παράγοντας προαγωγής των θεμάτων των γυναικών και μία αναδρομή στο γυναικείο κίνημα.

Ως προς την Ευρωπαϊκή Ένωση στην οποία αναφέρθηκε θα ήθελα να πω ότι σε ένα τέτοιο υπερεθνικό, οικουμενικό μόρφωμα δεν υπάρχουν οι ίδιες ταχύτητες και τα ίδια επίπεδα εξέλιξης. Υπάρχει, δηλαδή, ο εθνικός πληθυσμός από τη μια μεριά και ο μεταναστευτικός πληθυσμός κυρίως από χώρες του Τρίτου Κόσμου από την άλλη. Οι γυναίκες που ανήκουν στον εθνικό πληθυσμό να μην αγωνίζονται για την ισότητα των φύλων, αλλά δεν έχουν καμία σχέση με τη θέση των γυναικών μεταναστριών, οι οποίες προέρχονται από διαφορετική κουλτούρα που θέλει τη θέση της γυναίκας τελείως υποβιβασμένη. Είναι δύσκολο όλα αυτά εδώ να συντονιστούν και να έρθουν σε μία πάνδημη γυναικεία συμμετοχή διεκδίκησης.

Θα δώσω το λόγο στην κα Α. Καραμάνου, Γενική Γραμματέα Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών.

Α. ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ, Γενική Γραμματέας Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών, τ.

Ευρωβουλευτής, τ. Πρόεδρος Επιτροπής Γυναικών του Ευρωπαϊκού

Κοινοβουλίου: Ευχαριστώ πολύ κύριε Πρόεδρε, κύριε Βουλευτά, αγαπητές/-οί φίλες και φίλοι. Η ισότητα γυναικών και ανδρών αποτελεί αναμφισβήτητα βασική αρχή της δημοκρατίας και θεμελιώδη ανθρώπινη αξία. Ωστόσο, μόλις κατά τον 20ο αιώνα οι γυναίκες βγήκαν από την περιθωριοποίηση και την αφάνεια χιλιετιών, στο προσκήνιο της ιστορίας και της πολιτικής. Η αναγνώριση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών, η μαζική συμμετοχή τους στην εκπαίδευση και στις οικονομικές δραστηριότητες, οι αλλαγές στους ρόλους των δύο φύλων και στη δομή της οικογένειας και η διεκδίκηση ίσης συμμετοχής γυναικών/ανδρών στους δημοκρατικούς θεσμούς, συνιστούν τη μεγαλύτερη ειρηνική κοινωνική επανάσταση στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ο 20ος αιώνας ξεκίνησε με τη διεκδίκηση του δικαιώματος ψήφου από τις λίγες μορφωμένες γυναίκες εκείνης της εποχής και τελείωσε με το δυναμικό αίτημα για δίκαιη κατανομή ανάμεσα στα δύο φύλα όλων των ευθυνών και υποχρεώσεων του δημοσίου και ιδιωτικού βίου.

Ο 21^{ος} αιώνας συνοδεύεται από την ελπίδα για ανανέωση και εξανθρωπισμό της πολιτικής και της κοινωνίας. Οι πολεμικές συγκρούσεις, η βία, η τρομοκρατία, η υποβάθμιση και καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια που μαστίζουν τον πλανήτη, είναι προβλήματα που απαιτούν επείγουσες λύσεις. Οι πρόσφατες εκθέσεις του ΟΗΕ δίνουν μια πολύ ζοφερή εικόνα της κατάστασης που αφορά στα 2/3 του πληθυσμού της γης. Η δημιουργία ενός ειρηνικού κόσμου, η μετατροπή της κουλτούρας της βίας σε κουλτούρα ειρήνης, αλληλεγγύης και συνεργασίας, όπου όλοι οι άνθρωποι, και ιδιαίτερα τα παιδιά, θα έχουν δικαίωμα στη ζωή, στη στέγαση, στη μόρφωση και στην ιατρική περίθαλψη, ανεξάρτητα από τη φυλή, το χρώμα, την εθνικότητα, το φύλο ή τη θρησκεία τους, είναι ένα όραμα που ιδιαίτερα εμπνέει και κινητοποιεί τις γυναίκες. Για τις γυναίκες του κόσμου, όπως εκφράστηκαν μέσα από τις αποφάσεις της Παγκόσμιας Διάσκεψης του ΟΗΕ στο Πεκίνο το 1995, η ειρήνη και η βιώσιμη ανάπτυξη δεν αποτελούν απλά μια ιδέα, αλλά μια δυνατότητα που μπορεί να εγγυηθεί μία αξιοπρεπή ζωή για όλους και όλες, αλλά και για τις γενιές που θα ακολουθήσουν. Η μαζική είσοδος των γυναικών στην πολιτική και η «ισορροπία ισχύος» των φύλων, είναι κατά την άποψή μου, η μοναδική ελπίδα για ανανέωση και εξανθρωπισμό της πολιτικής και της κοινωνίας. Απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις, οι γυναίκες διεκδικούν την ισότιμη συμμετοχή τους στις αποφάσεις και στο σχεδιασμό του μέλλοντος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της έχουν δηλώσει την πίστη και τη δέσμευσή τους στην επίτευξη της ισότητας των φύλων, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και σε όλους τους τομείς. Η έμφαση όμως, από την ίδρυση της Κοινότητας, τοποθετείται στον τομέα της εργασίας, για λόγους οικονομικούς και κυρίως ανταγωνισμού. Η πλήρης αξιοποίηση των

παραγωγικών δυνατοτήτων των γυναικών αναγνωρίζεται από όλους ως αναγκαία συνθήκη για την επιτυχία της στρατηγικής της Λισσαβόνας, για να εξελιχθεί, δηλαδή, η ευρωπαϊκή οικονομία, μέχρι το 2010, στην πιο δυναμική και πιο ανταγωνιστική οικονομία του κόσμου. Πράγματι, κατά τα τελευταία χρόνια, χάρη στην Κοινοτική νομοθεσία, ενισχύθηκε σημαντικά η θέση των γυναικών στην αγορά εργασίας, ακόμη και σε τομείς που παραδοσιακά θεωρούνταν ανδρικοί. Ωστόσο, η μεγαλύτερη πρόοδος σημειώθηκε στις επιδόσεις των γυναικών στην εκπαίδευση, αφού σήμερα αντιπροσωπεύουν το 55% των πτυχιούχων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε όλα τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια οι γυναίκες υπερέχουν και σε αριθμούς και σε επιδόσεις. Συνεπώς, μια ίση εκπροσώπηση γυναικών και ανδρών στους θεσμούς της δημοκρατίας θα έπρεπε να είναι το φυσικό αποτέλεσμα της εκπληκτικής προόδου των γυναικών, αλλά και των δημοκρατικών αξιών που προβάλλει η Ένωση.

Δυστυχώς κάτι τέτοιο δεν είναι αυτονόητο. Η πολιτική ισότητα των φύλων που προωθεί κατά τα τελευταία πενήντα χρόνια η Ένωση δε λειτουργεί σαν αυτόματος πιλότος. Σήμερα στην Ευρώπη, παρά την ευνοϊκή νομική θέση των γυναικών, υπάρχει χάσμα ανάμεσα στην τυπική ισότητα και στην πραγματικότητα, όπως αυτή απεικονίζεται στα χαμηλά ποσοστά πολιτικής συμμετοχής των γυναικών. Ταυτόχρονα η βία κατά των γυναικών, η σωματεμπορία, η αυξημένη ανεργία, η ασυμβατότητα επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, η ανεπάρκεια υποδομών φροντίδας των παιδιών και της τρίτης ηλικίας, συνιστούν καυτά προβλήματα που απαιτούν λύσεις, αφού συνδέονται άμεσα, τόσο με την παραβίαση δικαιωμάτων, όσο και με τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Δυστυχώς πολλά κράτη μέλη της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένης βεβαίως και της Ελλάδας, παρόλο που έχουν ενσωματώσει τις Κοινοτικές Οδηγίες στην εθνική τους νομοθεσία δε δείχνουν προθυμία να προωθήσουν συνοδευτικά μέτρα που θα συμβάλουν στην εξάλειψη των ανισοτήτων.

Με εξαίρεση τις ευρωπαϊκές χώρες του Βορρά, η σχετικά πρόσφατη αναγνώριση του δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες δεν οδήγησε σε μια σημαντική αύξηση της εκπροσώπησης τους στα πολιτικά κέντρα εξουσίας. Η υπο-εκπροσώπηση των γυναικών, πέραν της παραδοσιακής, ιστορικής ταύτισης της πολιτικής με την ανδρική εξουσία, συνδέεται στενά και με τη φύση των εκλογικών συστημάτων και των στρατηγικών, που τα κόμματα υιοθετούν απέναντι στις γυναίκες. Έχει αποδειχτεί ότι τα πιο αναλογικά και μικτά εκλογικά συστήματα (όπως σε πολλές χώρες της Β. Ευρώπης), με ψηφοδέλτια χωρίς σταυρό προτίμησης, διευκολύνουν την ανάδειξη γυναικών υποψηφίων. Σε κάθε περίπτωση ο ρόλος των πολιτικών ηγεσιών είναι καθοριστικός, αφού με μέτρα «θετικών δράσεων» μπορούν να υπερβούν τις συνέπειες του ιστορικού αποκλεισμού των γυναικών από το δημόσιο βίο και να

ενισχύσουν τη συμμετοχή τους στην πολιτική. Στη χώρα μας η πρόσφατη απόφαση του ΠΑ.ΣΟΚ. να καθορίσει ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής 40% και για τα δύο φύλα στα κομματικά όργανα, αποτελεί χωρίς αμφιβολία μέτρο που ενθαρρύνει και ενισχύει τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική. Σημαντικό, επίσης, βήμα προόδου συνιστά και η υποχρεωτική συμμετοχή γυναικών, τουλάχιστον κατά το 1/3, στα ψηφοδέλτια για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Η υπο-εκπροσώπηση των γυναικών στα κέντρα αποφάσεων δεν οφείλεται μόνο σε θεσμικούς παράγοντες, αλλά επίσης και σε αίτια που συνδέονται με τη ποιότητα της δημοκρατίας, την πολιτική κουλτούρα, τη θρησκεία και τις κοινωνικές προσδοκίες. Σε χώρες με καλά θεμελιωμένα δημοκρατικά και κοινωνικά συστήματα, όπως οι Σκανδιναβικές, το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες αναγνωρίστηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και σήμερα παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά εκπροσώπησης γυναικών στον κόσμο. Αντίθετα, σε χώρες με μακρόχρονη ιστορία απολυταρχικών ή συντηρητικών καθεστώτων, τα ποσοστά των γυναικών στα δημόσια αξιώματα είναι πολύ χαμηλά.

Συνολικά στα ευρωπαϊκά όργανα, κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται βελτίωση της εκπροσώπησης των γυναικών. Η συμμετοχή των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αυξήθηκε από 16% στις πρώτες εκλογές του 1979, σε 31% στις εκλογές του 1999 και του 2004. Σύμφωνα με τις θεωρητικές αναλύσεις του Ευρωπαϊκού Δικτύου «Γυναίκες στα Κέντρα Αποφάσεων», η ισότητα των φύλων επιβάλλεται για τους παρακάτω λόγους, που συνοψίζονται στα γνωστά ως «πέντε επιχειρήματα»:

1. *Η ενίσχυση της δημοκρατίας:* Η Δημοκρατία βασίζεται στη συμμετοχή όλων των πολιτών στις διαδικασίες διαμόρφωσης και λήψης των αποφάσεων. Οι γυναίκες αποτελούν το 51% του πληθυσμού, εργάζονται και μορφώνονται όπως και οι άνδρες και δικαιούνται ανάλογης πολιτικής εκπροσώπησης.

2. *Η εφαρμογή στην πράξη της αρχής της ισότητας των φύλων, ως βασικού ανθρώπινου δικαιώματος:* Αυτό το δικαίωμα θα πρέπει να μεταφράζεται σε δίκαιη κατανομή των υποχρεώσεων στην ιδιωτική και στη δημόσια σφαίρα, κατάργηση της διαίρεσης της εργασίας κατά φύλα και υπέρβαση του ιστορικού αποκλεισμού των γυναικών από την πολιτική ζωή.

3. *Ο εμπλουτισμός της πολιτικής με διαφορετικές εμπειρίες, ενδιαφέροντα και συστήματα αξιών:* Ο ιστορικός αποκλεισμός του γυναικείου φύλου από το δημόσιο βίο είχε ως αποτέλεσμα να αποκτήσουν οι γυναίκες διαφορετικές εμπειρίες, ενδιαφέροντα και συστήματα αξιών. Σε μια δημοκρατική κοινωνία οι πολιτικές αποφάσεις θα πρέπει να αντανakλούν τα ενδιαφέροντα και τα συμφέροντα όλων των πολιτών.

4. *Η αξιοποίηση πολύτιμων ανθρώπινων πόρων:* Οι γυναίκες αποτελούν το μισό της παγκόσμιας πηγής ανθρώπινου δυναμικού, ικανοτήτων και ταλέντων. Η φτωχή παρουσία των γυναικών στα κέντρα πολιτικών αποφάσεων σημαίνει φτώχεια και στέρηση από τη μη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων.

5. Η ανανέωση της πολιτικής και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων – νέα πολιτική κουλτούρα: Οι γυναίκες, για πολιτισμικούς κυρίως λόγους, είναι φορείς διαφορετικών ιδεών, αξιών και συμπεριφορών, που εναρμονίζονται περισσότερο με τις κοινωνικές ανάγκες και μπορούν να δώσουν λύσεις στα νέα προβλήματα και τις νέες προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Στην Ελλάδα η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική παραμένει σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα και είναι αναντίστοιχη με την πρόοδο που έχει συντελεσθεί στους τομείς της εκπαίδευσης (περίπου 60% των φοιτητών ΑΕΙ είναι γυναίκες), της επαγγελματικής απασχόλησης και της νομοθεσίας. Η πολιτική πραγματικότητα σήμερα αποκαλύπτει ένα σοβαρό δημοκρατικό έλλειμμα, αφού η πλειοψηφία του εκλογικού σώματος υποαντιπροσωπείται στα κέντρα χάραξης πολιτικής και λήψης αποφάσεων, κατατάσσοντας την Ελλάδα μεταξύ των τελευταίων στις 25 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης - 13% στη Βουλή (εκλογές 2004), περίπου 15% στα δημοτικά και νομαρχιακά συμβούλια, μηδαμινή έως ανύπαρκτη συμμετοχή γυναικών στις διοικήσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων.

Η Ελλάδα του 2005 παραμένει μία πατριαρχική, ανδροκρατούμενη χώρα, δέσμια σε μεγάλο βαθμό, αντιδημοκρατικών αντιλήψεων και αναχρονιστικών κοινωνικών στερεοτύπων, ως προς τους ρόλους των φύλων και την πολιτική λειτουργία. Ταυτόχρονα, οι δομές των κομμάτων, το εκλογικό σύστημα, που απαιτεί μεγάλα οικονομικά μέσα και ειδικά ψηφοθηρικά προσόντα (συνήθως απεχθή στις γυναίκες), ο σκληρός και συχνά αθέμιτος ανταγωνισμός, ο άνισος καταμερισμός των οικογενειακών υποχρεώσεων ανάμεσα στα δύο φύλα και μια σειρά ακόμη πολιτισμικοί και ψυχολογικοί λόγοι, παρεμποδίζουν την υπέρβαση του ιστορικού αποκλεισμού των γυναικών από το δημόσιο βίο.

Το «άνδρες η πόλις εστίν» του Θουκυδίδη δυστυχώς εξακολουθεί, 2500 χρόνια μετά, να αποτελεί βασικό αξίωμα της δομής και της λειτουργίας του πολιτικού μας συστήματος. Η Αθηναϊκή Δημοκρατία, όπως είναι γνωστό, λειτουργούσε μόνο για τους άνδρες. Η Αριστοτελική θεωρία των δύο σφαιρών - η δημόσια σφαίρα που ανήκει στους άνδρες και η ιδιωτική στις γυναίκες- επηρέασε βαθύτατα, δια μέσου των αιώνων, τη φιλοσοφική σκέψη, την πολιτική επιστήμη και πρακτική, καθώς και τις αναλύσεις για παραδοσιακά ζητήματα και αξίες, όπως η ελευθερία, η ισότητα και η δικαιοσύνη.

Η αγωνία για το μέλλον της ισότητας στην Ελλάδα, εκφράστηκε το 1993 με την

προώθηση διακομματικής συνεργασίας και με αποκλειστικό σκοπό τη μαζική συμμετοχή των Ελληνίδων στην πολιτική ζωή της χώρας. Ο Σύνδεσμος αποτελεί τη θεσμοθέτηση της καρποφόρας συνεργασίας των γυναικών ολόκληρου του πολιτικού φάσματος. Σε εκείνη την αρχική φάση συμμετείχε και το ΚΚΕ, το οποίο στη συνέχεια αποχώρησε, συμμορφούμενο με τη γενικότερη στρατηγική του, της μη συνεργασίας με άλλα κόμματα. Η Επιτροπή Διακομματικής Συνεργασίας Γυναικών ξεκίνησε ταυτόχρονα με τη δημιουργία σε ευρωπαϊκό επίπεδο του δικτύου «Γυναίκες στα Κέντρα Αποφάσεων», υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής καμπάνιας για την αύξηση του αριθμού των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις εκλογές του 1994. Για την Ελλάδα είχε προηγηθεί μια κοινοβουλευτική περίοδος (1989-1994), μηδενικής συμμετοχής γυναικών στην Ελληνική αντιπροσωπεία για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Για τις Ελληνίδες λοιπόν ήταν θέμα τιμής, να εκπροσωπηθούν ως φύλο στις Ευρωεκλογές του 1994. Χάρη στη πολύ καλή συνεργασία των γυναικών από όλα τα κόμματα το 0% ανέβηκε στο 20% (5 γυναίκες σε σύνολο 25 θέσεων), για να φτάσει στο 29% στις εκλογές του 2004 (7 γυναίκες στους 24).

Ο ΠΣΓ, με όλους τους τύπους (καταστατικό κ.λπ.) ιδρύθηκε το 1998, με κοινή απόφαση των γυναικείων τμημάτων των κομμάτων ΠΑΣΟΚ, ΝΔ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ και ΠΟΛΑΝ και έχοντας διασφαλίσει την υποστήριξη όλων των κορυφαίων γυναικών πολιτικών, αλλά και του ΚΕΘΙ και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας. Κοινός στόχος, η ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική και η επίτευξη μιας ισορροπημένης εκπροσώπησης των φύλων στους δημοκρατικούς θεσμούς και στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Οι εκλογές για την ανάδειξη του Δ.Σ. πραγματοποιήθηκαν στις 25 Μαΐου 1999 και ο Σύνδεσμος ανέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα για τις Ευρωεκλογές του 1999, τις Εθνικές Εκλογές του 2000 και τις Δημοτικές και Νομαρχιακές Εκλογές του 2002. Ωστόσο, σήμερα έπειτα από μια περίοδο σχετικής αδράνειας, λόγω διαφόρων συγκυριών, η αναζωογόνηση και η επαναδραστηριοποίηση του μέσα από την εκλογή ενός νέου Διοικητικού Συμβουλίου αποτελεί χρέος όλων μας.

Ο Σύνδεσμος αφήνει πίσω του ένα σημαντικό έργο, που συνδέεται με δράσεις που ενίσχυσαν την αυτοπεποίθηση των γυναικών, την αλληλεγγύη και την παρουσία τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, στη Βουλή και γενικότερα στην πολιτική ζωή της χώρας. Θα αναφερθώ σε κάποιες από τις δράσεις του ΠΣΓ. Στις εκλογές του 2000, κατά την προεκλογική καμπάνια για την ανάδειξη γυναικών στη Βουλή έγιναν τα ακόλουθα:

1. *Εκτύπωση και διανομή προεκλογικού φυλλαδίου με κεντρικό σύνθημα: «Σ' αυτές τις εκλογές δώσε δύναμη και φωνή στις γυναίκες».*

- Διανομή του προεκλογικού φυλλαδίου από στελέχη του Συνδέσμου και υποψήφιος στο κέντρο της Αθήνας (ειδικά διαμορφωμένα κιόσκια) - διάλογος με ψηφοφόρους και εκπροσώπους των ΜΜΕ.
- Διανομή του προεκλογικού φυλλαδίου από στελέχη του ΠΣΓ σε Υπουργεία και υπηρεσίες του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα και σε διάφορες συνοικίες της Αθήνας.
- Διανομή του προεκλογικού φυλλαδίου του ΠΣΓ στην επαρχία από γυναίκες υποψήφιος.

2. Δημιουργία και μετάδοση ραδιοφωνικού προεκλογικού μηνύματος, με χορηγία του ραδιοσταθμού FLASH.

- Μπορείτε να φανταστείτε έναν κόσμο με 94% άνδρες και 6% γυναίκες?
- Και όμως υπάρχει. Ο κόσμος της πολιτικής! Ο κόσμος του Ελληνικού Κοινοβουλίου!!
- Σ' αυτές τις εκλογές αυτό πρέπει να αλλάξει!!
- Στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου ψηφίζω ανανέωση και φρέσκες ιδέες!
- Ψηφίζω ευαισθησία σε θέματα παιδείας, υγείας, πρόνοιας & κοινωνικής δικαιοσύνης.
- Ψηφίζω γυναίκες!! Ψηφίζω και γυναίκες!!!
- Για να εμπλουτισθεί η πολιτική με νέες εμπειρίες, ευαισθησία και φαντασία...
- Για να αξιοποιηθούν πολύτιμοι ανθρώπινοι πόροι...
- Για να ανανεωθούν οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων...
- Σε αυτές τις εκλογές δίνω δύναμη και φωνή στις γυναίκες!!!

Το μήνυμα είχε τεράστια επιτυχία και μεταδόθηκε το τελευταίο δεκαήμερο πριν τις εθνικές εκλογές του 2000: α) σε διάφορες ζώνες του προγράμματος του Flash, β) από την ΕΡΑ σε εθνικό δίκτυο και γ) από επαρχιακούς σταθμούς, μετά από πρωτοβουλία των γυναικών υποψηφίων της περιφέρειας

3. Διοργάνωση συνεντεύξεων Τύπου: Δόθηκε η δυνατότητα στους δημοσιογράφους να γνωρίσουν από κοντά και να μιλήσουν με γυναίκες υποψήφιος όλων των πολιτικών κομμάτων.

Η καμπάνια του Συνδέσμου λειτούργησε θετικά, αφού στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2000 αναδείχθηκαν 31 γυναίκες στο Κοινοβούλιο σε σύνολο 300 βουλευτών, έναντι 19 της προηγούμενης περιόδου (αύξηση 63,15%). Δυστυχώς, όμως, οι δικαστικές αποφάσεις οδήγησαν πέντε εκλεγμένες εκτός Βουλής. Αποτέλεσμα της δράσης του Συνδέσμου ήταν η συγκέντρωση του ποσού των 5.550.000 δρχ., για τις ανάγκες της καμπάνιας από τους χορηγούς (κα. ΕΛΕΝΗ ΚΟΚΚΑΛΗ: 3.000.000 δρχ., ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: 1.000.000 δρχ., ΕΥΔΑΠ: 1.000.000 δρχ., MINOAN LINES: 500.000 δρχ., ΔΕΚΑΘΛΟΝ Α.Ε. 50.000 δρχ.).

Επιπρόσθετα, διοργανώθηκε Συνέδριο γυναικών-μελών των Κοινοβουλίων της Ν.Α. Ευρώπης με θέμα: «*Παγιώνοντας τη Δημοκρατία , τη Σταθερότητα και την Ειρήνη στα Βαλκάνια: Ο Αποφασιστικός Ρόλος των Γυναικών*» Το Συνέδριο συνδιοργανώθηκε από τον Πολιτικό Σύνδεσμο Γυναικών και το Ινστιτούτο Δημοκρατίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, στην Αθήνα, 29 Σεπτεμβρίου–1 Οκτωβρίου του 2000, με εξαιρετική συμμετοχή και επιτυχία, ενώ συνεχίστηκε και κατά τα επόμενα χρόνια η διαβαλκανική συνεργασία των γυναικών πολιτικών.

Επιπλέον, έγιναν *Διαβήματα και Υπομνήματα* προς τους αρμοδίους Υπουργούς για την εφαρμογή της εθνικής και Κοινοτικής νομοθεσίας για την ισότητα των φύλων στους διαγωνισμούς και τις προσλήψεις για κάλυψη οργανικών θέσεων στο Πυροσβεστικό Σώμα, στην Ελληνική Αστυνομία, στο Στρατό και στο Λιμενικό. Οι παρεμβάσεις αυτές του Συνδέσμου δικαιώθηκαν στη συνέχεια από αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων. Ο Σύνδεσμος, επίσης, συμμετείχε σε κοινές δράσεις με το ΚΕΘΙ και τη ΓΓΙ (εκδήλωση για την Αφγανή Σίμα Σαμάρ, σεμινάριο για υποψήφιος πολιτικούς με την Lesley Abdela, Συνέδρια ΚΕΘΙ κ.λπ.). Τα παραπάνω στοιχεία δίνουν ένα σαφές δείγμα γραφής των δραστηριοτήτων του ΠΣΓ και καταδεικνύουν την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας και της αλληλεγγύης των γυναικών, πέρα και πάνω από κόμματα και διαχωριστικές γραμμές.

Μιλώντας για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική, θα ήταν σοβαρή παράλειψη να αφήσουμε εκτός συζήτησης τα ΜΜΕ. Οι σημαντικές εξελίξεις στο χώρο αυτό και η επίδρασή τους στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης ελήφθησαν σοβαρά υπόψη κατά τη διαμόρφωση της πλατφόρμας δράσης των Ηνωμένων Εθνών που εγκρίθηκε στη *Διάσκεψη του Πεκίνου* το 1995. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να τονίσω τη σημαντική συμβολή της Ελληνικής Αντιπροσωπείας στη διαμόρφωση των κειμένων (οι παριστάμενες κυρίες Αγγέλα Φραντζεσκάκη και Καίτη Κωσταβάρα επέδειξαν ιδιαίτερη επιμέλεια και μαχητικότητα σε όλες τις συνεδριάσεις). Το τελικό κείμενο τονίζει, ότι η ραγδαία αναπτυσσόμενη βιομηχανία των μέσων ενημέρωσης και μαζικής επικοινωνίας αποτελεί «κρίσιμο πεδίο ανησυχίας», το οποίο πρέπει να εξεταστεί επειγόντως, εάν επιθυμούμε να σημειώσουμε σοβαρή πρόοδο στο θέμα της ισότητας των δύο φύλων. Ιδιαίτερα τονίστηκε η σημασία δύο τομέων:

1. Βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών σε θέσεις εργασίας στα ΜΜΕ και στον τομέα των νέων τεχνολογιών, ιδίως σε θέσεις ευθύνης.
2. Προβολή μιας ισορροπημένης και μη στερεότυπης εικόνας των γυναικών από τα ΜΜΕ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με σχετικό ψήφισμά του έχει επισημάνει ότι «η Κοινοτική και οι εθνικές νομοθεσίες είναι ανεπαρκείς για να προστατεύσουν τις γυναίκες από τις αρνητικές απεικονίσεις των ΜΜΕ». Γι' αυτό η Επιτροπή Δικαιωμάτων

των Γυναικών ζήτησε νομοθεσία που θα προστατεύει την αξιοπρέπεια των γυναικών στα ΜΜΕ και τις διαφημίσεις. Όπως είναι γνωστό, η πρόταση της αρμόδιας τότε Επιτρόπου κας Άννας Διαμαντοπούλου, για επέκταση της ισότητας των φύλων πέραν του χώρου εργασίας, προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων από τα οργανωμένα συμφέροντα, τα προερχόμενα κυρίως από το χώρο των ΜΜΕ, της διαφήμισης και των ασφαλιστικών εταιριών, με αποτέλεσμα την υποχώρηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τελικά, η νέα Κοινοτική νομοθεσία αφορά μόνο την ισότητα στη πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, αφήνοντας τη διάσταση του φύλου στα ΜΜΕ για το μέλλον.

Έτσι, μέχρι στιγμής δεν υπήρξε, ούτε σε εθνικό, ούτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο μια συστηματική προσπάθεια σύνδεσης του φύλου με τη λειτουργία και το περιεχόμενο της δημοκρατίας και των ΜΜΕ. Οι *διαμαρτυρίες για υπο-εκπροσώπηση των γυναικών πολιτικών* στα τηλεοπτικά debates και στις πολιτικές στήλες σπανίως φθάνουν σε ευήκοα ώτα. Υπάρχει βέβαια εξήγηση γι' αυτό: από τη στιγμή που υπάρχει μικρή συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική, η τηλεόραση απλά αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα και δεν αναμένεται να λειτουργήσει διαφορετικά. Με βάση αυτή την εξήγηση, θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι *η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική ζωή*, μέσω της εφαρμογής της νομοθεσίας περί ισότητας, αυτόματα θα σηματοδοτήσει αύξηση της συμμετοχής τους στα τηλεοπτικά debates.

Μια γαλλική έρευνα σχετικά με τη συμμετοχή ανδρών και γυναικών πολιτικών στα τηλεοπτικά debates, αποκάλυψε ένα μεγάλο χάσμα μεταξύ των φύλων, με την παρουσία των ανδρών να ανέρχεται στο 87,8% και το αντίστοιχο των γυναικών σε 12,2%. Η έρευνα δείχνει ότι η τηλεόραση αντικατοπτρίζει και αναπαράγει τη μικρή συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική σκηνή. Η συμμετοχή γυναικών στην τηλεόραση ακολουθεί εκείνη της αύξησης της συμμετοχής στα πολιτικά όργανα.

Τα *media τείνουν να αντιμετωπίζουν τις γυναίκες πολιτικούς ως αντικείμενα* και όχι ως πολιτικούς πρωταγωνιστές, κάτι που σπάνια συμβαίνει με τους άνδρες πολιτικούς. Συχνά μάλιστα γυναίκες πολιτικοί έχουν διαμαρτυρηθεί για το γεγονός ότι τα ΜΜΕ τις μεταχειρίστηκαν πολύ σκληρά. Μεγαλύτερη προσοχή αποδίδεται στον τρόπο που τα media παρουσιάζουν τις γυναίκες. Ενώ στις συνεντεύξεις με τους άνδρες ή έμφαση τίθεται συχνά στις πολιτικές τους επιδόσεις και στην πείρα τους, με τις γυναίκες το ενδιαφέρον εστιάζεται στην ηλικία, στην οικογενειακή τους κατάσταση, στις ενδυματολογικές τους προτιμήσεις κ.λπ. Άλλες φορές τα ΜΜΕ ταυτίζουν την επιτυχημένη γυναίκα πολιτικό με άτομο που αποβάλλει τα γυναικεία χαρακτηριστικά και υιοθετεί εκείνα που προσομοιάζουν περισσότερο με αυτά των ανδρών.

Σε ό,τι αφορά στην κάλυψη της *προεκλογικής εκστρατείας των υποψηφίων*, τα ΜΜΕ σίγουρα επηρεάζουν και την εκλογιμότητα των γυναικών πολιτικών. Διαφορετική μεταχείριση από τα media μπορεί να επηρεάσει τις επιλογές του εκλογικού σώματος,

μέσω της ενημέρωσης που παρέχουν για την κοινωνική θέση των υποψηφίων, την αξιολόγησή τους, την παρουσίαση των θέσεών τους για διάφορα θέματα και την προβολή της προσωπικότητας και της δυναμικότητας του/της υποψηφίου/-ας. Ο Τύπος συνήθως επικεντρώνεται στα «σκληρά» θέματα πολιτικής, όπου οι γυναίκες εμφανίζονται λιγότερο δυναμικές, άρα με λιγότερες πιθανότητες να επιτύχουν. Έρευνες καταδεικνύουν ότι, κατά την προεκλογική εκστρατεία, οι πολιτικές θέσεις των γυναικών λαμβάνουν λιγότερη κάλυψη από εκείνες των ανδρών και τα ΜΜΕ δεν ανταποκρίνονται στα μηνύματα που θέλουν να περάσουν οι γυναίκες κατά την προεκλογική τους καμπάνια. Η κάλυψη δηλαδή από τον Τύπο δε συμβαδίζει με την προεκλογική στρατηγική των γυναικών, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τους άνδρες. Γενικότερα, οι δημοσιογράφοι τονίζουν περισσότερο τα θέματα και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των ανδρών υποψηφίων, παρά εκείνα των γυναικών.

Το αμερικανικό media γκρουπ «Γυναίκες, Άνδρες και ΜΜΕ», δήλωσε ότι, σύμφωνα με έρευνα, μεταξύ 1994-1995, οι πηγές από γυναίκες πολιτικούς αγνοούνταν από τους τηλεοπτικούς ανταποκριτές και τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων απέφευγαν αναφορά σε γυναίκα πολιτικό ή την προβολή φωτογραφιών. Αυτό χαρακτηρίστηκε σα «συμβολική εξαφάνιση των γυναικών». Παρόμοια μελέτη από το Ινστιτούτο ΜΜΕ Νόρρις σχετικά με την προβολή των γυναικών αρχηγών κρατών σε διεθνές επίπεδο (Προέδρων και Πρωθυπουργών) αποκάλυψε ότι, με βάση το μέσο όρο προβολής καθημερινών ρεπορτάζ, οι γυναίκες αρχηγοί σημείωσαν πολύ μικρότερα ποσοστά. Για παράδειγμα, παρά την εκτενή κάλυψη της Μάργκαρετ Θάτσερ, ο άχρωμος John Major είχε μεγαλύτερη προβολή από εκείνη της προκατόχου του. Αν λοιπόν, οι γυναίκες που βρίσκονται στα υψηλά κλιμάκια της ιεραρχίας της πολιτικής αδυνατούν να πετύχουν ίση μεταχείριση με τους άνδρες συναδέλφους, σκεφτείτε πόσο πιο δύσκολο είναι για τις γυναίκες που προσπαθούν να μπουν στην πολιτική και να ανεβούν τα σκαλιά της ιεραρχίας.

Η δημοκρατία είναι μια συλλογική λειτουργία, η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη 3 όρων, προκειμένου να λαμβάνονται δημοκρατικά οι αποφάσεις:

1. Πρόσβαση όλων στη πληροφόρηση.
2. Διάχυση και ανταλλαγή της πληροφορίας στη δημόσια σφαίρα.
3. Λήψη αποφάσεων με βάση τις κοινές αξίες και σε συνάρτηση με τις πληροφορίες.

Αν οποιαδήποτε από αυτές τις συνθήκες απουσιάζει, δεν μπορούμε να μιλούμε για δημοκρατική λήψη αποφάσεων. Τα τελευταία χρόνια υπάρχουν ανησυχητικές ενδείξεις ότι η ανάγκη για κοινή βάση πληροφόρησης και κοινό πεδίο συζήτησης, ανοιχτό σε όλους δεν είναι πλέον δεδομένο. Στην Ελλάδα, τα ΜΜΕ και ιδιαίτερα η τηλεόραση είναι πλέον το κυρίαρχο μέσο πολιτικής επικοινωνίας. Σε αυτό το πλαίσιο,

ο αποκλεισμός των γυναικών πολιτικών δημιουργεί έλλειμμα *πολιτικής πολυφωνίας και πλουραλισμού απόψεων*. Οι γυναίκες πολιτικοί, που αντιμετωπίζονται συχνά αρνητικά ακόμη και από τους ίδιους τους μηχανισμούς των πολιτικών τους κομμάτων, αδυνατούν να αρθρώσουν δημόσιο λόγο που να έχει αποδέκτες, όχι λόγω της δικής τους αδυναμίας, αλλά λόγω της μισογυνικής στάσης των ΜΜΕ.

Έτσι αναπτύσσεται ένας *δημόσιος λόγος ανδροκεντρικός, μονομερής, χωρίς πλουραλισμό, ποικιλομορφία αλλά και δημοκρατική νομιμοποίηση*. Αυτή η αδιαφορία ή η έλλειψη παιδείας και ευαισθησίας για τη διάσταση του φύλου στο δημόσιο βίο είναι βέβαιο ότι επιδρά αρνητικά στον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας μας και επιτείνει τη συντηρητικοποίηση, έτσι όπως καταγράφηκε στις έρευνες του ΕΚΚΕ, που αποκάλυψαν σοβαρές τάσεις αντίστασης της Ελληνικής κοινωνίας απέναντι στη νεωτερικότητα και στα σύγχρονα ρεύματα σκέψης. Αυτή ακριβώς η συντηρητικότητα καταγράφεται και αντανακλάται με απόλυτη πιστότητα στα ΜΜΕ.

Η πραγματικότητα των ΜΜΕ επιβεβαιώνει την αντίληψη ότι οι γυναίκες βρίσκονται στο περιθώριο της πολιτικής και προβάλλονται ως εξαιρέσεις, ενώ οι άνδρες υποψήφιοι αποτελούν το σύνηθες πρότυπο υποψηφίου μαζί με το σύνολο των αξιών και των ιδεών, που ακολουθούν τον άνδρα υποψήφιο. Αυτό όμως αποτελεί και τη μεγάλο πρόκληση, να διεκδικήσουμε μια ανοιχτή και αντιπροσωπευτική δημοκρατία, όπου η ανδρική «ιδιοκτησία» θέσεων και αξιωμάτων δε θα θεωρείται πρότυπο μοντέλο άσκησης εξουσίας.

Είναι βέβαιο, ότι αν τα ΜΜΕ παρείχαν στις γυναίκες ευμενέστερο πεδίο διατύπωσης των απόψεών τους ο δημόσιος λόγος και η πολιτική ατζέντα θα εμπλουτίζονταν και θα αναβαθμιζονταν. Θα υπήρχε μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα, που συνδέονται με την ποιότητα της ζωής - την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική πολιτική και πρόνοια, την ιατρική περίθαλψη, την παιδεία, την καταπολέμηση της χρήσης των ναρκωτικών και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Επιπλέον, σε διεθνές επίπεδο, θα υπήρχε μεγαλύτερη κοινωνική αλληλεγγύη μεταξύ λαών και εθνών και δικαιότερη κατανομή της ευημερίας και των πόρων του πλανήτη.

Το ζήτημα πολιτικής κουλτούρας, το οποίο τίθεται είναι το εξής: πώς μπορούν τα ΜΜΕ, εν όψει και των τοπικών εκλογών του 2006, να προωθήσουν μια πολιτική καταπολέμησης των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών και να ενισχύσουν μια ισορροπημένη συμμετοχή των φύλων στη δημοκρατική ζωή;

Θα ήθελα να καταθέσω τις παρακάτω σκέψεις και προτάσεις:

- Τα ΜΜΕ έχουν υποχρέωση να πάψουν να λειτουργούν ως συνεχιστές και προαγωγοί των παραδοσιακών κοινωνικών και πολιτισμικών αντιλήψεων και να λειτουργήσουν περισσότερο ρηξικέλευθα, ως μέσα ανατροπής των παρωχημένων

κοινωνικών στερεοτύπων. Οι άνθρωποι των MEDIA σε όλα τα επίπεδα, από τον αρχισυντάκτη μέχρι το ρεπόρτερ, θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι η παρουσίαση, σχεδόν αποκλειστικά, των θέσεων των ανδρών πολιτικών συντελεί στη διαιώνιση μιας ανάπηρης δημοκρατίας.

- Τα ΜΜΕ μπορούν να συμβάλουν στη δημόσια ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, για την αναγκαιότητα της συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική ζωή ως αναπόσπαστο κομμάτι της δημοκρατίας.
- Θα πρέπει να ενισχυθεί η θέση των γυναικών στον τομέα των ΜΜΕ, τόσο στην παραγωγή, όσο στη διοίκηση και λειτουργία τους.
- Οι γυναίκες πολιτικοί θα πρέπει να μάθουν πώς να περνούν τις ιδέες και το μήνυμά τους ή πώς να δίνουν προσωπικές συνεντεύξεις, συνεντεύξεις τύπου, παρουσιάσεις, δελτία τύπου κ.λπ. γιατί συνήθως τα media προτιμούν άτομα με αυτοπεποίθηση, που μπορούν να υπερασπιστούν τις ιδέες τους.
- Οι πολιτικές παρατάξεις και κυρίως οι υποψήφιοι δήμαρχοι και νομάρχες θα πρέπει να αναμορφώσουν τις πολιτικές επικοινωνίας τους, ώστε να γίνουν κοινωνικά πιο ευαίσθητες, να ενσωματώσουν τη διάσταση του φύλου και επιπλέον να προωθήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα των γυναικών.

Το Διεθνές Παρατηρητήριο Μέσων Ενημέρωσης (Media Watch Global) βεβαιώνει ότι ο 21^{ος} ο αιώνας, θα είναι ο αιώνας στον οποίο η επικοινωνία και η πληροφορία θα ανήκουν επιτέλους σε όλους τους πολίτες. Εύχομαι αυτή η εκτίμηση να χωρέσει και τις γυναίκες και εύχομαι η δημοκρατία της ισότητας να επιβεβαιωθεί και από τις εξελίξεις. Για την Ελλάδα η ανάδειξη των νέων δημοτικών και νομαρχιακών συμβουλίων θα είναι ένα σημαντικό τεστ για την καταμέτρηση της κοινωνικής προόδου που έχει συντελεστεί στο ζήτημα των δικαιωμάτων των γυναικών και της ισότητας των φύλων. Στην πορεία προς τις εκλογές σημαντικός, όπως πάντα, θα είναι και ο ρόλος των γυναικείων ΜΚΟ, που οφείλουν να επιστρατεύσουν και πάλι τις δυνάμεις τους και να εκδηλώσουν την υποστήριξή τους και την αλληλεγγύη τους προς τις γυναίκες υποψήφιας. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και η Ελλάδα χρειάζονται άμεσα τις οργανωτικές ικανότητες, τη φαντασία, τον ενθουσιασμό και το πρακτικό πνεύμα των γυναικών.

Σίγουρα, χρειαζόμαστε ένα όραμα της κοινωνίας του 21^{ου} αιώνα και μια πυξίδα που θα μας οδηγήσει εκεί. Χρειαζόμαστε ένα όραμα σε τρία επίπεδα. Πρώτα σε προσωπικό επίπεδο, έπειτα σε συλλογικό και τέλος, χρειάζεται να κοιτάξουμε ψηλά πάνω από τα σύννεφα, πέρα από τον ορίζοντα, σε παγκόσμιο επίπεδο, για την αλλαγή της πολιτικής και της κοινωνίας, για να επικρατήσουν σε ολόκληρο τον

Πλανήτη οι αξίες της ειρήνης, της ελευθερίας, της αλληλεγγύης και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε την κα Καραμάνου, την οποία δε διέκοψα παρά την υπέρβαση του χρόνου, αφενός μεν για να μη θεωρηθεί μια βάνουση επέμβαση του ανδρικού φύλου, δεύτερον γιατί, καλό είναι ο καθένας να ολοκληρώνει τη σκέψη του και τρίτον, γιατί χρειαζόμαστε λίγο πάθος στη συζήτηση.

Κατ' αρχάς θα ήθελα να σημειώσω πρόοδο. Γράφοντας, πριν από μερικές δεκαετίες, ο Ουμπέρτο Έκο τη σημειολογία της καθημερινής ζωής, έκανε τον εξής διαχωρισμό. Οι γυναίκες, είπε, κάνουν κουτσομπολιό που αποτελεί μια έκφραση της κοινωνικότητας. Αυτό που εκφράζεται στους άνδρες με συζητήσεις για διεθνή θέματα ή για θέματα πολιτικής, είναι η ίδια η έκφραση του κοινωνικού ενδιαφέροντος, απλώς το πεδίο δραστηριότητας των ανδρών είναι διευρυμένο και εκφράζεται έτσι, διοχετεύεται εκεί. Στον περιορισμένο κόσμο της γυναίκας, έναν μικρόκοσμο γνωστών οικογενειών, συγγενών και φίλων, εκφράζεται η κοινωνικότητα με το συγκεκριμένο τρόπο. Με τη θεματολογία που αναπτύχθηκε από τις γυναίκες ομιλήτριες φαίνεται ότι έχει κατακτηθεί αυτή η διεύρυνση του πεδίου.

Σε αυτό εδώ, για να αναφερθώ και στην ιστορική αναδρομή που έγινε, σημαντικό ρόλο έπαιξαν τα άτομα. Δηλαδή οι σουφραζέτες του 20ου αιώνα ή μορφές στην Ελλάδα όπως η Καλλιρρόη Παρέν κ.ά., οι οποίες είχαν τη μόρφωση, πολύ βασικό στοιχείο αυτό, το οποίο αναφέρθηκε, και έδωσαν αγώνα. Προηγήθηκαν της εποχής τους και αντιμετώπισαν βέβαια τις ανάλογες κυρώσεις. Η πολιτική πιστεύω ότι είναι ο χώρος, όπου αντανάκλαται όλη η κοινωνική διεργασία. Δηλαδή όλη αυτή η δυναμική που αναπτύχθηκε και που ως εκπαιδευτικός έχω διαπιστώσει πολλές φορές, τα μεγάλα άλματα των κοριτσιών στο γνωστικό τομέα, η πολύ δυναμική συμμετοχή τους σε όλες τις εκδηλώσεις είναι κάτι το οποίο έχει και θα έχει την αντανάκλασή του στην πολιτική. Είναι απλώς θέμα χρόνου.

Σε ότι αφορά στη νομοθεσία για το 30% της συμμετοχής των γυναικών στα δημοτικά και νομαρχιακά ψηφοδέλτια θα πω ότι ήταν μια βίαιη επέμβαση για τα κοινωνικά δεδομένα. Δεν το κρίνω αρνητικά, απλώς πολύς κόσμος της Αυτοδιοίκησης εκδήλωνε αδυναμία να βρει σε μικρούς δήμους γυναίκες υποψήφιες, όχι γιατί δεν υπήρχε γυναικείος πληθυσμός, αλλά γιατί δεν ήταν πρόθυμες. Και δεν ήταν πρόθυμες, γιατί δεσμεύονταν από το στερεότυπο του φύλου τους.

Θα έλεγα, επίσης, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ως πολιτική επιλογή ήταν μια κορυφαία πράξη και δικαιώνει αυτούς, που την πραγματοποίησαν, γιατί επέτρεψε μια όσμωση με κράτη και κινήματα, που είχανε μια άποψη πιο προωθημένη. Επίσης, επέτρεψε την επικοινωνία, έβγαλε την Ελλάδα από τον απομονωτισμό και ταυτόχρονα

με την πρόοδο της πληροφόρησης, τη διάχυση της πληροφορίας με διάφορους τρόπους σε μεγάλα μέρη των πληθυσμών, οδήγησε και σε συγκεκριμένες διαπιστώσεις και αντίστοιχες διεκδικήσεις.

Είμαι, λοιπόν, πιο αισιόδοξος σε σχέση με το μαχητικό πνεύμα της κας Καραμάνου. Όντως υπάρχουν υψηλά ποσοστά συμμετοχής γυναικών στον εκπαιδευτικό κλάδο. Όμως οι γυναίκες κρίνονται στην καθημερινή πράξη με κριτήρια απόδοσης, ακόμα και αν λείπει η αξιολόγηση στην εκπαίδευση.

Είχα την ευκαιρία να συνεργαστώ και να θαυμάσω πολλές απ' αυτές για το επίπεδο της δουλειάς τους. Αυτό δεν αντανakλάται στα όργανα της διοίκησης. Θυμάμαι μια θαρραλέα απόφαση της κυρίας Μ. Γιαννάκου προ μηνών, που επέμενε να βάλει γυναίκες σε κορυφαίες διευθυντικές θέσεις, παρά τις αντιδράσεις που είχε δεχτεί. Αυτό θεωρώ ότι ήταν ένα άνοιγμα, μια σημαντική πολιτική κίνηση, που είχε και τον αντίστοιχο συμβολισμό της. Αλλά επιμένω ότι αυτό εδώ είναι ένα θέμα χρόνου σε ότι αφορά στην πρόοδο και στην ολοκλήρωσή του.

Η κα Καραμάνου έθεσε και ένα πολιτικό στόχο, Δημοτικές και Νομαρχιακές Εκλογές, όπως επεσήμανε η κα Νταϊφά, οι γυναίκες δεν προτιμούν τις γυναίκες υποψήφιες. Άρα χρειάζεται αυτό που είπε η κα Καραμάνου, δηλαδή αγώνας προς τα κάτω, για να διαμορφωθεί μία μεγάλη δυναμική που θα πιέσει τα πάντα. Και επειδή πρέπει να φύγει θα ήθελε για λίγο το λόγο.

A. KAPAMANOY: Θέλω να σας ζητήσω συγνώμη, πρώτα-πρώτα να ζητήσω συγνώμη από την Κ. Κωσταβάρα και την Ε. Πορτάλιου, επειδή πρέπει να φύγω. Και ήθελα να σας πω και το λόγο για να προτρέψω και άλλες γυναίκες. Τώρα που δεν είμαι Ευρωβουλευτής σκέφτηκα να πάω να εκπληρώσω ένα παλιό μου όνειρο, να κάνω μεταπτυχιακά. Ξεκίνησα, λοιπόν, ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα, οι υποχρεώσεις του οποίου δε μου επιτρέπουν να παραμείνω μαζί σας. Μέσα από αυτά θέλω να περάσω το μήνυμα, όχι μόνο της ισότητας των φύλων αλλά και της δια βίου εκπαίδευσης. Η δια βίου εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα σημαντική δυνατότητα για τις γυναίκες, κυρίως για αυτές που παντρεύτηκαν στα 20 όπως εγώ, που οι οικογενειακές υποχρεώσεις τους στέρησαν και τις ελάχιστες ευκαιρίες για ολοκλήρωση πανεπιστημιακών σπουδών. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ζητήσω την άδειά σας να φύγω.

ΟΜΙΛΗΤΡΙΑ: Επειδή θα φύγει η κα Καραμάνου, θα ήθελα να κάνω μια επισήμανση. Κατ' αρχάς μιλάμε για ισοτιμία και όχι για ισότητα. Δεν μπορούμε στο πλαίσιο της ισότητας να ισοπεδώνουμε τα πάντα.

Ας μιλήσουμε, για παράδειγμα, για τη νυχτερινή βάρδια. Δεν μπορεί μια μητέρα

να δουλεύει τη νύχτα και το πρωί να στείλει το παιδί της στο σχολείο. Γι' αυτό εγώ επιμένω ότι πρέπει να αντικαταστήσουμε τη λέξη ισότητα με τη λέξη ισοτιμία της γυναίκας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Καραμάνου.

A. ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ: Εγώ δε συμφωνώ, αυτό το θέμα το έχουμε λύσει από χρόνια. Είναι ισότητα, η ισοτιμία είναι δεδομένη. Ίδια αξία έχει ο άνδρας και η γυναίκα, αλλά αυτή η ίδια αξία δεν εκφράζεται στους θεσμούς. Όσο αφορά στους προστατευτικούς νόμους εγώ είμαι αντίθετη πέρα για πέρα. Οι γυναίκες δεν είναι προστατευόμενο είδος όχι μόνο σε ότι αφορά στη νυχτερινή εργασία αλλά στα πάντα. Είμαι κατά της προστατευτικής νομοθεσίας οποιουδήποτε είδους.

Οι γυναίκες θα πρέπει με ίδιους όρους και προϋποθέσεις να παλεύουν στην αγορά εργασίας, αλλά να λύσουν και τα άλλα θέματα της άνισης κατανομής του χρόνου και των υποχρεώσεων στο πλαίσιο της οικογένειας. Άνδρες και γυναίκες να μοιραστούμε δίκαια όλες τις ευθύνες και όλες τις υποχρεώσεις του δημόσιου και του ιδιωτικού βίου. Οι γυναίκες δε χρειάζονται προστατευτικούς νόμους. Αν μια γυναίκα στα 20 της θέλει να δουλέψει νυχτερινό ωράριο και να πάρει διπλάσιο μισθό για ποιο λόγο θα της το απαγορεύσουμε; Αν μια γυναίκα θέλει να γίνει συνοριοφύλακας γιατί να μη γίνει; Αν μια γυναίκα θέλει να γίνει αστυνομικός γιατί να μην έχει την ευκαιρία να γίνει αστυνομικός; Αυτό το θέμα έχει να κάνει με τη θέση των γυναικών μέσα στην απασχόληση και μέσα στην εργασία.

Πάντως εύχομαι, σε όσες από σας είστε υποψήφιες, καλή επιτυχία στις Δημοτικές και Νομαρχιακές Εκλογές. Φαντάζομαι ότι μέχρι τότε θα συναντηθούμε και πάλι, διότι έχουμε μπροστά μας πολλούς αγώνες.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε άλλη μια φορά την κα Καραμάνου για την τοποθέτησή της, η οποία είχε και λίγο διαλογικό ακτιβισμό. Η κα Κ. Κωσταβάρα, Πρόεδρος της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών έχει το λόγο.

Κ. ΚΩΣΤΑΒΑΡΑ, Πρόεδρος Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Ευχαριστώ και τις διοργανώτριες αυτού του Συνεδρίου που μου δίνουν την ευκαιρία να επικοινωνήσω μαζί σας. Σας μεταφέρω και το χαιρετισμό της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών, την οποία εκπροσωπώ.

Έχω τροποποιήσει λίγο τον τίτλο της εισήγησής μου. Στο «Ισότιμη Συνεργασία των Δύο Φύλων στην Πολιτική» πρόσθεσα το «Πεκίνο +10: Η Προοπτική». Θα μιλήσω για το παρόν, αυτό που ζούμε αυτή τη στιγμή και για το μέλλον, την

προοπτική δηλαδή που θα μας δώσει το Πεκίνο +10.

Αγαπητοί/-ές μου, αν και βρισκόμαστε ήδη στον 21^ο αιώνα, οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται ως μειονότητα. Παρόλο που η ισότητά τους με τους άνδρες έχει θεσπιστεί νομοθετικά, στην πράξη δυστυχώς δεν αναγνωρίζονται ως ίσες μ' αυτούς. Οι νόμοι-πλαίσιο, τα προγράμματα και γενικά το κλασικό οπλοστάσιο των Κοινοβουλίων και των Κυβερνήσεων είναι ανεπαρκές με αποτέλεσμα, όταν αναφερόμαστε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως έκανε και η κα Φρατζεσκάκη και η κα Καραμάνου, να μιλάμε, και δικαίως, για έλλειμμα δημοκρατίας. Η μικρή συμμετοχή των γυναικών στην Εθνική Εκπροσώπηση και σε όλα τα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, ο πλήρης σχεδόν αποκλεισμός τους από τα υψηλά κλιμάκια της πολιτικής, αλλά και οι πολλαπλές σε βάρος τους διακρίσεις στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης, είναι γεγονότα διαπιστωμένα.

Οι γυναίκες δεν ήταν αποκλεισμένες μόνον από την πολιτεία. Τις απέκλειαν και συνεχίζουν να τις αποκλείουν οι μορφές της οργάνωσης της κοινωνίας στο σύνολό τους. Πρόκειται για τις μορφές αναπαραγωγής της κοινωνίας, όπως η κοινωνικοποιημένη σεξουαλικότητα, οι σχέσεις του ζευγαριού, οι σχέσεις πατέρα και παιδιών, η ανατροφή των παιδιών, οι μορφές και η φύση της περίθαλψης, αλλά και οι μορφές της παραγωγής γενικά.

Η δομή της κοινωνίας δίνει την εντύπωση ότι οι κατασκευαστές της δεν πιστεύουν ότι οι γυναίκες έχουν δικαίωμα στην επαγγελματική καριέρα, πολύ δε περισσότερο δεν έχουν δικαίωμα ανάμειξης στην πολιτική. Αντίθετα, στους άνδρες δίνεται το δικαίωμα της συμμετοχής στην πολιτική χωρίς να επιβαρύνονται με τις ευθύνες της οικογένειας. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες οι γυναίκες κάνουν απίστευτες προσπάθειες, πραγματικά θαύματα για να συντονίσουν την οικογενειακή με την επαγγελματική τους ζωή. Δυσκολεύονται πολύ περισσότερο όταν προσπαθούν στον ασφυκτικά γεμάτο χρόνο τους να χωρέσουν και κάποιες ώρες ενασχόλησης με την πολιτική, προκειμένου όχι μόνο να επιτύχουν στο συγκεκριμένο χώρο ως άτομα, αλλά και να επιφέρουν τις αναγκαίες αλλαγές για όλες τις γυναίκες στη σύγχρονη κοινωνία.

Είναι φανερό ότι οι διακρίσεις με βάση το φύλο έχουν δομικό χαρακτήρα και βέβαια επιδρούν στο μισό του πληθυσμού και όχι μόνον σε μια μειονότητα προσώπων. Οι γυναίκες, ακριβώς επειδή είναι γυναίκες, βρίσκονται αντιμέτωπες με πολλαπλές διακρίσεις. Είναι ανάγκη να αφήσουμε κατά μέρος τα κλισέ και τα στερεότυπα, εξαιτίας των οποίων οι γυναίκες αντιμετωπίζονται ως ενιαία και ομογενής κατηγορία και να διασφαλίσουμε τη διάσταση της ισότητας των φύλων σε όλα τα επίπεδα της ζωής, διότι η απουσία των γυναικών από τις θέσεις σχεδιασμού της πολιτικής είναι σκανδαλώδης. Ο αντιδημοκρατικός αποκλεισμός τους από αυτές τις θέσεις δεν είναι απλώς προσβολή των δικαιωμάτων της γυναίκας, είναι προσβολή της

δημοκρατίας.

Το ένα σκέλος της σημερινής θεματικής είναι τα αποτελέσματα των Ευρωεκλογών, ζήτημα που αναλύθηκε επαρκώς από τις προηγούμενες ομιλήτριες. Το μόνο που θέλω να πω είναι ότι το Ευρωκοινοβούλιο αριθμεί σήμερα 723 μέλη. Τα 162 από αυτά τα μέλη, 23 των οποίων είναι γυναίκες, εκπροσωπούν τα δέκα νέα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαπιστώνουμε μια αλλαγή στο κλίμα που επικρατούσε μέχρι την είσοδο των δέκα νέων κρατών στην Ευρωπαϊκή Ένωση προς το χειρότερο. Οι αριθμοί είναι αποκαλυπτικοί. Στις εκλογές του 1984 έχουμε 17% γυναίκες, ενώ στις εκλογές του 1999 το ποσοστό γίνεται 29,6%, δηλαδή σχεδόν διπλασιάζεται. Θυμίζω βέβαια ότι σε αυτά τα χρόνια, κοντά στο '99, εισήλθαν στην Ένωση οι Σκανδιναβικές Χώρες που είναι γνωστό ότι έχουν υψηλό ποσοστό γυναικείας συμμετοχής στην πολιτική, όπως ανέφερε προηγουμένως και η κα Καραμάνου.

Όμως, το 2004 το ποσοστό των γυναικών φθάνει μετά βίας στο 30,3%. Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για στασιμότητα, αν δεν καταγράφαμε τα ποσοστά των νέων κρατών-μελών. Είναι πολλοί, φίλες και φίλοι, οι παράγοντες που εμπλέκονται στην εφαρμογή της αρχής της ισότητας των φύλων στον τομέα του σχεδιασμού της πολιτικής και στη λήψη των αποφάσεων. Μεταξύ αυτών βρίσκονται τα πολιτικά κόμματα, το ισχύον εκλογικό σύστημα, αλλά και τα στερεότυπα των φύλων. Με τον όρο στερεότυπα χαρακτηρίζουμε τους παραδοσιακούς ρόλους ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς της ζωής. Ας σημειωθεί ότι τα στερεότυπα εκδηλώνονται με μεγαλύτερη ένταση στο πλαίσιο της οικογένειας, όπου συντελείται και το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνικοποίησης του ατόμου. Πρόκειται για τη δομική ανισότητα, σύμφωνα με την οποία «η φυσική» θέση της γυναίκας είναι η οικογένεια. Οτιδήποτε άλλο σημαίνει εκτροπή από τη φύση της γυναίκας. Οι ασχολούμενοι/-ες με το πρόβλημα μετά από μακρόχρονες έρευνες και μελέτες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι για την επίτευξη της προόδου της κοινωνίας είναι αναγκαία η διαφοροποίηση των παραδοσιακών ρόλων, τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών.

Το γυναικείο κίνημα από πολύ νωρίς ασχολήθηκε με αυτά τα προβλήματα της κοινωνίας. Τα έκρινε ως βασικά και διεκδίκησε το μετασχηματισμό της άσκησης της πολιτικής. Σχετικά με τις Ευρωεκλογές το Ευρωπαϊκό Λόμπι Γυναικών που εκπροσωπεί αυτή τη στιγμή περισσότερες από τέσσερις χιλιάδες οργανώσεις γυναικών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, σαράντα πέντε από τις οποίες είναι ελληνικές, άσκησε πίεση στα πολιτικά κόμματα των κρατών-μελών για να εφαρμόσουν την ισότητα στις εκλογικές τους λίστες. Κατά τη διάρκεια των χρόνων που προηγήθηκαν των εκλογών οργάνωσε πληθώρα συναντήσεων για να καταδείξει τη σημασία της συμμετοχής των γυναικών στο κοινωνικό γίγνεσθαι, αλλά και για να

καταγγείλει τα εμπόδια που δεν επιτρέπουν στις γυναίκες να συμμετέχουν στην επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων σε πλήρη ισότητα με τους άνδρες.

Τον Οκτώβριο του 2003 με την ευκαιρία της Γενικής Συνέλευσής του διοργάνωσε σεμινάριο με τον τίτλο «Ευρωπαϊκές εκλογές: οι γυναίκες ζητούν ίση συμμετοχή». Πήραν μέρος γυναίκες πολιτικοί, γυναίκες Ευρωβουλευτές, καθώς και εμπειρογνώμονες, οι οποίοι/-ες αναφέρθηκαν διεξοδικά στα κυριότερα εμπόδια που συναντούν οι γυναίκες στον τομέα της άσκησης της πολιτικής, υπέδειξαν στρατηγικές με στόχο την εκλογή περισσότερων γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και υποσχέθηκαν ότι θα ασκήσουν πίεση στα κόμματά τους, για να πετύχουν την ισότητα των φύλων στο επόμενο Ευρωκοινοβούλιο.

Θα σας διαβάσω εντελώς επιγραμματικά τις Συστάσεις -εμείς θα τις ονομάζαμε προτάσεις, αλλά το Λόμπι ακολουθώντας την Ευρωπαϊκή τακτική του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης τις ονομάζει Συστάσεις- του Ευρωπαϊκού Λόμπι Γυναικών σχετικά με το θέμα των Ευρωεκλογών. Πρώτον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να προτείνει και τα κράτη-μέλη να υιοθετήσουν νέες προτάσεις Οδηγιών για να καλύψουν νέους τομείς, όπως είναι η ισότητα των φύλων στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων. Δεύτερον, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να υιοθετήσει κατά προτεραιότητα μία Σύσταση σχετικά με τη διαδικασία εκλογής του, η οποία θα εισάγει την ισόρροπη δημοκρατία και την αρχή της συναλλαγής «μία γυναίκα - ένας άνδρας» στις εκλογικές λίστες για τις προσεχείς Ευρωπαϊκές εκλογές. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα άλλα Ευρωπαϊκά Όργανα πρέπει να ενθαρρύνουν τα κράτη-μέλη να συμπεριλάβουν στην εθνική εκλογική νομοθεσία τους την ισόρροπη δημοκρατία ή το σύστημα εναλλαγής στις λίστες τους για τις προσεχείς Ευρωπαϊκές εκλογές. Οι πολιτικές ομάδες του Ευρωκοινοβουλίου πρέπει να ενθαρρύνουν τα εθνικά πολιτικά κόμματα να εφαρμόσουν τις αρχές της ισόρροπης δημοκρατίας ή το σύστημα εναλλαγής στις λίστες και στους εσωτερικούς κανονισμούς σε εθνικό επίπεδο.

Τρίτον, τα κράτη-μέλη και τα πολιτικά κόμματα πρέπει να πάρουν μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των κυρώσεων. Μια ερώτηση που ήθελα να υποβάλω χθες στην Ιταλίδα εισηγήτρια, όταν μας μίλησε για τον αντίστοιχο ιταλικό νόμο, είναι το κατά πόσον ο νόμος συμπεριλαμβάνει και κυρώσεις. Διότι ένας νόμος που δε συμπεριλαμβάνει κυρώσεις είναι απλώς ευχολόγιο. Τα κράτη-μέλη, λοιπόν, και τα πολιτικά κόμματα πρέπει να πάρουν μέτρα που θα στοχεύουν πρώτον, στην εξάλειψη των εμποδίων ως προς την ισότητα των φύλων στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων - πρόκειται για εμπόδια που προέρχονται από τις δομές και από τη λειτουργία των πολιτικών κομμάτων- και δεύτερον, στην ανάπτυξη και εφαρμογή μιας πολιτικής ευαίσθητης ως προς τη διάσταση του φύλου. Επίσης, πρέπει να θεσμοθετηθεί η ισόρροπη σύνθεση των οργάνων που παίρνουν τις αποφάσεις στα πολιτικά κόμματα.

Τέταρτον, να βελτιωθεί η δημοκρατία με την αναμόρφωση των εκλογικών κωδίκων. Με την απαγόρευση, για παράδειγμα, της συσσώρευσης των εντολών και την εισαγωγή εκλογικών συστημάτων, ευνοϊκών για τις γυναίκες, όπως είναι λόγου χάριν η ψήφος προτίμησης.

Πέμπτον, να υποστηριχθεί η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική με κοινές εκλογικές πλατφόρμες βασισμένες στην ισότητα γυναικών - ανδρών, συλλογή κοινής οικονομικής ενίσχυσης για όλους/-ες τους/τις υποψηφίους/-ες, διάθεση επιπλέον οικονομικής βοήθειας και διοργάνωση εκστρατειών για την ενθάρρυνση της γυναικείας συμμετοχής.

Έκτον, οι Εθνικές Αντιπροσωπείες σε επίπεδο διεθνές να έχουν πάντοτε ισόρροπη σύνθεση και σε όσες απ' αυτές δεν περιλαμβάνεται ένα μίνιμουμ εκπροσώπων κάθε φύλου, να επιβάλλονται ποινές σε όλες τις διεθνείς συναντήσεις. Παράδειγμα ποινής θα αποτελούσε η αφαίρεση του δικαιώματος της ψήφου.

Έβδομον, τα Ευρωπαϊκά Όργανα, Επιτροπή και Κοινοβούλιο, θα πρέπει να επισπεύσουν τη θέση σε ισχύ των εσωτερικών πολιτικών τους, των προγραμμάτων και των στόχων τους στον τομέα της ισότητας γυναικών –ανδρών και να χορηγήσουν τους αναγκαίους πόρους δηλαδή κονδύλια, επιμόρφωση, ευαισθητοποίηση, φύλαξη παιδιών και ούτω καθεξής.

Όγδοον, πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα που θα επιτρέπουν την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, ιδίως πρόσφορα και επαρκή για τη φύλαξη των παιδιών, άδειες μητρότητας και πατρότητας αμειβόμενες, μέτρα για την ενθάρρυνση της κατανομής των οικιακών εργασιών κ.λπ.

Ένατον, οι Ευρωπαϊκές Κυβερνήσεις που υιοθέτησαν τη Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την ίση συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών στη λήψη αποφάσεων του 2003 -αναφέρθηκε η κα Νταϊφά σε αυτό- πρέπει να εφαρμόσουν τα μέτρα που περιγράφονται σ' αυτήν.

Δέκατον, οποιοδήποτε μέτρο και αν εφαρμόζεται, πρέπει πάντοτε να λαμβάνονται υπόψη οι ποικίλες διακρίσεις που υφίστανται ορισμένες ομάδες γυναικών, ιδίως οι λιγότερο μετέχουσες στη λήψη αποφάσεων.

Ας έρθουμε τώρα στο μέλλον, στην 5^η Παγκόσμια Διάσκεψη Γυναικών, η οποία απ' ότι φαίνεται δεν είναι δυνατόν να οργανωθεί μέσα στο 2005 λόγω περιορισμένων χρονικών ορίων, αλλά τουλάχιστον θα εξαγγελθεί. Το 2005, φίλες και φίλοι, είναι επετειακή χρονιά για το γυναικείο κίνημα, επειδή συμπληρώνονται δέκα χρόνια από την υιοθέτηση της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου. Η Πλατφόρμα αποτελεί απαραίτητο βοήθημα για τις γυναικείες οργανώσεις, αλλά και για τις ίδιες τις γυναίκες, επειδή τους δίνει τη δυνατότητα να ζητήσουν από τις Κυβερνήσεις τους να λογοδοτήσουν για τις επιδόσεις τους στον τομέα της προώθησης του στόχου της

ισότητας των δύο φύλων. Η διαδικασία του ελέγχου σχετικά με την εφαρμογή της Πλατφόρμας δίνει στις ακτιβίστριες του γυναικείου κινήματος την ευκαιρία να υψώσουν τη φωνή τους σε διεθνές επίπεδο και να πιέσουν τόσο τις Κυβερνήσεις τους όσο και τα ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα, ώστε αυτά να ανανεώσουν τις δεσμεύσεις τους και να εγκαταστήσουν, αν δεν το έχουν κάνει ήδη, σταθερούς μηχανισμούς ελέγχου που θα στοχεύουν στη διασφάλιση της υλοποίησης και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών.

Καλούν, λοιπόν, οι γυναικείες μη κυβερνητικές οργανώσεις των χωρών τους τις Κυβερνήσεις τους να επαναλάβουν τη δέσμευσή τους ως προς την Πλατφόρμα του Πεκίνου και να αναπτύξουν μελλοντικές στρατηγικές για την αντιμετώπιση των νέων και επειγόντων ζητημάτων που απασχολούν σοβαρά τις γυναίκες. Για το λόγο αυτό, προτείνουν να διοργανωθεί το 2005 μια καλά προετοιμασμένη και υψηλού επιπέδου Παγκόσμια Διάσκεψη Γυναικών. Το αίτημα αυτό έτυχε ομόφωνης υποστήριξης από τις ΜΚΟ στη 44^η Σύνοδο της Επιτροπής για την Κατάσταση των Γυναικών που εδρεύει στη Νέα Υόρκη το Μάρτιο του 2000, όπως συνέβη και κατά την Ειδική Σύνοδο της Νέας Υόρκης για το Πεκίνο +5 τον Ιούνιο του 2000.

Στην 23^η Ειδική Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης που συγκλήθηκε για το Πεκίνο +5 οι Κυβερνήσεις δέχτηκαν ομόφωνα να ελέγχουν σε τακτά χρονικά διαστήματα την περαιτέρω εφαρμογή της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου, με την προοπτική να συναντηθούν όλα τα εμπλεκόμενα μέρη το 2005, για να ελέγξουν την πρόοδο και να μελετήσουν νέες πρωτοβουλίες, δέκα χρόνια μετά την έγκριση της πλατφόρμας και είκοσι χρόνια μετά την έγκριση των μελλοντικών στρατηγικών του Ναϊρόμπι.

Σας διάβασα, φίλες και φίλοι, το άρθρο 9 της Πολιτικής Διακήρυξης του Πεκίνου. Στους στόχους της Διάσκεψης του 2005 εντάσσονται ο έλεγχος και η αξιολόγηση της προόδου που επετεύχθη με την εφαρμογή της πλατφόρμας του Πεκίνου και των κειμένων που προέκυψαν από την 33^η Ειδική Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης με θέμα: «Πεκίνο +5». Επίσης, στόχο της Διάσκεψης αποτελεί η ενδυνάμωση των γυναικών και η διασφάλιση της πλήρους συμμετοχής τους στη διαμόρφωση των πολιτικών για την ενσωμάτωση και το συντονισμό εφαρμογής της Παγκόσμιας Ατζέντας για την ανάπτυξη στον 21^ο αιώνα.

Οι γυναικείες μη κυβερνητικές οργανώσεις εξάλλου υπογραμμίζουν τη σημασία ενός παράλληλου ανοιχτού φόρουμ των μη κυβερνητικών οργανώσεων, επισημαίνοντας ότι θα ενθαρρύνει τις γυναίκες ολόκληρου του πλανήτη να δράσουν για την προώθηση της εφαρμογής στις χώρες τους της Πλατφόρμας και των υπόλοιπων εγκεκριμένων κειμένων. Οι Κυβερνήσεις οφείλουν να καλύψουν τις δαπάνες για τη συμμετοχή των γυναικείων οργανώσεων σε αυτό το φόρουμ και παράλληλα να τις ενισχύσουν στην προετοιμασία τους για την 5^η Παγκόσμια

Διάσκεψη των Γυναικών. Θυμίζουμε ότι η 49^η Σύνοδος της Επιτροπής της ASWR θα ασχοληθεί με την αναθεώρηση και την αξιολόγηση του Πεκίνου από τις 28 Φεβρουαρίου ως στις 11 Μαρτίου του 2005. Τα δύο θέματά της είναι: πρώτον, έλεγχος της εφαρμογής της πλατφόρμας δράσης του Πεκίνου και των κειμένων που προέκυψαν από την 33^η Ειδική Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης και δεύτερον, τρέχουσες προκλήσεις και μελλοντικές στρατηγικές για την προώθηση και την ενδυνάμωση των γυναικών και των μικρών κοριτσιών.

Ας δούμε πρώτα τι γίνεται με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου, που μεταξύ των άλλων προβλέπει την ισότητα των δύο φύλων και στη λήψη των αποφάσεων, την υπέγραψαν οι εκπρόσωποι των 189 κρατών-μελών, μεταξύ των οποίων και τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όχι όμως η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό συνέβη διότι η Ευρωπαϊκή Ένωση εκφράζεται επίσημα από το κράτος-μέλος, το οποίο έχει την Προεδρία τη στιγμή που κρίνεται ένα μείζον θέμα. Εκείνη την εποχή στην Προεδρία ήταν η Ελλάδα η οποία εξέφραζε συνολικά την επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, η ισότητα των φύλων αποτελεί στόχο και θεμέλιο της Ένωσης και οι πολιτικές της επιδρούν καταλυτικά στους πολίτες που ζουν εντός των ορίων της. Κατά συνέπεια οι νόμοι, τα προγράμματα και τα μέτρα που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της θα κριθούν και αυτά στην 5^η Διεθνή Διάσκεψη για τις γυναίκες, ώστε να ασκηθεί πίεση στις Κυβερνήσεις των κρατών-μελών της.

Τη Διάσκεψη του Πεκίνου ακολούθησε η Συνθήκη του Άμστερνταμ, όμως παρά τη δύναμη των άρθρων της σχετικά με την ισότητα γυναικών και ανδρών, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έλαβε μέτρα για τη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα, όπου σχεδιάζεται η πολιτική και λαμβάνονται οι αποφάσεις. Δυστυχώς, η εκπροσώπηση των γυναικών στα κοινοτικά όργανα και στους οργανισμούς είναι πολύ ισχνή. Ακούστηκε ήδη από τις δύο προηγούμενες εισηγήτριες. Αδιαμφισβήτητη απόδειξη αποτελεί η σύνθεση των μελών της Συνέλευσης που επεξεργάστηκε την Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη. Η πλειονότητα των μελών της Συνέλευσης ήταν άνδρες, πράγμα που επεσήμανε η κα Α. Διαμαντοπούλου, Επίτροπος τότε αρμόδια για την Απασχόληση και την Κοινωνική Πολιτική, κατά την ομιλία της στο σεμινάριο που οργάνωσε το Λόμπι το Σεπτέμβριο του 2002 με θέμα: «Η Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης». Αναρωτήθηκε η κα Διαμαντοπούλου πώς είναι δυνατόν μόνο το 17% των μελών της Συνέλευσης να είναι γυναίκες. Η Συνέλευση είναι ένα όργανο που αντανάκλα τους θεσμούς και τις ομάδες που αποτελούν την ευρωπαϊκή κοινωνία. Αυτοί οι θεσμοί θα έπρεπε να εκφράζουν τη γνώμη των 500 εκατομμυρίων ευρωπαίων πολιτών.

Το αποτέλεσμα των εργασιών αυτής της Συνέλευσης είναι γνωστό. Η προταθείσα Συνθήκη αποτελεί ένα σαφές πισωγύρισμα στο θέμα της ισότητας

γυναικών και ανδρών σε σχέση με την ισχύουσα μέχρι σήμερα Ευρωπαϊκή Συνθήκη. Ωστόσο, η δημιουργία ενός χώρου ευρωπαϊκού, αληθινά δημοκρατικού, στον οποίο θα ακούγονται οι φωνές όλων των πολιτών, γυναικών και ανδρών, είναι ζωτική για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σχετικά με την αξιολόγηση της προόδου στον τομέα της ισότητας κατά την τελευταία δεκαετία τα πράγματα είναι λίγο καλύτερα. Αναφέρθηκε ήδη η κα Φρατζεσκάκη στην προεργασία που έγινε μόλις αυτές τις μέρες στο Λουξεμβούργο. Το Λουξεμβούργο έχει τώρα την Προεδρία, το οποίο διοργάνωσε Συνέδριο και Συνάντηση εμπειρογνομόνων για το Πεκίνο +10, κυρίως αναφορικά με τους θεσμικούς μηχανισμούς. Ένα ακόμη Συνέδριο σχετικά με το Πεκίνο +10 έχει εξαγγελθεί για το Νοέμβριο του 2005 στο πλαίσιο της Βρετανικής Προεδρίας. Και η Ελλάδα κατά τη διάρκεια της Προεδρίας της, το πρώτο εξάμηνο του 2003, κάλεσε την Commission να καθιερώσει σε συνεργασία με τα κράτη μέλη μία ετήσια έκθεση σχετικά με την πρόοδο στο θέμα της ισότητας των φύλων και της ένταξής της στον τομέα της πολιτικής.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ουσιαστική πρόοδος στο κεφάλαιο που αφορά στην ισόρροπη συμμετοχή των δύο φύλων στις θέσεις εξουσίας έχει να επιδείξει η νέα Κυβέρνηση της Ισπανίας του Θαπατέρο, η οποία περιλαμβάνει οκτώ άνδρες Υπουργούς και οκτώ γυναίκες. Στην ίδια Κυβέρνηση έχουμε και την πρώτη Αντιπρόεδρο που θα αντικαθιστά τον Πρόεδρο της Κυβέρνησης, όποτε αυτός θα απουσιάζει. Βέβαια, τα σκληρά Υπουργεία Άμυνας, Βιομηχανίας, Δημόσιας Διοίκησης, Δικαιοσύνης, Εργασίας, Εσωτερικών, Εξωτερικών και Οικονομικών τα κατέχουν άνδρες Υπουργοί. Για τις γυναίκες έμειναν τα πιο «ήπια» Υπουργεία, όπως τα Εκπαίδευσης, Υγείας, Πολιτισμού και Περιβάλλοντος. Και αυτοί έχουν αρκετό δρόμο μπροστά τους, αλλά πρέπει να τους αναγνωρίσουμε και μεγάλα βήματα προόδου. Από πλευράς γυναικείου κινήματος το Ευρωπαϊκό Λόμπι Γυναικών περάτωσε την Έκθεσή του για την αξιολόγηση της δεκαετούς εφαρμογής της Πλατφόρμας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν από το τέλος του 2004.

Χθες η κα Διαμαντοπούλου ανέφερε ότι οι γυναίκες δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται μόνον ως θύματα πολέμου, επαναλαμβάνοντας μία Σύσταση του Συμβουλίου Ασφαλείας την 1325. Δεν πρέπει, λοιπόν, να αντιμετωπίζονται μόνον ως θύματα πολέμου, γιατί είναι αυτές που αναλαμβάνουν το ρόλο-κλειδί για την εξασφάλιση της επιβίωσης της οικογένειας μέσα στο χάος και την καταστροφή. Επιπλέον δε, είναι εξαιρετικά δραστήριες όσον αφορά στο κίνημα της ειρήνης προωθώντας το στις κοινότητές τους. Επισημαίνεται η απουσία των γυναικών στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για την ειρήνη, παρόλο που τα καταστατικά και οι κανονισμοί των ειδικών διεθνών ποινικών δικαστηρίων για τα εγκλήματα στην πρώην Γιουγκοσλαβία και στη Ρουάντα συμπεριλαμβάνουν θέματα φύλου και πολιτικές

άσκησης ποινικής δίωξης, ευαισθητοποιημένης ως προς το φύλο, και αναγνωρίζουν τη δυνατότητα των γυναικών να συμβάλουν στην οικοδόμηση της ειρήνης και στην επίλυση των συγκρούσεων.

Θα τελειώσω μεταφέροντάς σας ένα μέρος από τα συμπεράσματα ενός πρόσφατου Συνεδρίου της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών, τα οποία αποτελούν ταυτόχρονα και τα βασικότερα αιτήματα, χωρίς την ικανοποίηση των οποίων δεν είναι δυνατή η επίτευξη της ισόρροπης συμμετοχής των γυναικών στις θέσεις όπου σχεδιάζονται και λαμβάνονται οι αποφάσεις. Τα βασικότερα αιτήματα είναι: η εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών, η συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής των γυναικών, καθώς και η αναγνώριση της συμβολής τους στην ανάπτυξη και την εθνική οικονομία. Πρέπει να κατανοηθεί και να αναγνωρισθεί η σημασία της ένταξης στην αγορά εργασίας των γυναικών, που στο παρελθόν αποκλείονταν ή εντάσσονταν σε αυτή με δυσμενείς όρους. Επίσης, είναι απαραίτητο οι νέες μορφές εργασίας να προσαρμοστούν στις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των γυναικών αλλά και να βελτιωθούν οι υπάρχουσες με βάση το κριτήριο ότι οι εργαζόμενοι δεν είναι μόνον άνδρες.

Είναι αναγκαία η ενδυνάμωση της ισότητας και της κοινωνικής συνοχής μέσω των ευρωπαϊκών συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας επιδρούν σημαντικά στην ισότητα των φύλων, όχι μόνον άμεσα αλλά και έμμεσα, με την έννοια ότι αυτά τα συστήματα επηρεάζουν τις επιλογές που κάνουν γυναίκες και άνδρες σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Οι περισσότερες από τις διακρίσεις λόγω φύλου προκειμένου για τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης είναι έμμεσες, ακόμη και όταν υπάρχουν και άμεσες διακρίσεις. Οι αξίες της εργασίας και της οικογένειας πρέπει να αναδειχθούν κατά τον ίδιο τρόπο και για τα δύο φύλα με πολύμορφη παρέμβαση. Οι όποιες επιλογές πρέπει να γίνονται ανεξάρτητα από το φύλο και ανάλογα με τις υποχρεώσεις του κάθε ατόμου -εργασιακές, κοινωνικές, οικογενειακές- που πρέπει να είναι ίδιες και ίσες για άνδρες και γυναίκες.

Η ερώτηση που θέλω να απευθύνω κλείνοντας την ομιλία μου είναι η εξής: άραγε μπορούν να γίνουν όλα αυτά χωρίς τη συμμετοχή των γυναικών στο σχεδιασμό και στην άσκηση της πολιτικής; Η απάντηση ανήκει σε σας, αγαπητές φίλες και φίλοι και σας ευχαριστώ για την υπομονή σας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε την κα Κ. Κωσταβάρα, η οποία εν συντομία αναφέρθηκε στο θέμα της ισότιμης συνεργασίας των δύο φύλων στην πολιτική, στο γεγονός ότι οι γυναίκες αντιμετωπίζονται ως μειονότητα και αποκλείονται από τον τρόπο που είναι δομικά οργανωμένη η κοινωνία. Είναι φυσικό και επόμενο, λοιπόν, η ανεργία των γυναικών να είναι ιδιαίτερα υψηλή, καθώς επίσης και η απουσία τους από τα Κέντρα

Λήψης των Αποφάσεων, αφού οι κοινωνικές δομές είναι σχεδόν απαγορευτικές για τη συμμετοχή των γυναικών, καθώς ο ρόλος τους παραδοσιακά περιορίζεται στη φροντίδα της οικογένειας. Ανάφερε ως κρίσιμους παράγοντες, που επιδρούν στο θέμα της συμμετοχής της γυναίκας στα πολιτικά κόμματα, το ισχύον εκλογικό σύστημα και τα στερεότυπα, κυρίως αυτά που αναπαράγονται μέσα στην οικογένεια.

Στη συνέχεια, ιδιαίτερο κεφάλαιο της ομιλίας της αποτέλεσαν οι Συστάσεις του Ευρωπαϊκού Λόμπι Γυναικών που συγκεντρώνει 4 χιλιάδες μη κυβερνητικές οργανώσεις και η αναφορά στην 5^η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Γυναικών, η προεργασία και οι διεργασίες που γίνονται ενόψει αυτής της Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης, στη μη ανταπόκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις διατάξεις της Συνθήκης του Άμστερνταμ και τέλος τα συμπεράσματα του Συνεδρίου της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών.

Στη συνέχεια, θα δώσω το λόγο στην κα Ε. Πορτάλιου, εκπρόσωπο του κόμματος «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΥΡΩΠΗ».

Ε. ΠΟΡΤΑΛΙΟΥ, Εκπρόσωπος του Κόμματος «Γυναίκες για μια Άλλη Ευρώπη»:

Καλημέρα σε όλες και σε όλους. Εκπροσωπώ την οργάνωση «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΥΡΩΠΗ», η οποία συνέταξε την αμιγώς γυναικεία λίστα στις τελευταίες ευρωεκλογές.

Θα μιλήσω λίγο διαφορετικά από τις προλαλήσασες, όχι αντιπαραθετικά, αλλά πιο αποστασιοποιημένα από τους θεσμούς, γιατί πιστεύω ότι πολλές γυναίκες δεν έχουμε τη δυνατότητα πρόσβασης στους θεσμούς, για τους οποίους συζητάμε. Επίσης, θα μιλήσω φορτισμένη περισσότερο από την εμπειρία του φεμινιστικού κινήματος και λιγότερο από την κοινοβουλευτική εμπειρία. Έχουμε να σας παρουσιάσουμε μια ενδιαφέρουσα εμπειρία από ένα συγκεκριμένο εγχείρημα αναζήτησης και διεκδίκησης ισότητας των φύλων στην πολιτική. Ευχαριστούμε πολύ το ΚΕΘΙ, τον οργανωτικό δηλαδή φορέα του Συνεδρίου, για την πρόσκληση, το έργο του οποίου είναι σημαντικό.

Από την άλλη μεριά, όμως, δε θέλουμε να κρύψουμε την έντονη ανησυχία μας για το μέλλον του ΚΕΘΙ. Από τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας και τις εκτιμήσεις που κάνουμε παρακολουθώντας την πορεία του, τα δύο τελευταία χρόνια, βλέπουμε ότι βαίνει διαρκώς συρρικνούμενο. Αυτή η συρρίκνωση αφορά τόσο στους τομείς δραστηριότητας και την αποκεντρωμένη δράση του με δίκτυα και υπηρεσίες για τις γυναίκες όσο και στο ανθρώπινο δυναμικό του που πρέπει να είναι ποσοτικά και ποιοτικά επαρκές, να έχει δηλαδή τα κατάλληλα προσόντα, προκειμένου να προσφέρει τις υπηρεσίες που ορίζει το καταστατικό του.

Θέλουμε και απ' αυτό το βήμα να κρούσουμε τον κώδωνα του κινδύνου, να εκπέμψουμε σήμα κινδύνου για την τύχη του ΚΕΘΙ, γιατί οι έμπρακτες και

εφαρμοσμένες πολιτικές ισότητας στη χώρα μας, που υστερεί σημαντικά σε σχέση με την Ευρώπη, χρειάζονται αναβαθμισμένο ΚΕΘΙ και ισχυρή Γραμματεία Ισότητας. Δεν μπορούμε να έχουμε πολιτική ισότητας, εάν δεν έχουμε ισχυρή Γενική Γραμματεία Ισότητας και αναβαθμισμένο με πόρους και αρμοδιότητες ΚΕΘΙ.

Εμείς, λοιπόν, οι «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΥΡΩΠΗ» κατεβήκαμε για πρώτη φορά στις Ευρωεκλογές με τη λίστα είκοσι τεσσάρων γυναικών, στην οποία τα ονόματα παρετίθεντο με αλφαβητική σειρά. Για να γίνει δεκτό το ψηφοδέλιό μας χρειάστηκε να καταθέσουμε στον Άρειο Πάγο 230 γυναικείες υπογραφές και περίπου 400 υπογραφές ανδρών και γυναικών υποστήριξης του εγχειρήματός μας. Τότε κάναμε έναν παραλληλισμό που νομίζω ότι έχει ενδιαφέρον να τον επαναλάβω. Στις Εκκλησιάζουσες του Αριστοφάνη και ενώ η Δημοκρατία της Αθήνας βρισκόταν σε κρίση, οι γυναίκες της πόλης που ήταν αποκλεισμένες από το δημόσιο χώρο, κατέλαβαν την Εκκλησία του Δήμου και κήρυξαν ένα είδος κοινοκτηκικού κομμουνισμού στην πόλη. Με τις ιδέες τους συνέβαλαν δημιουργικά στην ανανέωση της πολιτικής ζωής της Αθήνας.

Στα λιμνάζοντα νερά των Ευρωεκλογών και ενώ τα μεγάλα προβλήματα του πολέμου, του ρατσισμού, του σεξισμού, των διακρίσεων, της φτώχειας, της συρρίκνωσης της δημοκρατίας, της οικολογικής καταστροφής και της πολιτιστικής ισοπέδωσης δε συζητούνται, η παρέμβασή μας μπορεί να αποτελέσει το βότσαλο που θα προκαλέσει μερικά από τα κύματα στη λίμνη του μέλλοντος. Αυτός ήταν ο παραλληλισμός που κάναμε. Όπως, ίσως, θα θυμάστε στις Ευρωεκλογές επικρατούσαν οι λεγόμενοι χαμηλοί τόνοι. Δηλαδή, πλήρης σχεδόν αδιαφορία των Ευρωπαίων πολιτών, ανδρών και γυναικών και απουσία λόγου για τα μεγάλα και καθημερινά προβλήματά μας. Οι Ευρωεκλογές είχαν ένα διεκπεραιωτικό χαρακτήρα. Είχαν ένα χαρακτήρα κυρίως εξουσιαστικής και χειραγωγητικής διαδικασίας. Αφορούσαν στη μία όψη της πολιτικής, αυτήν που συγκεντρώνεται σε λίγα χέρια, κυρίως ανδρικά, και σε αδιαφανή κέντρα. Σε καμία περίπτωση δεν προβλήθηκαν οι Ευρωεκλογές ως ο τρόπος των Ευρωπαίων πολιτών να αποφασίσουν για τα μεγάλα προβλήματα της καθημερινότητάς τους.

Εμείς, οι είκοσι τέσσερις γυναίκες της λίστας αλλά και όλες οι άλλες που δουλέψαμε συλλογικά δεν ήμασταν άσχετες με την πολιτική. Ήμασταν γυναίκες στην πρώτη γραμμή των κοινωνικών και πολιτικών αγώνων. Ήμασταν αυτές που διεκδικήσαμε έμπρακτα ένα άλλο είδος πολιτικής, την πολιτική που φτιάχνεται από τους πολλούς, γυναίκες και άνδρες, ενεργοποιεί όλους τους πολίτες, δίνει νόημα στη δημοκρατία και καθιστά τα δημόσια πράγματα -τα κοινά όπως έλεγαν οι Αρχαίοι- υπόθεση όλης της κοινωνίας. Αυτή η πολιτική έλειπε, κατά τη γνώμη μας. Αυτό θέλαμε να δηλώσουμε εμείς οι γυναίκες και πιστεύαμε ότι ήμασταν οι καταλληλότερες

να το κάνουμε ως οι πρώτες αποκλεισμένες των πολιτικών διαδικασιών. Μιλώντας για μας, για τον πολιτικό μας αποκλεισμό, μπορούσαμε να μιλήσουμε για όλη την κοινωνία. Μπορούσαμε να μιλήσουμε στο όνομα των πολλαπλών αποκλεισμών που υπάρχουν στη σύγχρονη εποχή και στις σύγχρονες κοινωνίες. Είχαμε πει πάλι τότε ότι η αλήθεια είναι ότι στην Ελλάδα η συμμετοχή των γυναικών στα κοινά συναντά πολλά εμπόδια και όταν παρόλα αυτά οι γυναίκες ενεργοποιηθούν, υφίστανται αρνητικές διακρίσεις λόγω φύλου. Η ελληνική αριστερά, στην οποία ανήκουμε εμείς, ακόμα και η μη δογματική που έχει μιλήσει με γυναικεία και φεμινιστική γλώσσα, είναι άτεγκτη και συντηρητική, όταν διαπραγματεύεται θέματα εκπροσωπήσεων, δηλαδή εξουσίας.

Και του λόγου το αληθές το αποδεικνύει η πραγματικότητα των ψηφοδελτίων των εκλογών. Τα ψηφοδέλτια των κομμάτων, με εξαίρεση το δικό μας που ήταν αμιγώς γυναικείο και του ΠΑ.ΣΟΚ. που κατά το 50% είχε γυναίκες, τα ψηφοδέλτια της Αριστεράς, της Νέας Δημοκρατίας καθώς και των μικρότερων κομμάτων, της λεγόμενης Εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς και των Οικολόγων που υποτίθεται ότι είναι πολύ ευαίσθητοι/-ες, περιείχαν όλα μικρό ποσοστό γυναικών. Στις περισσότερες εκλογικές λίστες δεν υπήρχε ένα ισόρροπο ποσοστό γυναικών. Βέβαια, το γεγονός ότι υπήρχαν σε κάποια ψηφοδέλτια και γυναίκες δε σημαίνει ότι αυτές θα εκλέγονταν κιόλας. Γιατί, συχνά, οι γυναίκες μπαίνουν στις εκλογικές λίστες για διακοσμητικούς ή επικοινωνιακούς λόγους ή σε άλλες περιπτώσεις για να επιλύονται άλλα πολιτικά προβλήματα συσχετισμών στα κόμματα μέσω των γυναικών. Εμείς, όμως, θέλουμε να τονίσουμε ότι η απουσία είναι η χειρότερη απάντηση στο αίτημα της ισότητας των φύλων στην πολιτική.

Πήραμε την απόφαση να κατεβούμε στις εκλογές και μάλιστα πολύ παρορμητικά, γιατί η πολιτική γύρω μας βάραινε ασφυκτικά, γιατί θέλαμε να την αλλάξουμε, γιατί θέλαμε να παράγεται από τη βάση της κοινωνίας και όχι μόνο από τους επαγγελματίες πολιτικούς, γιατί θέλαμε να είναι η πολιτική του λαού, της βάσης, στην οποία δώσαμε την ευκαιρία να μιλήσει, γιατί θέλαμε να εμπεριέχονται στην πολιτική οι γυναίκες, γιατί θέλαμε να μην αποκλείεται κανείς, όπως αποκλειόμαστε εμείς και τέλος, γιατί νομίζω, χωρίς να θέλω να περιαυτολογήσω, ότι είχαμε εφεδρείες ευαισθησίας και τόλμης για να βγούμε και να πούμε αυτά τα πράγματα, για να κάνουμε ένα μικρό ρήγμα. Το ότι κατεβήκαμε στις εκλογές παρορμητικά δε σημαίνει ότι δεν είχαμε πρόγραμμα. Είχαμε πρόγραμμα, όπως όλα τα κόμματα, σε όλους τους τομείς πολιτικής. Μιλούσαμε συνθηματικά για μια Ευρώπη φιλειρηνική, δημοκρατική, κόκκινη-πράσινη-μοβ. Το κόκκινο είναι το χρώμα των εργαζομένων, το πράσινο είναι το χρώμα της οικολογίας, το μοβ είναι το χρώμα των γυναικών.

Μιλούσαμε στη γλώσσα του αντιπαγκοσμιοποιητικού κινήματος και των οραμάτων του με την προμετωπίδα «Ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός». Ένας άλλος

κόσμος εφικτός, είναι ο κόσμος που θα περιλαμβάνει και τις γυναίκες ανάλογα με τις δυνατότητες και την ιδιαιτερότητά τους. Μιλούσαμε και μιλάμε για την ανάγκη να καταργηθεί αυτό το δημοκρατικό έλλειμμα που παρακολουθούμε σήμερα στην κοινωνία μας. Θα σας διαβάσω μερικά πράγματα από τη συνάντησή μας το καλοκαίρι μετά τις Ευρωεκλογές στην Κατερίνη, γιατί και ως διατύπωση έχει σημασία γιατί συμπυκνώνει το τι νιώσαμε εμείς στις εκλογές με μια γυναικεία λίστα και πώς μας αντιμετώπισαν κυρίως οι γυναίκες. Και πρέπει να σας πω ότι, ενώ δουλέψαμε μόνο 15 μέρες, συγκεντρώσαμε 47 χιλιάδες ψήφους, ποσοστό 0,8%. Ο Πρόεδρος της VPRC, ο κ. Βερναρδάκης, υποστηρικτής μας και πανεπιστημιακός, μας διαβεβαίωσε ότι, αν είχαμε κινητοποιηθεί λίγο νωρίτερα θα είχαμε συγκεντρώσει το διπλάσιο τουλάχιστον αριθμό ψήφων. Η κατανομή των ψήφων που πήραμε ήταν ισόρροπη σε όλη την Ελλάδα, γεγονός που για μας σημαίνει πολλά.

Λέγαμε, λοιπόν, ότι το ψηφοδέλιό μας είναι προϊόν έμπνευσης της στιγμής, αν και ερείδεται σε συσσωρευμένη κοινωνική γνώση και πολιτικές δεξιότητες δεκαετιών. Επαναφέρει έτσι την αξία των παρορμητικών πράξεων απειθαρχίας και του συμπυκνωμένου χρόνου, που διαρρηγνύουν το φαινομενικά ακλόνητο πολιτικό και χρονικό συνεχές, την κατεστημένη τάξη πραγμάτων. Το ψηφοδέλιό μας ήταν απελευθερωμένο από τις συμβάσεις της πολιτικής ακόμη και της αριστερής πολιτικής, τις αδιαφανείς σκοπιμότητες, τους παραγοντισμούς, τις ιεραρχίες, την καθετοποίηση της συμμετοχής, τις διατεταγμένες υπηρεσίες, την καχυποψία προς τις παρεκκλίσεις.

Στο σύντομο καλοκαίρι των εκλογών δημιουργήσαμε ένα δικό μας χώρο ελευθερίας, πρωτοβουλίας και ισοτιμίας και έναν ειλικρινή λόγο επικοινωνίας. Όπως είπαν και πολλές γυναίκες στη μετεκλογική μας συνάντηση, στηριχθήκαμε στην εμπιστοσύνη που προεκτείνεται σε αλληλεγγύη. Και είναι συγκλονιστικό το ότι μετά από τόσες ματαιώσεις που πολλές από μας είχαμε στην πολιτική και την κοινωνική μας ζωή, διατηρείται και ανανεώνεται η εμπιστοσύνη ανάμεσά μας.

Το ψηφοδέλιό μας, πιστεύουμε, διέθετε στοιχεία αμεσότητας και οικειότητας, γι' αυτό και η αποδοχή του γινόταν αδιαμεσολάβητα και αυθόρμητα. Κυρίως οι γυναίκες αναγνώριζαν τον εαυτό τους στις είκοσι τέσσερις ομόφυλές τους της λίστας. Υπήρχε ένας βαθύτερος λόγος που τις κινητοποιούσε, παρά τις ασάφειες, τόσο των δικών τους προθέσεων και αναγκών όσο και των δικών μας. Η κατάφαση σε μια άλλου τύπου αντιπροσώπευση που ονοματίζει τους ανθρώπους και λέει γι' αυτούς πράγματα ουσιαστικά και δικά τους. Το ψηφοδέλιό μας έθεσε στην κεντρική πολιτική σκηνή ιδέες και προτάσεις χωρίς περιστροφές σκοπιμοτήτων, χωρίς να παριστάνουμε τις παντογνώστριες και τις αλάνθαστες.

Με φωνές παράλληλες και συμπληρωματικές μιλήσαμε γι' αυτά που κατ' αρχάς πονούν και ενδιαφέρουν εμάς. Και λέγοντάς τα με αυτό τον άμεσο τρόπο καταφέραμε

να μιλήσουμε με πολλές γυναίκες. Γιατί η συζήτηση που γίνεται εδώ τώρα, νομίζω ότι πρέπει να έχει ένα και μοναδικό σκοπό, την είσοδο των γυναικών μαζικά στην πολιτική. Εφόσον η πολιτική αποκτήσει το πρόσωπό τους, μπορεί να φτιάχεται απ' αυτές και μπορεί επομένως να τις ενδιαφέρει. Βέβαια, για να έρθουν οι γυναίκες στο προσκήνιο, πρέπει να αλλάξει η πολιτική. Αυτό που φωνάζουμε συνέχεια είναι ότι η πολιτική πρέπει να βγει από τα αδιαφανή κέντρα, στα οποία είναι κλειδωμένη. Πρέπει, επίσης, να κατεβεί και στην ιδιωτική σφαίρα, γιατί το ιδιωτικό όταν φτιάχεται με κοινωνικούς όρους δεν είναι ιδιωτικό. Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα οικοδομεί μια Ευρώπη πάρα πολύ κλεισμένη στο χρυσελεφάντινο πύργο της εκτελεστικής εξουσίας και των ειδικών.

Απ' αυτή τη σκοπιά θέλουμε να σχολιάσουμε και το σημερινό Συνέδριο. Όχι ότι είμαστε αντίθετες στο να μαζεύονται οι καθ' ύλην αρμόδιες και αρμόδιοι και να συζητούν για όλα τα σημαντικά θέματα των θεσμών, που συμβαίνουν στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Δεν είμαστε καθόλου αντιθεσμικές, τιμούμε και σεβόμαστε τους θεσμούς, όμως πιστεύουμε ότι στο βαθμό που τέτοιες εκδηλώσεις δε γίνονται προς τα κάτω, δεν υπάρχουν ανοιχτές στην κοινωνία συγκεντρώσεις, εκδηλώσεις φορτισμένες με τη δυνατότητα να μιλήσει κανείς πιο άμεσα και πιο απλά καθίσταται όλο και πιο δύσκολο για τη γυναίκα να αποβάλλει τη διστακτικότητα και το φόβο της να μιλήσει σε κοινό. Πρέπει να ξεκινήσουν τέτοιου είδους πρωτοβουλίες για να μπορέσουν οι γυναίκες να βγουν από την απομόνωσή τους και να αρχίσουν όχι μόνο να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά, αλλά και να διεκδικούν θέσεις στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων. Εάν δε γίνουν αυτά, πιστέψτε με, θα είναι πολύ δύσκολο σε πολύ σημαντικές νομοθετικές αποφάσεις για φλέγοντα κοινωνικά ζητήματα που λαμβάνονται στην Ελλάδα και στην Ευρώπη να ενεργοποιήσουμε τις πραγματικές αποδέκτριες, δηλαδή τις γυναίκες.

Και για να τελειώνω, κατά τη γνώμη μας, ο πολιτικός αποκλεισμός έπεται και αναπαράγει τον κοινωνικό αποκλεισμό. Γυναίκες φτωχές και άνεργες, γυναίκες οικονομικά εξαρτημένες, γυναίκες που έχουν βιώσει και εσωτερικεύσει την υποτέλεια και τη βία στον οικογενειακό τους χώρο δε θα βρουν το δρόμο της πολιτικής. Πρέπει, λοιπόν, να ανατραπούν ή εν πάση περιπτώσει να αλλάξουν κάπως οι βάσεις της πολιτικής ανισότητας, να αλλάξουν οι βάσεις της οικονομίας, της οικογένειας, των διαπροσωπικών σχέσεων. Με άλλα λόγια, είναι ανάγκη να υπάρξουν αλλαγές στα πεδία εκείνα που προσδιορίζουν την πολιτική. Βέβαια αυτά μπορούν να αλλάξουν, αν και οι ίδιες οι γυναίκες κινητοποιηθούν πολιτικά. Γι' αυτό το λόγο, μιλώντας και από αυτό το βήμα, θέλουμε η πολιτική να φτάνει σε κάθε μια γυναίκα ξεχωριστά αλλά και σε όλες τις γυναικείες συλλογικότητες και να τις κινητοποιεί.

Θα κλείσω με μία χθεσινή εμπειρία. Δεν παρακολούθησα χθες το Συνέδριο, γιατί

έπρεπε να παρευρίσκομαι στη συνάντηση της Παγκόσμιας Πορείας των Γυναικών, που πραγματοποιήθηκε στο αμφιθέατρο της ΓΣΕΕ. Μετείχαν γύρω στις 30 γυναίκες μεταξύ των οποίων και αρκετές Ελληνίδες από 15 χώρες της Ευρώπης. Η συνάντηση αυτή της Παγκόσμιας Πορείας ήταν συνέχεια της Παγκόσμιας Συνάντησης στη Ρουάντα, δηλαδή σε μια πάρα πολύ φτωχή χώρα που έθεσε εκ των πραγμάτων τις τεράστιες ανισότητες που μαστίζουν τις γυναίκες στις φτωχές χώρες και στη συνέχεια στις αναπτυσσόμενες.

Σε εκείνη τη συνάντηση υπήρξε μία κοινή βάση για τη θεώρηση των προβλημάτων των γυναικών. Πιστεύω ότι και σε τέτοιου είδους συγκεντρώσεις, όπως η σημερινή, πρέπει να μετέχουν ενεργά πιο άτυπα δίκτυα, όπως είναι τα φεμινιστικά ή γυναικεία δίκτυα που απλώνονται σε όλο τον κόσμο, από την πλούσια Γαλλία και Ελβετία ως τη φτωχή Ρουάντα. Αυτά τα δίκτυα μπορούν να προβάλουν τα κοινά θέματα των γυναικών και να τις βοηθήσουν να ξεπεράσουν το φράγμα της σιωπής, το φράγμα του πολιτικού αποκλεισμού, να μπουν στο προσκήνιο της πολιτικής, για να λύσουν αυτά τα προβλήματα. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστούμε την κα Ε. Πορτάλιου, που μίλησε ως εκπρόσωπος του κόμματος «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΥΡΩΠΗ», η οποία κατ' αρχάς εξέφρασε μια ανησυχία για την ύφεση των δραστηριοτήτων του ΚΕΘΙ. Αναφέρθηκε στη διακήρυξη κείμενο για το ευρωψηφοδέλτιο που κατέβασε το κόμμα της. Άσκησε, επίσης, μια κριτική στις Ευρωεκλογές. Κατά την άποψη του κόμματός της είχαν διεκπεραιωτικό χαρακτήρα και μειωμένη συμμετοχή γυναικών στα ευρωψηφοδέλτια. Αναφέρθηκε, στη συνέχεια στους επαγγελματίες πολιτικούς, γεγονός που μου επιτρέπει να κάνω μια αναφορά στο κλασικό έργο του Μαξ Βέμπερ «Η πολιτική ως επάγγελμα» και να το συνδέσω με αυτό το οποίο είπε η κα Α. Καραμάνου «όχι αντιπροσώπηση, όχι φορολογία». Το ερώτημα που ανακύπτει είναι το εξής: η πολιτική θεωρείται ως επακόλουθο μιας οικονομικής συμμετοχής; Αν το πρώτο μέλημα του πολιτικού είναι οικονομικό και όχι ηθικό, δεοντολογικό ή πολιτικό, τίθεται το ζήτημα τι επιπτώσεις έχει αυτό στη δημόσια ζωή.

Αναφέρθηκε, επίσης, στις εκλογικές επιδόσεις του κόμματός της και άσκησε μια έμμεση κριτική στον τρόπο οργάνωσης του συγκεκριμένου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου, εκφράζοντας μια άποψη διάχυσης προς τα κάτω και συμμετοχής απλών γυναικών σε τέτοιου είδους διοργανώσεις. Γιατί κατά την άποψη του κόμματός της ο πολιτικός αποκλεισμός αναπαράγει τον κοινωνικό αποκλεισμό. Τέλος, έκλεισε την ομιλία της με μια αναφορά σε μια συνάντηση γυναικών από όλο τον κόσμο ή από πολλές χώρες του κόσμου στη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη λειτουργία των άτυπων δικτύων, τα οποία έχουν να προσφέρουν στον επίσημο

προβληματισμό.

Στη συνέχεια έχει το λόγο η κα L. Abdela.

L. ABDELA: Δύο είναι τα θέματα που ήθελα να θίξω. Αφορούν σε όλες τις γυναίκες, αλλά θα τα απευθύνω συγκεκριμένα στην Καίτη Κωσταβάρα, διότι αυτή τα ανέφερε. Με ενδιαφέρει ιδιαίτερα η εκπροσώπηση φύλου σε ποσοστό 40% σε χώρες που βίωσαν πολεμικές συγκρούσεις. Εργάστηκα στο Κοσσυφοπέδιο, το Ιράκ, τη Σιέρα Λεόνε και αλλού, καθώς και άλλες δράσεις δε γίνονται όπως πρέπει, διότι οι γυναίκες δεν εκπροσωπούνται στα κέντρα λήψης αποφάσεων ούτε σε τοπικό ούτε σε διεθνές επίπεδο.

Προσπαθούμε να οργανώσουμε μια εκστρατεία στη Βρετανία για όλη την Ευρώπη, ώστε όλα τα κράτη-μέλη να εφαρμόσουν αυτές τις Συστάσεις, να τις μετατρέψουν σε Οδηγίες, για να επιτευχθεί τελικά συμμετοχή 40%-40% των δυο φύλων σε όλες τις διαπραγματεύσεις για την ειρήνη και στα σώματα λήψης αποφάσεων που αφορούν στην ανοικοδόμηση μετά από συγκρούσεις. Θα ήθελα να προσκαλέσω τις Ελληνίδες να αρχίσετε, ίσως, να ασκείτε πίεση στην Κυβέρνησή σας και στη δική μας -διότι η Βρετανία θα αναλάβει την Ευρωπαϊκή Προεδρία τον Ιούνιο- ώστε αρχικά τουλάχιστον να απαιτήσουν μια Οδηγία και δευτερευόντως να απαιτήσουν μια Έκθεση από όλα τα κράτη για το τι κάνουν προκειμένου να επιτύχουν το 40%-40%. Αυτό είναι το ένα θέμα.

Το δεύτερο σημείο έχει να κάνει με τη χαμηλή εκπροσώπηση των γυναικών στη σύνταξη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, ένα ζήτημα που το έθιξε η κα Κωσταβάρα, αλλά το είχα και εγώ επί πολύ καιρό στο μυαλό μου. Οφείλω να το παραδεχτώ, αν και είναι παράξενο και ούσα υπέρ της Ενωμένης Ευρώπης, όπως οι περισσότερες από εσάς εδώ, ότι δεν έχω διαβάσει το Σύνταγμα λεπτομερώς.

Πρέπει, ως γυναίκες της Ευρώπης, να σταθούμε στο ύψος μας και αναρωτιέμαι μήπως αυτή είναι η κατάλληλη στιγμή να αρνηθούμε να επικυρώσουμε, να στηρίξουμε το Ευρωσύνταγμα, διότι δεν εκπροσωπηθήκαμε κατά τη σύνταξή του. Για το λόγο αυτό, πρέπει να επιστραφεί και να το εξετάσουμε από την αρχή -ακόμα και αν συμπεριλαμβάνει τα ίδια ακριβώς άρθρα- εάν και εφόσον εκπροσωπηθούμε στα αρμόδια όργανα. Είναι θέμα αρχής. Δε με είχε απασχολήσει έως αυτή τη στιγμή. Χρειάζεται, νομίζω λίγη ακόμη σκέψη αλλά είναι ένα σχόλιο που θα ήθελα να κάνω. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Επειδή δεν ήταν τόσο καλή η ακουστική, η κα Κωσταβάρα δεν άκουσε ακριβώς το θέμα. Απ' ό,τι μπόρεσα να ακούσω αναφερθήκατε στην αναγκαιότητα συμμετοχής των γυναικών και στη διεθνή πολιτική σε ό,τι αφορά, δηλαδή σε ευρύτερα

διεθνή θέματα. Αν δεν κάνω λάθος ετέθη το θέμα του Ιράκ, καθώς και μια βρετανική πρωτοβουλία, που έχει αναπτυχθεί. Επίσης, στην αναφορά που έγινε προηγουμένως για τουλάχιστον 40% συμμετοχή των δύο φύλων στα ψηφοδέλτια, ως ποσοστό αφητηρίας.

L. ABDELA: Θα ήθελα να αναφερθώ σε δυο σημεία. Η Καίτη Κωσταβάρα ανέφερε ότι χρειάζεται 40% εκπροσώπηση των γυναικών στις ειρηνευτικές διαδικασίες. Αναφέρατε ότι υπάρχουν ψηφίσματα και συζητήσεις επ' αυτού. Έχω εργαστεί στο Κοσσυφοπέδιο, στη Σιέρα Λεόνε, στο Ιράκ και σε άλλες περιοχές γι' αυτά τα ζητήματα και είναι πράγματι πολύ σημαντικός παράγοντας η επαρκής εκπροσώπηση των γυναικών. Πάρα πολλά πράγματα δεν πάνε καλά, όχι μόνο για τις γυναίκες, αλλά για ολόκληρη την κοινωνία, διότι οι γυναίκες δεν εκπροσωπούνται ούτε στους Διεθνείς Οργανισμούς ούτε σε τοπικό επίπεδο στα ανώτατα κέντρα λήψης αποφάσεων κατά τη μεταπολεμική περίοδο ή κατά τη διάρκεια των ειρηνευτικών συνομιλιών.

Στη Βρετανία, συμμετέχω σε μια ΜΚΟ, την Project Parity: Partnership for Peace, και προσπαθούμε να πιέσουμε, ώστε τα ευρωπαϊκά κράτη-μέλη να επιμείνουν να υπάρξει τουλάχιστον 40% εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών στα ανώτατα κέντρα λήψης αποφάσεων κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Το ψήφισμα υπάρχει. Πρέπει να πιέσουμε για να συνταχθεί Ευρωπαϊκή Οδηγία, ή τουλάχιστον, να ξεκινήσουν όλα τα κράτη-μέλη να υποβάλουν εκθέσεις για το τι έχουν κάνει, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος του 40%.

Η Βρετανία θα αναλάβει την Ευρωπαϊκή Προεδρία τον Ιούνιο. Θα θέλαμε οι Έλληνες να μας βοηθήσουν να πιέσουμε την Κυβέρνησή μας να κάνει κάτι κατά τη διάρκεια της Προεδρίας προς αυτή την κατεύθυνση. Μάλλον θα χρειασθεί να πιέσετε και τη δική σας Κυβέρνηση. Αυτή είναι μια ανεπίσημη παράκληση από πλευράς μου, ως ακτιβίστριας. Δεν αποτελεί επίσημη πρόσκληση. Το δεύτερο σημείο που θα ήθελα να αναφέρω είναι ότι η κα Κωσταβάρα ανέφερε κάτι πολύ σημαντικό, όταν μίλησε για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Είμαι υπέρ της Ευρώπης ως σύλληψη. Δεν έχω διαβάσει όλο το Σύνταγμα και δεν είμαι καλή στην ανάγνωση Συνταγμάτων, αλλά το γεγονός ότι κατά τη σύνταξή του οι γυναίκες εκπροσωπήθηκαν μόνο με ποσοστό 17%, το ακυρώνει πάραυτα στο μυαλό μου.

Ίσως να είναι το καλύτερο Σύνταγμα στον κόσμο αλλά η αρχή είναι λάθος. Δεν εκπροσωπηθήκαμε οι γυναίκες στη διαδικασία της σύνταξής του. Θεωρώ ότι πρέπει να σταθούν στο ύψος τους απορρίπτοντας το Ευρωσύνταγμα και διεκδικώντας ποσοστό εκπροσώπησης 40% στα αρμόδια για την κατάρτισή του όργανα. Ίσως να καταλήξουμε στο ίδιο Σύνταγμα, ακόμη και αν εκπροσωπηθούμε επαρκώς, δεν το γνωρίζω, αλλά είναι θέμα αρχής. Αυτά σκέφτηκα. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Είναι κοντά μας η Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας και του Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών, η κα Μ. Καλδή. Το λόγο έχει η κα Κωσταβάρα.

Κ. ΚΩΣΤΑΒΑΡΑ: Ευχαριστώ πολύ την κα Abdela για τις επισημάνσεις της και για τις ανακοινώσεις της, διότι ήδη μάθαμε πολλά για το τι γίνεται έξω από την Ελλάδα. Κατ' αρχάς να σας διαβεβαιώσω ότι σε ότι με αφορά, ως μέλος του Ελληνικού Τμήματος του Ευρωπαϊκού Λόμπι Γυναικών, θα κάνω ό,τι χρειασθεί προκειμένου να πείσω τα μέλη της ελληνικής αντιπροσωπείας να κάνουν τα δέοντα, ούτως ώστε τα εθνικά όργανα να προωθήσουν αυτά τα αιτήματα, τα οποία είναι αιτήματα όλων των γυναικών, όχι απλώς του κινήματος.

Σε ότι αφορά στο Σύνταγμα θα ήθελα παρακαλώ να κάνω μια επισήμανση σχετικά με το Ευρωσύνταγμα. Λυπάμαι όταν ακούω να το αποκαλούμε Σύνταγμα. Πρόκειται για Συνταγματική Συνθήκη και όχι Σύνταγμα. Τα Συντάγματα, όπως ξέρετε, προέρχονται από τη βούληση των λαών. Εδώ δε συνεργάστηκαν οι λαοί, ούτε έκαναν προτάσεις, αλλά οι Κυβερνήσεις και οι αρχηγοί κρατών πήραν τις αποφάσεις.

Ασφαλώς εμείς θα μπορούσαμε κα Abdela να το καταψηφίσουμε, αλλά, όπως είπατε, πρέπει να πρυτανεύσει η λογική, μέχρις ότου φθάσουμε να εξοβελίσουμε την ιδέα της δημιουργίας ενός Συντάγματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εν πάση περιπτώσει να είστε βέβαιη ότι θα κάνουμε ό,τι μπορούμε ως κίνημα προς όλες τις κατευθύνσεις, προκειμένου να βοηθήσουμε τις γυναίκες του πλανήτη και όχι μόνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Θέλω να διατυπώσω και εγώ έναν προβληματισμό. Η Συνταγματική Συνθήκη είναι ένα βήμα προς την πολιτική ένωση. Σαφώς οι επιμέρους προσδοκίες του δεν ικανοποιήθηκαν, γεγονός για το οποίο ο καθένας μπορεί να διατυπώσει ενστάσεις.

Όμως είναι άλλο πράγμα να διαφωνούμε με κάποια σημεία του Συντάγματος και άλλο να το απορρίπτουμε εντελώς. Η απόρριψη αποτελεί ανασχετικό παράγοντα για την πολιτική ενοποίηση και όλη την συνακόλουθη κοινή προσπάθεια ανάπτυξης και προόδου. Και δεύτερον θέματα που άπτονται του Συντάγματος και των Νόμων ή και των Διακηρύξεων των ευρωπαϊκών αργά ή γρήγορα υπό την κοινωνική δυναμική αλλά και το ανθρωπιστικό πνεύμα ενσωματώνονται. Τα Συντάγματα, οι Συνθήκες είναι για να απεικονίζουν ίσως κάποιους στιγμιαίους συσχετισμούς και ισορροπίες που στο μέλλον βελτιώνονται. Στη συνέχεια θα δώσω το λόγο στην κα Γιωτοπούλου.

Α. ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: Είμαι εκπαιδευτικός, υπηρετώ στο Τμήμα Φυσικής Αγωγής και

Αθλητισμού, Καθηγήτρια Αγγλικής Γλώσσας και ταυτόχρονα είμαι δημοτική σύμβουλος στο Δήμο Αγίου Δημητρίου Αττικής. Αφενός θέλω να ευχαριστήσω το ΚΕΘΙ τόσο για τη στήριξη και τη γνώση που μας έχει προσφέρει μέχρι τώρα όσο και για τη διοργάνωση αυτού του Συνεδρίου.

Θέλω να πω με αφορμή τα όσα είπαν οι κυρίες Κωσταβάρα και Καραμάνου για τα στερεότυπα του φύλου και τη γυναικεία συμμετοχή στα πανεπιστήμια να επισημάνω το εξής: ότι σίγουρα πάνω από το 60% είναι γυναίκες, πτυχιούχοι και συμμετέχουν στην ανώτατη εκπαίδευση. Όμως σ' αυτή την περίπτωση οι περισσότερες γυναίκες στρέφονται κυρίως στις θεωρητικές επιστήμες και όχι στις θετικές και οικονομικές. Το θέμα του αποκλεισμού των γυναικών από την πολιτική στην Ελλάδα, που ανέφερε η κα Καραμάνου, δεν αφορά μόνο στον τομέα της πολιτικής, αλλά γενικότερα στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, στα οικονομικά και στα ακαδημαϊκά. Σύμφωνα με μία τελευταία έρευνα, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση η Ελλάδα κατέχει μία από τις υψηλότερες θέσεις σε θέματα έρευνας, στον τομέα εκπροσώπησης γυναικών στα ανώτατα κέντρα αποφάσεων στον ακαδημαϊκό χώρο είναι ελάχιστα, γύρω στο 10%.

Την πρώτη μέρα του Συνεδρίου αναφέρθηκε από κάποια εισηγήτρια ότι παρατηρείται το φαινόμενο του διαρρέοντος αγωγού. Δηλαδή οι γυναίκες είναι παρούσες και σε κάποια στιγμή εξαφανίζονται. Εδώ υπεισέρχεται το θέμα των στερεοτύπων του φύλου. Αυτό είναι το πρώτο ζητούμενο. Από την κα Πετραλιά και από την κα Γιαννάκου και από τις υπόλοιπες εισηγήτριες τις τρεις μέρες που παρακολούθησα, αναδείχθηκε το θέμα της καθημερινότητας. Μέσα απ' όλες τις εισηγήσεις φάνηκε η τάση που πρέπει να έχουμε εμείς οι εκλεγμένες να προσεγγίσουμε τον κόσμο και κυρίως τις γυναίκες και να ασχοληθούμε με τα καθημερινά της προβλήματα.

Επίσης, έγινε λόγος για τα ισχυρά οικονομικά λόμπι. Αναρωτιέμαι και εγώ πώς είναι δυνατόν να προοδεύσει μια χώρα, της οποίας η κυβερνήσεις άγονται και φέρονται από τα ισχυρά οικονομικά συμφέροντα. Θέλω να εκφράσω μια αγωνία ως άνθρωπος που ενδιαφέρεται και ασχολείται με τα κοινά και ως Πρόεδρος της Επιτροπής Περιβάλλοντος. Σίγουρα το τι συμβαίνει στις Σκανδιναβικές Χώρες είναι μια εμπειρία πρωτόγνωρη για μας, καθώς οι χώρες αυτές είχαν διαφορετικό σημείο εκκίνησης και μια διαφορετική πορεία σε σχέση με μας. Η δική μας αγωνία αφορά στην Αθήνα και όλες τις μεγάλες πόλεις της χώρας μας. Η Αθήνα που βιώνουμε όλοι δεν είναι ένα τυχαίο προϊόν, αλλά αποτέλεσμα συγκεκριμένων κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών παραγόντων. Αυτή τη στιγμή στο Δήμο μας αντιμετωπίζουμε κυκλοφοριακό πρόβλημα, το οποίο δεν αφορά μόνο στην περιοχή του Αγίου Δημητρίου αλλά ολόκληρη την Αττική, κυρίως λόγω της αστικοποίησης και

των πολιτικών που ακολούθησαν οι διάφορες κυβερνήσεις. Δυστυχώς, όλος ο προσανατολισμός και ο προβληματισμός αφορούσε στο πώς θα χωρέσουν και πώς θα κυκλοφορήσουν όλο και περισσότερα αυτοκίνητα.

Ο παράγων άνθρωπος μένει εκτός προβληματισμού. Πραγματικά προβληματίζομαι για τον κόσμο που κληροδοτούμε στα παιδιά μας και απογοητεύομαι, γιατί αυτόν τον προβληματισμό τον συμμερίζονται ελάχιστοι. Είναι σίγουρο ότι αν οι αρμόδιοι συνεχίσουν να κωφεύουν η κατάσταση στην Αθήνα και ευρύτερα στην Ελλάδα θα είναι πλέον μη αναστρέψιμη. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Κάνατε μια γενική αναφορά εφ' όλης της ύλης απ' ότι είδα. Το λόγο έχει η κα Διαμαντοπούλου.

ΑΓ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Καταρχήν ήθελα να συγχαρώ τις καταπληκτικές ομιλίες και των κυριών στο πάνελ, ιδιαίτερα σήμερα, γιατί αφορούσε σε πιο πρακτικά ζητήματα σε σχέση με τις προηγούμενες ημέρες. Ήταν πάρα πολύ ωραία και χρήσιμα αυτά που ακούσαμε. Διαπίστωσα όμως μέσα σε αυτές τις ομιλίες ένα έλλειμμα αναφοράς στην εκπροσώπηση των γυναικών στα Εργατικά Συνδικάτα, δηλαδή την ΑΔΕΔΥ που αφορά στο δημόσιο τομέα –όπου εργάζονται πολλές γυναίκες- και τη ΓΣΕΕ, η οποία εκπροσωπεί υποτίθεται την ιδιωτική επιχείρηση, κυρίως όμως τις ΔΕΚΟ. Όταν κάθονται, δηλαδή, στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για να αποφασίσουν πάνω σε κρίσιμα θέματα όπως η εργατική νομοθεσία, η μισθοδοσία, οι εργασιακές συνθήκες, τα ασφαλιστικά κ.ά. απουσιάζουν παντελώς οι γυναίκες, τις οποίες αφορούν άμεσα τα θέματα αυτά. Αυτό είναι ένα πρώτο μεγάλο έλλειμμα

Το δεύτερο που ήθελα να αναφέρω, επειδή εγώ εργάζομαι στον ιδιωτικό τομέα, είναι ότι υπάρχει βάρβαρο καθεστώς για τις γυναίκες. Οι γυναίκες δεν προφθάνουν όχι να ενημερωθούν, ούτε καν να προβληματιστούν. Τα τελευταία δύο χρόνια, που έχω έρθει σε επαφή με άνεργες, στις οποίες κάνω σεμινάρια για την προώθηση στην απασχόληση, ανακαλύπτω πολλά για τα γυναικεία θέματα. Επίσης, έχω συναντήσει γυναίκες, ακόμη και νεαρές, οι οποίες μου εκμυστηρεύονται ότι αποκρύπτουν από τον εργοδότη τους ότι είναι παντρεμένες και έχουνε παιδιά, προκειμένου να προσληφθούν σε μια δουλειά ή να τη διατηρήσουν. Δηλαδή την υψηλότερη αποστολή που έχουν σ' αυτό τον κόσμο οι γυναίκες ντρέπονται να την αναφέρουν στο βιογραφικό τους και να τη δηλώσουν στον εργοδότη τους, επειδή φοβούνται ότι θα μείνουν χωρίς δουλειά.

Σ' αυτό λοιπόν το χώρο των εργαζόμενων γυναικών, εκείνο που έπαιξε σημαντικότερο ρόλο το '95 μέσα σ' όλο το κακό της παγκοσμιοποίησης και της ανεργίας ήταν η κατάργηση των Επιθεωρήσεων Εργασίας και η αντικατάστασή τους από το ΣΕΠΕ, το Σώμα Επιθεωρητών Εργασίας, το οποίο αυτή τη στιγμή δε

λειτουργεί. Έχω να καταγγείλω πάρα πολλά πράγματα,, όπως ότι σε μία πολύ γνωστή πολυεθνική εταιρεία, από τις πέντε μεγαλύτερες στον κόσμο στο είδος της, πολλές γυναίκες δούλευαν πάνω από 24 ώρες. Γυναίκες γραμματείς, επιστήμονες με μεταπτυχιακά και διδακτορικά αναγκάζονται να κλείνουν εικοσιτετράωρα στη δουλειά, δουλεύοντας ασταμάτητα, προκειμένου να προλάβουν τις πιεστικές καταληκτικές ημερομηνίες που έθετε ο προϊστάμενός τους. Το ερώτημα είναι: οι γυναίκες αυτές και οι άντρες πώς θα κάνουν οικογένεια;

Έχω να σας επισημάνω ένα άρθρο που δημοσιεύθηκε στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ την προηγούμενη Κυριακή, 23 Ιανουαρίου, που λέει ότι αυξάνεται η ηλικία των ατόμων, ανδρών και γυναικών, που αποφασίζουν να φύγουν από τους γονείς τους και να μείνουν μόνοι τους. Ο μέσος όρος έχει ανέβει πάρα πολύ και κοντεύει να φτάσει τα 30 χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι οι νέοι μένουν με του γονείς τους ακόμη και στην ηλικία των 30 ετών, επειδή δεν έχουν δουλειά ή επειδή δεν κερδίζουν αρκετά, ώστε να συντηρηθούν μόνοι τους. Αυτό το γεγονός είναι, επίσης, ενδεικτικό των άσχημων συνθηκών που επικρατούν στην αγορά εργασίας, αλλά και της οικονομικής ύφεσης.

Ως προς το θέμα της ισότητας των φύλων χρειάζεται, πιστεύω, μεγαλύτερη πληροφόρηση των γυναικών και ακόμα μεγαλύτερη δραστηριοποίηση των αρμόδιων φορέων. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Σπίνουλα.

Κ. ΣΠΙΝΟΥΛΑ: Είμαι Δημοτική Σύμβουλος στο Δήμο Αχιλλείων Κέρκυρας και συμμετέχω από τα νεανικά μου χρόνια στο γυναικείο κίνημα.

Ήθελα, λοιπόν, να σταθώ σε δυο σημεία. Η κουβέντα μου έτσι εμπεριέχει και ερώτηση και προβληματισμό συγχρόνως. Αναρωτιέμαι γιατί, αφού σε γενικές γραμμές οι θέσεις σας δεν παρουσιάζουν μεγάλες αποκλίσεις, η μεταξύ σας συνεργασία δεν είναι μόνιμη και σταθερή. Θέτω, δηλαδή, ένα ζήτημα ενότητας και ενιαίας οργανωτικής πορείας. Αν, λοιπόν, είναι διαφορετική η προσέγγιση, γιατί δεν μπορεί να γίνει έστω μια επιμέρους συνεργασία σε θέματα σοβαρά, σε θέματα γενικής σημασίας και αξίας.

Γιατί είναι καλό να βρισκόμαστε, να συνεδριάζουμε, να εκφράζουμε θέσεις και απόψεις, αλλά να εργαζόμαστε μετά από κάθε τέτοια συνάντηση, προκειμένου να υλοποιούμε τα συμπεράσματα και τις προτάσεις, να κάνουμε τη θεωρία πράξη. Αυτή την περίοδο ήδη, αν θέλουμε μπορούμε να δραστηριοποιηθούμε για τις Δημοτικές και Νομαρχιακές Εκλογές. Ο τομέας αυτός είναι καίριος, σημαντικός, πολιτικά και κοινωνικά. Σε ενάμισι χρόνο θα έχουμε εκλογές. Υπάρχει κάποιος πολιτικός σχεδιασμός από το Κέντρο Ισότητας, εξωκυβερνητικές οργανώσεις ή άλλους φορείς;

Εγώ αύριο επιστρέφοντας στην Κέρκυρα θα ξεκινήσω αγώνα, για να

αξιοποιήσω όσα άκουσα αυτές τις τρεις μέρες στο Συνέδριο. Πρώτη μου δουλειά θα είναι η συνεργασία προς αυτή την κατεύθυνση και γι' αυτό το στόχο. Αυτά ως προς την οργάνωση και τη δυνατότητα που έχουμε να επιτύχουμε συγκεκριμένους στόχους.

Ένα άλλο θέμα που ήθελα να θίξω είναι το θέμα της στράτευσης των γυναικών. Χωρίς βέβαια αυτό να είναι κάτι που αυτή τη στιγμή θα πρέπει να μας απασχολεί ιδιαίτερα, είναι όμως ένα πολύ σοβαρό ζήτημα και θα πρέπει από τώρα να το βλέπουμε ως κάτι που θα ευνοήσει τη γυναίκα και την ισότητα των δύο φύλων. Αν τεθεί ποτέ θέμα για το κατά πόσον οι γυναίκες μπορούν να πάνε στο στρατό, παρακαλώ όλες εσείς που ενδιαφέρεστε και αγωνίζεστε για τα δικαιώματα της γυναίκας να υπερασπιστείτε και αυτό. Τον ίδιο και μεγαλύτερο αγώνα πρέπει επίσης να κάνουμε για την καταπολέμηση της υπογεννητικότητας στην Ελλάδα, που είναι και εθνικό θέμα. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Κ. Συκίδου, Νομαρχιακή Σύμβουλος Ιωαννίνων.

Κ. ΣΥΚΙΔΟΥ: Αρχικά θέλω να ευχαριστήσω το ΚΕΘΙ για την πρόσκληση σ' αυτό το Συνέδριο και να παρακαλέσω να συνεχίζετε να μας ενημερώνετε για όλες αυτές τις εργασίες που γίνονται στο ΚΕΘΙ, ώστε να μπορούμε και εμείς από την περιφέρεια να συμμετέχουμε και να μαθαίνουμε όλες αυτές τις σημαντικές εξελίξεις που αφορούν στα γυναικεία θέματα.

Εγώ θα ήθελα να κάνω την εξής επισήμανση. Υποτίθεται ότι το 60% των θέσεων απασχόλησης στα προγράμματα πρέπει να καλύπτονται από τις γυναίκες. Μας διαφεύγει όμως ότι οι προκηρύξεις των προγραμμάτων αυτών συντάσσονται από άντρες και, δυστυχώς, οι θέσεις οι οποίες δημιουργούνται είναι τέτοιες, που πραγματικά παρεμποδίζουν τις γυναίκες στην κατάληψή τους. Αναφέρω, για παράδειγμα, ότι προκηρύσσονται 40 θέσεις στο πρόγραμμα μειωμένης απασχόλησης, οι οποίες κατανέμονται μόνο σε χειριστές και οδηγούς τετάρτης κατηγορίας. Πέστε μου εσείς, είναι δυνατόν να καταληφθεί ποτέ το 60% των θέσεων αυτών από γυναίκες; Πόσες γυναίκες μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις μιας τέτοιας θέσης;

Και κάτι άλλο θέλω να ρωτήσω. Αναφέρθηκε ότι στη Σουηδία το 45% των Βουλευτών είναι γυναίκες. Μήπως μπορείτε να μας πείτε ποιες είναι οι πολιτικές που έχουν διαμορφωθεί και ποια είναι η ουσιαστική συμβολή των γυναικών στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των χωρών, όπου υπάρχει ισότητα των φύλων στην πολιτική εκπροσώπηση; Γιατί πρέπει να έχουμε ένα σοβαρό επιχείρημα για να μπορέσουμε να πείσουμε σήμερα την ελληνική κοινωνία ότι με τη συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Πολιτικών Αποφάσεων θα διαμορφωθούν αυτές οι

συνθήκες και αυτές οι καταστάσεις, που θα βοηθήσουν ουσιαστικά τη χώρα μας. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Σ. Αντωνίου, πρώτη Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων.

Σ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ: Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να καταθέσω έναν πολύ γενικό προβληματισμό και συγχρόνως ένα ερώτημα. Θα ξεκινήσω από αυτά που είπε η Ε. Πορτάλιου κάνοντας μια διαστολή, αυτή τη διαστολή που κάνει ο Μαξ Βέμπερ όταν μιλά για τις κατηγορίες ανθρώπων, αυτών που ζουν από την πολιτική και αυτών που κάνουν πολιτική.

Εδώ, λοιπόν, θα ήθελα να πω αναφερόμενη στην κα Πορτάλιου, ότι αυτό το δίκτυο, για το οποίο μίλησε, πραγματικά έκανε πολιτική, υπήρχε μόνο για να κάνει πολιτική. Και όταν μιλάς απέξω νομίζω ότι η φωνή σου είναι πολύ πιο καθαρή, γιατί δεν παρεμβάλλονται τα παράσιτα των συμβιβασμών των θεσμών. Και όταν μιλάς από κάτω, σαφώς έχεις καλύτερη ακροαματικότητα, διότι υπάρχει αμεσότητα και αναδύσεις της κοινωνίας. Αυτά είναι δύο βασικά πράγματα.

Απ' το άλλο μέρος, η πολιτική ως αρχιτεκτονική έννοια κατά τον Αριστοτέλη έχει ως σκοπό να φέρει στην επιφάνεια τα προβλήματα που υπάρχουν. Σήμερα, στην εποχή της μετανεωτερικότητας, είναι γνωστό ότι διογκώνεται ο κοινωνικός αποκλεισμός σε όλα τα πεδία της συλλογικής ζωής. Και ταυτόχρονα υπάρχει και ένα μεγάλο πρόβλημα για μας τις γυναίκες, η νέα μορφή δουλοπαροικίας και τα νέα σκλαβοπάζαρα που ογκώνονται και διευρύνονται. Οι γυναίκες που είναι στην πολιτική και την ασκούν ως πράξη και όχι ως θεωρία, τι κάνουν προς την κατεύθυνση της νέας μορφής δουλοπαροικίας; Αυτό είναι το ερώτημά μου, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Δ. Δημητριάδου, εκπρόσωπος της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος και του Εργατικού Κέντρου Αθηνών.

Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ: Θα ήθελα με τη σειρά μου να ευχαριστήσω για τη συμμετοχή μου στο Συνέδριο και τους κυρίους και τις κυρίες που με προσκάλεσαν.

Το έναυσμα μου το έδωσε η κα Αγγελική Διαμαντοπούλου που μίλησε για την απουσία γυναικών από τους συνδικαλιστικούς φορείς. Τα πράγματα είναι όντως έτσι, για να μην πω χειρότερα ίσως απ' ό,τι τα περιέγραψε. Σε σύνολο 42 ατόμων που αποτελούν το Διοικητικό Συμβούλιο της ΓΣΕΕ, μόνο 4 είναι γυναίκες. Το ίδιο συμβαίνει λίγο πολύ και στο Εργατικό Κέντρο Αθήνας, σε έναν από τους μεγαλύτερους συνδικαλιστικούς φορείς στο λεκανοπέδιο, στους 32 εκλεγμένους του Διοικητικού

Συμβουλίου μόνο 5 είμαστε γυναίκες.

Σε όλα αυτά τα συνδικαλιστικά όργανα υπολειπουργούν αυτή τη στιγμή οι Γραμματείες Ισότητας, πρώην Γραμματείες Γυναικών. Θα ήθελα να πω ότι πραγματικά απουσιάζουμε από τις συζητήσεις και τις αποφάσεις σε πολύ σοβαρά ζητήματα. Τόσο οι Επιτροπές Γυναικών όσο και η Γραμματεία Γυναικών της ΓΣΕΕ και του Εργατικού Κέντρου επεξεργάζονται κάποια ζητήματα, που έχουν να κάνουν με τα εργασιακά, ή με την ισότητα των φύλων και απλώς γνωμοδοτούν χωρίς να έχουν τη δύναμη να θεσμοθετήσουν κάτι. Ο ρόλος τους, δηλαδή, είναι συμβουλευτικός. Έχουμε φτάσει κάποιες φορές σε αδιέξοδο, οι περισσότερες απ' αυτές τις λίγες που ασχολούμαστε.

Θα ήθελα, λοιπόν, να θέσω μια αντίστοιχη ερώτηση σε σας που είπατε ότι πρέπει να συμμετέχουν περισσότερες γυναίκες στα ψηφοδέλτια των Νομαρχών. Έχει σκεφτεί κανείς, ακόμα και στην περιφέρεια, τι είναι αυτό που εμποδίζει τις γυναίκες από το να αναμειχθούν στα κοινά; Να το σκεφτεί κάποιος και να απαντήσει ειλικρινά πόσο εχθρικό είναι το κοινωνικό κατεστημένο απέναντι σε οποιαδήποτε δραστηριοποίηση των γυναικών. Καλό θα ήταν να κάνουμε μια συζήτηση για το κατεστημένο αυτό και να προτείνουμε λύσεις για την ανατροπή του. Από τη σχολική ηλικία ήδη πρέπει να ξεκινήσει ουσιαστική δουλειά, μετά να περάσει στην οικογένεια όσο δύσκολο και να φαίνεται, και στη συνέχεια σε ολόκληρο το κοινωνικό πλαίσιο.

Θέλω να κλείσω γιατί είναι τόσα πολλά αυτά τα προβλήματα που απλά πιστεύω ότι τα λέμε, τα επαναλαμβάνουμε αλλά ποτέ δε γίνεται κάτι ουσιαστικό. Είναι τόσα πολλά τα ζητήματα που κάποιες φορές και εμείς οι ίδιες αισθανόμαστε ότι δεν έχουμε πια το κουράγιο να αγωνιζόμαστε ματαίως και αναρωτιόμαστε αν πρέπει να συνεχίσουμε ή όχι. Μπορεί να ακούγομαι πολύ απαισιόδοξη, αλλά πολλές φορές αισθάνομαι ότι χτυπάμε τα χέρια μας σε τοίχο.

Πρέπει, όμως, να αναφέρω ότι τελευταία στην πολιτική πέρασε το σύστημα ένας άντρας - μία γυναίκα με το τελευταίο ψηφοδέλτιο του ΠΑ.ΣΟ.Κ. στις Ευρωεκλογές. Αυτό είναι κάτι ενθαρρυντικό. Το ίδιο και η πρόταση του 40% υπέρ των γυναικών στα ψηφοδέλτια των κομμάτων στις Δημοτικές και Νομαρχιακές Εκλογές. Θέλω τώρα να παρακαλέσω τις παρευρισκόμενες να προτείνουν κάποιους πιο αποτελεσματικούς τρόπους διεκδίκησης. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Πολυξένη Γεωργία από την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

Π. ΓΕΩΡΓΙΑ: Κατ' αρχάς θα ήθελα να κάνω μια ανακοίνωση εκ μέρους του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Στο γενικότερο πλαίσιο της προσπάθειας

αυτής που γίνεται για την προώθηση των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων συμμετέχει στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα της Διαμεσογειακής Επιτροπής μαζί με άλλες Περιφέρειες της Μεσογείου: της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, της Ιταλίας. Προσπαθούμε μέσα από έρευνα και καταγραφή και συγγραφή μελέτης να καταρτίσουμε ένα μοντέλο ηγετικό της γυναίκας που ηγείται σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής, πολιτικό, οικονομικό, ακαδημαϊκό, πολιτισμικό και κοινωνικό. Στη συνέχεια, σκοπεύουμε να καταρτίσουμε ένα μοντέλο Καλών Πρακτικών. Κάθε περιφέρεια που συμμετέχει στο πρόγραμμα θα αναλάβει τη διάχυσή του στη δική της χώρα, προκειμένου να παραδειγματιστεί από Καλές Πρακτικές άλλων χωρών.

Θέλω να κάνω μια τοποθέτηση όσον αφορά στο Συνέδριο αυτό και να αναφερθώ σε έναν από τους παράγοντες που αποτελεί τροχοπέδη στην απόφαση των γυναικών να ασχοληθούν με τα κοινά, να εισαχθούν στην πολιτική ζωή. Αφορά στο ζήτημα της αυτοπεποίθησης που έχει αναφερθεί και από άλλους/-ες ομιλητές/-τριες. Μέχρι τώρα επικεντρωνόμαστε στις ήδη οικονομικά ενεργές γυναίκες, οι οποίες εκ των πραγμάτων αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα, γιατί προσπαθούν να ισορροπήσουν στην οικονομική ζωή, στην πάλη αυτή να ανεξαρτητοποιηθούν. Ακολουθούμε μια από πάνω προς τα κάτω προσέγγιση (top down). Όλη η προσπάθεια προσανατολίζεται στην αλλαγή της νοοτροπίας, ενώ πρέπει να προσπαθήσουμε να διαμορφώσουμε νοοτροπία. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν η προσπάθεια ξεκινήσει από κάτω προς τα πάνω (bottom up). Πρέπει, για παράδειγμα, να ξεκινήσει από τη Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να υπάρξει μια συνεργασία των φορέων του ΚΕΘΙ, της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, των άλλων Γυναικείων Οργανώσεων και του Υπουργείου Παιδείας, ώστε να προσανατολιστεί η εκπαίδευση και προς την ενημέρωση των έφηβων γυναικών.

Θα αναφέρω ένα παράδειγμα μόνο, αυτό που έχει γίνει με τις ασκήσεις προσομοίωσης στον πολιτικό βίο με τη Βουλή των Εφήβων που είναι περιορισμένης κλίμακας. Νομίζω ότι αυτό σε ευρύτερο επίπεδο μπορεί να γίνει σε όλα τα σχολεία, ούτως ώστε οι γυναίκες να αρχίσουν να προσαρμόζονται σε μια νέα κατάσταση, να τονωθεί η αυτοπεποίθησή τους, αλλά πάνω απ' όλα να δημιουργήσουν την κοινωνική αυτή συνείδηση, που θα τους επιτρέψει αργότερα να θελήσουν και να πάρουν την απόφαση να συμμετάσχουν στα κοινά. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Και εμείς ευχαριστούμε. Το λόγο έχει η κα Στ. Σκαρμούτσου, Πρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου Συκουωνίων, Νομού Κορινθίας.

ΣΤ. ΣΚΑΡΜΟΥΤΣΟΥ: Πραγματικά τα θέματα που αναπτύχθηκαν είναι πολυδιάστατα.

Προσωπικά θα τοποθετηθώ στο θέμα της συμμετοχής των γυναικών μέσα από τις ποσοστώσεις, στην πρακτική τους εφαρμογή όπως τη βίωσα στις Δημοτικές Εκλογές. Οι περισσότεροι από ότι γνωρίζω συνδυασμοί είχαν επικεφαλής άνδρες. Στο δικό μου Δήμο κατέβηκαν πέντε συνδυασμοί με άνδρες επικεφαλής. Όταν χρειάστηκε να συμπληρώσουν τους συνδυασμούς στα τοπικά διαμερίσματα με γυναίκες, δεν απευθύνθηκαν στις ίδιες, αλλά στους συζύγους τους, προκειμένου να επιτρέψουν στις γυναίκες τους να συμμετάσχουν.

Το μόνο θετικό σ' αυτό ήταν το ότι οι άντρες αντελήφθησαν ότι κάπου χρειάζονται και οι γυναίκες τους, πέρα από το να τους βοηθήνε στα κτήματα και στις δουλειές του σπιτιού. Κατάλαβαν ότι ο νόμος δίνει μια άλλη αξία στη γυναίκα τους που δεν τη γνώριζαν οι ίδιοι μέχρι χθες. Παράλληλα, όμως, έδωσαν στην ίδια τη γυναίκα αυτή την αυτοπεποίθηση, στην οποία αναφερόμαστε αυτές τις μέρες.

Στην πορεία των δύο χρόνων που είμαι Δημοτική Σύμβουλος είδα ότι αυτές οι γυναίκες, στις οποίες οι άνδρες επέτρεψαν να συμμετέχουν στους συνδυασμούς των δημοτικών διαμερισμάτων, άρχισαν να δραστηριοποιούνται και να συμμετέχουν στα κοινά. Όπως είπαν και κάποιες από αυτές, συνειδητοποίησαν ότι έχουν προσωπική αξία, πέρα από το αν είναι σύζυγοι και μητέρες, και μπορούν να προσφέρουν.

Ως προς τη συμμετοχή μου ως Δημοτική Σύμβουλος στο κεντρικό ψηφοδέλτιο, έχω να πω ότι εξελέγην έκτη στο συνδυασμό μου σε μια περιφέρεια, το Κιάτο Κορινθίας, από την οποία δεν κατάγομαι. Παρόλο αυτά, οι άνθρωποι με εμπιστεύθηκαν και με ψήφισαν. Μετά τη διετή θητεία μου ως Προέδρου της Δημοτικής Επιχείρησης, το αποτέλεσμα ήταν τέτοιο που η Δημοτική Αρχή με πρότεινε για Πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου. Το θετικότερο της όλης υπόθεσης είναι ότι οι τοποθετήσεις των Συνδυασμών της μείζονος και ελάσσονος αντιπολίτευσης, ήταν τόσο θετικές, που μπερδεύτηκα τελικά ποιος απ' όλους με είχε προτείνει για Πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου. Τα λέω όλα αυτά για να καταλήξω στο συμπέρασμα ότι το αποτέλεσμα του έργου των γυναικών είναι αυτό που τις επιβραβεύει, που τις καταξιώνει, που αναγκάζει τους κυβερνώντες και την εξουσία να δημιουργήσουν τους νόμους και να καλύψουν ελλείμματα που οι ανάγκες δημιουργούν.

Συμφωνώ με την κα Νταϊφά ότι οι γυναίκες είναι πολύ φορτωμένες με επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, δεν έχουν χρόνο και θεωρούν ότι είναι πολυτέλεια να ασχολούνται με τα κοινά. Ως σύμβουλος επαγγελματικού προσανατολισμού στο Νομό Κορινθίας παρατήρησα ότι είναι παρούσες σε όλες τις συγκεντρώσεις και ημερίδες που διοργανώνουμε. Σε όλες τις συγκεντρώσεις και ημερίδες που καλούμε τους γονείς για να τους ενημερώσουμε, ώστε και αυτοί από πλευράς τους να βοηθήσουν τα παιδιά τους σε σχέση με τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και με τις αποφάσεις που θα πάρουν στο μέλλον τους οι γυναίκες

είναι πάντα παρούσες. Το ίδιο συμβαίνει και με τις συγκεντρώσεις των Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων. Οι άνδρες γονείς στις συγκεντρώσεις αυτές είναι οι μισοί αριθμητικά σε σχέση με τις γυναίκες, γεγονός που δείχνει την υπευθυνότητα της γυναίκας στα σοβαρά θέματα στήριξης των παιδιών της.

Τέλος, όσον αφορά στο ΚΕΘΙ και το πρόγραμμα ευαισθητοποίησης εκπαιδευτικών σε θέματα ισότητας, το οποίο παρακολούθησα πέρυσι, θέλω να πω ότι οι εντυπώσεις και τα αποτελέσματα είναι πολύ θετικά μέσα από το τελικό προϊόν του έργου που παρουσιάσαμε συμμετείχαν οι γονείς, οι μαθητές και οι καθηγητές. Όμως, εκείνο που φέτος παρατήρησα, και ίσως πρέπει η κα Καλδή να το λάβει υπόψη της σοβαρά, είναι ότι φέτος δε συμμετέχουν στο πρόγραμμα επιμορφωτές/-τριες που συμμετείχαν πέρυσι. Αυτό θεωρώ ότι δημιουργεί στασιμότητα, καθώς οι νέοι/νέες επιμορφωτές/-τριες δεν έχουν την περσινή θετική εμπειρία και ξεκινούν να μαθαίνουν από την αρχή. Νομίζω ότι οι προηγούμενοι/-ες επιμορφωτές/-τριες μπορούν να προσφέρουν πολλά στο πρόγραμμα και θα ήταν καλό να αξιοποιηθεί η εμπειρία τους.

Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Και εμείς ευχαριστούμε. Η κα Ζ. Μαγκλάρα έχει το λόγο.

Ζ. ΜΑΓΚΛΑΡΑ: Ευχαριστώ. Είμαι Αντιδήμαρχος του Δήμου Νέας Φιλαδέλφειας. Εμείς είμαστε μάλλον πρωτοπόροι. Είμαστε τέσσερις Αντιδήμαρχοι, εκ των οποίων οι τρεις είναι γυναίκες φέτος.

Μιλήσαμε αρκετά για τις ποσοτώσεις, για τα προβλήματα που υπάρχουν, αλλά δεν άκουσα να επισημανθεί κάτι πολύ σημαντικό: ότι η μητέρα πρέπει και να γεννάει. Η πατρίδα μας έχει ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα: την υπογεννητικότητα. Σε λίγα χρόνια θα είναι η χώρα των συνταξιούχων και των γερόντων. Οι Ελληνίδες πρέπει να κάνουν παιδιά. Δεν ανεφέρθη αυτό το πρόβλημα καθόλου. Η μητρότητα όπως φαίνεται και όπως τη ζω ως εργαζόμενη δε στηρίζεται όσο πρέπει. Μια εργαζόμενη γυναίκα που θέλει να κάνει καριέρα αποκρύπτει από τον προϊστάμενο ότι είναι έγκυος, γιατί αν μαθευτεί δε θα πάρει την προαγωγή.

Οι εργαζόμενες στις τράπεζες γίνονται μητέρες μετά τα 33 ή και τα 35, σε ηλικία δηλαδή που θα έπρεπε να έχουν δύο τουλάχιστον παιδιά. Άρα το πρόβλημα προσπαθούμε να το λύσουμε μονομερώς. Ναι, πιστεύω στις ποσοτώσεις, στην ίση συμμετοχή. Κατ' αρχάς θεωρώ τη συμμετοχή μου σε όλα ίση και δεν πιστεύω ότι οι γυναίκες δεν υστερούν σε κάτι σε σχέση με τους άνδρες. Πιστεύω ότι ξέρουμε τη δύναμή μας, δεν υστερούμε σε τίποτα, είμαστε δυνατότερες από τους άνδρες, αντέχουμε περισσότερο στον πόνο, αντέχουμε περισσότερο στις κακουχίες, έχουμε δυνατό μυαλό. Άρα δεν έχουμε παρά να πείσουμε πρώτα τον εαυτό μας και ύστερα

όλους τους άλλους ότι είμαστε εξίσου ικανές με τους άνδρες. Από μας εξαρτάται η αλλαγή της νοοτροπίας και των στερεοτύπων. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Και εμείς ευχαριστούμε. Το πρώτο θέμα που θέσατε ήταν πολύ σημαντικό και επειδή πιστεύω ότι πρέπει να γίνεται μια συζήτηση σε βάθος, θα ήθελα να κάνω την εξής επισήμανση: αναφέρθηκε προηγουμένως ότι στη Σκανδιναβία υπάρχει υψηλή συμμετοχή σε αυτό που λέμε κοινωνικό κράτος. Πιστεύω, λοιπόν, ότι η έννοια του κοινωνείν ξεκινάει από την οικογένεια. Η πρώτη δηλαδή και ουσιαστική κοινωνική μέριμνα ασκείται από την οικογένεια με έναν τρόπο μοναδικό και αναντικατάστατο. Θα έχει ενδιαφέρον να συγκεντρωθούν συγκριτικά στοιχεία και για την οικογένεια στις εν λόγω χώρες για να βγουν πιο συγκεκριμένα συμπεράσματα. Το λόγο έχει η κα Α. Αγαπητού.

ΑΝ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ: Εκπροσωπώ τον Πολιτιστικό Σύλλογο Γυναικών Ασβεστοχωρίου, ένα χωριό κοντά στη Θεσσαλονίκη. Εμείς θα διοργανώσουμε το 10ο Συνέδριο Πολιτιστικών Φορέων Νομού Θεσσαλονίκης το Σεπτέμβριο και ένας λόγος που βρίσκομαι εδώ είναι αυτός, για να πάρω ιδέες, τις οποίες θα εφαρμόσουμε στο παραπάνω Συνέδριο. Θα πω κάποια πράγματα που έχουν ήδη ακουστεί, αλλά θέλω να τα σχηματοποιήσω.

Η παρουσία της γυναίκας στα πολιτικά δρώμενα ή στα κέντρα εξουσίας είναι μικρή, πιστεύω, για δύο λόγους. Ένας λόγος είναι η έλλειψη αντοχής και όχι ικανότητας και ο δεύτερος είναι η έλλειψη αυτοπεποίθησης. Η έλλειψη αντοχής οφείλεται στο ότι οι γυναίκες έχουν επωμισθεί όλες τις ευθύνες της οικογένειας που σε συνδυασμό με την εργασία έξω από το σπίτι τις εξουθενώνουν. Η έλλειψη αυτοπεποίθησης έχει δύο σκέλη, έλλειψη αυτοπεποίθησης να διεκδικήσουν μια θέση στα ψηφοδέλτια και έλλειψη αυτοπεποίθησης να διεκδικήσουν την ψήφο από τη βάση. Και τα δύο αυτά σκέλη έχουν να κάνουν με τη γενικότερη νοοτροπία και τη θέση της γυναίκας. Το πρόβλημα της έλλειψης αντοχής, για παράδειγμα, θα μπορούσε να λυθεί κάλλιστα αν ο άνδρας άρχιζε να βοηθάει στο σπίτι και στα παιδιά.

Η έλλειψη αυτοπεποίθησης της γυναίκας έχει, επίσης, σχέση με τη νοοτροπία. Άρα, λοιπόν, πρέπει να αλλάξουμε τη νοοτροπία. Και πώς θα αλλάξει αυτή η νοοτροπία; Πρώτα-πρώτα μέσω της εκπαίδευσης, από τα σχολικά βιβλία, όχι μόνο από το Γυμνάσιο και το Λύκειο, αλλά ήδη από το Δημοτικό. Γιατί, όπως λένε οι ψυχολόγοι, η διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου πραγματοποιείται στα πρώτα παιδικά χρόνια. Δεύτερον, από τα ΜΜΕ μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τηλεοπτικών σποτ κ.λπ. Σ' αυτό μπορούμε να βοηθήσουμε και όλες οι γυναίκες που είμαστε εδώ που σα σύγχρονες σουφραζέτες ενοχλούμε, απαιτούμε και θα

κερδίσουμε. Θέλω να δώσω ένα τελικό μήνυμα αισιοδοξίας, ότι πρέπει να αγωνιστούμε, πρέπει να ενοχλούμε, πρέπει να απαιτούμε και κάποια στιγμή θα κερδίσουμε αυτό που αξίζουμε. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Α. Γιομπρέ, Δημοτική Σύμβουλος Δήμου Νεμέας.

Α. ΓΙΟΜΠΡΕ: Θέλω και εγώ να ευχαριστήσω το ΚΕΘΙ για την πρόσκληση σ' αυτό το Συνέδριο. Δε θα πω κάτι που δεν έχει ήδη ακουστεί. Συμφωνώ απόλυτα με αυτά που είπε τόσο η κα Σκαρμούτσου, όσο και η κα Αγαπητού.

Πιστεύω ότι η κρίσιμη μάζα, για την οποίαν μιλήσαμε, υπάρχει ήδη, η αυτοπεποίθηση ήδη υπάρχει και το θέμα των ποσοστώσεων πλέον έχει γίνει ανάγκη και δε μας χαρίστηκε. Άρα υπάρχουν οι πολύ απαραίτητες προϋποθέσεις. Από κει και πέρα, όμως, πρέπει να γίνει κάτι με την εκπαίδευση. Η νοοτροπία μπορεί να αλλάξει μόνο μέσα από την εκπαίδευση σε μικρές ηλικίες, αλλά και από τα ΜΜΕ, μέσα από εκπομπές με μηνύματα υπέρ της ισότητας και ισοτιμίας των δύο φύλων.

Δε μας λείπει τίποτα άλλο και θα ήθελα να πω ότι στα Συνέδρια αυτά πρέπει να συμμετάσχουν και οι άνδρες, για να συνειδητοποιήσουν πόσα έχουμε καταφέρει εμείς οι γυναίκες. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Μπίρη, Τμηματάρχης Ισότητας σε θέματα φύλων, η οποία θέλει να δώσει μια απάντηση σε σχέση με την ερώτηση για το ρόλο του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας του Υπουργείου Απασχόλησης.

κα ΜΠΙΡΗ: Ευχαριστώ πολύ κύριε Πρόεδρε. Θέλω να απαντήσω σε ορισμένα θέματα που έθιξαν κάποιες συμμετέχουσες και επιπλέον να κάνω κάποιες προτάσεις και να σας μιλήσω για την προσωπική μου εμπειρία, αναφορικά με τα θέματα που ακούστηκαν και την ισχύουσα νομοθεσία εν πάση περιπτώσει που ισχύει.

Λοιπόν, όσον αφορά στο ΣΕΠΕ, σαφώς υπήρξε μια καινούργια αναθεώρηση των Σωμάτων Επιθεώρησης Εργασίας, τα οποία ανέλαβε η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Υπάρχουν πολλά προβλήματα που αφορούν στη λειτουργία του εν λόγω Σώματος. Ένα από τα σημαντικότερα είναι η διστακτικότητα των υπαλλήλων, πολύ δε περισσότερο των γυναικών, να καταγγείλουν τους εργοδότες τους, επειδή φοβούνται την απόλυση. Το ΣΕΠΕ δεν είναι σε θέση να λειτουργήσει αυτή τη στιγμή, ελπίζουμε στο μέλλον ότι θα στελεχωθεί περισσότερο και θα μπορεί να λειτουργεί καλύτερα.

Όσον αφορά στις προκηρύξεις, που όπως είπε μια άλλη κυρία, γίνονται από άνδρες, πρέπει να σας ενημερώσω ότι αυτό δε συμβαίνει, γιατί δεν επιτρέπεται η

προκήρυξη να δείχνει τη διάσταση του φύλου. Μια προκήρυξη πρέπει να αναφέρεται και σε άντρες και σε γυναίκες.

Τώρα όσον αφορά στην κυρία από το συνδικαλιστικό σώμα θέλω από την εμπειρία μου να σας πω τα εξής: αυτό το συμβουλευτικό γραφείο ισότητας που λειτουργεί στη ΓΣΕΕ δεν μπορεί να κάνει τίποτα παραπάνω από το να γνωμοδοτεί. Το ότι δε γίνονται ουσιαστικές αλλαγές δεν οφείλεται στην αδράνεια αυτού του φορέα, αλλά, κυρίως στην έλλειψη πολιτική βούλησης από την πλευρά της Κυβέρνησης. Δεν μπορούν οι εργαζόμενοι σε αυτές τις θέσεις να πιέσουν τους πολιτικούς να πάρουν αποφάσεις. Υπάρχουν κενά που θα μπορούσαν να διορθωθούν με κατάλληλες πρωτοβουλίες από τους αρμόδιους Υπουργούς. Οι πολιτικοί πρέπει να παίξουν πιο ουσιαστικό ρόλο στην υλοποίηση των προτάσεών μας. Εμείς μονίμως κάνουμε εισηγήσεις, πολλές φορές υπερβαίνουμε τον εαυτό μας και κάποιες φορές και το νόμο, όταν διαπιστώνουμε σοβαρά προβλήματα.

Τώρα όσον αφορά στις προτάσεις που ήθελα να κάνω, σαφώς θεωρώ ότι η παιδεία είναι το βασικό στοιχείο και από κει πρέπει να ξεκινήσουμε, πλην όμως σήμερα αυτό που πρέπει να γίνει είναι, η εφαρμογή του mainstreaming και η συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Mainstreaming σημαίνει ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων σε όλα τα όργανα, δηλαδή σε Υπουργεία, Οργανισμούς, κ.λπ. Πρέπει, επίσης, να ληφθούν μέτρα για τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής για να μπορέσουν οι γυναίκες να αφοσιωθούν περισσότερο στην καριέρα και τα ενδιαφέροντά τους. Αυτή η καριέρα ή τα ενδιαφέροντα μπορεί να σχετίζονται με την πολιτική. Επομένως με τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής θα γίνει πράξη και η ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Πολιτικών Αποφάσεων. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Ευχαριστώ. Δεν θα γίνει δεκτή άλλη ερώτηση. Η κα Κ. Νταλαμπίρα, Τοπική Σύμβουλος Δήμου Κορισσίων, από την Κέρκυρα, έθεσε ένα ερώτημα,.

Κ. ΝΤΑΛΑΜΠΙΡΑ: Θα ήθελα και εγώ με τη σειρά μου να ευχαριστήσω το ΚΕΘΙ για τα τόσα σημαντικά και πολλά πράγματα που μάθαμε για να μεταφέρουμε στην επαρχία. Θέλω, επίσης, να παρακαλέσω όλους εσάς, και ιδιαίτερα τις γυναίκες, που κατέχετε κάποιες καίριες θέσεις στη Δημόσια Διοίκηση να δώσετε μεγαλύτερη προσοχή στις γυναίκες της επαρχίας, τις γυναίκες τις αγρότισσες, τις γυναίκες μητέρες, τις γυναίκες γενικά. Υπάρχουν πάρα πολλές δραστήριες γυναίκες στην επαρχία, στις μικρές κοινωνίες.

Ζω σε ένα Δήμο με 6 χιλιάδες κατοίκους και 8 μικρά χωριά. Είμαι υπεύθυνη για τα θέματα ισότητας στο Δήμο και συνεργάζομαι και με τα έξι χωριά. Υπάρχουν πάρα

πολλές δραστήριες γυναίκες, αλλά δεν έχουν ούτε την οικονομική άνεση ούτε τη μόρφωση που θα τους επέτρεπε να βγουν λίγο πιο έξω, να δραστηριοποιηθούν. Εγώ τις συγχαίρω πάντα, επειδή ασχολούμαι και με τα πολιτιστικά και είμαι και Πρόεδρος Πολιτιστικού Συλλόγου και φροντίζω πάντα αυτές τις γυναίκες, με όλα αυτά που έρχομαι εδώ και παρακολουθώ, να μπορέσω να τους δώσω να καταλάβουν την αξία τους.

Επειδή, λοιπόν, αξίζουν και μπορούν να προσφέρουν πολλά, πρέπει η πολιτεία να τους δώσει κάποιες ευκαιρίες. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Και εμείς ευχαριστούμε. Το λόγο έχει η κα Α. Βαφία.

Α. ΒΑΦΙΑ: Εκπροσωπώ το Δήμο Ερμουπόλεως της Σύρου και την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου εκ μέρους της ΚΕΔΚΕ. Δε θα σας καθυστερήσω, απλώς θέλω να ευχαριστήσω το ΚΕΘΙ για το Συνέδριο αυτό, την Πρόεδρό του, αλλά και όλους και όλες εσάς που συμμετέχετε και ανταλλάσσετε τόσο σημαντικές και χρήσιμες απόψεις.

Θέλω να επισημάνω ότι εμείς οι γυναίκες με τον τρόπο μας θα δώσουμε να καταλάβουν και οι κοινωνίες μας και οι άνδρες την αξία και τη σημαντική συνεισφορά μας. Είναι ευθύνη δική μας το κατά πόσον μπορούμε να είμαστε ισότιμα μέλη μιας κοινωνίας. Η δική μας συμπεριφορά είναι αυτή που μας καθιερώνει.

Θέλω, επίσης, να τονίσω ότι δεν είναι σε όλες τις πόλεις της περιφέρειας το ίδιο υποβαθμισμένη η θέση της γυναίκας. Στο δικό μου νησί, στη δική μου πόλη, η θέση της γυναίκας ήταν πάντα ψηλά. Δεν είχε να αντιμετωπίσει η γυναίκα έναν άνδρα κυρίαρχο, «Κέρβερο», που της περιορίζει την ελευθερία, τη σκέψη και τις πράξεις. Και σ' αυτό συντελεί πάρα πολύ και ο τρόπος που έχει κανείς μεγαλώσει, η παιδεία που έχει πάρει.

Ως προς τη συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων θέλω να πω ότι πρέπει να βοηθήσουμε τις νέες γυναίκες που θέλουν να πολιτευθούν και να καλλιεργήσουμε μεταξύ μας την ευγενή άμιλλα. Πρέπει να δίνουμε, δηλαδή, τη σκυτάλη με πολλή αγάπη και με πολλή φροντίδα και στις νεότερες γυναίκες, χωρίς να είμαστε ανταγωνιστικές. Δε θα σας κουράσω άλλο, θα ευχηθώ να έχουμε και άλλες πολλές τέτοιες συναντήσεις, τέτοια Συνέδρια, ώστε να μπορούμε να μεταφέρουμε και εμείς στις πόλεις μας αυτό τον αέρα. Τον αέρα ότι η γυναίκα έχει δύναμη, έχει θέληση, εξαρτάται από αυτήν ο σεβασμός και η ψήφος που παίρνει από την κοινωνία μας. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Νταϊφά.

Α. ΦΡΑΤΖΕΣΚΑΚΗ-ΝΤΑΪΦΑ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε που μου δίνετε το λόγο. Θα ξεκινήσω από την τελευταία ομιλήτρια. Μιλήσατε για αγάπη. Πιστεύουμε ότι όταν δίνεις αγάπη, παίρνεις αγάπη. Όμως τα θέματα είναι πολύ σοβαρά, η νοοτροπία και τα στερεότυπα που λέμε είναι εκείνα που μας εμποδίζουν να προχωρήσουμε.

Θα πρέπει να πούμε, και το γνωρίζετε όλες, ότι το γυναικείο κίνημα που από το '74 και μετά έχει κάνει έναν αγώνα, συναντάει τρομερές δυσκολίες στην πράξη. Δεν είναι τόσο εύκολα τα πράγματα. Μεγαλύτερες δυσκολίες αντιμετωπίζουν οι νέες γυναίκες που αναζητούν δουλειά στη σύγχρονη αγορά εργασίας. Η οικονομική εξάρτηση και η ανεργία είναι από τα μεγαλύτερα προβλήματα των γυναικών σήμερα.

Θετικό για τη χώρα μας είναι ότι οι αρμόδιοι φορείς έχουν κινητοποιηθεί και πιέζουν την Κυβέρνηση για τη λήψη μέτρων υπέρ των γυναικών. Η Γραμματεία Ισότητας σε συνεργασία με το ΚΕΘΙ προχωρεί ταχύτατα και προωθεί προτάσεις πολύ ευνοϊκές για τις γυναίκες. Μεγάλο βήμα προόδου προς αυτή την κατεύθυνση αποτέλεσε η κατάρτιση και ψήφιση του νομοσχεδίου για την ενδοοικογενειακή βία. Σκεφθείτε ότι στο Πεκίνο οι Αμερικανίδες δήλωσαν ότι στη χώρα τους ο αριθμός των θανάτων γυναικών που πέφτουν θύματα ενδοοικογενειακής βίας ξεπερνάει μερικές φορές τον αριθμό θανάτων από καρκίνο του μαστού. Πρέπει να σας πω ότι το ίδιο συμβαίνει και στην Ελλάδα. Απλώς εμείς έχουμε μάθει να συγκαλύπτουμε το θέμα. Είναι επιτακτική ανάγκη να καταλάβουμε ότι πρέπει να κατοχυρωθούν θεσμικά για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας. Είναι ευτύχημα το γεγονός ότι ο Πρωθυπουργός προχωρεί προς αυτή την κατεύθυνση, σε συνεργασία με τον Υπουργό Εσωτερικών, τον κ. Παυλόπουλο, ο οποίος είναι ένας πραγματικά καλλιεργημένος Έλληνας, με αξιόλογη παιδεία γι' αυτό και αναγνωρίζει την αξία της γυναίκας.

Συζητούνται σε ανώτερο πολιτικό επίπεδο φλέγοντα θέματα για τις γυναίκες, για τα οποία, φαίνεται, ότι θα υπάρξει ειδική μέριμνα από την πολιτεία, γεγονός που χαροποιεί ιδιαίτερα εμάς που αγωνιζόμαστε χρόνια μέσα από γυναικείες οργανώσεις. Ο δρόμος, βέβαια, είναι μακρύς γεμάτος εμπόδια. Στη ΓΣΕΕ, για παράδειγμα, οι γυναίκες δεν μπορούν να προωθηθούν σε υψηλές θέσεις. Η Φωτεινή Σιάνου είναι μία από τις ηρωικότερες γυναίκες στο χώρο αυτό. Όμως σε συζητήσεις που κάνουμε κατ' ιδίαν και σε συνέδρια διαπιστώνω ότι σε όλους τους χώρους και σε όλες τις ΓΣΕΕ, ως πούμε τις αντίστοιχες της Ευρώπης, το ποσοστό της γυναικείας εκπροσώπησης είναι μικρό. Είναι σκληρός ο αγώνας των εργατοπατέρων. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στην ΑΔΕΔΥ.

Το θέμα της οικονομικής ανάπτυξης, γιατί εγώ επιμένω σ' αυτό, είναι εκείνο που δυσκολεύει πολλές φορές τις γυναίκες να βγούνε έξω από το σπίτι τους. Δε μιλώ για την πολιτική, δηλαδή να γίνει κάποια Βουλευτής. Η συμβολή της γυναίκας στα κοινά

πρέπει να ξεκινήσει από τον πρώτο βαθμό αυτοδιοίκησης, ύστερα να επεκταθεί στο δεύτερο και να συμβάλει στη δημιουργία και τρίτου βαθμού αυτοδιοίκησης, όπως συνέβη στην Ιταλία. Η μοναδική οργάνωση που οργάνωσε Συνέδριο για τον τρίτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης στη χώρα μας είναι η «Παναθηναϊκή». Παρακολουθώ εδώ και πολλά χρόνια τα θέματα του τρίτου βαθμού αυτοδιοίκησης και θλίβομαι που στην Ελλάδα έχουμε μείνει ακόμα στον πρώτο και δεύτερο βαθμό. Τα επιτεύγματα που έχει σημειώσει στην Ιταλία ο τρίτος βαθμός αυτοδιοίκησης -στον οποίο η γυναικεία συμμετοχή είναι μεγάλη- είναι πολύ σημαντικά. Ακόμα και για το κυκλοφοριακό, στο οποίο αναφέρθηκε κάποια συμμετέχουσα, το ρύθμισαν στην Ιταλία οι γυναίκες της τρίτης αυτοδιοίκησης.

Θέλω να επισημάνω στο σημείο αυτό ότι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αποτελούμε σημαντικούς μοχλούς πίεσης για την προώθηση των θεμάτων που συζητάμε. Γι' αυτό και σας προτρέπω να ενταχθείτε στις οργανώσεις για να μας δώσετε δύναμη να πιέσουμε κι άλλο. Προτρέπω, επίσης, όλες όσες ανήκουν στα τμήματα Ισότητας των Νομαρχιών να κινητοποιηθούν, να οργανώσουν εκστρατείες ενημέρωσης. Σ' αυτό μπορώ να συμβάλω ουσιαστικά και ως Πρόεδρος της οργάνωσης «Παναθηναϊκή». Καλέστε μας να σας μιλήσουμε, είμαστε έτοιμες να έρθουμε σε όλη την Ελλάδα. Μπορούμε, επίσης, να σας ενημερώσουμε για την Παγκόσμια Τράπεζα Γυναικών, η οποία εδρεύει στη Νέα Υόρκη, αλλά έχει επεκταθεί και στην Ευρώπη. Μέσω αυτής μπορείτε να βοηθήσετε οικονομικά νέες γυναίκες που αντιμετωπίζουν οικονομικά και άλλα προβλήματα.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να συγχαρώ τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και το ΚΕΘΙ για τις δράσεις τους και την ουσιαστική πληροφόρηση που προσφέρουν. Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Κωσταβάρα.

Κ. ΚΩΣΤΑΒΑΡΑ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Άκουσα με προσοχή τις παρατηρήσεις και τα ερωτήματα και θα προσπαθήσω να απαντήσω.

Στην κα Νταλαμπίρα από το Δήμο Κέρκυρας που έθεσε το ζήτημα συνεργασίας των φορέων θέλω να πω ότι οι περισσότερες οργανώσεις έχουν κάποιες θεματικές με τις οποίες ασχολούνται. Δεν ασχολούνται όλες με τις ίδιες θεματικές. Λόγου χάρη η δική μου οργάνωση, η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών, ασχολείται με τα θέματα της βίας κατά των γυναικών. Με το ίδιο θέμα, μεταξύ άλλων, ασχολείται και ο Πολιτικός Σύνδεσμος Γυναικών, του οποίου Γενική Γραμματέας είναι η κα Καραμάνου. Άρα οι δύο αυτοί φορείς μπορούν να συνεργαστούν και το κάνουν στο συγκεκριμένο θέμα.

Όμως τα θέματα είναι πάρα πολλά γι' αυτό και κάθε οργάνωση ασχολείται με

μερικά μόνο. Βέβαια, πρέπει να ξέρετε ότι στα κορυφαία ζητήματα συνεργαζόμαστε όλοι οι φορείς, ανεξάρτητα από τις θεματικές στις οποίες επικεντρωνόμαστε. Ένα από αυτά ήταν και θέμα των εκδιδομένων γυναικών, για το οποίο κινητοποιηθήκαμε όλες οι Γυναικείες Οργανώσεις και γνωστοποιήσαμε τις κινήσεις μας όχι μόνο σε εθνικά αλλά και σε διεθνή όργανα.

Η κα Συκίδου από τα Γιάννενα πήρε απαντήσεις για τα θέματα που έθεσε από την κα Δημητριάδου που είναι και πιο αρμόδια για τα εργασιακά, ως μέλος της Γραμματείας Γυναικών της ΓΣΕΕ. Η κα Φρατζεσκάκη αναφέρθηκε στην κα Σιάνου, η οποία πραγματικά για χρόνια υπήρξε η ψυχή αυτής της Γραμματείας και μας βοήθησε πάρα πολύ. Δυστυχώς, υπήρξε η μοναδική αναπληρώτρια Γενική Γραμματέας της ΓΣΕΕ, σήμερα δεν έχουμε καμία γυναίκα στο αντίστοιχο πόσο και φυσικά δεν προσδοκούμε ότι θα έχουμε.

Ρωτήσατε, κα Δημητριάδου, αν έχουμε σκεφθεί τι είναι αυτό που δεν αφήνει τις γυναίκες να αναμειχθούν στα κοινά. Νομίζω ότι προσωπικά έθεσα τα θέματα έστω και επιγραμματικά στη δική μου εισήγηση. Σε ότι αφορά στο νομοθετικό πλαίσιο, επειδή ρωτήσατε γιατί δεν υλοποιούνται, οι νόμοι θα έλεγα ότι για να εφαρμοστούν χρειάζονται αντίστοιχους μηχανισμούς και υποδομές. Προσωπικά και το ξέρετε, κα Δημητριάδου, έχω χρόνια που φωνάζω ότι η πολιτική βούληση εκφράζεται με χρήμα, με διάθεση κονδυλίων και οι νόμοι εφαρμόζονται, εφόσον υπάρχουν θεσμοθετημένοι μηχανισμοί και όλες οι σχετικές υποδομές.

Αναφέρθηκε προ λίγου η κα Φρατζεσκάκη στο νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία. Παρόλο που παρεκκλίνει από το σημερινό Συνέδριο, σας λέω ότι το σχετικό νομοσχέδιο είναι έτοιμο, κατατεθειμένο από τη Διυπουργική Επιτροπή, που είχε συσταθεί το 2000, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών. Το γνωστοποίησα και στον Πρωθυπουργό της χώρας που έστειλα ως συντονίστρια του Εθνικού Παρατηρητηρίου για την αντιμετώπιση της βίας και στους αρχηγούς των κομμάτων. Όπως σας είπα το νομοσχέδιο είναι κατατεθειμένο από τον Οκτώβριο του 2002, ένα νομοσχέδιο με 35 άρθρα και μία εισηγητική έκθεση δέκα σελίδων. Έχει κατατεθεί, πέρασε -όπως μας πληροφόρησε με δήλωσή της στην «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» η τέως Γενική Γραμματέας η κα Ε. Μπέκου- πέρασε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, αναδιαμορφώθηκε και ήδη από το τέλος του 2003 ήταν έτοιμο να κατατεθεί στη Βουλή.

Ζητάω, λοιπόν, από τον Πρωθυπουργό και από τους αρχηγούς των κομμάτων, υπό την ιδιότητά μου ως συντονίστριας του Εθνικού Παρατηρητηρίου, να κατατεθεί, ώστε να λάβουν γνώση οι φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα του περιεχομένου αυτών των κειμένων, όπως έχουν λάβει γνώση και της σχετικής πρότασης, στην οποία αναφέρθηκε η κα Φρατζεσκάκη. Πρόκειται για μια πρόταση που κατέθεσαν

γυναίκες Βουλευτές, αποτελούμενη από εισηγητική έκθεση και δύο ή τρία άρθρα. Πρέπει, όπως είπα, να λάβουν γνώση οι αρμόδιοι φορείς, προκειμένου να κάνουν παρατηρήσεις και προτάσεις για τυχόν τροποποιήσεις. Διότι επανερχόμενη σ' αυτό, από το οποίο ξεκίνησα κα Δημητριάδου, οι καινούργιοι νόμοι σύμφωνα με τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής πρέπει να είναι σφαιρικοί. Και όταν λέμε σφαιρικοί εννοούμε να ξεκινάμε με την αντιμετώπιση του φαινομένου από τη στιγμή που γεννιέται, δηλαδή με την πρόληψη και ύστερα να προχωρούν στην καταστολή, αντιμετώπιση και περιορισμό του φαινομένου. Νομίζω ότι ανέλυσα αρκετά το θέμα. Ευχαρίστως είμαι στη διάθεσή σας, κα Δημητριάδου, όποτε θελήσετε να συζητήσουμε για τους τρόπους διεκδίκησης, το ξέρετε πάρα πολύ καλά ότι είμαι πάντοτε ανοιχτή και μακάρι να το κάνουμε όλες όσες είμαστε εδώ μέσα, γιατί όλες έχουμε την ικανότητα.

Η κα Πολυξένη Γεωργία από την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων ζήτησε μοντέλο Καλών Πρακτικών. Ουδείς αρμοδιότερος από το ΚΕΘΙ, το οποίο έχει εκδώσει οδηγούς με Καλές Πρακτικές για πάρα πολλά θέματα. Άρα θα πρέπει να απευθυνθείτε εκεί.

Όσον αφορά στο θέμα της αυτοπεποίθησης και της εκπαίδευσης μίλησα ήδη χθες στο Εργαστήριο για την ισοτιμία των γυναικών στα ΜΜΕ και θεωρώ ότι έχω απαντήσει. Εγώ, μάλιστα, δε μίλησα για εκπαίδευση, αλλά για επιμόρφωση, δηλαδή μια διαδικασία που θα ξεκινά από τα πιο τρυφερά παιδικά μας χρόνια και να φθάνει μέχρι και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Προσπαθήσαμε να κάνουμε μια επιμόρφωση για τα θέματα της βίας μέσω της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης σε επαγγελματίες, οι οποίοι έχουν τελειώσει σχολές πανεπιστημιακές, αλλά αγνοούν παντελώς τα θέματα που συνδέονται με τη βία κατά των γυναικών, με το τι σημαίνει να είσαι γυναίκα κοινωνικά και τι επιπτώσεις έχει

Σε ότι αφορά στην κα Μαγκλάρια και το θέμα της υπογεννητικότητας, δεν ξέρω αν μπορούμε να το θίξουμε στο πλαίσιο αυτού του Συνεδρίου. Εγώ στην αναφορά που έκανα στο θέμα του τι επιδρά στο να βρίσκονται ή να μη βρίσκονται οι γυναίκες στις θέσεις εξουσίας, ξεκίνησα λέγοντας οι γυναίκες δεν είναι ή δεν ήταν αποκλεισμένες μόνον από την πολιτεία, αλλά τις αποκλείουν οι μορφές της οργάνωσης της κοινωνίας στο σύνολό τους και μίλησα για κοινωνικοποιημένη σεξουαλικότητα. Είναι επιγραμματικοί, ξέρετε, οι όροι, αλλά δε γίνεται αλλιώς, όταν πρέπει να πεις αρκετά πράγματα. Νομίζω ότι συνεννοούμαστε όταν λέμε για κοινωνικοποιημένη σεξουαλικότητα, δεν είναι δικός μου όρος, είναι όρος της κοινωνιολογίας. Η σεξουαλικότητα είναι άλλη για τη γυναίκα και άλλη για τον άντρα. Είναι γνωστά πράγματα αυτά. Το γυναικείο κίνημα τα έχει αντιμετωπίσει εδώ και 30 χρόνια, δεν είναι σημερινά. Μίλησα για τις σχέσεις του ζευγαριού, μίλησα για τις

σχέσεις πατέρα και παιδιών. Ξέρετε έχω έξι χρόνια που διδάσκω σε νέους πατέρες τον ρόλο του νέου πατέρα και δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσο αποδοχή βρίσκω από τους νέους πατέρες πάνω σ' αυτό.

Ως προς το θέμα έλλειψης αυτοπεποίθησης συμφωνώ με την κα Φρατζεσκάκη που είπε ότι το θέμα αυτό δεν το λύνουμε μόνες μας. Συμφωνώ, επίσης, με αυτό που είπε ο Πρόεδρος μας, ότι πρέπει να γίνουν έρευνες για να δούμε που βρίσκεται η κάθε οικογένεια, η μορφή της οικογένειας πώς εμφανίζεται στις διάφορες χώρες. Τέτοιες έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί σε κάποιες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το μήνυμα που παίρνουμε είναι ότι τα πράγματα βαδίζουν πολύ καλά εκεί που εφαρμόζεται το μοντέλο, η καλή πρακτική της οικογενειακής πολιτικής. Εκτός από τις Σκανδιναβικές χώρες και η Γαλλία έχει κάνει φοβερές προόδους στον τομέα της αύξησης της οικογένειας τα τελευταία χρόνια. Αυτό σχετίζεται άμεσα με το θέμα της υπογεννητικότητας, καθώς όπου εφαρμόζεται η οικογενειακή πολιτική, οι γυναίκες διευκολύνονται να κάνουν οικογένεια.

Τέλος, όσον αφορά στο θέμα που έθιξε η κα Μπίρη θέλω να απαντήσω ότι το Εργατικό μας Δίκαιο, πέρα από τους Επιθεωρητές Εργασίας, είναι φτιαγμένο να ασχολείται μόνον με τον άντρα εργαζόμενο, ο οποίος πρέπει να προσφέρει στην εργασία ανεξάρτητα από το αν έχει οικογένεια ή αν τον απασχολεί κάτι άλλο. Νομίζω ότι κατά το μεγαλύτερο μέρος απάντησα στα περισσότερα από τα όσα ακούστηκαν. Αν άφησα κάτι αναπάντητο παρακαλώ θυμίστέ το μου.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Το λόγο έχει η κα Πορτάλιου.

Ε. ΠΟΡΤΑΛΙΟΥ: Χαίρομαι που ο χρόνος μοιράστηκε ισόρροπα ανάμεσα στο πάνελ και την αίθουσα και αυτή η ισορροπία αποτελεί παράδειγμα. Είναι ένα μικρό βήμα αναμόρφωσης της συμμετοχής όσο γίνεται περισσότερων γυναικών στις πολιτικές συζητήσεις. Χαίρομαι, επίσης, που αναδείχθηκε η κοινωνική διάσταση της πολιτικής απουσίας των γυναικών -δουλειές, υποχρεώσεις, πολλαπλοί ρόλοι, υποτίμηση κ.τ.λ.- αλλά και η βία της αγοράς απέναντι στις γυναίκες λόγω της αντιπαραγωγικότητας κατά τις κυρίαρχες αντιλήψεις των εργοδοτών του φύλου τους. Χαίρομαι ακόμη για τις προσπάθειες που κάνουν γυναίκες που μίλησαν σ' αυτή την αίθουσα, πολύ περισσότερο για το ότι οι προσπάθειές τους στα θέματα της ισότητας έχουν αποτέλεσμα και στέφονται με επιτυχία.

Νομίζω ότι πρέπει να τονίσω και εγώ τις ευθύνες που έχει και το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η πολιτική ηγεσία και οι επίσημοι πολιτικοί θεσμοί. Αν και δεν έχουμε τόσο σημαντικές ελλείψεις στη νομοθεσία, θεωρώ ότι το νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία είναι μια σημαντική έλλειψη. Το νομοσχέδιο, στο οποίο

αναφέρθηκε η κα Κωσταβάρα, αποτελεί μια πολύτιμη παρακαταθήκη. Πρέπει αυτό το κενό να καλυφθεί εδώ και τώρα και ει δυνατόν κοντά στη συμβολική ημερομηνία της 8^{ης} Μαρτίου.

Και ενώ η νομοθεσία όλο και εκσυγχρονίζεται, όλο και προσεγγίζει τα ευρωπαϊκά δεδομένα, υστερούμε πολύ σε επίπεδο εφαρμοσμένων πολιτικών. Επισκεφτήκαμε τον κ. Βουλγαράκη, τον αντιπρόσωπό του τον κ. Αντωνόπουλο, που για να του πούμε το εξής πάρα πολύ απλό ως προς το θέμα της καταναγκαστικής πορνείας. Έχουμε ένα σημαντικό νόμο, ο οποίος έχει ψηφιστεί εδώ και μερικά χρόνια. Έχουμε εφαρμοσμένες δυνατότητες, δηλαδή υπάρχουν κέντρα περίθαλψης. Έχετε ένα σχέδιο δράσης των συναρμόδιων υπουργείων που εκδώσατε το καλοκαίρι λίγο πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Πώς είναι δυνατόν παρά το νομικό αυτό σπλοστάσιο να μην έχει συλληφθεί ούτε ένας δουλέμπορος, ούτε ένας σωματέμπορος; Μήπως χρειάζεται να τροποποιηθεί το σχέδιο δράσης; Μήπως υπάρχει ζήτημα διαπλεκόμενης αστυνομίας; Γιατί, όπως ξέρουμε, η διαπλοκή και η διαφθορά είναι μια πραγματικότητα σε πολλά επίπεδα της κοινωνίας μας. Τι πρέπει να γίνει για να αποδώσει η νομοθεσία; Επαναλαμβάνω, λοιπόν, ότι υπάρχει ζήτημα σε επίπεδο εφαρμοσμένων πολιτικών.

Κλείνοντας, θέλω να ευχαριστήσω το ΚΕΘΙ, για το οποίο, όπως σας είπα, ανησυχούμε πάρα πολύ. Το ΚΕΘΙ είναι ο κρίκος εκείνος που μπορεί να μεταδώσει αυτά που συζητάμε εδώ και πολλά άλλα -όπως οι πολιτικές που έρχονται από την Ευρώπη και ενσωματώνονται από μας στις δράσεις της πολιτείας- στο επίπεδο των αποδεκτριών, δηλαδή των γυναικών. Αν το ΚΕΘΙ δεν έχει, για παράδειγμα, την ευθύνη Συμβουλευτικών Κέντρων για την Κακοποίηση των Γυναικών, που η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία ορίζει να υπάρχει ένα ανά δέκα χιλιάδες κατοίκους, πώς θα αντιμετωπίσουμε όλα αυτά τα προβλήματα, στα οποία αναφερόμαστε επί τρεις ημέρες; Μόνο με ένα Συμβουλευτικό Κέντρο στο Δήμο της Αθήνας και ένα Κέντρο στη Θεσσαλονίκη, τα οποία λειτουργούν αφιλοκερδώς από κοινωνική εργασία των γυναικών χωρίς καμία επιδότηση, δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπίσουμε αυτό που συνομολογούμε όλες και όλοι, τη βία κατά των γυναικών, ενδοοικογενειακή ή τη βία που προκύπτει από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και τη διεθνική σωματεμπορία (trafficking). Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Επιτρέψτε μου να πω και εγώ δυο λόγια. Κατ' αρχάς θα ήθελα να ευχαριστήσω το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας και προσωπικά την Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου κα Μερóπη Καλδή, γιατί μου επιφύλαξε την τιμή να προεδρεύσω σε μια συνεδρία, όπως η σημερινή. Αισθάνομαι χαρά και ευγνωμοσύνη, γιατί φεύγω πιο πλούσιος σε γνώσεις.

Θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να συμμετάσχει και το άλλο φύλο στη συζήτηση. Γιατί ο κόσμος αποτελείται από δύο πόλους, δύο φύλα, και άρα πρέπει να συμμετέχουν σε τέτοιες διαδικασίες για να επιτυγχάνεται η όσμωση.

Ως προς το θέμα του Διυπουργικού Νομοσχεδίου που ήταν έτοιμο να κατατεθεί από το Δεκέμβριο του 2003, συμφωνώ ότι οι ρυθμοί της πολιτείας είναι πολύ αργοί μερικές φορές. Χρειάζεται, επομένως, μια διαρκής πίεση από την πλευρά των άμεσα ενδιαφερόμενων κοινωνικών ομάδων, προκειμένου να προωθούνται τα ζητήματά τους. Στη σύγχρονη κοινωνία πρέπει όλοι/-ες να είμαστε πάντα σε εγρήγορση, να πιέζουμε και να διεκδικούμε.

Όσον αφορά στην επικοινωνία και την όσμωση των δύο φύλων σε όλους τους χώρους, πιστεύω ότι δεν είναι τόσο δύσκολο όσο φαίνεται. Υπάρχουν και απλές ενέργειες, οι οποίες μπορούν να γίνουν και σε κάθε επαγγελματικό χώρο και σε κάθε κοινωνικό χώρο, όπου βρίσκονται άντρες και γυναίκες. Είναι θέμα εξωστρέφειας και εκστρατείας. Νομίζω ότι μπορεί να επιτευχθεί, αν συντονιστούν όλες οι δυνάμεις και αξιοποιηθούν τα υπάρχοντα μέσα.

Τέλος, απόψεις περί έμφυλης ανωτερότητας θεωρώ ότι βρίσκομαι στο ίδιο πλαίσιο με τις απόψεις περί φυλετικής ανωτερότητας και κρίνω ότι οδηγούν σε ολισθηρές ατραπούς. Θα έλεγα, πηγαίνοντας λίγο στο Ρήγα το Βελεστινλή και στα δίκαια του ανθρώπου που συνοψίζουν ένα απαύγασμα του Διαφωτισμού, ότι «μόνο κριτήριο η αξιότης εκάστου». Το πλαίσιο, ώστε να αναδεικνύεται η αξιότης εκάστου είναι το ζητούμενο. Υπάρχουν πολλές φορές και νομικοί περιορισμοί ή κοινωνικοί περιορισμοί, τους οποίους δουλειά όλων μας είναι να τους άρουμε, για να έχουμε μια εξίσου ίση αφετηρία ή προσέγγιση με ίσους όρους. Ευχαριστώ.

Το λόγο έχει η κα Καλδή για τα συμπεράσματα του Συνεδρίου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

M. ΚΑΛΔΗ, Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕΘΙ: Αγαπητές φίλες και λίγοι φίλοι που παραμείνατε με υπομονή τρεις μέρες σε αυτή την αίθουσα και αυτό μας κάνει ιδιαίτερη χαρά και τιμή, θα ήθελα κλείνοντας αυτό το τριήμερο, το οποίο ήταν εξαιρετικά παραγωγικό, δημιουργικό, πλουραλιστικό και εξαιρετικά ενδιαφέρον, να αναφερθώ σημειολογικά στην έναρξη και στη λήξη αυτού του Συνεδρίου.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ξεκίνησε αυτό το Συνέδριο με τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, γιατί ουσιαστικά μέσα από την εφαρμοσμένη πολιτική πιστεύουμε ότι θα υλοποιηθεί η ισότητα και θα περάσουμε από τη θεωρία στην πράξη. Πιστεύουμε ότι ο αρμόδιος Υπουργός είναι αυτός που θα μετουσιώσει τη θεωρία και τα συμπεράσματα αυτού του Συνεδρίου σε πράξη μαζί με τη δική μας, θέλουμε να πιστεύουμε, πίεση και συμβολή.

Τελειώσαμε σημειολογικά με έναν άνθρωπο του πολιτισμού και της διανοήσης όπως είναι ο Χρήστος Ζαχόπουλος, τον οποίο ξεχωριστά ευχαριστώ, όχι μόνο για τη σημερινή του παρουσία εδώ αλλά και για τη διαδρομή του ως ανθρώπου του πνεύματος. Θέλω και δημοσίως να τον ευχαριστήσω για τη συμβολή του και σε παλαιότερες δράσεις για την ίση συμμετοχή γυναικών και ανδρών, που εγώ προσωπικά είχα αναλάβει μαζί με ομάδα έμπειρων στα θέματα ατόμων. Ο κ. Ζαχόπουλος είναι από τους λίγους που γνωρίζουν τόσο καλά τα τεκταινόμενα στο χώρο των γυναικών.

Θέλησα, λοιπόν, με την παρουσία του κ. Ζαχόπουλου να σηματοδοτήσω το γεγονός ότι για μας το θέμα της ισότητας, το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι κατά κύριο λόγο θέμα παιδείας και πολιτισμού. Πιστεύω, δηλαδή, ότι εκεί πρέπει να εντοπίσουμε τον προβληματισμό μας γι' αυτό και διάφορες δράσεις που έχουν ξεκινήσει από παλιότερα και συνεχίζονται σήμερα στο ΚΕΘΙ έχουν να κάνουν ακριβώς με την παρέμβαση του φορέα μας και της πολιτείας στη Δευτεροβάθμια, κατά κύριο λόγο, Εκπαίδευση μέσα από τη συμμετοχή μας στο ΕΠΕΑΕΚ και μέσα από τη βοήθεια που παρέχουμε, είτε με δράσεις, είτε με στελεχικό δυναμικό, στις σπουδές φύλου, που όλο και περισσότερο ανθούν στα διάφορα πνευματικά ιδρύματα της χώρας μας.

Στόχος μας, επίσης, είναι στα επόμενα χρόνια να αναπτύξουμε τη συνεργασία του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας με τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, καθώς και με το Υπουργείο Πολιτισμού. Πιστεύω ότι ο κ. Ζαχόπουλος και λόγω παιδείας και λόγω διαδρομής θα είναι πρόθυμος να συμβάλει σε κοινές δράσεις, γιατί πιστεύουμε ότι ο πολιτισμός είναι αυτός που πρέπει να γίνει κτήμα όλο και περισσότερων Ελλήνων/-ίδων.

Πριν μπω στην ουσία των συμπερασμάτων μας, θα ήθελα να μου επιτρέψετε, επειδή ακούστηκαν κάποιοι υπαινιγμοί για τη λειτουργία του φορέα να κάνω κάποιες διευκρινίσεις.

Πρώτον, αναφέρθηκα ως Πρόεδρος του Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών. Οφείλω να πω δημοσίως για τη δική σας ενημέρωση ότι εδώ και τρία χρόνια έχω παραιτηθεί από τον Πολιτικό Σύνδεσμο Γυναικών. Δεν ξέρω τι δράση έχει σήμερα, πάντως εγώ δεν έχω εισπράξει τίποτα τα τελευταία τρία χρόνια. Ξέρω ότι υπάρχει η Γενική Γραμματέας του Συνδέσμου, η κα Καραμάνου και εύχομαι πάρα πολύ γρήγορα ο φορέας αυτός να προχωρήσει σε διαδικασίες εκλογών, έτσι ώστε να αποκτήσει νέο Διοικητικό Συμβούλιο, γιατί η δράση του είναι θετική. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι είναι ένας από τους εταίρους μας στο πρόγραμμα που έχουμε αναλάβει μαζί με την ΚΕΔΕ.

Ο Πολιτικός Σύνδεσμος Γυναικών υπήρξε πάρα πολύ χρήσιμος. Υλοποιώντας το συγκεκριμένο πρόγραμμα σε συνεργασία με το ΚΕΘΙ, την ΚΕΔΕ και τους εταίρους μας κατάφερε να προσφέρει πολλά στις γυναίκες. Σας είπα και στην έναρξη του Συνεδρίου μας ότι σπάνια πρόγραμμα είχε τόσο μεγάλη απήχηση σε επίπεδο γυναικών και σε επίπεδο κοινωνίας. Επηρέασε με την εφαρμογή του και τις δράσεις που αναλήφθηκαν τη σκέψη των πολιτικών μας ηγετών, προβληματίστηκαν οι αρχηγοί των κομμάτων για τη μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και υπήρξαν δημόσιες δηλώσεις του ίδιου του Προέδρου της Δημοκρατίας μετά τις συναντήσεις που είχαμε με αυτόν ως ΚΕΘΙ και ως Πολιτικός Σύνδεσμος. Πιστεύω, λοιπόν, ότι ο Πολιτικός Σύνδεσμος είναι ένα χρήσιμο εργαλείο από τη στιγμή που δημιουργεί τη συναίνεση εκείνη που απαιτείται, ώστε οι προτάσεις και οι διεκδικήσεις να αντιμετωπίζονται διακομματικά. Όμως εδώ και πάρα πολύ καιρό δεν έχει καμία δράση ή τουλάχιστον εγώ δεν ξέρω κάποια πρόσφατη δράση του.

Θα ήθελα, επίσης, να σας ανακοινώσω ότι η μεγάλη πρόκληση για μένα, παράλληλα με τη συμμετοχή μου στο ΚΕΘΙ -είμαι εκεί μόνο τέσσερις μήνες- είναι και η ανάθεση από την Κυβέρνηση της εθνικής εκπροσώπησης στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για τα θέματα γυναικών. Μια θέση που τίμησε για πολλά χρόνια η Αντιγόνη Καραλή-Δημητριάδη και θέση από την οποία έχει παραιτηθεί από το Μάρτιο.

Είναι σαφές, και αναδείχθηκε από αυτό το τριήμερο, ότι το ζήτημα της ισότητας είναι κοινωνικό, οικονομικό και αναπτυξιακό. Είπαμε ότι στόχος μας είναι να προσφέρουμε στις γυναίκες περισσότερη αυτοπεποίθηση, αυτοεκτίμηση και εκείνες τις υποστηρικτικές υπηρεσίες που χρειάζονται, έτσι ώστε να μπορέσουν με περισσότερη άνεση να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων, είτε αυτά είναι συνδικαλισμός, είτε τοπική αυτοδιοίκηση, είτε άλλες μορφές πολιτικής εκπροσώπησης.

Το πρόγραμμα αυτό στο μέτρο που βοήθησε αυτές τις γυναίκες πιστεύω ότι ήτανε πάρα πολύ σημαντικό. Αυτό που θα μας μείνει, γιατί είπε η κα Διαμαντοπούλου χθες ότι πρέπει στην πράξη να μας μείνει και κάτι απ' αυτό το Πρόγραμμα, δεν είναι μόνο η ποσοτική αποτίμηση των δράσεών μας, η βελτίωση των δεικτών, που ομολογουμένως παρατηρείται παρά τις ελλείψεις και τις αδυναμίες που επισημαίνονται. Θα μας μείνουν πολλά και από το Εγχειρίδιο της κας Abdela, το οποίο πιστεύω ότι θα είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για όλες σας, κυρίως για όσες από εσάς ασχολείσθε με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Δεσμευόμαστε να στείλουμε το εγχειρίδιο σε όλες τις παριστάμενες, καθώς βρισκόμαστε μπροστά στην πρόκληση μιας καινούργιας εκλογικής αναμέτρησης σε επίπεδο Δημοτικών και Νομαρχιακών Εκλογών.

Το εγχειρίδιο αυτό, θα είναι χρήσιμο εργαλείο τόσο στις γυναίκες που είναι ήδη στην Τοπική Αυτοδιοίκηση ή στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων γενικότερα, αλλά θα μπορέσει να χρησιμοποιηθεί και από τις γυναίκες που είναι ήδη μέσα ή που έχουν γίνει κοινωνοί αυτών των διαδικασιών, οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να συμπαρασύρουν και άλλες, να τις εκπαιδεύσουν, ώστε στις επόμενες Δημοτικές και Νομαρχιακές Εκλογές να έχουμε τη μεγαλύτερη δυνατή εκπροσώπηση.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να τοποθετηθώ για τον τελευταίο Νόμο που αφορά στη συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αυτός ο νόμος ορίζει ως ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο 30%, προϋπόθεση εκ των ουκ άνευ για την πρόοδο που έχει σημειωθεί μέχρι σήμερα. Με όλα τα προβλήματα που είχε στην εφαρμογή του πιστεύω ότι οι Δήμαρχοι αναζήτησαν με πάθος τις γυναίκες την προηγούμενη φορά και μολονότι ακόμα και σήμερα διαμαρτύρονται, ξέρουν ότι δε θα πάνε στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση αν αυτό το 30% δεν το έχουν εξασφαλίσει. Και επειδή οι περισσότεροι απ' αυτούς θέλουν να εκλεγούν θα κάνουν και τις καλύτερες δυνατές επιλογές, έτσι ώστε να έχουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Εκτιμώ ότι ήταν ένα πολύ θετικό μέτρο, έβγαλε τις γυναίκες από το σπίτι τους, κάποιες απ' αυτές ανταποκρίθηκαν με εξαιρετική επιτυχία και πιστεύουμε ότι στις επόμενες εκλογές θα έχουμε πολύ περισσότερες γυναίκες εκλεγμένες. Εμείς ως ΚΕΘΙ δεσμευόμαστε ότι θα αναλάβουμε μια σειρά πρωτοβουλιών για την ενίσχυση των γυναικών που θέλουν να ασχοληθούν με τις Δημοτικές και Νομαρχιακές Εκλογές τους επόμενους μήνες. Θέλω, επίσης, να σας διαβεβαιώσω ότι τα Πρακτικά αυτού του Συνεδρίου -που απ' ότι εισέπραξα και τις τρεις μέρες το παρακολουθήσατε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον- θα σας αποσταλούν μαζί με το Εγχειρίδιο στις διευθύνσεις που έχετε σημειώσει στο δελτίο συμμετοχής του Συνεδρίου.

Αγαπητές φίλες και φίλοι, εκείνο που σημειώνεται τα τελευταία χρόνια είναι η γενικότερη αλλαγή και η απαιτούμενη όσμωση πάνω στον κοινό τόπο των

δικδικήσεων των γυναικών. Το ανέφερε και ο κ. Ζαχόπουλος πριν, το έθεσε πιο εύγλωττα η κα Αρβελέρ την πρώτη μέρα, το θέτω και εγώ ανοιχτά ότι μάλλον πρέπει να αναπροσαρμόσουμε το στίγμα του πολιτικού μας λόγου και ενδεχομένως να επικαιροποιήσουμε τις δράσεις μας προς αυτή την κατεύθυνση. Θα ήταν, ίσως, σκόπιμο να οργανώσουμε ένα Συνέδριο για το πώς περνάει ο γυναικείος λόγος στην κοινωνία τελικά, πόσο επίκαιρος είναι, τι χρειάζεται να γίνει και ποιες δράσεις πρέπει να αναληφθούν, για να γίνει πιο αποτελεσματικός.

Επίσης, αυτό που θέλω να πω ως εκπρόσωπος του ΚΕΘΙ αναφορικά με το θέμα της μη συμμετοχής που απαιτείται από το Νόμο στα Υπηρεσιακά και Διοικητικά Συμβούλια εμείς θα το υποστηρίξουμε. Την έρευνα την οποία ενδεχομένως δεν την έχει κάνει η Κυβέρνηση ή ο ευρύτερος δημόσιος τομέας σκεφτόμαστε και οφείλουμε να την κάνουμε εμείς, ώστε να ξέρουμε ποια απ' αυτά έχουν ατύπως και παράνομα θεσμοθετηθεί και ποια όχι. Είναι ένας Νόμος που υπάρχει και δεν εφαρμόζεται. Σε αντίθεση υπάρχουν Νόμοι και δράσεις, οι οποίες έχουν αναληφθεί και είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, όπως ο 3250 που αφορά, όπως είπαμε στην υποχρεωτική συμμετοχή των γυναικών στις προσλήψεις και στην επιλογή των προσώπων ή δράσεις όπως αυτές του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού κ.ά.

Επίσης, θα ήθελα να αναφερθώ στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας, το οποίο έθιξε ο κ. Ζαχόπουλος πριν, χωρίς να μπει στην ουσία. Σαφώς, υπήρξε μια πάρα πολύ σημαντική δουλειά, αρκετά χρόνια τώρα χάριν της ευαισθησίας της κας Κωσταβάρα, όμως δεν μπορούμε σήμερα να ζητάμε από μια Κυβέρνηση δέκα μηνών να επικαιροποιήσει ενδεχομένως διατάγματα, να αποτυπώσει την πραγματικότητα, να δώσει ρεαλιστική απάντηση στο θέμα μέσα σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Ήδη υπάρχει μια πρωτοβουλία από τις γυναίκες Βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας με την κατάθεση του σχετικού νομοσχεδίου, που όμως δεν έχει υιοθετηθεί ακόμα από την Κυβέρνηση. Εγώ εκείνο που θα ήθελα να πω είναι ότι ο νόμος αυτός ξέρω ότι πέρασε από τη Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή του 2002. Γιατί, λοιπόν, δεν υιοθετήθηκε από την Κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. μέχρι το 2004; Ήταν έτοιμος Νόμος. Γιατί η πρώην Γραμματέας Ισότητας, η οποία υποτίθεται ότι υιοθέτησε το νομοσχέδιο - διοργανώθηκαν τότε καμπάνιες από ότι θυμάστε στην προεκλογική περίοδο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας- δεν μπόρεσε να το καταθέσει, δεν μπόρεσε να πείσει την Κυβέρνησή της και δεν ενημέρωσε και τις γυναικείες οργανώσεις;

Ένα άλλο σχόλιο που ήθελα να κάνω και αφορά στα όσα ακούγονται περί πολιτικής βούλησης και προτεραιοτήτων. Θα μπορούσε το ΠΑ.ΣΟ.Κ. ως κόμμα αντιπολίτευσης ακόμα και τώρα να το καταθέσει και να αιφνιδιάσει την Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, η οποία δεν είναι ακόμα έτοιμη, αλλά δεν το κάνει. Ξέρω ότι υπάρχει δέσμευση του Υπουργού τους επόμενους μήνες να κατατεθεί καινούργιο

νομοσχέδιο, που φαντάζομαι ότι θα αξιοποιεί και τη δουλειά της κας Κωσταβάρα και τις προτάσεις όλων των γυναικών που επί χρόνια δίνουν μάχες για την ισότητα.

Θέλω, επίσης, να σχολιάσω το θέμα που έθεσαν πολλές κυρίες, δηλαδή για την ανισότητα στην εργασία που παρατηρείται στον ιδιωτικό κυρίως τομέα. Πιστεύω ότι μέχρι το τέλος του χρόνου θα είμαστε έτοιμοι και έτοιμες ως ΚΕΘΙ να κάνουμε μια συνολική πρόταση στην Κυβέρνηση για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, προκειμένου να εξαλειφθεί κατά το δυνατόν αυτή η ανισότητα που υπάρχει όχι μεταξύ ανδρών και γυναικών στον ιδιωτικό τομέα αλλά και μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα ακόμα.

Το ΚΕΘΙ σύμφωνα με σχετική απόφαση του Διοικητικού του Συμβουλίου θα αναλάβει τους επόμενους δύο μήνες τη διενέργεια δύο μεγάλων ερευνών. Η μία θα αφορά στη συμμετοχή των γυναικών στα Κέντρα Λήψης Πολιτικών Αποφάσεων. Η έρευνα αυτή θα είναι πρωτότυπη και θα περιλαμβάνει όχι μόνο ποσοτικές αλλά και ποιοτικές διαστάσεις. Πιστεύουμε ότι με την έρευνα αυτή, μεταξύ άλλων, θα εμπλουτίσουμε τη σχετική βιβλιογραφία στην Ελλάδα. Η δεύτερη έρευνα αφορά στη γυναικεία μετανάστευση.

Θα ήθελα, επίσης, να αναφερθώ, γιατί μου αρέσει οι σχέσεις που θα οικοδομούνται ανάμεσα στο ΚΕΘΙ, στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, αλλά και σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, να είναι σχέσεις ειλικρίνειας και σχέσεις συνεργασίας. Να είμαι ξεκάθαρη γι' αυτό που ειπώθηκε και υπήρξε και ένα φυλλάδιο που διανεμήθηκε στο Συνέδριο ότι το ΚΕΘΙ κλείνει. Οφείλω να σας πω ότι το ΚΕΘΙ βρίσκεται σήμερα, φαντάζομαι ότι θα αρχίσετε να το εισπράττετε και εσείς τους επόμενους μήνες, σε μία από τις καλύτερες του περιόδους για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, διότι οι πόροι οι οποίοι εισρέουν και θα εισρεύσουν τους επόμενους μήνες στο ΚΕΘΙ είτε από τον κρατικό προϋπολογισμό είτε από πρωτοβουλίες και προγράμματα που έχουμε αναλάβει θα είναι πολύ περισσότεροι από ότι υπήρχαν στο παρελθόν. Έχουμε ήδη καταρτίσει και ένα προσχέδιο δράσης, προκειμένου να μπορέσουμε να αναλάβουμε και να υλοποιήσουμε προγράμματα, τα οποία θα είναι χρηστικά αντικείμενα προς όφελος των γυναικών που απευθύνονται στο ΚΕΘΙ.

Δεύτερον, διότι πιστεύουμε ότι το ΚΕΘΙ έχει ουσιαστικότερη συμβολή όλα αυτά τα χρόνια στα θέματα των γυναικών, και φιλοδοξεί να αποτελέσει ισχυρότερο συνδετικό κρίκο που θα συνδέει την Κυβέρνηση, το κράτος και την πολιτεία με την κοινωνία των πολιτών σε ότι αφορά στα θέματα των γυναικών. Ένας τέτοιος οργανισμός δεν μπορεί παρά να ακολουθεί και τους ρυθμούς της εποχής και να αναπροσαρμόζει τις δράσεις και τις κατευθύνσεις του, έτσι ώστε να είναι πάντα έτοιμος να ανταποκριθεί σε νέες προκλήσεις και νέες απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Σε αυτή τη διαδρομή των δέκα χρόνων το ΚΕΘΙ ήταν εξαιρετικά χρήσιμο

για την κοινωνία μέσω των δράσεων που ανέπτυξε για τις γυναίκες. Πιστεύουμε ότι θα είναι πολύ πιο χρήσιμο στο μέλλον. Είμαστε στη δυσάρεστη θέση να διακόψουμε κάποιες συμβάσεις προσωπικού. Αυτό δε σημαίνει ότι το ΚΕΘΙ κλείνει. Το ΚΕΘΙ θα είναι ανοιχτό σε συνεργασίες. Ήδη συντάσσουμε το μητρώο ερευνητών/-τριών που δεν υπήρχε μέχρι τώρα στο ΚΕΘΙ. Πιστεύουμε ότι θα αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμος φορέας στις γυναίκες με τις πρωτοβουλίες, τις δράσεις και τις έρευνες που έχουμε αναλάβει να υλοποιήσουμε στο άμεσο και στο απώτερο μέλλον. Αυτή την ώρα θέτουμε τις υποδομές και τις βάσεις, έτσι ώστε να είναι περισσότερο σύγχρονο, περισσότερο ανοιχτό και δημοκρατικό. Μια απόδειξη αυτού του πλουραλισμού και της δημοκρατικότητας, φαντάζομαι, την εισπράξατε αυτές τις μέρες με τη δημιουργία όλων των πάνελ. Ακουστήκαν τα πάντα και στόχος μας είναι να ακούγονται συνεχώς τα πάντα, γιατί πιστεύω ότι ο πλουραλισμός είναι κινητήρια δύναμη και μέσο προόδου και μας βοηθά να γινόμαστε πιο σύγχρονοι και πιο χρήσιμοι στο κοινωνικό σύνολο.

Όταν ανέλαβα το ΚΕΘΙ βρήκα 180 συμβασιούχους, πολλών εκ των οποίων οι συμβάσεις είχαν λήξει. Θα πρέπει να γνωρίζετε ότι το ΚΕΘΙ ουσιαστικά χρηματοδοτείται και ζει από ευρωπαϊκά προγράμματα. Το προσωπικό προσλαμβάνεται για την εξυπηρέτηση αυτών των προγραμμάτων και σταματάει η συνεργασία του με το φορέα με τη λήξη των προγραμμάτων. Όμως όλα αυτά τα χρόνια υπήρξε εκεί στελεχικό δυναμικό, επιστημονικό προσωπικό και άνθρωποι που απέκτησαν εξαιρετική τεχνογνωσία, τους/τις οποίους/-ες τόσο οι προηγούμενες ηγεσίες όσο και εμείς θελήσαμε να το αξιοποιήσουμε και σε καινούργια προγράμματα. Αυτό δε σημαίνει ότι υπάρχει η νομιμοποίηση του προσωπικού για σχέσεις αορίστου χρόνου. Μακάρι να υπήρχε, γιατί και εγώ θα μπορούσα να κάνω καλύτερα τη δουλειά μου προς αυτή την κατεύθυνση, όπως θα ήθελε πιστεύω καθένας και καθεμία επικεφαλής αυτού του φορέα. Όμως, σε ότι αφορά στη συμβουλευτική, γιατί εκεί τίθεται το ζήτημα, οφείλω να σας ενημερώσω δημοσίως και ειλικρινώς ότι από την 1/5/2003 δεν υπήρχε πίστωση για τις συμβουλευτικές δράσεις, δεν υπήρχε πρόγραμμα εξασφαλισμένο για να αναπτυχθεί η συμβουλευτική. Γι' αυτό οι εργαζόμενοι/-ες που παρείχαν συμβουλευτικές υπηρεσίες στο ΚΕΘΙ πληρώνονταν από δύο άλλα προγράμματα, το 5.3 και το ΕΠΕΑΕΚ, γεγονός που θεωρώ σοβαρή διαχειριστική ατασθαλία. Όταν ανέλαβα τη διοίκηση του φορέα την 1^η Αυγούστου, στην περίοδο δηλαδή των Ολυμπιακών Αγώνων, βρήκα ληγμένες συμβάσεις προσωπικού, ιδίως από το ΕΠΕΑΕΚ, και χωρίς δεύτερη σκέψη ανανέωσα όλες τις συμβάσεις, για να έχω πια μια συνολική εικόνα. Αυτό που διαπίστωσα μετά από λίγο καιρό είναι ότι οι περισσότεροι/-ες εργαζόμενοι/-ες από αυτούς/-ές που δούλευαν στα προγράμματα τους πέντε αυτούς μήνες ουσιαστικά ήταν αργόμισθοι/-ες.

Ένας από τους στόχους μου είναι η εξάλειψη των διαχειριστικών ατασθαλιών

που βρήκα στο ΚΕΘΙ, όπως για παράδειγμα μη επιλέξιμες από τις Διαχειριστικές Αρχές δαπάνες, τις οποίες αναγκαστήκαμε ως Διοικητικό Συμβούλιο να τις καλύψουμε από τον τακτικό προϋπολογισμό του φορέα. Γι' αυτό, στο εξής θα επιδιώξω την υγιή χρηματοδότηση όλων των προγραμμάτων, καθώς επίσης και το άνοιγμα του ΚΕΘΙ στην κοινωνία, σε όλα τα πολιτικά κόμματα, σε όλες τις μη κυβερνητικές οργανώσεις αλλά και σε όλα τα Πανεπιστήμια, γιατί στο παρελθόν υπήρξε στενή συνεργασία του ΚΕΘΙ μόνο με ένα ή δύο πανεπιστήμια στην Ελλάδα.

Ήδη έχουμε διευρύνει την Επιστημονική μας Επιτροπή προσθέτοντας καθηγητές και καθηγήτριες από όλα σχεδόν τα Πανεπιστήμια της χώρας, με εξαίρεση το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Επιδιώκουμε, λοιπόν, το άνοιγμα στα πανεπιστήμια, στις μη κυβερνητικές οργανώσεις, στα κόμματα, στις γυναίκες, στους φορείς που εμπλέκονται σε αυτές τις διαδικασίες. Το ΚΕΘΙ δεν είναι κλειστό κλαμπ. Διαχειριζόμαστε χρήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ελληνικού λαού. Έχουμε τεράστια ευθύνη να είμαστε σωστοί στη διαχείριση, ανοιχτοί στην κοινωνία, να αξιοποιούμε σωστά το ανθρώπινο δυναμικό και να είμαστε χρήσιμοι στις γυναίκες, για τις οποίες υπάρχουν και δρούμε καθημερινά. Θέλω, λοιπόν, να σας πω ότι είμαστε ανοιχτοί στις συνεργασίες με όλους και όλες σας, προσπαθούμε να αξιοποιήσουμε όπως μπορούμε καλύτερα το στελεχικό δυναμικό που υπάρχει. Δε θα σας κρύψω ότι από τους 180 συμβασιούχους που βρήκαμε, οι 100 παρέμειναν ήδη, έγινε αμέσως ανανέωση της σύμβασής τους, ακριβώς γιατί υπήρχε χρηματοδότηση μόνο για τόσα άτομα. Δυστυχώς, η προηγούμενη διοίκηση είχε προσλάβει 67 άτομα από τα μέσα του 2003, τα οποία κατά κύριο λόγο παρείχαν συμβουλευτικές υπηρεσίες χωρίς, όμως, να έχουν εξασφαλιστεί οι πόροι για την πληρωμή τους. Όταν ανέλαβα το ΚΕΘΙ βρέθηκα μπροστά στο φαινόμενο να έχω να πληρώσω μόνο 100 άτομα και όχι τα 167. Βέβαια πιστεύω ότι αυτό γρήγορα θα ανατραπεί. Έχουμε, ήδη, καταθέσει προτάσεις για συνεργασία σε διάφορα προγράμματα, όπως το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Αλιεία, το EQUAL II κ.ά. Στο πλαίσιο μάλιστα του προγράμματος EQUAL II, του οποίου φιλοδοξούμε να είμαστε συντονιστές, θα αναλάβουμε μια πολύ μεγάλη πρωτοβουλία που θα αφορά στη διεθνική σωματεμπορία (trafficking). Έχουμε καταθέσει την πρόταση για τις Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες, που σε συνδυασμό με την πολιτεία θα χρηματοδοτήσουν υγιώς πλέον τα Συμβουλευτικά Κέντρα, όχι μόνο στις περιοχές όπου υπάρχουν παραρτήματα του ΚΕΘΙ αλλά και σε δύο ακόμη, στη Θράκη και την Ήπειρο. Πιστεύω ότι το ΚΕΘΙ στο μέλλον θα έχει έναν πολύ πιο χρήσιμο, πολύ πιο επίκαιρο και ουσιαστικό ρόλο.

Ζητώ τη συνεργασία όλων σας. Δε με ενδιαφέρουν οι κομματικές προελεύσεις ή τα διάφορα ιδεολογήματα, που ακούγονται κατά καιρούς. Προσπαθώ να τα αξιοποιήσω και να τα συνθέσω θετικά. Θα ήθελα πριν δώσω το λόγο στην κα

Κωσταβάρα, πιθανόν για να με διορθώσει, να κάνω δύο αναφορές. Πιστεύω ότι όλη αυτή η προσπάθεια που έγινε και μέσα από αυτό το Πρόγραμμα, αλλά και με τη γενικότερη συντονισμένη δράση των Γυναικείων Σωματείων μέχρι σήμερα και των Κυβερνητικών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων βοήθησε πάρα πολύ στη διάχυση της ισότητας ως πολιτική σε όλες τις δράσεις του δημόσιου βίου. Δεν είναι τυχαίο ότι τρεις μέρες τώρα παρακολουθούν τις εργασίες του Συνεδρίου μας η Επιτροπή της Ισότητας του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Δεν είναι τυχαίο ότι χθες παρακολούθησε τις εργασίες μας η ΠΟΑΣΥ, το συνδικαλιστικό όργανο των αστυνομικών υπαλλήλων και η ηγεσία του Γραφείου Τύπου του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, που εκεί μένουν πολλά ακόμα να γίνουν. Πάντως οι άνθρωποι αρχίζουν να ευαισθητοποιούνται σε θέματα ισότητας και επιδιώκουν την επαφή μαζί μας. Θα ήθελα να σας πω ότι πριν από λίγο καιρό είχε ανατεθεί στο ΚΕΘΙ από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας μία πρωτότυπη έρευνα για τις γυναίκες στο στρατό, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το ίδιο το Υπουργείο. Το γεγονός αυτό είναι ενδεικτικό της ευαισθησίας στα θέματα ισότητας του συγκεκριμένου Υπουργείου. Έχοντας στα χέρια της αυτή την έρευνα η τωρινή ηγεσία του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, ήδη έχει επέμβει με νομοθετικές διατάξεις τους τελευταίους μήνες, έτσι ώστε ανισότητες που σημειώνονταν διαχρονικά και φαίνονται μέσα από τη σχετική έρευνα να μπορέσουν να αποκατασταθούν. Δηλαδή οι βαθμοί που είχαν στερηθεί πολλές γυναίκες στο στράτευμα εδώ και πολλά χρόνια σήμερα είναι μια πραγματικότητα. Οι γυναίκες έχουν πάρει το βαθμό τους και έχουν ιεραρχικά αποκατασταθεί. Την έρευνα αυτή μαζί με άλλες δράσεις του φορέα μας πρόκειται πολύ σύντομα να τις καταχωρήσουμε στην ιστοσελίδα του ΚΕΘΙ για να είναι προσβάσιμες σε όλους και όλες σας.

Το μήνυμα που θέλω να μεταφέρω είναι ότι έγιναν πολλά, να είστε βέβαιες και βέβαιοι ότι θα γίνουν περισσότερα. Τόσο εγώ όσο και οι συνεργάτες/-ιδές μου δουλεύουμε σκληρά και προσπαθούμε να αξιοποιήσουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το εξαιρετο στελεχικό δυναμικό που βρήκαμε και το οποίο σκοπεύουμε στους επόμενους μήνες να διευρύνουμε. Φιλοδοξία μας είναι να δημιουργηθεί και μέσα από τις δράσεις του 5.3. που όλες σας λίγο πολύ το ξέρετε, γιατί οι περισσότερες συμμετέχετε σ' αυτό, εκείνες οι υποστηρικτικές διαδικασίες που απαιτούνται, ώστε αυτό που το ΚΕΘΙ έκανε ως κεντρική διοίκηση, τα εργαλεία, η τεχνογνωσία, οι στόχοι και η παρέμβασή του στην κοινωνία να γίνουν κτήμα πλέον του ελληνικού λαού. Μέσα από το 5.3 φιλοδοξούμε να ιδρύσουμε 17 μικρά ΚΕΘΙ σε ολόκληρη τη χώρα.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλες και όλους σας και να σας καλέσω σε περισσότερη προσπάθεια, σε περισσότερη κινητικότητα, σε περισσότερη συνεργασία. Είμαστε ανοιχτοί για να αξιοποιήσουμε την κάθε σας ιδέα, την κάθε σας σκέψη, την

κάθε σας πρόταση προς όφελος του γυναικείου πληθυσμού και της κοινωνίας γενικότερα. Σας ευχαριστώ και καλώ την κα Κωσταβάρα.

Κ. ΚΩΣΤΑΒΑΡΑ: Ευχαριστώ κυρία Πρόεδρε. Η Διυπουργική Επιτροπή η οποία είχε την ευθύνη για το νομοσχέδιο, στο οποίο αναφερόμαστε, συνεστήθη τον Ιανουάριο του 2000. Ομολογώ ότι έδειξα κάποια έκπληξη όταν είδα τον εαυτό μου στα μέλη της Επιτροπής. Και μου απαντήθηκε ακριβώς αυτό, ότι δε μετείχα ως εκπρόσωπος φυσικά κανενός Υπουργείου, είναι γνωστό ότι δεν ανήκω και σε κανένα κόμμα, αλλά μετείχα ως ένα από τα δύο επιστημονικά μέλη. Εγώ κλήθηκα λόγω της θέσης μου ως εμπειρογνώμονας στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Το άλλο μέλος ήταν ο κ. Φαρσεδάκης, Καθηγητής Εγκληματολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Αυτό έγινε τον Ιανουάριο του 2000 και στη συνέχεια οργανώθηκε αυτή η καμπάνια στην οποία αναφερθήκατε που απ' ότι φάνηκε είχε πολύ καλά αποτελέσματα. Μέσα στα καθήκοντα που αναλάβαμε ήταν να ετοιμάσουμε, να επεξεργαστούμε και να τελειώσουμε σχέδια νόμων για την πάταξη της βίας, κάθε μορφής βίας όχι μόνο της ενδοοικογενειακής. Η δική μου πρόταση ήταν να κάνουμε έναν ολοκληρωμένο νόμο με επιμέρους κεφάλαια, μιμούμενοι τον Αστικό Κώδικα που έχει ένα κεφάλαιο για το οικογενειακό, ένα για το εμπράγματο και ούτω καθεξής. Πρότεινα ο εν λόγω νόμος να περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο για την ενδοοικογενειακή βία, ένα για τη βία στην εργασία, ένα άλλο για τη βία στην κοινωνία, ένα για τη διεθνική σωματεμπορία (trafficking), την πορνεία κ.λπ. Η πρότασή μου δεν έγινε δεκτή από τα μέλη της Επιτροπής και κυρίως από την Πρόεδρο, την τέως Γενική Γραμματέα και είπε ότι θα προχωρήσουμε πριν απ' όλα να νομοθετήσουμε για τη βία στην οικογένεια.

Το νομοσχέδιο δεν το επεξεργάστηκα μόνη μου αλλά με τον κ. Φαρσεδάκη καθ' ολοκληρίαν. Αυτό το διευκρινίζω γιατί ακούω μόνο το δικό μου όνομα και δεν μου επιτρέπεται να χρεωθώ αυτή την τιμή. Αυτό που χρεώνομαι εξ' ολοκλήρου είναι η εισηγητική έκθεση, την οποία επεξεργάστηκα μόνη μου ύστερα από προτροπή του κ. Φαρσεδάκη. Το επόμενο βήμα ήταν να φέρουμε το νομοσχέδιο αυτό στην Επιτροπή για έγκριση και στη συνέχεια το παραδώσαμε στον τότε Υπουργό Εσωτερικών τον κ. Σκανδαλίδη, τον Οκτώβριο του 2002. Πρέπει να σημειώσω ότι για το συγκεκριμένο νομοσχέδιο συνεργάστηκαν τρία Υπουργεία, το Εσωτερικών, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης. Στη συνέχεια, προωθήθηκε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης απ' όπου έφυγε τελικά. Όπως ξέρετε και από το νόμο περί διεθνικής σωματεμπορίας (trafficking) έφυγε από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, πήγε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, έκανε ένα χρόνο περίπου και μετά έγινε νόμος. Το ίδιο πλέον έμελλε να γίνει και με το δικό μας νομοσχέδιο. Πήγε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης όπου έμεινε όσο έμεινε τέλος

πάντων, δεν ξέρω αν έμεινε στα συρτάρια, είναι φυσικό αυτό ότι δεν μπορούσε να πάρει σειρά, υπήρχαν και άλλα πράγματα. Εν πάση περιπτώσει στο τέλος του 2003 και τότε μου το διαβεβαίωσε η κα Μπέκου αλλά το διάβασα και στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ στις 21 Ιανουαρίου το νομοσχέδιο είχε φύγει πλέον από το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Τώρα ως προς το θέμα που θίξατε γιατί η προηγούμενη Κυβέρνηση δεν έθεσε σε εφαρμογή το συγκεκριμένο νόμο θέλω να πω ότι αποτελεί και δική μου απορία. Μάλιστα μου έκανε φοβερή εντύπωση το γεγονός ότι η Βουλευτής του ΠΑ.ΣΟ.Κ., η κα Αποστολάκη σε πρόσφατη συνέντευξή της δεν αναφέρθηκε καθόλου στο εν λόγω νομοσχέδιο. Ίσως θεωρήθηκε πολύ ρηξικέλευθο, αλλά υπεύθυνη απάντηση πρέπει να δώσουν οι αρμόδιοι. Αυτό που πρέπει να τονίσω από τη μεριά μου είναι ότι οι υπεύθυνοι για τη σύνταξη και επεξεργασία του καταβάλαμε κάθε δυνατή προσπάθεια για να είναι άρτιο και πολύ σωστά συγκροτημένο. Και πιστεύω ότι τα καταφέραμε.

Τα βασικά καθήκοντα του Εθνικού Παρατηρητηρίου είναι δύο: ο έλεγχος για την υλοποίηση των εθνικών σχεδίων δράσης και η επιμόρφωση επαγγελματιών στα θέματα ενδοοικογενειακής βίας. Ως προς το πρώτο καθήκον θέλω να σας πληροφορήσω ότι απέστειλα σχετικό γράμμα στον Πρωθυπουργό και τους αρχηγούς των κομμάτων, ως συντονίστρια του Εθνικού Παρατηρητηρίου, με το οποίο ζητούσα τη συνδρομή τους στην άσκηση ελέγχου στους αρμόδιους φορείς, κυβερνητικούς και μη, για την υλοποίηση των δεσμεύσεών τους στο πλαίσιο των εθνικών σχεδίων δράσης. Ζήτησα με το γράμμα μου από τον Πρωθυπουργό και τους αρχηγούς κομμάτων, ως εκπρόσωπος, ως συντονίστρια του Εθνικού Παρατηρητηρίου, το οποίο δεν έχει καμία σχέση με τη σύνταξη αυτού του νομοσχεδίου, αλλά μέσα στα καθήκοντά του είναι να ελέγχει και ακριβώς αυτό κάναμε. Να ελέγχουμε τους αρμόδιους φορείς, μεταξύ των οποίων και την Κυβέρνηση, να εκτελούν σωστά τα έργα τους, αυτά τουλάχιστον που μας έχουν υποσχεθεί με εθνικά σχέδια δράσης.

Ως προς το δεύτερο καθήκον μας θέλω να σας ενημερώσω ότι καταρτίσαμε ως Επιτροπή ένα πρόγραμμα, στο πλαίσιο του οποίου οργανώθηκε μια σειρά σεμιναρίων για τους επαγγελματίες που ασχολούνται με το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας, όπως αστυνομικοί, γιατροί, δικηγόροι, δικαστές, δημοσιογράφοι, εκπαιδευτές κ.ά. Αυτό το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2003, γιατί εξασφαλίστηκε, όπως μας διαβεβαίωσε η τέως Γενική Γραμματέας, μέσα από το Τρίτο Κοινωνικό Πρόγραμμα Στήριξης η χρηματοδότηση ενός τριετούς προγράμματος γι' αυτήν την επιμόρφωση. Δυστυχώς, παρά το τριετές του προγράμματος διακόπηκε το 2004. Μετά ακολούθησε η προεκλογική περίοδος, στη συνέχεια έγινε η αλλαγή της Κυβέρνησης, από κει και πέρα αγνοείται η τύχη και αυτού του πράγματος.

Αυτά ήθελα να σας πω σχετικά με το νομοσχέδιο ότι πρέπει να κατατεθεί για να

λάβουμε γνώση. Εν τω μεταξύ άλλες χώρες, όπως για παράδειγμα η Ισπανία, ψήφισαν πλέον σχετικό νόμο. Καλό θα ήταν να λάβουμε γνώση αυτού και άλλων σχετικών νόμων που ψηφίστηκαν πρόσφατα από άλλες χώρες και αν τους αξιοποιήσουμε εμπλουτίζοντας το δικό μας νομοσχέδιο, το οποίο καταρτίστηκε το 2002. Από τότε είναι φυσικό να χρειάζεται αλλαγές και βελτιώσεις. Ζητάμε, λοιπόν, να δούμε αυτό το νομοσχέδιο μαζί με την πρόταση που έφεραν οι γυναίκες Βουλευτές και ό,τι άλλο σχετικό υπάρχει για να κάνουμε το καλύτερο δυνατόν. Γιατί θα είμαστε η τελευταία χώρα που θα νομοθετήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση γι' αυτό το ζήτημα και καλό είναι να νομοθετήσουμε σωστά. Ευχαριστώ.

M. ΚΑΛΔΗ: Ευχαριστώ κα Κωσταβάρα. Εκείνο που θέλω να σας πω και εκείνο που κρατώ από όλη αυτή τη συζήτηση που έγινε σήμερα είναι ότι υπάρχει πολιτική βούληση της Κυβέρνησης να αντιμετωπιστεί άμεσα το θέμα νομοθετικά. Τους επόμενους μήνες θα κινηθούμε και εμείς προς αυτή την κατεύθυνση σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και τον Υπουργό, αξιοποιώντας και τις παλιότερες προτάσεις και τις νεότερες και οτιδήποτε εν τω μεταξύ έχει προκύψει προς την κατεύθυνση της επικαιροποίησης της διάταξης.

Εκτός αυτού θα κάνουμε και σχετικό διάλογο τους επόμενους μήνες, προκειμένου να βοηθήσουμε όσο μπορούμε στη βελτίωση του νομοσχεδίου για να είναι πιο άρτιο, σύγχρονο και πρακτικό κατά το δυνατόν. Λοιπόν, θέλω να σας ευχαριστήσω για την υπομονή, αλλά κυρίως για το ενδιαφέρον, με το οποίο παρακολουθήσατε τις εργασίες του Συνεδρίου μας και τις τρεις μέρες. Θέλω να πω, επίσης, ότι το Συνέδριο αυτό ήταν η πρώτη μας μεγάλη εκδήλωση που οργανώσαμε ως νέα διοίκηση του ΚΕΘΙ. Έχουμε πραγματοποιήσει διάφορες εκδηλώσεις αλλά σε μικρότερο επίπεδο μέχρι σήμερα.

Σας γνωρίσαμε λίγο περισσότερο και ζητάμε να μας γνωρίσετε και εσείς. Είμαστε δίπλα σας, φιλοδοξούμε να είμαστε αυτό που πρέπει από το Νόμο. Εγώ προσωπικά και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου αλλά και ολόκληρο το ΚΕΘΙ, οι άνθρωποι που δουλεύουν σε αυτό, οι επιστήμονες, γυναίκες και άνδρες, τα στελέχη μας είναι στη διάθεσή σας για την καλύτερη και επ' ωφελεία των γυναικών δουλειά που μας περιμένει. Μας περιμένουν Δημοτικές και Νομαρχιακές Εκλογές. Τους επόμενους μήνες θα δραστηριοποιηθούμε κυρίως προς αυτή την κατεύθυνση και θέλω να πιστεύω ότι θα σας είμαστε ιδιαίτερα χρήσιμες. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ